

**Akademisyen,
Okul Yöneticisi,
Öğretmen ve
Uzman
Görüşleriyle**

COVID-19 SÜRECİNDE K-12 EĞİTİM RAPORU

Editör: Devrim Akgündüz

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ STEM EĞİTİMİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ & EĞİTİM FAKÜLTESİ

K-12 EĞİTİM FORUMU

Akademisyen, Okul Yöneticisi,
Öğretmen ve Uzman Görüşleriyle

COVID-19 SÜRECİNDE K-12 EĞİTİM RAPORU

Editör: Devrim Akgündüz

2021

Akademisyen, Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Uzman Görüşleriyle
COVID-19 SÜRECİNDE K-12 EĞİTİM RAPORU

Editör

Devrim Akgündüz

Kapak Tasarımı

İstanbul Aydın Üniversitesi
Görsel Tasarım Birimi

Basım Yılı

2021

Adres

Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38
Küçükçekmece / İSTANBUL
Tel/Faks: 444 1 428- 425 57 59

E-ISBN

9786257783323

©2021, İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK uyarınca, kullanılmadan önce hak sahibinden 52.

Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

Aylin Sözer Anısına,

Doğan Cüceloğlu Anısına,

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	6
1. K-12 Eğitim Forumu Editöryal Değerlendirme.....	10
1.1. Eğitim Fakültelerini Temsilen Ortaya Konan Görüşlere İlişkin Editöryal Değerlendirme.....	10
1.2. Okul Öncesi Hakkında Editöryal Değerlendirme.....	13
1.3. Temel Eğitim Alanında (İlkokul ve Köy Okulları) Editöryal Değerlendirme	15
1.4. Fen Bilimleri ve BİLSEM Alanında Editöryal Değerlendirme	18
1.5. Matematik Alanında Editöryal Değerlendirme	19
1.6. Özel Eğitim Alanında Editöryal Değerlendirme	21
1.7. Eğitimle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşlerine İlişkin Editöryal Değerlendirme..	22
1.8. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Editöryal Değerlendirme	25
1.9. Yabancı Dil Eğitimi Alanında Editöryal Değerlendirme	27
1.10. Eğitim Teknolojileri Alanında Editöryal Değerlendirme.....	28
1.11. Eğitim Yönetimi Alanında Editöryal Değerlendirme.....	30
1.12. Mesleki Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme Alanında Editöryal Değerlendirme	32
1.13. Uluslararası Programlar ve Lise Eğitimi Hakkında Editöryal Değerlendirme.....	34
1.14. Medyadan Eğitime Yansımalar Hakkında Editöryal Değerlendirme.....	37
1.15. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı Hakkında Editöryal Değerlendirme	38
1.16. Müfredatın Azaltılması Hakkında Editöryal Değerlendirme.....	40
1.17. Bürokratik Uygulamalar ve Öğretmenlerden Öneriler	42
1.18. Uzaktan Eğitimde Yaşanan İlginç Tecrübeler	44
2. Akademisyen, Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Uzmanların Forum Görüşleri.....	46
2.1. Eğitim Fakültelerini Temsilen Ortaya Konan Görüşler	46
2.2. Okul Öncesi Eğitimi Hakkında Görüşler	54
2.3. Temel Eğitim Alanında (İlkokul ve Köy Okulları) Görüşler.....	59
2.4. Fen Bilimleri Eğitimi ve BİLSEM'lerle İlgili Görüşler.....	66
2.5. Matematik Eğitimi Hakkında Görüşler	68
2.6. Özel Eğitim Hakkında Görüşler	74
2.7. Eğitimle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri	76
2.8. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hakkında Görüşler	86
2.9. Yabancı Dil Eğitimi Hakkında Görüşler	92

2.10. Eğitim Teknolojileri İle İlgili Görüşler	97
2.11. Eğitim Yönetimi Hakkında Görüşler	99
2.12. Mesleki Eğitim ve Yaygın Eğitim Hakkında Görüşler	107
2.13. Uluslararası Programlar ve Lise Eğitimi Hakkında Görüşler	108
2.14. Medyadan Eğitime Yansımalar.....	113
2.15. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı ile İlgili Görüşler.....	115
2.16. Müfredatın Azaltılması Hakkında Görüşler	117
2.17. Bürokratik Uygulamalar ve Öğretmen Olmakla İlgili Görüşler	121
2.18. Diğer Görüşler ve Dilekler	127
3. Forum Katılımcılarının Soru ve Görüşleri	134
3.1. K-12 Eğitim Forumu-1 Q/A Kayıtları	134
3.2. K-12 Eğitim Forumu-2 Q/A Kayıtları	175
EKLER.....	187
K-12 EĞİTİM FORUMU-1 KONUŞMACILARI	188
K-12 EĞİTİM FORUMU-2 KONUŞMACILARI	189
K-12 EĞİTİM FORUMU 1-2 VİDEO KAYITLARI	190
K-12 EĞİTİM FORUMU-1'DEN GÖRÜNTÜLER	191
K-12 EĞİTİM FORUMU-2'DEN GÖRÜNTÜLER	192

ÖNSÖZ

K12 Eğitim Forumu; İstanbul Aydın Üniversitesi STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Eğitim Fakültesi, Araştıran Okul ve Eğitim ve Eğitim iş birliği ile Millî Eğitim Bakanlığının Covid 19 salgın döneminde yaptığı eğitim faaliyetlerini, akademisyen, öğretmen, yönetici ve uzmanların bakış açısı ile değerlendirmek amacıyla iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Forumları, her yarıyıl sonunda periyodik olarak gerçekleştirmeyi planlıyoruz. Sosyal medya kanallarımız Twitter, Instagram ve Facebook üzerinde @EGTforum kullanıcı adı ile yayın yapılmaktadır. Twitter üzerinden #EGTforum etiketi ile görüşler paylaşılmış ve paylaşılmaya devam etmektedir. Zoom içerisinde de Q/A (soru-cevap bölümü) üzerinde hem görüşler hem de sorular paylaşılmış ve bunlara yönelik cevaplar sözlü ya da yazılı olarak verilmiştir.

Bu forum sizlerin görüşleri ve önerileri ile büyüyecek; akademisyenler, öğretmenler, okul yöneticileri, uzmanlar, öğrenciler ve velilerin ortak bir platformu haline gelecektir. Burada elde ettiğimiz tüm görüşleri derleyip Millî Eğitim Bakanlığı ile paylaşmayı taahhüt etmiştik. Bu kapsamda hazırladığımız bu rapor ile Millî Eğitim Bakanlığının pandemi dönemi ve sonrası eğitim politikalarına katkıda bulunmak bizim için büyük bir gurur olacaktır.

1 Şubat 2021 tarihinde yapılan ilk foruma, 3 moderatör ve alanında uzman 12 akademisyen ve uzman katılmıştır. Forum iki oturumda gerçekleştirilmiş, ilk oturumda moderatörler tarafından hazırlanan sorular akademisyenler ve uzmanlarımızın uzmanlık alanına göre kendilerine sorulmuştur. İlk oturum bittikten sonra, Q/A ve Twitter üzerinden sorulan sorular derlenip, yine moderatörler tarafından konuşmacılara birer adet soru daha yöneltilmiştir.

22 Şubat 2021 tarihinde yapılan ikinci foruma 3 moderatör ve okul öncesinden lise sona görev yapan 12 öğretmen ve okul yöneticisi katılmıştır. Forum iki oturumda gerçekleştirilmiş, ilk oturumda moderatörler tarafından hazırlanan sorular öğretmen ve okul yöneticilerinin alanlarına göre kendilerine sorulmuştur. İlk oturum bittikten sonra, Q/A ve Twitter üzerinden sorulan sorular derlenip yine moderatörler tarafından konuşmacılara genel sorular yöneltilmiştir.

Bu rapor kitap, bilimsel bir derleme olmayıp konuşmacıların ve katılımcıların pandemi sürecinde yapılan eğitime ilişkin görüşleri doğrultusunda hazırlanan, gözlemleri, tespitleri ve önerileri içeren bir kitaptır.

- Forumlarda elde edilen verilerden yola çıkarak ilk bölümde 18 başlık altında

editöryal değerlendirmeler yapılmıştır. Bu editöryal değerlendirmeler, foruma katılan konuşmacıların görüşleri, bütün alanlardan katılımcıların beyanları temel alınarak ve kaynak olarak kullanılarak, editörün kendi kişisel gözlemleri ve çıkarımları ilave edilip yeniden yorumlanarak oluşturulmuştur.

- Her iki forumda moderatörler tarafından konuşmacılara sorulan sorulara verilen cevaplar ve ortaya konan görüşler ikinci bölümde birleştirilerek 18 başlıkta sunulmuştur.
- Her iki forumda Zoom programı Q/A (Question/Answer) üzerinden sorulan sorular, sorulara verilen cevaplar ve katılımcı görüşleri üçüncü bölümde ayrı ayrı sunulmuştur.
- Forumlarla ilgili tanıtıcı materyaller, forumdan görüntüler ve tekrar izlemek isteyenler için video adresleri dördüncü bölümde ek olarak sunulmuştur.

İlk eğitim forumunu 2020 Aralık ayında kaybettiğimiz değerli öğretim üyemiz **Aylin Sözer**'e, İkinci forumu da 2021 Şubat ayında kaybettiğimiz değerli bilim insanı **Doğan Cüceloğlu**'na ithaf ettik. Ruhları şad, mekânları cennet olsun.

Her iki forumda da moderatörlük yapan “**Araştırın Okul**” kurucusu **Prof. Dr. Mustafa Yavuz** ve “**Eğitim ve Eğitim**” kurucusu/editörü **Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk**'a emeklerinden dolayı çok teşekkür ederiz. Forumların gerçekleşmesinde arka planda, raporun okunmasında ve Q/A kayıtlarının düzenlenmesinde destek olan **Ar. Gör. Zeynep Türk**'e teşekkür ederiz.

Her iki foruma katılarak görüşlerini ifade eden akademisyenlere, uzmanlara, öğretmenlere ve okul yöneticilerine; her iki foruma Q/A üzerinden görüşlerini ve sorularını aktaran; sosyal medyadan görüşlerini açıklayan katılımcılara çok teşekkür ederiz.

Forumların gerçekleşmesi için kaynaklarını seferber eden İstanbul Aydın Üniversitesine, Eğitim Fakültesi Dekanlığına ve personeline çok teşekkür ederiz.

Nice **#EGTforum**'larda buluşmak dileğiyle, saygılarımızla.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz
STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
EGT Forum Kurucusu
#EGTforum / @EGTforum

EMEĞİ GEÇEN MODERATÖRLER VE KONUŞMACILAR

K-12 Eğitim Forumu-1	
Konuşmacılar	Görev Yeri
Prof. Dr. Mustafa Yavuz (Mod.)	Araştıran Okul
Öğr. Gör. Ece Karaboncuk (Mod.)	Eğitim ve Eğitim
Prof. Dr. Hamide Ertepinar	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Ayhan Yılmaz	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Belma Tuğrul	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Cem Balçıklanılı	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ragıp Özyürek	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Erdinç Çakıroğlu	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Halil Diken	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Yıldız	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Emin Karip	TEDMEM
Arzu Atasoy	Öğretmen Akademisi Vakfı
Burcu Meltem Arık	Eğitim Reformu Girişimi
K-12 Eğitim Forumu-2	
Konuşmacılar	Görev Yeri
Prof. Dr. Mustafa Yavuz (Mod.)	Araştıran Okul
Öğr. Gör. Ece Karaboncuk (Mod.)	Eğitim ve Eğitim
Arzu Arslan	Zeytinburnu Şehit İbrahim Yılmaz Anaokulu
Aylin Silig	Eskişehir Tepebaşı TOKİ Şehit İkrım Cirit And. L.
Duygu Gürman	Beykoz Kavacık Borsa Ortaokulu
Gökhan Atık	Özel Yeşilköy Ermeni İlkokulu
Hülya Narsap	Kadıköy Halk Eğitim Merkezi
İbrahim Evren Özer	Kadıköy Alev Alatlılı Bilim ve Sanat Merkezi
Kadir Bayşu	Nesibe Aydın Konya Okulları
Müge Selçuk	Beykoz Pakkan Okulları
Nevzat Can	Diyarbakır Yenişehir Güzel İlkokulu
Özdem Ünal	Bartın Ulus Şehit Sinan Oruç Çok Programlı And. L.
Sevil Karadeniz	Bil Aydın Okulları
Şeyma Bayrak	Şanlıurfa Haliliye Eğerkıran Anaokulu

Bölüm 1

**K-12 EĞİTİM FORUMU
EDİTÖRYAL DEĞERLENDİRME**

1. K-12 Eğitim Forumu Editöryal Değerlendirme

1.1. Eğitim Fakültelerini Temsilen Ortaya Konan Görüşlere İlişkin Editöryal Değerlendirme

2019 yılı sonunda başlayan Covid-19 salgını sürecinde, bütün dünyada eğitim alanında çok önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Birçok ülke eğitimle ilgili önlem almakta gecikirken, bazı ülkelerin çok hızlı bir şekilde bazı atılımlar yaptığı görülmektedir. Türkiye’de 16 Mart 2020 tarihi itibariyle başlayan süreçte okullar yüz yüze eğitime kapanmış ve 3 televizyon kanalı ile uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu sürecin ilk aylarında TV dışında online ortamlardan yeterince yararlanılmadığı ancak 2020-2021 öğretim yılından itibaren EBA desteğinin sağlandığı ve Zoom ile her sınıfa özel ders yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu süreçte öğretmenlerin bu acil eğitime çok hızlı geçtikleri ve büyük bir çaba içerisine girdikleri önemli bir tespittir. Bunlar dışında, öğretmenlerin çevrim içi derslerden geride kalan zamanlarda Whatsapp grupları ve telefon gibi iletişim araçlarıyla veli ve öğrencilerle ilgilendikleri belirtilmektedir. Bunlar arasında rehberlik servisleri de bulunmaktadır.

Bu süreçte öne çıkan sorunlardan birisi erişimsizliktir. Birçok öğrencinin internete erişemediği, aynı evde olan öğrencilerin bilgisayar ve internetle ilgili sorunlar yaşadığı ayrıca acil uzaktan eğitimde öğretmenlerin yeterli uzaktan eğitim rehberliği alamamaları karşımıza çıkmaktadır. Eğitimde paradigma değişikliği kaçınılmaz. Salgından sonra da uzaktan eğitim gereklidir ve uzaktan eğitimden faydalanarak harmanlanmış eğitime geçiş yapılması gerekmektedir.

Covid-19 salgını ve sonrasında dijital becerilere sahip, dijital araçlarla ders tasarımı yapabilen öğretmenler yetiştirilmelidir. Bu gerçekler ışığında öğretmen yetiştirme sisteminin yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim fakülteleri mezunlarının donanımlarının artırılması gerekmektedir. Bunu yaparken; öğretmen hazır

bulunuşluğu, öğretmenin teknolojik okuryazarlığı, web 2.0 araçları kullanımı ve alternatif ölçme değerlendirme konularının öncelikli olarak ele alınması önem teşkil etmektedir.

Uzaktan eğitimde ölçme-değerlendirme ve sınav güvenliği konularında çalışmalar yapılması gerekmektedir. Özellikle alternatif değerlendirme teknikleri kullanarak süreç odaklı bir değerlendirme yapılması hem öğretmenler hem de öğrencilerin gelişimleri için önemlidir. Bu süreçte öğrencilerin öğrendikleri, çoktan seçmeli testler gibi sonuç odaklı değerlendirme yöntemleri ile değerlendirilmemelidir.

Eğitimde önemli paydaşlarımızdan birisi ailelerdir. Ailelerin eğitimle ilgili sorumluluk almaları, uzaktan eğitimde ve sonrasında öğrencilerin daha iyi öğrenmesi adına elzemdir. Aile katılımı ile canlı ders dışında ödevlerin ve projelerin evde yapılabilmesi kolaylaşmaktadır. Yenilikçi öğrenme modellerinden ve harmanlanmış öğrenme alt modellerinden birisi olan ters yüz öğrenme modeli, ders-ten önce verilen ödevlerle ve projelerle yapılabilmektedir. Bunun etkili bir şekilde yapılabilmesi için ailelerin katılımı, iletişimin sağlanabilmesi, Whatsapp gibi gruplarda yapılacak geri bildirimlerle besleme yapılması gerekmektedir. Aile katılımının doğru yapılabilmesi, ailelere yapılacak eğitim programları ile mümkün olabilir. Ailelere rehberlik edilmesi, ödevler ve iletişim kurma konularında destek olunması, uzaktan eğitim süreçlerinin sağlıklı yapılabilmesini sağlayacaktır. Ailelerin, ev ortamı ve öğrencilerin durumu hakkında öğretmenleri bilgilendirmesi, dönütler vermesi kıymetlidir. Öğretmen ve ailelerin ortak çalışması ile uzaktan eğitim ya da pandemi sonrasındaki muhtemel çevrimiçi öğrenme çalışmalarında mesafe kat etmek kolaylaşacaktır. Öğrencilerin izlenebilmesi ve gelişimlerinin devam ettirilmesi için bu durum önem teşkil etmektedir.

Öğrencilerin kendi kendine öğrenme sorumluluklarını alabilmesi, bu becerilerin geliştirilmesine bağlıdır. Pandemi ile birlikte hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından bu becerilerin geliştirilebilmesi için çalışmalar yürütülmelidir. Eğitim fakültelerinde bunu destekleyecek etkinlikler yapılmalı ve programlar oluşturulmalıdır.

Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin ihtiyaçları bu süreçte karşılanmalıdır. Öğrencilerin bilişsel gelişimleri kadar sosyal ve duygusal açıdan da gelişimlerine önem verilmelidir. Öğretmenlerimiz dijital altyapı eksikliği nedeniyle canlı derslere katılım gösteremeyen öğrencilerine ulaşarak onların psikolojik iyi olma hallerini, akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla müthiş bir performans ortaya koymuşlardır. Bu konuda öğretmenlere destek verilmeli ve işlerini kolaylaştırmak için gerekli adımlar atılmalıdır.

Uzaktan eğitim sürecinde ve sonrasında destek öğretmenleri ile eğitimde farklı bir anlayışa gidilebilir. Millî Eğitim Bakanlığının yetmiş eğitim iş gücünden bu şekilde faydalanması, gerekli durumlarda çocuğa evde destek verilmesi sağlanabilir.

Yüz yüze eğitim başladığında eğitimin bireyselleştirilmesi adına daha ciddi çalışmalar yapılmalıdır. Çocukların kaygı duyduğu bir ortam yerine güven duyduğu, öz yeterliği ve kendilik algısını geliştirmesine kendi hızında imkân sağlanan bir ortam sağlanmalıdır. Bunun için teknolojik imkanlardan yararlanılabilir.

Bu süreçte öğretmenlere düşen önemli bir görev bulunmaktadır. Öğrencilerle doğrudan temasta olan, onlarla gönül bağı kurabilen bir mesleğe sahip olan öğretmenler, çocuklarla duygusal bağlarını geliştirmelidir. Öğrencilerin motive edilmesi adına selamlaşması, ailelerine selam göndermesi, nasıl olduklarını sormaları, kendilerine dikkat etmeleri gerektiğini söylemeleri değerlidir. Bu noktada öğretmenin ve okul yöneticilerinin iyi olma hali son derece önemlidir. Onların iyi olmaları için herkese büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenlerimizin psikolojik dirençlerinin kuvvetlendirilmesi ve onların sürekli desteklenmesi gereklidir.

Bu süreçte eğitim fakülteleri ve akademisyenleri Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı ile iş birliği yaparak seminerler ve konferanslar verdiler, öğretmenlere rehberlik çalışmaları yaptılar. Bu iş birliğinin artarak devam etmesi gereklidir.

1.2. Okul Öncesi Hakkında Editöryal Değerlendirme

Türkiye’de erken çocukluk döneminde yaklaşık dört milyon çocuk bulunmaktadır. Bunun %72’sinin erken çocukluktan yararlandığı rapor edilmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu, erken çocukluk döneminde özellikle okula erişim sorunu yaşayan ve dezavantajlı öğrencileri önceliklendirmektedir. Pandeminin ilk döneminde okula erişim yaşayan çocukların erişim sorunu daha da zorlaşmış ve bu zorluk okul öncesi eğitimin aksamasına neden olmuştur. Pandeminin ilk döneminde tamamen evde olan erken çocukluk dönemi öğrencileri için öğretmenlerin çabaları dışında çözümler üretilenmemiştir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların okuma-yazma bilmemesi, kendi başlarına çevrimiçi içeriklere ve derslere erişememesi, ailelerin mutlaka etkin katılımının gerekmesi pandemi döneminde büyük bir handikap olarak görülebilir.

Pandeminin ilk dönemlerinde ilkokul, ortaokul ve lise için EBA TV yayına girerken, okul öncesi için böyle bir yayın gerçekleştirilememiştir. Bunun sebebi, böyle bir duruma hazırlık yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak pandeminin ilerleyen dönemlerinde, okul öncesi öğrencilerinin eğitimden yararlanabilmesi için uzmanların ve akademisyenlerin katkılarıyla 51 dakikalık EBA TV Anaokulu kuşağı yayını üç öğretmen ile yapılmaya başlanmıştır. Sabah yapılan bu yayının akşam da tekrarının yapılması, erken çocukluk dönemindeki öğrencilerin kayıplarını daha aza indirme noktasında çok olumlu bir yöntem olarak düşünülmektedir.

EBA Anaokulunun dışında okul öncesi öğretmenlerinin haftanın bazı zamanlarında Zoom gibi platformlardan çocuklarla buluşması her çocuk için mümkün olmamıştır. Sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan ailelerin çocukları, ailelerin de gayreti ile öğretmenleriyle sanal ortamda çeşitli etkinlikler gerçekleştirebilmesine rağmen sosyo-ekonomik seviyesi daha düşük olan bölgelerdeki ailelerin çocukları imkansızlıklar nedeniyle bundan faydalanamamıştır. Örneğin Şanlıurfa’da

çocukların %55'inin EBA'ya hiç giremediği rapor edilmektedir. Bu sorun EBA anaokulu ile aşılmaya çalışılmıştır.

Normal şartlar altında, okul öncesi dönemdeki öğrencilere uygulanan müfredat, oyun temelli aktiviteleri içermektedir. Bu aktiviteler öğretmen eşliğinde gerçekleştirilmektedir. EBA Anaokulunda ise ailelerin bu sorumluluğu alması ve çocuklarıyla birlikte bu aktivitelere katılması gerekmektedir. Aileler için yönergeler mevcut olmasına rağmen, bu durum ailelere sorumluluk yüklemektedir. Ancak birçok velinin bu sorumluluğu alacak deneyime sahip olmadığı düşünülerek, velilere böyle durumlarda çocukları yönlendirebilecek rehberlik niteliği taşıyan eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitimi sadece okulla sınırlandırılmamalı, her yerde yapılabilmelidir. Okul dışı öğrenmelerle okulda yapılan çalışmalar desteklenmelidir.

Ailelerin öğretmenlere devrettiği sorumluluklar, pandeminin ilk dönemlerinde tekrar ailelere geri verildiğinde bir bocalamaya ve karmaşaya neden olmuştur. Çünkü okulda öğretmenlerin neler yaptığı konusunda var olan bilgiler son derece sınırlıydı. Bu süreçte aileler de deneyim kazanarak çocuklarının öğrenmelerinin gelişimini gözleme fırsatı elde etmişlerdir. Salgın döneminin sınırlı olumlu etkilerinden birisi olarak bu gösterilebilir.

Göçmen çocukların yaşadığı bölgelerde yaşanan dil problemi, çok çocuklu aile yapısı, bir ailenin küçücük bir odaya tıktığı 8-9 kardeşin aynı ortamda ders çalışmaya çalışma çabası uzaktan eğitimin yapıldığı pandemi şartlarında büyük handikaplardan bir tanesi olarak rapor edilmektedir. Köy şartları da öğrencilerin özellikle çevrimiçi eğitimden faydalanamamasına neden oldu. Bazı fedakâr çabalarla çocuklara tablet sağlanmaya çalışılsa da aynı evde yaşayan çok çocuklu yapıda aynı anda eğitim alan çocukların eğitime erişimi son derece sınırlı olarak gerçekleşti. Köy okullarının açılması ile bu sorunun çözüldüğü düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik yapısı düşük olan bölgelerdeki öğretmenler, çevrimiçi eğitime ulaşamayan öğrenciler için mektup, kitap, etkinlik kâğıdı dağıtarak öğrencilerin

evdeki malzemelerle etkinlikleri yapması için büyük emek sarf etmişlerdir. Ayrıca, gönüllü kamu personelinin hikâye okuyarak sürece katkı sağlaması olumlu bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin video çekimlerini paylaşmaları, Whatsapp gruplarında velilerle kurulan iletişim de sürecin daha kolay atlatılması ile ilgili önemli adımlardan birisidir. Böyle durumlar için teknolojinin etkin kullanılabileceği sistemlerin oluşturulması önerilmektedir.

1.3. Temel Eğitim Alanında (İlkokul ve Köy Okulları) Editöryal Değerlendirme

Salgın süresince en çok etkilenen okullardan birisi ilkokullardır. Özellikle okuma yazma ile ilgili yaşanan sürecin sancılı geçtiği, pek çok öğrencinin normal zamanlarda okuma ve yazmaya geçemediği rapor edilmektedir.

Bu dönem, okuma yazmanın uzaktan eğitimle öğretildiği bir dönem olarak tarih sayfalarında yerini alacaktır. Alışık olunmayan bu durum hem öğretmenler hem de öğrenciler için oldukça yorucu bir deneyimi yanında getirdi. Okulların açık olduğu dönemlerde yapılan etkinliklerin, ailelerle geliştirilen dilin, çocuklara kazandırılan temel becerilerin uzaktan eğitim sürecini kolaylaştırdığını göstermektedir.

Normal şartlar altında, birinci dönemin sonu ya da ikinci dönemin başında okuma-yazma öğrenilebilirken, salgın sürecinde bu olağan zamanda gerçekleşmemiştir. Forum konuşmacılarından rapor edilen bilgilere göre, sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan ailelerin çocukları okuma yazma öğretiminde en az zararı gören çocuklar olurken, orta ekonomik seviyede %15'lik bir kayıp, en alt sosyo-ekonomik statülü ailelerin çocuklarında %50'ye yakın bir kaybın yaşandığını ortaya koymaktadır. Sosyo-ekonomik seviye pandemi şartlarında bütün seviyelerde en büyük aktörlerden birisi olmuştur.

Yaşanan bir diğer sorun, pandeminin ilk dönemlerinde tamamen uzaktan eğitime geçildiği sırada büyük kayıpların yaşanması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okuma-yazma becerilerinin yeni yeni oluşmaya başladığı sırada uzaktan eğitime geçilmesi, bu öğrencilerin ikinci sınıfa geçtiklerinde hala birinci sınıftaki düzeylerinde olmalarına sebep olmuştur.

İlkokul 3 ve 4. Sınıflarda öğrenim gören yaklaşık 400 bin öğrencinin Türkçe ve matematik derslerindeki eksiklikleri İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) ile desteklenmekte iken uzaktan eğitim döneminde çeşitli aksamalar görülmüştür. Okuma yazma sorunları ile birlikte ilkokulda büyük bir kitlenin ciddi eksiklikleri olduğu ve ilerleyen dönemlerde bu kitle için telafi yapılması önerilmektedir. Bu telafinin kısa süreli değil, uzun zaman diliminde gerçekleştirilmesi daha faydalı olmasını sağlayacaktır.

Yapılacak telafi programı ile herkes için değil, bu süreçten daha fazla etkilenenlerin faydalanması sağlanmalıdır. Öğretmenler tarafından bireysel etkinliklerin yanı sıra, küçük grup aktivitelerine yer yer verilmesi, oyunlaştırma çalışmaları ile eğlenceli etkinliklerin yapılması, teknolojik imkanlardan faydalanılması önerilmektedir.

Pandeminin ilk dönemlerinde, tüm okulların kapatılması doğru bir karar olarak değerlendirilmemektedir. Bölgesel düzenlemelerin yapılmasının daha olumlu sonuçlar verebileceği öngörülmüş olmalıydı. Nitekim ilerleyen dönemlerde köy okullarının açılması çok olumlu bir karar olarak değerlendirilmiştir. Dezavantajlı bölgeler, pandemiden en fazla etkilenen bölgeler olduğu için, köy okullarının açılması ile bu bölgelerin özellikle bilgisayar ve internet alt yapısı gibi dezavantajlarının dengelenmesi sağlanmıştır.

Pandemi döneminde, köyde çalışan öğretmenlerin bazıları örnek uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Bunlardan bazıları, rutin olarak yapılmaya çalışılan canlı derslerin yanı sıra, küçük gruplarla geniş alanlarda toplanarak yapılan etkinlikler, ödevlerin köydeki evlere kadar götürülmesi ve ailelerle ilgilenilmesi, ailelere yol gösterilmesi, değişik mezra ve köylere giderek öğrencilerle buluşulup onlara takviye dersler yapılması, öğrenciler için hazırlanan aktivitelerin dağıtılması, What-

sapp gruplarından öğrencilere ulaşarak destek verilmesi sayılabilir. Fedakârca yapılan bu emekler, öğrencilerin ileriye gitmesini sağlamaktan ziyade, dezavantajların dengelenmesi ve öğrencilerin geriye gitmesini engellemek, öğrencileri motive etmek, ailelerin yalnız bırakılmadığını göstermek amacıyla yapılmıştır. Köy ortamı gibi ortamlarda velilerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, şehirdeki aileler gibi sorumluluk almalarını mümkün kılmamaktadır. Öğretmenlerin bazılarının yaptıkları bu örnek uygulamalar önemli görülmeyle birlikte pandemi koşulları olsun ya da olmasın devlet tarafından sürekli ve sosyal bir denge sağlanması, dezavantajların giderilmesi adına daha fazla çalışması gerekmektedir.

İlkokulda en çok yapılması gerekenlerden birisi de rehberlik faaliyetleriydi. Hem ailelere hem de öğrencilere rehberlik edilerek, onların motivasyonunu yüksek tutmak ve okuldan uzaklaşmaların önüne geçmek mümkün olabilir. Önümüzdeki dönemde ailelere mutlaka kriz ortamlarında sorumluluk alma, öğrencileri yönlendirme vb. eğitimler verilmelidir.

İlkokulun birinci sınıfında öğrenim gören öğrenciler ile dezavantajlı öğrenciler dışında yer alan gruplarda bilişsel kayıplar daha kolay bir şekilde giderilebilir. Bahsedilen gruplar için ekstra çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca, bilişsel kayıplardan ziyade sosyal ve duygusal kayıpların daha fazla önemsenmesi pandemi sürecinde önerilmektedir.

Bir diğer desteklenmesi gereken kitle öğretmenlerdir. İlkokul öğretmenlerinin tamamının yanı sıra özellikle ilkokul birinci sınıf öğretmenleri ile sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan bölgelerdeki öğretmenlerin desteklenmesi, ortaya koydukları çabaların ödüllendirilmesi, motive edilmeleri önerilmektedir. Öğretmenlerin yaşadığı endişeler ve paniklemelerin önüne geçilmeli, önümüzdeki dönemde topyekün bir seferberlik uygulanmalıdır. Aynı durum okul yöneticileri için de geçerlidir.

1.4. Fen Bilimleri ve BİLSEM Alanında Editöryal Değerlendirme

Salgın nedeni ile okullarda uzaktan eğitime geçilmesi konusunda önemli mesafeler kat edilmiştir ancak uygulamalı dersler sorunu her disiplinde bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Teorik kısımların yanı sıra uygulamalı kısımlara da sahip olan fen bilimleri eğitimi, ilkökul üçüncü ve dördüncü sınıfta yüz yüze eğitimin açıldığı zamanlarda uygulamalı bir şekilde yapılabilirken, ortaokul beş, altı ve yedinci sınıflarda neredeyse tamamen uzaktan eğitimle canlı dersler şeklinde yapılabilmektedir.

Normal şartlarda fen laboratuvarı, kimya laboratuvarı, fizik laboratuvarı ve biyoloji laboratuvarı gibi ortamlarda yüz yüze yapılması gereken fen bilimleri eğitimi, okuldan okula değişmekle birlikte daha çok teorik bir şekilde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bunun yüz yüze eğitimde ciddi şekilde ele alınması ve uygulamalı bir şekilde yapılması için çalışılması gerekmektedir.

Fen bilimleri eğitimi uygulamalı bir ders olduğu için, normal şartlarda yüz yüze eğitimde de çok etkili bir şekilde yapılamayan laboratuvar uygulamalarının uzaktan eğitimde başarıyla yapıldığını söylemek oldukça zordur. Öğrencilerin laboratuvar ortamında çalışması, deney yapması, deney yaparken deney malzemelerinin kırılması, dökülmesi önemli değildir. Önemli olan öğrencilerin kazanımları daha kolay elde edebilmesidir. Bundan dolayı yüz yüze öğrenme ortamında deney yapmaktan ziyade teorik anlatımlarla ve sadece animasyon ve simülasyonlardan faydalanarak dersi işlemek doğru bir uygulama değildir. Öncelikle deneylerin fiziki olarak gerçekleştirilmesi daha sonra ise animasyon ve simülasyonlardan faydalanması daha yararlı olacaktır. Salgın dönemleri gibi uzaktan eğitimin kullanılacağı zamanlarda ise bilgi aktarmaktan ziyade animasyon ve simülasyonlardan faydalanılabilir. Ayrıca uzaktan eğitimde, fen bilimleri kazanımlarına yönelik evde deney imkanları için ders tasarımları yapılmalı, öğrencilerin bu ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik görevlendirmeler yapılmalı ve takip edilmelidir.

Türkiye’de üstün/özel yetenekli öğrencilerin geliştirildiği Bilim ve Sanat Merkez-

leri (BİLSEM) bulunmaktadır. Sayıları 81 ilde 182 adet bilim ve sanat merkezinin çalışmaları salgın döneminde sekteye uğramıştır. BİLSEM'lerin sayısının artırılmasının yanı sıra, aynı zamanda niteliğinin geliştirilmesi, salgın dönemleri gibi zamanlarda uzaktan eğitim yapıyor hale getirilmesi gerekmektedir. 63 bin öğrencinin ve 2233 tane öğretmenin bulunduğu BİLSEM'lerde öğretmenlerin %67'sinin yüksek lisansa sahip olduğu, küçük bir kısmının ise doktora derecesine sahip olduğu rapor edilmektedir. Öğretmenlerin çok azının özel eğitim bölümünden mezun olduğu ve bu kapsamda daha profesyonel destek verecek öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. BİLSEM'lerdeki öğretmenlerin de niteliğinin geliştirilmesi ve dijital olanaklardan etkin bir şekilde faydalanabilecek düzeye getirilmesi sağlanmalıdır.

Yarının korona aşısını bulabilecek düzeyde olan öğrencilerin pandemi döneminde gelişimleri için yeterli desteğin sağlanmadığı açıktır. Uzaktan eğitim sürecinde, farklılaştırmaya ihtiyaç duyan öğrenciler için önümüzdeki dönemde çeşitli projeler hazırlanarak bu merkezlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Diğer öğretmenlerin de bilinçlendirilerek, özel yetenekli öğrencilerin seçilmesi ve desteklenmesi konusunda BİLSEM öğretmenleri ile iş birliği yapması sağlanmalıdır.

Sosyo-ekonomik statüsü yüksek olan bölgelerdeki BİLSEM'lerde öğrencilere daha rahat ulaşılabilirken, sosyo-ekonomik statüsü daha düşük olan bölgelerdeki öğrencilere ulaşmak daha zor olmuştur. Örneğin Kadıköy'de tablet vb. cihazlar kullanılarak uzaktan eğitimle öğrencilere dersler daha kolay bir şekilde yapılabilirken, kırsal kesimlerde bu mümkün olamamıştır.

1.5. Matematik Alanında Editöryal Değerlendirme

Matematik dersi oldukça sabır isteyen ve öğrenciler tarafından öğrenilmesi daha zor olan bir ders olarak nitelendirilmektedir. Eksiklik olduğunda eksikliklerin kapanması da oldukça yorucudur. Matematik dersinin yüz yüze ortamda bile

yeterli oranda öğrenilemediğini ülke çapında yapılan sınavların sonuçları ortaya koymaktadır.

İçinde bulunduğumuz pandemi döneminde matematik eğitiminin yüz yüze eğitime göre daha fazla eksikliğe sebep olduğu ve yeterince öğrenilemediği rapor edilmektedir. Başlarda deneyimsizliklerden kaynaklı olarak adapte olunamamışken, ilerleyen dönemlerde baştaki zorlukların aşılmaya başlandığı, adaptasyon sürecinin olumlu bir şekilde geliştiği belirtilmektedir. Eksiklikler kapatılsa bile, teknik sorunlar, internet bağlantısı, alt yapı sorunları, bilgisayar eksikliği, öğretmenlerin çevrimiçi öğrenme ortamındaki donanım eksiklikleri, öğrencilerin kamera açmaması ve etkileşime girmemesi, derse katılmamaları, cevap vermemeleleri, öğretmenlerin anlatım metodunu tercih etmeleri gibi birçok sorun gündeme gelmiştir. İnterneti olmayan öğrencilerin dersten yoksun kalmaları ve bazı öğretmenlerin bu konuda çaba göstermemeleri, matematik eğitimini sekteye uğratmaktadır. Ayrıca matematik dersinde göz temasının kurulması çok önemli iken öğrencilerin bu iletişime girmemeleri de olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pandeminin ilk dönemlerinde dersler tamamen televizyon ortamında tek yönlü olarak gerçekleştirilirken, ilerleyen dönemlerde EBA platformu da kullanılmaya başlandı. İnternet erişimi sağlıklı olanların EBA üzerindeki derslere katılmaları mümkün olabilirken, internet erişimi olmayan ya da zayıf olanların EBA platformunu kullanamamaları ve televizyondan takip etmek zorunda kalmaları matematik eğitimi gibi etkileşim isteyen bir dersin işlevselliğini kaybetmesine yol açmaktadır.

Bir diğer sorun, öğrencilerin ekran başında saatlerce zaman geçirmeleridir. Uzaktan eğitimde ideal süreler aşılmaktadır. Bu konuda standartların belirlenmesi ya da uluslararası standartlara uyulması beklenmektedir.

En önemli sorunlardan birisi de “ölçme ve değerlendirmenin ne şekilde yapılacağı” sorusudur. Öğrencilerin yüzünün görülmediği, bazı öğrencilerin internetinin

olmadığı bir ortamda değerlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi de mümkün değildir. Çocukların neyi ne kadar öğrendiği, kazanımların ne kadar elde edildiğine dair kapsamlı bir araştırma yapılmalıdır.

Matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitimi verimli bir şekilde kullandıkları durumda, öğrencilerinin öğrenme kaybına uğramadıkları hatta katılımın da arttığı, matematiksel kavramları daha iyi kullanmaya başladıkları rapor edilmektedir.

1.6. Özel Eğitim Alanında Editöryal Değerlendirme

Pandemi döneminde ve uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli çocuklarla ilgili ciddi eksiklikle yaşanmıştır ve yaşanmaya devam etmektedir. Türkiye nüfusunun %12,29'unu teşkil eden, yetersizliğin engele dönüştüğü bir grup bulunmaktadır. Ülkenin büyük bir kısmını ilgilendiren bu konuda, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere daha fazla önem vermek gerekmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin de özel eğitim almış öğretmenler ve özel yetişmiş konuşma terapistleri ile çalışmaları gerekmektedir.

Bu kapsamda iyi niyetli faaliyetler yapılırsa da yapılan çalışmalar yeterli bir noktaya ulaşamamıştır. Zaten dezavantaja sahip bu gruplar, pandemi sürecinde diğer çocuklara göre daha fazla etkilenmiştir. Bu durum, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların ailelerinin de endişesini artırmıştır.

Önemli noktalardan birisi de içeriklerin erişilebilirliği sorunudur. İçeriklerin küçük yaş gruplarına ve işitme-görme ile ilgili gruplara dokunamaması sadece akademik boyutta gelişmeler olması eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ailelerin bu konuda psikolojik desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Eğitimin dışında fizyoterapi gibi özel ortam isteyen durumlara erişimin olmadığı görülmektedir. Daha sonra fizyoterapi ve rehabilitasyon gibi yüz yüze yapılmasına imkân verilen durumlarda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Örgün eğitim gibi uzaktan eğitimde sistemli bir yapının hayat geçirilmesi gerekmektedir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin 2/3'ü kaynaştırılmış sınıflarda öğrenim görmektedir. Pandemi döneminde sorumluluklar ailelerin üzerine kalmıştır. Öğretmenlerin yetkinlikleri ve iş gücü eksikliği de problemler arasındadır. 22000 özel eğitim öğretmenine ihtiyaç duyulurken sistemde olan öğretmenlerin üzerinde büyük bir yük bulunmaktadır. Hazırlıksız yakalanan bu dönemde, Millî Eğitim Bakanlığının özel eğitim boyutunda çalışmaları bulunmaktadır. “Özelim Özel Eğitimdeyim”, “İçimdeki Hazine” gibi uygulamaların geliştirilmesi, EBA TV uygulamaları, özel eğitim buluşmaları, Tohum Otizm gibi sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ve iş birlikleri çok önemlidir.

1.7. Eğitimle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşlerine İlişkin Editöryal Değerlendirme

Pandemi süreci, tam olarak hazırlanan ve beklenen bir süreç değildir. Hem öğretmenler hem de öğrenciler, kısacası okullar ve okula bağlı unsurlar hazırlıklı değildiler. Yapılan çalışmalar, yaşanan karmaşayı hızlı bir şekilde çözmeye çalışmak ve bazı sorunları zamana yaymakla ilgiliydi. Bu kapsamda ilk etapta dijital becerilerle ilgili büyük bir bocalama yaşanmıştır. Hatta çevrimiçi öğrenme ortamları pandeminin başladığı ilk aylarda kullanılamamıştır. Dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı ile ilgili deneyim eksikliklerinin geliştirilmesi gerekiyordu. Örneğin EBA TV'nin kurulması tek başına yeterli bir çözüm değildi. Televizyon yayınlarının standartizasyonu, pedagojik bir şekilde yayınların gerçekleştirilmesi, öğrencilerin de bu yayına alışırsak derslerini takip edebilmeleri için medya okuryazarlığı becerileri konusunda geliştirilmesi gerekiyordu. Öğretmenler bu dönemde ilk olarak öğrencileri ile bağlarını korumak için ciddi emek harcamışlardır.

Rapor edilen bilgilere göre, öğretmenlerin çocukları ve meslektaşlarını özledikleri ancak okulu özlemedikleri belirtilmektedir. Bu durum, okulun işlevini ve okulun amacını sorgulatmaktadır.

Hizmette olan öğretmenlerin mesleki gelişimi çok önemli. Bu eğitimlerin kapsa-

mında, farkındalık eğitimleri ve tutum değişiklikleri öne çıkmaktadır. Öncelikle bazı şeylerin farkındalığının oluşturulması daha sonra tutum değişikliği hedeflenerek ileriye dönük eğitimler tasarlanmalıdır. Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin kullanılabilirliği sayesinde maliyetler ciddi ölçüde azalmış ve sivil toplum kuruluşları ya da üniversitelerin okullara ve öğretmenlere ulaşması kolaylaşmıştır. Uzaktan eğitim sayesinde senkron ya da asenkron uygulamalarla ve geri bildirimlerle öğretmen eğitimleri daha verimli bir hale gelmiştir. Fakat bunun çok iyi tasarlanması gerekmektedir.

Öğretmenlerin mesleki gelişimi kapsamında daha çok becerilerinin pandemi özetinde ve sonrasında ise dijital becerilerinin gelişmesine imkân sağlayacak eğitimlere ihtiyaç bulunmaktadır. Öğretmenlerin becerilerin geliştirilmemesi, onların derslerini yüz yüze ortamda olduğu gibi ders anlatmak üzerine kurgulamasına ve çevrimiçi ortamdaki Web 2.0 araçları gibi araçları pedagojik olmayan ve dersin yapısına entegre etmeden kullanmasına neden olabilmektedir. Öğretmenin canlı ders yaparak tek yönlü dersini gerçekleştirmesi doğru bir uygulama değildir. Öğrencilerin aktif olduğu ve kendi kendine öğrenebildiği kurgulara ihtiyaç bulunmaktadır. Ders tasarımlarının çok etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir. Öğretmenin bir mentor gibi davranması, kolaylaştırıcılık rolünde olması, oyunlaştırmadan faydalanması, öğrencilerin tasarımlarına ve yorumlamalarına imkân sağlaması gerekmektedir. Bu kapsamda, öğretmenlerin teknolojik formasyona ihtiyaç bulunmakta ve bu eğitimler güncellenerek her sene devam etmelidir.

Pandemi sürecinde sosyo-ekonomik statüsü düşük olan bölgelerde yaşayan; engelli, mülteci, anadili Türkçe olmayan, velilerinin uzaktan eğitimlerini destekleme konusunda daha az yetkin olan öğrencilerin, performanslarının ya da eğitime erişimlerinin düşük olacağı riski ortaya çıkmıştır. Ayrıca kalabalık evlerde yaşayan çocuklar bu süreçte çok zorlandılar. Aileleri çalışmak zorunda kalan çocuklar ile bu süreçte çalışmayan ailelerin çocukları da zor bir dönemden geçti. Başka bir mesele, okulların açık olduğu dönemde okula giden bazı çocukların pandemi sürecinde aileye katkı sağlamak adına çalışmaya başlamasıydı. Bu kapsamda belirtilen gruplar için

çok ciddi önlemlerin ve destek paketlerinin ortaya konması gerekmektedir.

Pandemi sürecinde toplumsal cinsiyet bağlamında da yaşanan sorunlardan bahsedilebilir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2020 yılında ortaya konan Eşitlik Analizi Raporunda da belirtildiği üzere, düşük gelire sahip ailelerdeki kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ev işlerinde daha fazla görev alması büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Okulların açık olması birçok avantajı da beraberinde getirmektedir. Bunlardan birisi, çocukların güvenli bir ortamda bulunması, ihmal ve istismara karşı korunmasıdır. Pandemi döneminde araştırılması gereken konulardan birisi, bu dönemde alınan önlemlerin olup olmadığıdır. Bu kapsamda sadece Millî Eğitim Bakanlığı değil, ilgili tüm bakanlıkların bundan sonraki süreçte daha etkin bir çalışma gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Eğitimle ilgili çalışmalarda, bürokrasiden kaynaklı birçok sorun yaşanabilmekte ve hızlı çözümler üretilememektedir. Sivil toplum kuruluşları ise çok daha hızlı hareket edip, öğretmenler ve öğrenciler için çalışmalar yürütebilmektedirler. Bunlardan bazıları, Öğretmen Akademisi Vakfı (ÖRAV), Köy Okulları Değişim Ağı (KODA), Eğitim Reformu Girişimi (ERG) Öğretmen Ağı sayılabilir. Ortak platformlarda yapılan çalışmalar Millî Eğitim Bakanlığına da örnek teşkil etmektedir. Bakanlık, bu durumu göz önünde bulundurup, bürokrasiyi azaltıp hızlı çözümler üretmelidir.

Eğitimde uygulanan merkezi kararlar zaman zaman daha az etkili olabilmekte ve etkin çözümler üretilememektedir. Pandemi gibi kriz ortamlarında ve bölgesel farklılıkların olduğu Türkiye’de bölgesel çözümler daha başarılı olabilir. Bu kapsamda yetkinin ve sorumluluğun paylaşılması adına gerekli adımlar atılabilir.

Önemli sorunlardan birisi, çocukların yaşadıkları sorunlara yetişkinlerin subjektif bir şekilde, onları dinlemeden çözüm üretmeleridir. Yetişkinlerin okullar ilgili gözlemlediği sorunlar, öğrenciler arasında farklılaşabilmektedir. Öğrencilerin kararlara katılımı adına çeşitli çözümler ortaya konabilir.

Eğitimde yaşanan sorunlara, bilişsel kazanım eksikliklerine uzun vadeli bir telafi programı uygulanmalıdır. Özellikle soyut kavramların öğretilmesi ile ilgili çalışılmamıştır. Kısa süreli programlar faydalı olmamaktadır. Diğer taraftan eğitime gerçekçi bütçeler ayırmadan ve nitelikli insan kaynağı ile çalışmadan eksiklikleri gidermek mümkün değildir.

Sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi şeffaf bir şekilde verilerin paylaşılmasına bağlıdır. Bu kapsamda verilerin kamuoyuna ve araştırmacılara açılması, sorunlara bilimsel temelde çözüm üretilmesi gerekmektedir. Ortaya konan pek çok veri, bilimsellikten ziyade kişisel yargıları içermektedir.

1.8. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Editöryal Değerlendirme

Pandemi döneminde tartışılan bilişsel kazanımlar ve öğrenme kaybından daha ziyade öğrencilerin yaşadıkları sosyal ve duygusal sıkıntılardan bahsedilmesi daha isabetli olacaktır. Zira öğrenme kayıpları telafi edilebilir ancak sosyal ve duygusal sorunlar ilk etapta başa çıkılması gereken sorunlardır.

Okullarda öğrencilere rehberlik edilmesi ve onlara psikolojik destek sağlanması ile ilgili rehber öğretmenler görev yapmaktadır. Pandemi ile başlayan süreçte tamamen uzaktan eğitime geçilmesi beraberinde sosyal ve duygusal karmaşayı ve endişeleri beraberinde getirdi. Her kesimin olduğu gibi rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili de B ve C planları ya düşünülmemiş ya da eksik düşünülmüştü. Bazı seviyelerde neredeyse tamamen uzaktan eğitim gerçekleştirildi. Uzaktan eğitimde rehberlik ya da okul psikolojik danışmanlığının deneyimsizlikten kaynaklanan bir şekilde yapılamayacağını öne sürenler olduğu gibi, bu kapsamda çalışan araştırmacılar ve uzmanların bazıları uzaktan eğitim sürecinde de okul psikolojik danışmanlığının yapılabileceğine dair görüş beyan ederek bununla ilgili çalışmalar başlattılar. Ancak araştırmacıların bunun yapılabileceğini savunması yeterli değildir çünkü bu alanda çalışan öğretmenler ve danışmanların da eğitim fakültelerinde böyle bir duruma yönelik

eğitim almadıkları belirtilmektedir.

Öte yandan Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Vizyon Raporunda veliler ile uzaktan görüşme yapmasıyla ilgili ifadelerin yer aldığı forum konuşmacıları tarafından dile getirilmektedir. Pandemi sürecinde bunu uygulamaya koyan okullar ve rehber öğretmenlerin bulunduğunu bilmek çok olumlu olarak nitelendirilmektedir.

Pandemi sürecinde birçok aile işsizlikle ya da ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum ev içindeki şiddet sorunlarını artırmış, öğrencilerin olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Diğer taraftan çocukların uzun süreler ekran başında kalmaları internet bağımlılığı sorununu da beraberinde getirmiştir. Öğrencilerin sosyalleşememeleri, arkadaşları ile fiziksel temaslarının olmaması ve iletişim kuramamaları başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından psikolojik dayanıklılık ile ilgili kısmi rehberlik faaliyetlerinin yapılması olumlu olarak belirtilebilir.

Genel olarak pandemi süreci şunu ortaya çıkarmıştır: Psikolojik dayanıklılık, iyilik hali, toparlanma gücü, salgın hastalıklar, internet bağımlılığı, sanal zorbalık gibi konularda psikolojik danışmanların kendisini geliştirmesi, Millî Eğitim Bakanlığının da bu konuda liderlik etmesi ve konuyu takip etmesi gerekmektedir.

Teknolojik imkanlardan faydalanılması sayesinde ölçekler ve envanterler artık internet ortamında uygulanabilmekte, uzaktan kariyer rehberliği yapılabilmektedir. Bu sayede birçok aileye daha kolay ulaşılabilir. Okul psikolojik danışmanlarının, ev ortamında sürekli birlikte olan veli ve öğrencilerin azalan dayanıklılık seviyesinin dengelenmesi konusunda iletişime geçerek ve rehberlik ederek bu durumun ortadan kalkmasına yardımcı olabilecekleri düşünülmektedir. Velilerle her zamankinden daha fazla görüşmeye ve onların motivasyonlarına olumlu katkılar yapmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Daha motive edilmiş bir veli daha dengeli yetişecek bir öğrenci anlamına gelebilir.

Bu alandaki konuşmacının yaptığı şu tespit oldukça önemlidir: “Eğitimcilerin ya da öğretmenlerin beklentisi öğrenme kaybı dediğimiz akademik verilerdeki gerilemenin

bir an önce telafi edilmesi yönündedir. Ama çocukların beklentisi ve kaygısı, okulda arkadaşlarıyla vakit geçirmek, eğlenmek, sosyal paylaşımlarda bulunmak, kaçırdıkları zamanı değerlendirmek olacaktır. Bu beklenti farklılığı olduğu için stratejiler de değişecek.”

Pandemi sürecinin bitmesiyle birlikte okula dönecek çocuklarda aşırı baskı ve kaygıdan kaynaklı davranış bozuklukları baş gösterebilecektir. Çocuklar okul ortamında arkadaşlık kurma, sürdürme, iletişim kurma, sorun çözme gibi konularda yetişkin desteğine daha çok ihtiyaç duyacaklardır.

Bir diğer konu ise öğretmenlerin yaşayacağı sorunlardır. Özel öğrenme gücü çeken çocuklar her zaman önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu gruptakileri tanılamak çok kolay değildir. Pandemi döneminin getirdiği sorunlarla birlikte öğrenme gücü çeken çocuklar, normal şartlarda da öğrenme gücü çeken çocuklarla karşılaştırılabilmektedir. Bu durum öğretmenlerin zorluk yaşamasına neden olabilecektir. Bundan dolayı psikolojik iyi oluşu ve sağlamlığı merkeze alıp bir okul stratejisi oluşturmak gerekmektedir. İhtiyaçların ve sorunların derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Pandemi kaynaklı kaygı sorunları ile ilgilenip psikolojik sağlamlık adına ders içi ve ders dışı faaliyetler yürütülmelidir. Risk gruplarındaki öğrenciler belirlenmeli, haritalanmalı, birbirlerinden ayrılmalı ve rehber öğretmenlerin yapacağı planlamalarla destek sağlanmalıdır.

1.9. Yabancı Dil Eğitimi Alanında Editöryal Değerlendirme

Uzaktan eğitime geçilmesi dil eğitimi açısından yeni bir yaklaşım değildir. Çünkü, geçen yüzyılda radyo yayını, gazete, mektup ile yabancı dil eğitiminin yapılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Daha sonraları televizyondaki programlar ve kitapların desteği ile yapılan yabancı dil eğitimi, zamanında oldukça popüler bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Pandemi döneminde ise yapılan eğitimin uzaktan eğitimin standartlarına uyma-

dığı, bunun sebebinin öğretim programını ve öğretim materyallerinin buna uygun hazırlanmadığı olarak değerlendirilebilir. Şu bir gerçek ki, yabancı dil eğitiminde teknolojiden etkin bir şekilde faydalanmak gerekmektedir. Dijital ortam sayesinde artık dünyanın başka ülkelerindeki eğitimden dil öğrenilebilmekte ve sohbet edilebilmektedir. Yabancı dilde teknoloji kullanımı Web 2.0 araçları, oyunlaştırma araçları ve dijital görsel materyallerle, podcast vb. materyallerle daha etkin yapılabilmektedir. Okul ortamındaki yabancı dil eğitiminde yüz yüze eğitimin tamamen kullanılması yerine hibrit sistemlere yer verilebilir. Görsel ve işitsel materyaller öğrencilerin dil becerilerinin daha kolay gelişmesini sağlamaktadır.

Yabancı dil eğitimi ile ilgili kurgunun uzaktan eğitim ya da hibrit ortamlara yönelik yapılmaması, iletişimde yaşanan sorunlar, teknik arızalar, öğretmenlerin ve öğrencilerin yabancı dil eğitiminde bu ortamların olumsuz olarak nitelendirilmesine sebep olabilmektedir. Teknolojiden etkin faydalanmanın zorunluluk olduğu bu dönemde, eğitim fakültelerinde yabancı dil öğretmenlerini buna hazır olarak yetiştirmek, öğretim programının kurgusunu değiştirmek bu sorunları ortadan kaldıracaktır. Ayrıca, eğitimde teknolojik yaklaşımlar konusunda her öğretmenin olduğu gibi yabancı dil öğretmenlerini de geliştirmek gerekmektedir. Sınıf dışındaki görsel ve işitsel uygulamalara daha fazla yer vermemiz, öğrencileri teknoloji sayesinde ana dili öğrenilen yabancı dil olan kişilerle konuşturmamız önem teşkil etmektedir. Youtube'da yabancı dil eğitimi ile ilgili videoların bulunması büyük bir avantaj olduğu için öğretmenler tarafından daha sık kullanılabilir.

1.10. Eğitim Teknolojileri Alanında Editöryal Değerlendirme

Türkiye'de pandemi dönemine eğitim teknolojileri ile ilgili yeterli hazırlık yapılmadan girildiği, daha önceden hizmete giren EBA üzerinden pandeminin ilk döneminde yeterli ve etkili bir eğitim yapılamadığı sorun olarak tespit edilirken, pandemi başlar başlamaz kurulan EBATV ile öğrencilere ulaşılması için hızlı adımlar atılması olumlu karşılanmaktadır. Eğitim teknolojilerini sadece cihaz

kullanımından öteye taşımak ve pedagojik temellere dayandırabilmek için öğretmenlerin hazırlanması pandemi öncesinde ve pandemi döneminde yeterli bulunmamıştır. Mecburi olarak geçilen uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimin çevrimiçi ortama bir yansıması olarak görülmüş ve uzaktan eğitim kaideleri yerine tam olarak getirilememiştir. Diğer taraftan uzaktan eğitimde internet ve bilgisayar olanakları zorunlu şarttır. Bu kapsamda operatörler üzerinden 8GB internet hizmeti sunulması önemli ve olumlu bulunmasına rağmen, bunun da yetersizliği ve çeşitli şartlarda etkin olarak kullanılamaması sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzaktan eğitim canlı ders olarak algılanmamalıdır. EBA üzerinde her öğretmenin öğrencileriyle maksimum derecede interaktif bir şekilde çalışacağı bir kurgu ortaya konmalıdır. Teknolojinin getirdiği en büyük imkanlardan ikisi, bireyselleştirilmiş öğrenme ve kendi kendine öğrenmedir. Bu becerilerin geliştirilmesi sağlanmalı, derslerin yapısı buna uygun hale getirilmelidir. Bu yapılırken, sadece canlı ders değil, 10-15 dakika kısa bir canlı ders, bir proje görevi, bir iş birliği yapılan zamandan bağımsız yapılan bir ödev, bir quiz, yine bir 10-15 dakikalık canlı ders veya önceden hazırlanmış bir video şeklinde dersler yapılandırılabilir. Öğrencilere interaktif bir ortam sağlanmalı, öğretimi zenginleştirmek için Web 2.0 araçlarından faydalanılmalıdır. Bu sayede, öğrencilerin daha fazla ekran başında kalmasının önüne geçilebilir. Asenkron uygulamalara yer vermek, canlı dersten daha fazla yarar sağlayabilir. Bunun başka bir yararı ise bazı bilgi derslerinin bazı kısımlarının çevrimiçi ortamda yapılarak, artan zamanın okulda daha etkin ve başka uygulamalar için; örneğin sanat, spor, tasarım, proje, kodlama, eğlenceli bilim vb. dersler için kullanmak olabilir.

Önümüzdeki dönemde okul öncesinden lise sonuna kadar olan seviyelerde artık tamamen yüz yüze eğitim yerine çevrimiçi öğrenme ortamlarından yararlanılan, çevrimiçi ölçme ve değerlendirmelerin de yapıldığı, standartlaştırılmış bir eğitim yapılması hedeflenmelidir. Tamamen yüz yüze eğitimi ya da tamamen uzaktan eğitim ortamını kullanmak yerine okullarda harmanlanmış öğrenme dönemi başlamalıdır. Yüz yüze öğrenme ortamı ile çevrimiçi öğrenme ortamının birbi-

riyle kombine edildiği, her iki ortamda da güçlü uygulamaların kullanıldığı bir öğrenme dönemine geçilmesi zorunluluktur.

Öğretmenlerin eğitimde teknolojik yaklaşımlarla ilgili (örneğin uzaktan eğitim, harmanlanmış öğrenme, hibrit öğrenme, web 2.0 araçları, teknolojik değerlendirme araçları, geri bildirim, bulutta çalışma ve iş birliği, teknolojik pedagojik alan bilgisi vb.) profesyonel mesleki gelişimlerinin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılması gerekmektedir. İstisnasız bütün öğrencilere (aynı evde bulunanlara da dahil) yüksek hızda internet ve bilgisayar (tablet, laptop) sosyal devlet ilkesi gereği sağlanmalıdır. EBA'nın daha stabil ve etkin kullanımını üzerine teknik ve pedagojik önlemler alınmalı ve geliştirilmelidir.

EBA'ya giriş için ücretsiz verilen 8GB internet yeterli değildir. Unutulmamalıdır ki, videonun etkin kullanıldığı ortamlarda bu kota bir günde dolabilmektedir. Sadece EBA için değil; Zoom, Skype, MS Teams, Google Meet ve belirlenecek öğrenme yönetim sistemleri için de ücretsiz kotalar tanımlanmalıdır.

1.11. Eğitim Yönetimi Alanında Editöryal Değerlendirme

Türkiye'de okula yüklenen anlam her geçen gün genişlemektedir. Sosyal çevrelerin zayıflaması, çekirdek aileye doğru bir küçülme, mahalle ve sokakların eski yapısını kaybetmesi, çocukların sokaktan koparak sanal ortamlarda daha çok vakit geçirmesi çocukların ve gençlerin aile, sokak ve mahallede aldığı okul dışı eğitimi tamamen okula yükleyeme başlamıştır. Okul, bilişsel eğitimin yanında ahlak gibi konularında öğretildiği bir ortam gibi düşünülmektedir. Ancak, okulun bu kapsamdaki rolü yeterli değildir, zira okulların tasarımı bu kapsamda yapılmamıştır. Bu sorunu çözenin yöntemi, eğitim fakültelerinde yetiştirilen öğretmenleri bu sosyolojik duruma da hazırlamak ve yeni yeteneklerle donatmaktır. Okulda görev yapan öğretmenlerin de bu yönlerinin geliştirilmesi, bu sayede okul ortamının buna uygun hale getirilerek zenginleştirilmesi ya da bu görevin yeniden

okuldan alınarak aileye ve topluma verilmesi düşünülmelidir.

Aile ve toplumda eğitim seviyesi yeterli olmadığı hatta başka ülkelerin de gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu durumu PISA değerlendirme sonuçları ortaya koymaktadır. Ailenin öğrenciye destek olabilmesi, evdeki ortamın da buna uygun hale getirilmesine bağlıdır. Örneğin, evde kitap sayısının artırılması ve çok kitap okunması, öğrencilerin ev ortamında daha barışçıl ve dengeli bir şekilde gelişmelerine fırsat yaratacaktır. Bu durum aynı zamanda genel olarak akademik başarının artmasına olanak sağladığı yine PISA sınavının bir sonucudur. Bunu sağlamak için okul yönetimlerine de ciddi bir sorumluluk düşmektedir. Velilerin yönlendirilmesi ve teşvik edilmesi için projeler geliştirilebilir.

Diğer taraftan, ülkemiz oldukça fazla göç almaktadır. Göçmen ailelerin çocuklarının sosyal ve ekonomik statülerinin düşük olması, dil açısından dezavantajları, sosyal etkileşime girememeleri eğitim adına ele alınması gereken konulardan birisidir. Göçmen ailelerin çocuklarının toplumla bütünleşebilmesi için dil eğitimlerine özel önem verilmesi gerekir. Bunu yapmanın yöntemlerinden birisi, onları yerli çocuklarla konuşma ortamında buluşturmaktan geçmektedir. Pandemi döneminde uzaktan eğitim göçmen çocukları için oldukça kayıp bir dönem haline gelmiştir.

Pandemi sürecinde en yoğun çalışan gruplardan birisi okul öncesi öğretmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesinin kapalı olduğu dönemde ailelere öğretmenlik sorumluluğu verilmiştir. Bu beklenmeyen durum, ev ortamında kargaşaların yaşanmasına sebep olmuştur. Öğretmenlerin bu sürece alışma döneminden sonra etkin adımlar atılabilmiş ve süreçte iyileşmeler yaşanmıştır.

Bir başka sorun cezaevi gibi bir ortamdaki okul öncesi çocuklarının eğitimi ile ilgiliydi. Tamamen izole olan bir ortamdaki çocukların eğitimi konusunda eğitim yönetimi becerilerine ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü, eğitim otoritesinin bu konuda yeterli bir planı bulunmamaktadır. Bireysel olarak eğitim yönetimi becerileri ile hareket edilerek çeşitli çözümler ortaya konmuştur. Bunlardan birisinin radyo yayını ile çocuklara eğitim verilmesini sağlamak olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca

değişik eğitim portfolyoları ve materyallerinin hazırlanarak çocuklarla buluşturulması da denenen yöntemlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pandemi süreci, öğretmenin değerinin ve eğitimde odak noktasının öğretmen olduğunun daha iyi anlaşıldığı bir süreç olmuştur. Öğretmenin imkanlarının geliştirilmesi ve önem verilmesi, öğretmenlerinin mesleki gelişiminin birinci öncelikli olarak ele alınması, eğitim adına önemli çıktılara fırsat sağlayacaktır.

Özel okullar kendi öğrencilerine daha rahat ulaşabilirken, özellikle devlet okullarında imkanları olmayan öğrencilere ulaşmak, bu dönemde en önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Sosyal devlet ilkesi gereği sosyal ve ekonomik dezavantajlı öğrencilere ulaşmak önümüzdeki dönemde önceliklendirilmelidir.

Yüz yüze öğrenme ortamında ya da okul ortamında yapılan eğitim liderliği, uzaktan eğitimde ya da hibrit ortamda farklılaşmaktadır. Eğitim ortamı ve ihtiyaçları değişmektedir. Bunun için, bu duruma uyum sağlayabilecek okul liderlerinin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu özel durum, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılacak eğitimle desteklenebilir. Eğitim yöneticilerinin de eğitimde teknolojik yaklaşımlara hâkim olmaları ve okullarındaki öğretmenleri desteklemeleri gerekmektedir. Ayrıca, öğrencilerle iletişim kurma, öğretmenlere bu ortamda liderlik etme konusunda eğitim yöneticilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

1.12. Mesleki Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme Alanında Editöryal Değerlendirme

Yaygın eğitimde örgün eğitimin aksine yüz yüze eğitim en uzun süre devam ettirilen alanlardan birisi olmuştur. Pandeminin yoğun olduğu dönemlerde kapanma yaşanırken, faaliyetlerin tamamen durması sorunu ile karşı karşıya kalınmıştır. Bunun sebebi de yaygın eğitimde uzaktan eğitim entegrasyonunun olmamasıdır. Yaygın eğitimin yüz yüze yapılabilmesi bir taraftan şans, diğer taraftan uzaktan eğitim yapılamaması olumsuz olarak değerlendirilebilir. Yüz yüze eğitimde faaliyetler sürdürülebilirken, pandemi zamanlarında görev yapan personelin pandemi-

den kaynaklı risklere maruz kalması da olumsuz bir durum olarak kabul edilebilir.

Pandemi zamanlarında şehir merkezi ve kırsal kesim arasında da ciddi farklar gözükülmektedir. Kadıköy Halk Eğitim Merkezinde 25000 kursiyer normal zamanlarda eğitim alırken, pandemi döneminde 1/5 oranına gerilemiştir. Bu durum halk eğitim merkezleri tarafından olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Çünkü halk eğitim merkezleri insanların sosyalleşmesi ve kendilerini gerçekleştirme adına önem teşkil eden kurumlardır.

Halk eğitim merkezlerinde yaklaşık 4000 program bulunmaktadır. Çok fazla program olması bu programların uzaktan eğitime dönüştürülmesinin önünde büyük bir engeldir. Ancak teknolojinin verdiği imkanlar değerlendirilerek, tamamen uzaktan olmasa bile pandemi ya da kriz zamanlarında hibrit sistemler devreye sokulabilir. Böylece hastalığın yayılmaması, öğretmenler ve kursiyerlerin korunması sağlanabilir.

Halk eğitim merkezlerinde kurslara katılanların belli bir dönemden sonra hayatlarında yapamadıkları, gerçekleştirmek istedikleri ve öğrenmek istedikleri bilgileri kazandıkları görülmektedir.

Yapılan örnek uygulamalardan bazıları, nakış derslerinde kursiyerlerin evde çalışmasını yapıp paylaşması ve çevrimiçi sergiler hazırlanarak halkla paylaşılması olarak söylenebilir. Yine, halk oyunları gösterisinin dijital olarak yapılarak binlerce kişi ile paylaşılması, böyle avantajlardan yararlanılmasına devam edilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bazı üniversitelerin seçmeli derslerinde halk eğitim merkezlerinin görev alması olumlu bir gelişmedir. Dijital okuryazarlık kurslarının hibrit sistemlerle yapılması, halkın dijital becerilerinin gelişmesine imkân sağlanması ve yeni döneme uyum sağlaması devam ettirilmelidir.

Üretime dönük okullar olan meslek liselerinde de zaman zaman pandemiden kaynaklı olumsuz durumlar yaşanmıştır. Bu olumsuzlukların en önemlisi uygulama yapılamaması olarak belirtilmiştir ancak daha sonra yapılan karar değişikliği sayesinde uygulamaların gerçekleştirilmesi bu olumsuzluğu ortadan kaldırmıştır.

Meslek liseleri, pandemi sürecinde üretim yönünü ortaya koyarak kendi imkanları ile maske ve dezenfektan üretmiştir. Halk eğitim merkezlerinde de meslek liselerinin desteği ile maske dikimi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığının bu kararı son derece olumlu karşılanmıştır. Yine de atölye ortamında yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin ve öğrencilerin aşı olmadan çalışmasının belirli riskler ortaya koyduğu aşikardır.

Meslek liselerinde uygulama yapmak oldukça önemlidir. Öğrencilerin staja yerleştirilmesi bu dönemde sekteye uğramıştır. Öğrencilerin stajları ve uygulamalarında dijital teknolojinin ve Endüstri 4.0'ın getirdiği avantajların kullanılarak hibrit sistemlere yer verilmesi önerilmektedir. Örneğin, sanal ve artırılmış gerçeklik uygulamaları öne çıkan bir yöntem olarak kullanılabilir.

1.13. Uluslararası Programlar ve Lise Eğitimi Hakkında Editöryal Değerlendirme

Türkiye'de bazı liselerde uluslararası programlar kullanılmaktadır. Kısaca IB (The International Baccalaureate) adı verilen programlar uluslararası bakalorya programı olarak üç yaşından 18 yaşına kadar olan dönemdeki çocuk ve gençleri kapsamaktadır. Bu programın bir okulda uygulanması, o okulda ciddi bir akreditasyon sürecinin gerçekleştiği anlamına gelmektedir.

Pandemi sürecinde, uluslararası program uygulayan ve İlk Yıllar Programı (Primary Years Program) (PYP) olan okullarda büyük oranda asenkron derslere geçildiği, ödevler ve projelerle eğitimin devam ettirildiği rapor edilmektedir. Ayrıca dijital ortamdan da yararlanmanın yöntemlerinin araştırıldığı, okulların canlı dersler gerçekleştirdiği, okullarda yüz yüze yapılan uygulamaların çevrimiçi ortama aktarıldığı, okuldan okulda değişmekle birlikte programın standartlarının çevrimiçi ortamda sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.

PYP okullarında iş birliği, takım çalışması, birlikte tasarlama çalışmaları ön plana

çıkılmaktadır. Uygulamalar çevrimiçi ortamda yapıldığında ise bunun değiştiği ve daha çok bireysel çalışmalarla eğitime devam edildiği, birebir eğitimler yapıldığı ve öğretmenin daha fazla aktif olduğu belirtilmektedir. Bu durum, okullar adına olumsuz bir durum yaratmıştır. Birlikte tasarlayan çocuklar pasif konuma geçerek öğretmenlerini takip etme konumunda eğitime katılmışlardır. Bu kapsamda eğitimde teknolojik yaklaşımlardan Web 2.0 araçlarının eğitimde kullanılmaya başlandığı, Zoom programının bir özelliği olan küçük grup odalarının kullanıldığı ve çalışmaların bu yönde devam ettiği tespit edilmiş ve bu durum olumlu olarak karşılanmıştır.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim döneminde öğrencilerin yüzlerini görememesi oldukça fazla rapor edilmiştir. Öğrencilerin kamera açmaması ya da bazen açmaması eğitimin ses ya da yazılı olarak yapılan iletişimle devam etmesini sağlamaktadır. Aynı anda birden fazla öğrencinin aynı evde aynı ortamda ders yapmaya çalışması da buna sebep olabilmektedir. İnternetin her odada çekmemesi, ders gören bireylerin aynı ortamda olmasına sebep olabilmekte, sesler karışabilmekte ve bu yüzden öğrencilerin seslerini dahi açmak istememelerine yol açmaktadır.

Sosyal duygusal bağlamda eksiklikler lise eğitiminde de ortaya çıkmaktadır. Bilişsel çalışmalar kadar çocuklar ve gençlerin sosyal ve duygusal anlamda desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Pandemi gibi kriz ortamlarında zaman zaman kaos ortamı kaçınılmaz bir şekilde yaşanmıştır. Bunu aşabilmenin yolu öğretmen, öğrenci ve aile arasındaki üçlü bağı kurmak ve desteklemektir. Kriz ortamlarında teknolojinin etkin kullanımı, eğitimde yaşanan sorunları kısmen dengelemek için önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla teknolojiye hâkim olmak, ortaya çıkan karmaşık durumların daha kolay bir şekilde çözülmesine imkân sağlamaktadır.

Lise eğitiminde, toplu yapılan çevrimiçi eğitimler dışında belirli saatlerde buluşmaların gerçekleştirilmesi ve buluşma saatlerinde öğrencilere rehber öğretmenlerle destek verilmesi gerekmektedir. Yüz yüze ortamda yapılan toplantılardaki format, çevrimiçi ortamda farklılaşmaktadır. Çünkü ihtiyaçlar değişmekte ve ortaya konması gereken çözümler için zorlu bir süreçten geçilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının ve okulların, pandemi öncesinde A, B, C planları ya da buna yönelik risk planları mevcut olmadığı ya da yetersiz olduğu için, sistematik çözümler üretilmediği net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ve okul yönetimlerinin anlık çözüm üretmeleri ile ilerleyen süreçte, önceden yapılacak planların olmasının büyük bir rahatlamayı sağlayacağı düşünülmektedir.

En büyük zorluklardan birisi ekran iletişimin kesilmesi olarak belirtildiği, ailelerin de bu durumla başa çıkma konusundaki tecrübesizlikleri ve bilgi eksikliği büyük bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Lise öğretmenlerin de uzaktan eğitimle ilgili deneyim eksikliği ve yöntem konusundaki eksiklikleri zorlayıcı bir durum olarak görülmektedir. Lise öğretmenlerin saatlerce ekran başında dersi anlatım tekniği ile gerçekleştirmeleri, onlar açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Ders saatlerinin azaltılması bu durumu hafifletecektir. Derslerin asenkron şeklinde ödevler ve projelerle yapılması kolaylaştırıcı bir unsur olarak önerilmektedir. Bunların verilmesi tercihen öğrenme yönetim sistemleri üzerinden olabileceği gibi, hızlı iletişim sağlamak için Whatsapp grupları aracılığı ile de gerçekleştirilebilir.

Öğrencilerin ders dışında da görüşebileceği ortamlar olması, kendilerinin iyi olma hali açısından önemlidir. Bu dönemde iletişim çok önemli bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin buluşmaları hem öğrenme hem de farklı konular amaçlı olabilir.

Bu dönemde mesleki gelişim saatlerinin konulması, öğretmenlerin kendiliğinden oluşturduğu bir deneyim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu saatler, öğretmenlerin elde ettikleri deneyimleri birbirleriyle paylaşarak derslerini zenginleştirdikleri bir ortamı sağlayabilmektedir.

Sınav kaygısı bütün öğrencilerin yaşadığı olumsuz duygulardan birisidir. Özellikle lise ortamlarında sınav kelimesinin sarf edilmesi bile yeterince endişeye sebep olmakta, bu endişe öğretmenlere söylenmektedir. Öğrencilerin okul anlayışının sınav odaklı olduğu ve bu odaktan öğrencileri kurtarmak gerektiği bilinmektedir.

1.14. Medyadan Eğitime Yansımalar Hakkında Editöryal Değerlendirme

Medyaya yansıyan eğitimci görüşleri yüksek sesle dile getirilmelidir. Pandemi döneminde yapılan eğitime uzaktan eğitim yerine acil uzaktan öğretim faaliyetleri demek daha doğru bir ifade olacaktır. Geçen bir yıllık süre içerisinde bunun hakkıyla uzaktan eğitim şeklinde yapılması hususunda öğretmenler ve öğrenciler açısından çok olumlu gelişimler olmuştur. Bu gelişimin dikkatle takip edilmesi gerekir. İlk dönemde eğitimin uzaktan yapılamayacağını düşünürken, ikinci dönemde uzaktan eğitimin öğrenimin önemli bir parçası olarak kullanılabileceğini öğrendik. Bu farkındalık düzeyi çok olumludur.

Öğretmenlerin bazılarının çok büyük emekler ortaya koyduğu görülürken, bazılarının ise bu süreçte gerekli performansı sergileyemedikleri görülmektedir. Büyük çabalar gösteren, öğrenme yolculuğunda meslektaşlarıyla iş birliği yaparak öğrenme yolculuğunu hızını katlayan öğretmenlerimiz var. Burada yapılması gereken; sahada bekleyen, duran, durmayı tercih eden öğretmenlerin uyarılması, farkındalıklarının artırılması ve motive edilmeleri gerekmektedir.

Uzaktan eğitim koşullarında ölçme ve değerlendirmeyi doğru bir şekilde yaparak, henüz bunun farkında olmayan kişilerin farkına varmalarını sağlamakla topyekûn bir eğitim seferberliği geliştirilebilir.

İlk dönemde velilerin çocuklara ve öğretmenlere yönelik davranışları eleştirilirken, bir süre sonra veli katılımının önemi ve velilerin eğitimdeki rolleri anlaşılmağa başlanmıştır. Uzaktan eğitim süreci ancak velilerin eğitime etkin katılmaları, öğretmenlerin velilerle iş birliği yapmaları, velilerin sorumluluklarını yerine getirmesi ile mümkün olabilir. Bu kapsamda velilerin de rehberliğe ve eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Veliler eğitilmeden veli katılımının sağlanması ve öğretmenle iş birliği yapması sınırlı olacaktır. Öğretmenler, pandemi sürecinde bu durumu görerek velilere yol gösterme yolunda farkındalık kazandılar.

Çocukların ev ortamında yalnızlaştığı, sosyal ve psikolojik sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Öğrencilerin akademik kazanımları elde etmesinin yanı sıra sosyal ve duygusal öğrenme açısından da desteklenmesi gerekmektedir. Bunu yapabilmenin yolu velilerle iş birliği içerisinde hareket etmek ve öğrencinin bu açığını gidermektedir.

Özel okullar bu süreçte etkin roller üstlenerek bu konuda velilerin farkında olmasını sağlamak için çalışmış ve zorlu olan bu süreçte dengeleyici görevleri yerine getirmişlerdir. Sosyal ve duygusal öğrenmeyi pekiştirecek araçlar geliştirmişlerdir. Bu kapsamda hem özel okullarda hem de devlet okullarında çalışan öğretmenlerin hızlı bir mesafe kat ettiği söylenebilir.

Medyada eğitimin daha fazla ele alınması, daha fazla önem verilmesi ve daha fazla konuşulması gerekmektedir. Medyada eğitim sınırlı sayıda ve pedagojik olmayan bir şekilde ele alındı. Medyada konuşanlar daha çok eğitim dünyasının dışından olan kişilerdi. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığınca program önerileri ve hazırlıkları yapılabilir ve ulusal kanallarda bu programlar gerçekleştirilebilir. Diğer taraftan sosyal medyada bu faaliyetler sürdürülebilir. Eğitimin her tarafta tartışılması adına Millî Eğitim Bakanlığına önemli görevler düşmektedir.

1.15. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı Hakkında Editöryal Değerlendirme

Çevrimiçi öğrenme ortamının mesleki gelişimde de kullanılması sayesinde, normal şartlarda 30-40 kişinin katılabileceği kurslara binlerce kişi kayıt yaptırarak katılabilmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin mesleki gelişiminde çevrimiçi öğrenme ortamından etkili bir şekilde faydalanmak önemlidir. Bu durum, öğrencilerin bireysel kendi hızında öğrenmeleri gibi öğretmenlerin de kendi hızlarında öğrenmelerinin önünü açacaktır. Böylece, asenkron ve kendi hızında ilerlemeler sağlanabilecek, haftalık görevlerle başarılı uygulamalar gerçekleştirilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan ikisi; bu eğitimlerin geri

bildirimlerle beslenmesi ve yüz yüze eğitimdeki gibi sadece öğretmenin ders anlatımını yaptığı bir şekilde değil, eğitimde teknolojik yaklaşımların kullanılarak yapılması çok önemlidir.

Diğer taraftan mesleki gelişim programlarının hazırlanmasında pandemi gibi durumların dikkate alınması ve böyle ortamları kullanma konusunda öğretmenlerin gelişiminin sağlanması gerekmektedir.

Teknoloji ve internet sayesinde sınırların ortadan kalktığı bir dünyada öğretmenler Türkiye'nin ya da dünyanın değişik ülkelerinde kurslara (örneğin Harvard Üniversitesinin bir kursuna), istedikleri bir zamanda ve ev ortamında katılabilmekte ve meslektaş ağı oluşturabilmektedir. Bunun desteklenmesi önemlidir ve bu destek öğretmenlerin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bunun birçok avantajı bulunmaktadır. Örneğin, yolculuğa ayrılacak zaman ve masraflar neredeyse sıfıra inmekte ya da azalmaktadır. Yaşanabilecek ailevi sorunlar da (çocuğun bırakılması gibi) minimuma inecektir. Daha çok eğitime katılma ve daha fazla mesleki gelişim sağlanabilecektir.

Aşağıdaki konularda mesleki gelişimin sağlanması öne çıkmaktadır.

- 1 - Pandemi döneminde rehberlik
- 2 - Yabancı dil becerileri
- 3 - Teknolojik öğrenme modelleri (harmanlanmış öğrenme, ters yüz öğrenme)
- 4 - Teknolojik pedagojik alan bilgisi
- 5 - Web 2.0 araçları ile öğretimin zenginleştirilmesi
- 6 - Teknolojik değerlendirme yöntemleri ve geri bildirim,
- 7 - Toplantı ve canlı ders yapma araçlarının etkin kullanımı,
- 8 - Bulutta iş birliği yapma,
- 9 - Öğrenme yönetim sistemlerinin etkin kullanımı,
- 10 - Sanal ve artırılmış gerçeklik vb.)

- 11 - Dijital iletişim becerileri
- 12 - Dijital ortamda geri bildirim
- 13 - Aile katılımı
- 14 - Kendi kendine öğrenme
- 15 - Sosyal ve duygusal öğrenme
- 16 - Dijital ortamda özel gereksinimi olan öğrencilere eğitim yapma
- 17 - Yaygın eğitimde uzaktan eğitim
- 18 - Evde materyal tasarımı
- 19 - Dijital ortamda proje tabanlı öğrenme
- 20 - Dijital ders tasarımı
- 21 - Dijital ders videosu hazırlama
- 22 - Animasyon ve simülasyon hazırlama
- 23 - Sanal laboratuvar uygulamaları
- 24 - Eğitici sosyal medya kullanımı
- 25 - Ekran bağımlılığı ve başa çıkma yöntemleri

1.16. Müfredatın Azaltılması Hakkında Editöryal Değerlendirme

Müfredat konusu yıllardır tartışılmakta olan bir konu olmakla beraber, bu konuda geçmiş yıllarda önemli çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda, özellikle uzaktan eğitim ya da çevrimiçi öğrenme ortamında kullanılacak, çevrimiçi öğrenme ortamının daha etkin kullanımına yönelik düzenlemeler yapılabilir.

Bu bağlamda hem normal zamanlarda hem de kriz ortamlarında kullanılacak kazanımlar dikkatle seçilmeli, kritik kazanımlara yer verilmeli; bulunulan bölgeye, coğrafyaya ve ihtiyaca göre kullanılacak kazanımlar esnek bir şekilde kurgulanmalıdır.

Müfredatın seyreltilmesi sağlanabilirse ders saatleri de azalabilecek ya da bilgi ders-

leri dışındaki derslere de yer verilebilecektir. Örneğin sanat, spor, tasarım, kodlama, eğlenceli bilim, yabancı dil gibi derslere daha çok yer verilebilir. Bu kapsamda belediyelerle iş birliği de yapılabilir ve okulların imkanları genişletilebilir. Müfredatın yükünün azaltılması, öğrencilerin bu yükün altında ezilmelerinin de önüne geçecektir.

Teknolojinin getirdiği imkanlar ile harmanlanmış öğrenme modelinin okullarda uygulanabilmesi, çevrimiçi ortamlarda ders yükünün tanımlanması sayesinde bilgi derslerinin daha etkin bir şekilde yapılabilmesi mümkündür. Bu sayede öğrencilerin rahatlaması, yaratıcılıklarının ve becerilerinin artmasını sağlayacak derslere yönlendirmeler mümkün olabilecektir. Unutulmamalıdır ki öğrenciler bilgi dersleri ile boğuşmakta ama sanatla ve sporlar ilgilenememekte, okullarda bu tür faaliyetler ikinci plana atılmaktadır. Özel okullarda bu konuda daha fazla çaba gösterilirken, devlet okullarında bu durum çoğunlukla göz ardı edilmektedir.

Bir diğer husus, öğretmenlerin müfredata yeterince hâkim olmamaları, müfredatı okumamalarıdır. Müfredata hâkim olmak, derslerde nelerin yapılmasını, nelere yer verilmesi gerektiğini, nelerin nasıl yapılacağına dair bilgili olmak demektir. Öğretmenlerin çok iyi ders tasarımı yapabilmelerinden önce çok iyi bir yol gösterici müfredata ihtiyaç bulunmaktadır. Daha sonrasında ise beklenti, öğretmenlerin bu yol gösterici müfredatla ders tasarımlarını oluşturmaları, içerikleri vermede yöntem ve tekniklere karar vererek ve teknolojiden yararlanarak oluşturması yönündedir. Eğer öğretmen bunu nasıl yapacağını bilmiyorsa müfredatın da fonksiyonu ortadan kalkacaktır.

Müfredatta bireysel farklılıklara ve özel durumlara yer verilmelidir. Öğrencilerin bireysel kendi hızında öğrenmelerine imkân sağlayacak bir yapı sağlanmalıdır.

Uzaktan eğitim sürecinde çeşitli kademelerde fiziki ve teknolojik imkanları olan okullarda müfredatın uygulanması adına pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak köy okullarında ya da taşra bölgelerinde müfredatın uygulanması adına bir fırsat eşitsizliği oluşmuştur. Bu durum ancak her okula ve her haneye teknolojiyi, interneti

ve bilgisayar imkanlarını götürme ile dengelenebilir. Pandemi şartlarında, teknolojiden yararlanılamayan bir ortamda müfredatın doğru bir şekilde uygulanması mümkün değildir. Bölgelere uygun esnek bir müfredat uygulanmak zorundadır.

Müfredatın uygulanması konusunda okulların etkinliği de artırılmalıdır. Okullara esnek müfredat, eğitimin bireyselleştirilmesi ve farklı imkanlar sunulması konusunda fırsatlar ve esneklikler verilmelidir.

1.17. Bürokratik Uygulamalar ve Öğretmenlerden Öneriler

- Çevrimiçi eğitimde evrak ve kırtasiye işlerinin azaldığı görülmektedir. Sadece canlı ders kaydına dair istenen raporlamaların sınırlı sayıda devam ettiği ve giderek azaldığı belirtilmektedir. Anketlerin çevrimiçi uygulanmasının olumlu olduğu ve bu sayede öğrencilerin e-posta adresleri edindiği, iletişim kurmada gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Az malzmeden çok fazla materyal üreterek kaynak tasarrufunda bulunmaktadır.
- Öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital ortamda kullanabileceği elektronik etkileşimli kitaplara önümüzdeki dönemde daha fazla yer verilebilir.
- Pandemi sürecinde öğretmen olma ve öğretmenlik yapma arasında bir öğretmenlik şeklinin yapıldığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu kapsamda öğretmen olma yolunda ilerledikleri belirtilmektedir.
- Fen derslerinde yapılan deneylerin evde ve evdeki malzemelerle yapılabilir olması konusunda çalışmalar yapılabilir.
- Erken çocukluk adına olumlu olan EBA anaokulu projesinin evde eğitim sırasında ciddi destekleyici olduğu belirtildiği için geliştirilerek devam etmesi önerilmektedir.
- Uzaktan eğitimin pedagojisi ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme gibi alt alanlara ayrılarak tüm öğretmenlere mesleki gelişim prog-

ramlarının düzenlenmesi, öğretmenlerin gelişimi açısından elzemdir.

- Yaygın eğitimde dersler uzaktan yapılamadığı için EBA benzeri yapılanmaların yaygın eğitim için de hayata geçirilmesi önem teşkil etmektedir.
- İngilizce dersi için EBA TV ilkokul, ortaokul, lise programlarında büyük mesafeler kat edilmiştir. Bu kapsamda Youtube ve diğer kanallardan da destekleyici çalışmaların artarak devam etmesi önerilmektedir.
- Uzaktan eğitimde rehberlik konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Bu kapsamda, rehberlik öğretmenlerinin çevrimiçi danışmanlık eğitimi almaya ihtiyaçları bulunmaktadır.
- Öğretmenlerin bu süreçte zamanı etkili ve verimli kullanma konusunda mesafe kat ettikleri, kendilerine zaman ayırabildikleri, örneğin kitap okumaya zamanlarının kaldığı belirtilmektedir. Bundan dolayı, öğretmenlerin kendilerine ayırabilecekleri zamanlar yaratılması adına teknolojik imkanlardan yararlanılması öğrenilmektedir.
- EBA'da özel gereksinimli çocuklara (sadece down sendromlular, otistikler değil; görme, işitme engelliler vb. tüm gruplara) yönelik çalışmalara daha fazla önem verilmelidir. Kapsayıcı eğitime yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır.
- Öğrencilerin adına büyüklerin kararlar almaması, bu kararların öğrencilerin fikirlerinin sorularak alınması ve bu demokratik kültürün geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.
- Uzaktan eğitimden en iyi şekilde faydalanmaya çalışmak, yapılması gereken en doğru noktalardan bir tanesi bu. Böyle bir süreçte en azından bu süreci avantaja çevirip bu teknolojinin avantajlarından faydalanmak gerekmektedir. Şu sorunun cevabı önemlidir: 30-40 yıl önce bu pandemi gerçekleşseydi, eğitim adına neler olurdu acaba?

1.18. Uzaktan Eğitimde Yaşanan İlginç Tecrübeler

- Öğretmenlerin zamanda bağımsız dersler vermeleri. Örneğin, gece 2’de ders yapılması.
- Öğretmen ve velinin okul dışında ve park ortamında buluşarak öğrencinin durumu hakkında konuşması.
- Öğrencilerin öğretmenlerini özlemeleri. Örneğin bir öğrencinin, kendisini özleyen öğretmenine, onu özlemediğini çünkü onu rüyasında gördüğünü belirtmesi.
- Yapılan çevrimiçi derslerdeki grup çalışmalarında ailenin çocuğu ile birlikte iş birliği yaparak problem çözmeye çalışması.
- Yüz yüze eğitimde nasılsınız sorusuna cevap vermeyen öğrencilerin, çevrim içi eğitimde cevap vermeye başlamaları ve öğretmenlerin de durumunu sormaları. Dersi bitirirken iyi dileklerini sunmaları.
- Öğrencilere Whatsapp’tan yapılan geri dönütlerle motive olmaları ve yapacakları başka çalışmaları merak etmeleri.
- Yetişkin eğitiminde de öğretmenlerle kurulan güçlü bağların ortaya çıkması ve ifade edilmesi.
- Çevrimiçi derse bir öğrencinin öğretmenin adı ile derse girmesi
- Çevrimiçi eğitimde öğrencilerin birkaç farklı cihazdan aynı anda giriş yapması.
- Öğrencilerin çevrimiçi ortamda yapılan eğlenceli bir değerlendirme oyununa ailelerin de katılmaları.
- Derse girmeyen öğrenci için dersin öğretmenin rehber öğretmeni, rehber öğretmenin veliyi araması ve velinin o sırada öğrenciye seslenmesinin (terlik geliyor) açık ekranda herkes tarafından duyulması.

Bölüm 2

**AKADEMİSYEN, OKUL YÖNETİCİSİ,
ÖĞRETMEN ve UZMANLARIN FORUM
GÖRÜŞLERİ**

2. Akademisyen, Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Uzmanların Forum Görüşleri

2.1. Eğitim Fakültelerini Temsilen Ortaya Konan Görüşler

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: İstanbul Aydın Üniversitesi STEM Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Eğitim Fakültesinin ortak çalışması için buluştuk. K-12 Eğitim Forumu çok kıymetli bir başlık. Paylaştıkça çoğalıyor her şey buradan elde edilecek çıktılar değerli bir yer bulacak. Müthiş bir fikirdi, emeği geçenlere çok teşekkür ediyorum. İlk sorum Prof. Dr. Hamide Ertepinar'a, bu salgın döneminde K-12 eğitimi nasıl yorumladığınızı çok merak ediyorum. Birçok yetiştirdiğiniz öğretmeni görevi başında izlediniz ya da onlardan yorumlar aldınız. Bir yandan da eğitim fakültelerinin bu sürece nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Hamide Ertepinar: Değerli katılımcılar sizleri saygıyla selamlıyorum. Coivd-19 Aralık 2019'da başlayan eğitim alanındaki gelişmeler dünyada tüm kademelerdeki milyonlarca öğrenci bu durumdan etkilendi. Gelişmiş ülkeler bile eğitim sürecini idare etmekte zorlandılar. 16 Mart 2021'de okullar kapandı ve çok kısa bir süre sonra dijital platformlarla birlikte uzaktan eğitime geçildi. 3 televizyon kanalı ve EBA'ya çok hızlı geçiş oldu. Öğretmenlerimiz bu acil eğitime çok hızlı geçtiler ve gönüllerini verdiler. Ben bu süreci yakından takip ettim ve şunu gördüm biz eğitim camiası bu geçişleri çok hızlı ve gönülden yapıyoruz. Öğretmenlerimiz çevrim içi derslerden geride kalan zamanları da Whatsapp grupları, telefonlarla diğer iletişim araçlarıyla veli ve öğrencilerle ilgilendiler. Rehberlik servisleri rehberlik verdi. Bütün bunlar eğitim camiamızda çok önemli. Çok kısa bir süre yüz yüze eğitim olsa da şu an uzaktan eğitimle devam ediyoruz. Özveriyle devam ediyoruz. Tabi bu uygulamaların olumlu yönleri sayıldı ama acil uzaktan eğitim sürecinde aksayan süreçler var. Erişimsizlik diyebileceğimiz bunlardan ilki. İnternete erişimi olmayan öğrenciler oldu. İkincisi ise acil

uzaktan eğitim öğretmenlerimizin yeterli uzaktan eğitim rehberliği alamamaları. Salgından sonra hangi eğitim paradigmasıyla devam edeceğiz, bu salgından sonra hangi dersleri çıkaracağız; sorularıyla karşı karşıyayız. Bir şey biliyoruz, uzaktan eğitim gereklilik ve uzaktan eğitim kullanılarak harmanlanmış eğitime geçiş kaçınılmaz. Eğitim fakültelerinin bu süreçteki katkılarından söz etmek istiyorum. Öğretmen adaylarımız özellikle uygulama sürecinde donanımlarını onlara aktardılar. Covid-19 salgını ve gelecekteki krizlerde dijital becerilere sahip öğretmenler yetiştirmek durumundayız. Bu gerçekler ışığında öğretmen yetiştirme sisteminin yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Dijital araçlarla öğretim tasarımı yapabilen öğretmenlere ihtiyaç var. Bu eğitim fakültelerinin tüm öğretmen adaylarının bu donanıma sahip olması gerekmektedir. Biz eğitim fakültesi öğretim üyelerine çok iş düşüyor. Değerli Aylin hocamızın bir sözüyle bitirmek istiyorum. “Hayatta bir öğrencinin hayatına dokunmak kadar güzel bir şey olamaz.”

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ben Elif Yeşim hocama sormak istiyorum. Hocam ne güzel aslında, salgın da olsa biraz şaşırдық ne yapacağımızı bilmez hale geldik ama sonra senkron veya asenkron okul öncesinden itibaren kısmen yüz yüze başladık, her şey güzel gidiyor gibiydi. Fakat ölçme değerlendirme meselesinde biraz tıklandık gibi sanki. Yani sene sonu yarıyıl geliyor, karne vereceğiz, ölçeceğiz, değerlendireceğiz, ancak üniversiteler de dahil bu süreçte belki de ezberimizin en çok bozulduğu süreçlerden bir tanesi de buydu aslında hocam, ne yapmamız gerekiyordu?

Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün: Çok teşekkür ediyorum Mustafa hocam. Herkesi saygıyla selamlıyorum. Evet dediğiniz gibi bu süreçte hızlıca adapte olmaya çalıştık ama uzaktan eğitim sürecinde ölçme değerlendirme dediğimiz şey, zaten uzaktan eğitime adapte olmakta güçlük çektik, bunu nasıl uzaktan yapacağımız konusunda hepimiz bir bocalama dönemi geçirdik. Nedeni aslında yüz yüze-ken de bunu tam olarak gerçekleştiremediğimizi düşünüyorum. Neden? Çünkü hep sonuç odaklı ölçme değerlendirmelerimiz ve alternatif değerlendirme yöntemlerini sıklıkla kullanmamak, geleneksel yöntemlere başvurmak bunun başlıca

nedeni. Ama uzaktan eğitim, bizde alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmayı zorunlu kıldı, kullanabilenler için. Çünkü illaki birtakım verileri farklı yöntemler ve araçlarla çocuğun öğrenme gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığımızı değerlendirmemiz gerekiyordu. Tabii süreç değerlendirmeye alışık olan hocalar için bu bir problem değildi zaten bunu yapıyorduk, kendi adıma da bunu söyleyebilirim. Gerçekten belki 10 -15 yıl önce bu performans ödevleri söz konusu olmuştu, literatürümüze girmişti ama bu performans ödevlerini layığı ile nasıl yapılacağı nasıl uygulanacağı öğretmenin nasıl dönüt vereceği nasıl rehber olacağı konusunda hep bir çıkmazlar yaşadık. Burada şunu fark ettik, pandemi bize bunu hatırlattı. Mustafa Yıldız Hoca bunun üzerinde durdu, Arzu Atasoy bunun üzerinde durdu, en önemli paydaşlarımız çocukla birlikte aileler. Aile katılım programlarının bir süreç değerlendirmedir. Bu süreç değerlendirmede verdiğimiz farklı ödevler ve projeler, şimdi flipped learning diyoruz evde öğrenme aslında çok önceden yaptığımız süreçlerdi. Bunları illaki internet aracılığıyla veya farklı yollarla da ulaştırma şansımız var. Whatsapp, e-postayla farklı biçimlerde de bunları aktarabilme şansımız var. Bu süreç değerlendirmeye öğretmenler odaklanmalıydı. Burada en önemli paydaşımız aile ve aile katılımı. Ama ailenin çocuğu nasıl rehberlik edeceği ona nasıl yardımcı olacağı bu süreçte aile katılım programlarımızda pek yoktu. Özellikle K12 sürecinde okul öncesinde ve erken çocuklukta vardı ama özellikle ilkökul döneminden itibaren aile evet çocuğun yanında yer alıyordu ama genellikle aile katılımı konusunda, ailenin bu konuda neler yapacağı konusunda yeteri kadar okullarda rehberlik alamamıştı. Dolayısıyla performans ödevi deyince aile çocuğun ödevini yerine getirip okula gönderme yollarını seçiyordu ve seçti. Aslında işte orada öğrenme gerçekleşmiyordu veyahut öğretmen çocuğun öğrenme sürecini yeteri kadar bu anlamda takip edip rehber olamıyordu. Yani burada üç kişi öğretmen, anne baba, öğrenciye ortak olmalı. Arzu Atasoy bunun üzerinde durdu, bu çok önemli. Çünkü hep beraber birlikte yürüteceğimiz bir süreç bu bizim. Burada tabii öğretmen hazır bulunuşluğu, öğretmenin teknolojik okuryazarlığı, Web 2.0 tabii ki bir araç ama bunu da kullanmak, sıcaklığına o gün ne öğrendiğini, bir takım ölçme değerlendirme

dirme araçları veya alternatif neler olabilir onlarla yönetmesi gerekiyordu. Ama bu konuda gerekli hazırlığı öğretmenlerimizin yoktu. Öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluğu hem kendi öğrenme becerisini geliştirecek fırsatları ne yazık ki toplum kültür okul yeteri kadar çalıştıramadı şimdiye kadar. Şimdi bunu çok çok iyi anlayacağız bu pandeminin en önemli öğretici herkesin kendi öğrenme sorumluluğu alması gerektiği, öğretmeninden yetişkininden küçücük çocuğuna kadar herkes gibi öğrenme sorumluluğunu alması ve bu beceriyi nasıl geliştireceğimiz konusundaki fırsatlar öğrenciler ile yaşadığımız sorunlar buydu. Aileler de sürecin neresinden katılacak nasıl çocuğuna yardımcı olacak. Bu, çocuğa yardım etmek değil sadece rehber olmak izlemek tanımak ve bununla ilgili gözlemleri ve dönütleri okulla öğretmenle paylaşması çok çok önemli ve kıymetli. Çünkü bütünü böyle görüyoruz. Öğretmen bir parçayı görüyor, diğer parçayı aile görüyor ikisini birleştirdiğimiz zaman çocukla ilgili gereksinimler ve ihtiyaçlar daha net bir şekilde ortaya çıkıyor. Eğer bu üçlü ortak çalışmayı gerçekleştirebilirsek ölçme değerlendirme bir yol kat edebiliriz diye düşünüyorum. Tabi bunları yapabilen, becerikli, bunla ilgili yetkinlikleri olan öğretmenler bu işi yaptılar. Veliyle doğru iletişim kurdular, öğrenciyeye yardımcı oldular ve süreci değerlendirdiler geri dönütleri de mutlaka buna uygun olacaktır. Ben şöyle düşünüyorum, biraz önce çok söz edildi özellikle sosyal dezavantajı çocuklar ve bu anlamda arayı açan çocuklar ile ilgili neler yapılmalı, öğrenme ihtiyaçları çok çok önemli ama çocuğa bütüncül bakmamız gerekiyor bu da çok çok önemli. Onu da vurgulamak istiyorum, sadece bilişsel öğrenmeleri değil çocuğun bütün öğrenme gereksinimleri yani motor becerileri ile sosyal becerileri ile ilgili öğrenme. Bütün öğrenme gereksinimleri ile ilgili bir ölçme değerlendirme süreci mutlaka önümüze koymamız gerekiyor çünkü hepsi birbirini etkiliyor, bu çok önemli. Destek öğretmenleri olabilir. Milli Eğitim bu konuda insan kaynaklarını iyi kullanabilir. Açıkta bekleyen binlerce öğretmen var. Bu öğretmenleri alana davet edip, bu insan kaynağını verimli bir şekilde kullanarak bu destek öğretmenlerle ihtiyacı olan çocuklara gerekirse evinin kapısını çalarak çocuğa ulaşma yöntemini uygulayabiliriz. Okullarda bir yandan öğretmen sınıfta ders yaparken, belki bir grupta

bireysel çalışmalar yapılabilir. Şunu unutmamak gerekir, evet çocuğun öğrenme ihtiyacı diyoruz ama hiçbir şey çocuktan daha önemli değil. Bununla ilgili çocuğa kaygı verecek kaygı uyandıracak olumsuz yaşantılar yaşamasına neden olacak hiçbir öğrenme ortamını sunmamamız gerekiyor. Aksi takdirde çocuğun öz yeterliliği kendilik algısı ve kendini gerçekleştirmesine engel olmuş oluruz. En büyük zararı da çocuklara bu şekilde vermiş oluruz.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Bir değerli dekindan başka bir değerli dekana geçeceğim. Prof. Dr. Ayhan Yılmaz, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi dekanı. Hocam, uluslararası derecelendirme kuruluşlarında en önde gelen eğitim fakültesi olarak gözükiyorsunuz. Yıllardır güzel çalışmalar yapıyorsunuz. İyi öğretmenler yetiştirdiğinizi düşünüyorum. Öğretmenler kapsamında bir soru sormak istiyorum. Yetiştirdiğiniz öğretmenlerin yeni normale adapte olduğunu düşünüyor musunuz? Uzaktan eğitim süreci var, bazı gereksinimler değişti, bir anda uzaktan eğitime geçtik fakat tekrar yüz yüze eğitime döneceğiz. Sizin yetiştirdiğiniz öğretmenler bu yeni normalde daha uyumlu bir şekilde çalışıyorlar mı yoksa onların gelişimine biraz daha katkıda mı bulunmak gerekir? Bir sorum daha var aslında, fen eğitimcisiniz siz. Fen eğitimi açısından da burada bir yorum yapmak lazım. Fen eğitimi daha çok yüz yüze eğitim şeklinde düşünülüyor, laboratuvarında eğitim; işte birçok etkinlik sınıfta yapılıyor acaba uzaktan eğitime geçtiğimiz zaman geçen dönemde fen eğitimi açısından çok ciddi bir boşluk oluştu mu sizce?

Prof. Dr. Ayhan Yılmaz: Değerli akademisyenler, kıymetli öğretmenlerimiz ve değerli konuklar öncelikle K12 eğitim forumuna konuşmacı olarak davet edildiğim için çok teşekkür ediyorum. Sağlıklı ve güzel günlerimiz olsun diyorum. Ben Devrim hocamın sorularını cevaplamadan önce Hacettepe Üniversitesinden Dr. Yalçın Ergin hocam, ortodontist, onun sözleriyle başlamak istedim. Hocamın söylemini okumak istiyorum: “Okullar pek çok eski dostlar gibi. Geri dönebilmek bir kez daha o kantinde incecik peynirli bir tost yiyebilmek, hayran olduğum bir hocanın dersinde dünyaları keşfedebilmek, bahçede bir kez daha birlikte oynayabilmek, yanındaki güldürürken kıpkırmızı kesilmek, tatil dönü-

şü boyları ölçmek, artık başka müziklere geçmek hatta ödün patlasa bile toptan aşılılabilmek için insan neler vermez değil mi? Okullarımı hep sevdim sevgilerini hep hissettim.”. Ben değerli hocamın sözlerinden çok etkilenerek, ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan 1 milyon 61 bin 468 öğretmenime bu süreçte gösterdikleri şahsi gayretler için teşekkür ederek sözlerime devam etmek istiyorum. Öncelikle, öğretmeni çok kısa olarak tanımlamak istiyorum. Hepimiz gördük ki eğitim sistemi içerisinde öğrencilerle doğrudan teması olan tek paydaş, öğretmen. Öğretmen olmadan eğitim olamaz. Önce öğretmenlikle ilgili temel kavramların gerçekten farkında olmamız gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenlik mesleği duygu yüklü bir meslek, sözle gönül alan bir meslek, öğrenci ve velilerle temas halinde olan bir meslek. Salgın döneminde ben de üniversitede yaptığım tüm derslerimde her hafta derse başlamadan önce öğrencilerimin nasıl olduklarını sordum, ailelerini sordum. Dersi bitirirken öğrencilerimi motive ederek ailelerine selam söyleyerek ve kendilerine dikkat etmeleri gerektiğini söyleyerek ekrandan ayrıldım. Ben, bu dönemde bu davranışları fazlasıyla yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu noktada, öğretmenin iyi olma hali son derece önemli. Okul yöneticilerinin iyi olma hali son derece önemli. Öğrencilerin ve ailelerin iyi olma hali son derece önemli. Bizler, öğretmenlerin iyi olma halini o zaman iyi bir şekilde beslememiz gerekiyor. Bu noktada, öğretmenlerimizin psikolojik dirençlerinin kuvvetlendirilmesi gerektiği ve onların sürekli desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. Bu arada tabii ki ortaöğretimde ve yükseköğretimde birtakım eksikliklerimiz var. Hatalarımız da var. Hatalar da yapıyoruz. Ama bence niyet çok önemli. Yapıcı eleştiriler çok önemli. Yöneticiler, öğretmenler ve üniversitedeki hocalar herkes çok çalışmaya başladı. Sorunlarımız da var başarılarımız da var. Peki, öğretmen yetiştirme sürecinde öğrencilerimiz bu yeni normale uyum sağlayabildiler mi? Evet sağlamaları için onlara çok fazla emek veriyoruz. Görüyoruz ki hem sahadaki öğretmenlerimiz hem de öğrencilerimizin dijital bilgileri ile teknopedagojik yetkinliklerini geliştirmek üzere çok çalışıyorlar, çalışmaya da devam ediyorlar. Çok yoruldu ama ben öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin dijital bilgileri ve teknopedagojik yetkinlikleri konusunda mesafe kat ettiklerine

kesinlikle inanıyorum. Yine öğretmenlerimiz dijital altyapı eksikliği nedeniyle canlı derslere katılım gösteremeyen öğrencilerine ulaşarak, onların psikolojik iyi olma hallerini, akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla müthiş bir performans ortaya koydular. Bu verilen emekleri ve çalışmalarını tarih mutlaka yazacak ve yıllar sonra da bu başarılar mutlaka konuşulacaktır. Yine eğitime erişimdeki eşitsizlik konusunda üniversitede öğrencileri de bu problemle karşı karşıya. K12 düzeyinde de bu problemleri şu anda konuşuyoruz. Eğitime erişimdeki eşitsizlik maalesef dijital eşitsizlikteki uçurumu ortaya çıkardı. Öğrencilerin içinde bulunduğu bu koşullar nedeni ile uzaktan eğitime erişemeyen öğrencilerimiz oldu. Bu noktada fakülte olarak, hocalar olarak ya da K12 düzeyinde öğretmenler olarak, öğrencilerimize bilgileri öğretmek için çok fazla çalışma yapılıyor. Ben birinci sorunuzu bu şekilde cevapladım diye düşünüyorum Devrim hocam. Şimdi, ben kendim kimya eğitimcisiyim, fen eğitimcisi olarak gerçekten bu konuda problemlerimiz var. Ne tip problemlerimiz var bunu açıklamak istiyorum:

Salgın nedeni ile okullarda ve üniversitelerde dijital öğretimde gerekli ivme kazanıldı ancak dijital öğretim öğrencilerinin uygulamalı derslerinde fen laboratuvarı, kimya laboratuvarı, fizik laboratuvarı ve biyoloji laboratuvarı gibi kısımlarda maalesef ki eksik kaldı diyerek son noktayı koyayım. O zaman ikinci turda buna ilişkin açıklamalarımızı yapalım.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ben iki eğitim fakültesi dekanıma sormak isterim. Öncelikle Ayhan hocama sormak isterim. Bazı katılımcılarımız, eğitim fakülteleeri bu süreçte tam olarak taşın altına ellerini soktu mu? Bunu “sokmadı” alt metniyle okuyarak size soruyorum. Bu süreci etkili bir şekilde yürütebildik mi acaba?

Prof. Dr. Ayhan Yılmaz: Bu süreçte, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi olarak elimizi kesinlikle taşın altına koyduk. Geçen dönem açtığımız ders sayısı bine yakın. Salgına ilk yakalandığımız dönemde dersler senkron ve asenkron olarak yapıldı. 2020-2021 Güz döneminde açtığımız ders sayısı 800’e yakın ve tüm dersler senkron yapılmaktadır. Üniversitemiz de bizi çok desteklemekte. İlk

dönemde yaşadığımız sıkıntıların %90'ını artık yaşamıyoruz. Hoca ve öğrencilerimiz uzaktan eğitim ile ilgili olarak sorun/sorunları çok yaşamıyoruz. Eğitim Fakültesi olarak MEB en önemli paydaşımız. Bu dönemde MEB'in talebi doğrultusunda Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi olarak rehber öğretmenlere online eğitimler yapılarak akademik destekler verildi. Yine, Erzincan, Nevşehir ve Mersin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün talepleri doğrultusunda öğretmenlerimize Fakülte Hocalarımız akademik seminerler verdiler. Biz, Hacettepe Üniversitesi olarak imkanlarımızın el verdiği ölçüde çok çalıştık ve çalışmaya da devam etmekteyiz.

Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün: Biz de tabii ki elimizi taşın altına koyduk ama tabii ki karşıdan algı farklı olabilir. Süreç bunu gösterecektir. Şöyle ki, tabii ki öğretmen yetiştirme süreçlerinde değişiklik ve uyumu biz de hızlıca gerçekleştirdik ama asıl alanda paydaşlarla yaptığımız çalışmalar, ben İAÜ adına şunu söyleyebilirim, bizden eğitim talep eden tüm okullar ve kurumları hiç geri çevirmedik ve katkıda bulduk. Belma Hocam okul öncesine direkt katkı sağladı, Ragıp hocam rehberlik konusunda tüm hocalarıyla sürece destek verdi. Bizim İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğüyle bir Öğretmen Akademisi Protokolümüz vardı, bunu uzaktan eğitimlerle devam ettirdik. Kamera Önü Öğretmenlik Projesi var öğretmenlerin ve bunu eğitim fakültemizde yaparız dedik ama tabii ki bizi dinleyen ve bizi tanıyan herkesle empati kuruyorum, ne yapsak yeterli değil. Eğitim programlarımızda ciddi birtakım doğru revizyonlar yapmamız ve okullarda öğretmenlerimizi yetiştirip, okul gereksinimlerine uygun öğretmen adaylarını alanda yetiştirmemiz gerekiyor.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Hamide hocama sormak istiyorum. Kendisi EPDAD Kalite Kurulu başkanlığını yapıyor. Eğitim Fakültelerinin değerlendirilmesindeki en önemli kurumlardan bir tanesi. EPDAD'ın kalite güvencesi sistemine göre acaba MEB'in ihtiyaç duyduğu öğretmenleri yetiştirmede eğitim fakültelerinin kalitesi gittikçe artıyor mu? Bu konuda EPDAD'ın aldığı önlem ve öneriler nedir, neler geliştirilmek isteniyor?

Prof. Dr. Hamide Ertepinar: Bildiğiniz gibi EPDAD eğitim fakültelerinin programlarını değerlendiren bir kuruluş. Biz ilk değerlendirilen fakülteler arındayız. Bu süreci yaşamış birisi olarak EPDAD'ın fakülteleri değerlendirirken amacı sisteme iyi öğretmenler yetiştirilmesini sağlamak. Yedi ana başlık altında değerlendiriyor ama hepsi ayrı başlıklar gibi gözükse de amaç iyi öğretmen yetiştirmek. Bu başlıkları ilk çalıştığımızda acemi ve ne olduğunu anlamamıştık. Ama zaman içerisinde hem kurum hem dernekte görev aldığım süre içerisinde, hem de kendi fakültemizdeki programların değerlendirilmesi sürecinde şunu gördüm, kendimize ayna tutuyoruz. Tabi ki güçlü yanlarımızdan dolayı mutlu oluyoruz ama esas önemli olan zayıf yönlerimizi görüp iyileştirmeye çalışmak. EPDAD bir de ara değerlendirme yapıyor. Burada da neyi ne kadar düzelttiğimize bakıyor. Bunların hepsi son derece önemli. Biz daha önce ne yapıyorduk ve bunları şimdi nasıl düzelttik görebiliyorum. En önemlisi de öğretmen adaylarımızın, okullardaki deneyimiyle ilgili. Staj adı altında okullara giden öğretmenlik uygulaması öğrencilerimizin oradaki takipleri, bunun önemini fark ettik ve bu süreçte artık sıkı ve doğru yapılıyor. Tüm bunlar bir araya geldiğinde, bu tür akreditasyonların eğitim fakülteleri için çok önemli olduğuna inanıyorum. Doğru ve donanımlı öğretmenleri, dijital becerilerle donanmış öğretmenleri yetiştirmek önemli. EPDAD da artık değerlendirmeleri sanal yapıyor, belki ileri de buna yönelik kriterler de kalite dosyasına eklenecektir.

2.2. Okul Öncesi Eğitimi Hakkında Görüşler

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Okul öncesini konuşacağız. Çok saygı duyduğum sevgili Prof. Dr. Belma Tuğrul'a bir soru yöneltmek istiyorum. Sizi çocuk ve oyun dostu olarak biliyoruz. Son zamanda TRT EBA'da hem koordinator olarak hem de ekranda gördük. Bu şapkanızla bu süreci değerlendirmenizi rica edeceğim. Erken çocukluk eğitiminde çocuklar bu süreçte nasıl etkilendi? Hangi politikalar üretildi ve hangi kaynaklar sunuldu?

Prof. Dr. Belma Tuğrul: Türkiye’de 4 milyon civarında erken çocukluk eğitimi döneminde yer alan çocuğumuz var ve bunların yüzde 72’si erken çocukluk eğitiminden yararlanıyordu. Her dönemin kendine has özellikleri var ama erken çocukluk tüm alışkanlıkların temeli olması itibarıyla bir inşa dönemi olduğunu düşünürseniz ayrı bir önemi var. Bu önem sorumluluğumuzu da artırıyor. Tamamen zorunlu değil ülkemizde. 2023 eğitim vizyonunda erken çocukluk alanına ait hedefler içerisinde de özellikle okula erişemeyen, dezavantajlı koşullarda yaşayan çocuklar ve aileler için politikalar zaten gündemdeydi. Bu pandemi döneminde, zaten ortaya çıkan beklemediğimiz olağanüstü koşullar bu çalışmaların hızlanmasına neden oldu. Okula erişimi zorluklar taşıyan çocukların okul dışında kaynaklara ulaşımı konusunda çalışmalar bunlardan bir tanesi. EBA anaokulu sabah kuşağı ve akşam tekrarı olan bir yayın. 31 yakın olan öğretmenlerimizle bu işi gerçekleştiriyoruz. Hiçbir suretle yüz yüze eğitimin karşılığı olacak bir durum değil. Bu yaştaki çocukların harekete, kontakta ihtiyaçları var. İletişim ve etkileşimle öğrendiklerini biliyoruz. Bunların nasıl karşılanabileceği konusunda çok kafa yoruldu. Ekranda karşımızda sadece kameralar var. Dünyanın en büyük duvarsız anaokulu sloganıyla girildi ve çocuğun olduğu her yerdeyiz sloganıyla girdik. EBA TV mevcutta hizmetteydi ama anaokulu kısmı yoktu. 51 dakikalık program süre içerisinde çocukların dikkatleri çabuk dağılabileceği düşünülerek üç tane öğretmen ekrana geliyor. Normalde MEB, erken çocukluk eğitim müfredatını takip eden ama ihtiyaçlarla güncellenmiş haliyle oyun temelli aktif üniteler yapılıyor. Ailelerin de bu süreçte aktif olmasını önemseydiğimiz için programın sonunda da ailece programımız var. Orada da ailelere çocuklarla birlikte neler yapabilecekleri öneriliyor. Ekim ayında başladı bu program. Çocuklarla 224 etkinlik paylaşılmış, oradaki etkinliklerin içerisinde her gün yapılan şey kitap okuma, araştırma becerilerini geliştirmek için bir soru soruyorlar ve araştırma sürecine onları yönlendiriyorlar. Çocukların öğrenmeye ilgilerini çekecek 40 binden fazla takipçisi olan sayfa var. Orada aileler için yönergeler var. Yapılacak onlarca şeylerden birkaç tanesi. Bu dönemde erken çocukluk eğitimi alan çocuklar okula en fazla giden çocuklar oldu. Çocukların bu yıllardaki öğretmen,

okul algısı çok önemliydi. Sonraki yıllarda da iki gün, beş gün olacak şekilde yüz yüze eğitime devam ettiler. Yetişkin çocuklara göre dijital materyallerden uzak tutulmaya çalışıldı.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Okul-Aile iş birliği ile ilgili olarak okul öncesinin çıktılarını soran bir soru vardı. Ailelerle çocuklarla ilişkisi bu dönemde çok bozuldu diyordu bu soru. Bu konuyla ilgili olarak Prof. Dr. Belma Tuğrul'un görüşünü rica edeceğim. Aileler çocuklarıyla kaldı hocam, peki ne oldu?

Prof. Dr. Belma Tuğrul: Çok şey oldu ama tabi ki bu sorunun bir tane cevabı yok çünkü aile dinamikleri çok farklı. Çok çocuklu aileler vardı, farklı dinamikler taşıyan ailelerde özellikler farklı oldu. Bu dönemde aileler çocuklarının görmedikleri bir yüzünü de gördü. Normal zamanda çocuklar sabah okula gidiyordu ve devredilmiş bir ebeveynlik söz konusuydu. Okulda çocuklarının ne yaptığını bilmeyen anne-babaların çocuklarını gözlemleyerek, öğretmenliğe ve okula bakışları dahi etkilendi. Şu tür söylemlerle karşılaştık, "siz nasıl bu kadar çocuğu hallediyorsunuz", ne demek halletmek? Yönetmek, yönlendirmek, onlardan ilham almak ve öğrenmek, orada bir etkileşim var. Bu anlamda ebeveynler okulda neler olduğunu ve neler olamadığını gördüler. Çocuklarının öğrenme yolları ve ilgilerini keşfetmeleri için onlara çok da zaman kaldı. Tabi herkesin çocukla etkileşimini yönetme konusunda becerileri aynı değildi ama bu anlamda da yol alındığını düşünüyorum. Çocuklar sadece okulda öğrenmiyor, okul dışı öğrenmelerle okulun desteklenmesinin çok güçlü strateji olduğunu düşünüyorum. Bu dönemde ebeveynler de herkes gibi kendini sosyal medya aracılığıyla da oldukça geliştirme fırsatı buldu. Evde örseleyici durumlar belki yaşandı ama bu eğitimler bunlara dikkat çekmek açısından da bir fırsat oldu. Farkındalık ve uyanma ve bununla neler yapılabileceği konusunda birçok kaynağa ulaşabileceğimiz açık erişimlerle karşılaştık. Ben ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdiği zamanın, çocukların yararı ve ilişkilerini anlamlandırma boyutuyla olumlu geçmiş olmasını umut ediyorum. İyi örnekleri paylaşmanın, toplum açısından bizi harekete geçirmiş olacağını düşünüyorum.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Sorum Şeyma Bayrak hocama olacak. Şeyma Bayrak'ı mutlaka tanıyorsunuzdur diye düşünüyorum. Ben aslında bir iki kelam isteyeceğim kendisiyle ilgili çünkü en güzel kendi sesinden duyurmak olurdu diye düşünüyorum. Ama çok kıymetli onun sesini köylerden duyuyorum şimdilik. Köyden belki de bir kıvılcım denilebilir kendisi ve yaptıkları. Kendisinden biraz bahsetsin isterim. Biliyorsunuz, K-12 Forumu genel olarak her yapılına iyi şeyleri çoğaltmak ve eksik olanların üzerine de yeni şeyleri koymak için yapılıyor. Bu gözle bakıp siz geçtiğimiz dönemi nasıl değerlendiriyorsunuz diye sormak isterim Şeyma Hocama.

Şeyma Bayrak: Açılışı çok kıymetli iki hocamı anarak yaptık. Aylin Hocam benim tez danışmanımdı ve üzerimizde o kadar çok emeği vardı. Ruhu şad olsun. Doğan hocamız zaten her halde her öğretmenin gönlünde beyinde büyük büyük yeri vardı. Mekanları cennet olsun diyorum. Ben bir köy öğretmeniyim. Yaklaşık dördüncü yılım. Mesleğimde birlikte 13. yılımı çalışıyorum. Uzun çalışma yıllarından sonra köye atamam geldi şimdi Şanlıurfa'da çok keyifle yaptığım köy öğretmenliğim var ve küçük 97 öğrencili Şanlıurfa merkeze 65 km uzaklıkta bir okulda anasınıfı öğretmenliği yapıyorum. Benden sonraki atananlara örnek olmak, benden öncekilerden öğrendiğim ışığında yansıtmak en büyük hedefim. Birinci dönem nasıl geçti? Onu söyleyelim. Bir köy okulları köy öğretmenleri olarak okulların kapanmasından çok keyif almadık. Vaka sayıları buralarda daha az, kendimizi koruyarak olabildiği kadar koruyarak bu süreci iyi geçirmeye çalıştık ama özellikle çocukların okuldan ve öğretmenlerinden başka herhangi bir sosyal hiçbir noktaları olmadığı için sadece bizi görüyorlar ve onlara gerçekten lamba görevi görüyoruz bütün öğretmenler adına. Her okullar kapandı haberinden sonra benim yüreğim kan ağlıyordu. Evet vaka var, korona var ama çocuklar her şeyden daha önce geliyor. EBA'ya girişleri, evet çok problemliler. EBA'ya giriş diye bir şey çok mümkün değil geçen hafta yayınlanan bildirimlerden de gördük bunu. Şanlıurfa'da çocukların yaklaşık %55'i geçen marttan itibaren hiç EBA'ya girememiş. Anaokulu olarak en büyük avantajlarımızdan birisi, bu yıl EBA ana-

okulu TV'nin yayınlanması oldu. Yaklaşık 50 dakika gönül rahatlığıyla velilerimi de öneriyorum. Benim belki de yapamadığım çocuklarla kuramadığım o kontağı EBA anaokulundaki öğretmenlerle kurmalarını sağlıyorum. Ama Şanlıurfa'nın dil problemi, çok çocuklu aile yapısı, bir ailenin küçücük bir odaya tıktığı 8-9 kardeşin aynı ortamda ders çalışmaya çalışma çabası bu uzaktan ve dijitalleşen dünyada bize gelmedi. Yani Şanlıurfa'daki birçok öğretmenin en büyük problemi oldu. Evet, olabildiği kadar teknolojik alt yapı ile donatmaya çalıştık her yeri ama bu, Şanlıurfa için özellikle köydeki şartlar için asla uyulabilecek bir nokta olmadı. Gelecek için, ben İstanbul'da da öğretmenlik yaptım şu anda oradaki çocukların en büyük kaybı teknoloji ile savaşmaktı yani biz şu anda teknoloji ile savaşmak gibi bir noktada değiliz Şanlıurfa'da. Çünkü teknolojik alt yapı yok. Haydi birine tablet vermeye çalışıyoruz 8-9 kardeşli, en az 6 kardeşli evlerden bahsediyoruz. Bunların eğitime ulaşması şu an için sıkıntılı ve zor oldu. Evet, okulların açılması özellikle köy okullarının açılması ile o açığı biraz olsun kapatmaya çalıştık, çok hızlı bir giriş yaptık. Diliyorum bundan sonra da böyle devam eder. Biz de en azından çocuklarla daha bu süreci hızlı ve şehirdeki arkadaşlarıyla aradaki fark açılmadan o açığı kapatmaya çalışarak sürdürürüz. Marttan itibaren geçen bir süreçti bu bizim için.

Şeyma Bayrak: Müfredat değişmeli mi o konuda emin değilim ama bölgelere uygun içerik ve yöntem düzenlenmediği sürece çok verimli bir sonuç alabilir miyiz, bilemiyorum. İstanbul'daki arkadaşlarım ya da şartları uygun olan okullardaki arkadaşlarım pilatesi, yogayı bile teknolojik imkanlarla ekran karşısından yaparak bu süreci geçirdiler, benim bir köy okulunda bir güvercin uçurmadığım kaldı. Kapılara mektup bırakarak, temas kurmadan kitaplarını dağıtmaya çalışarak, etkinlik yaparken evdeki malzemelerden, kahve telvesinden, şeker pancarından boya yapmalarına sağlamaktan tamamen 20-30 yıl öncesine döndüm. Teknoloji alt yapısı olmadıktan sonra ne yapılabilir, Urfa'da, Antep'te, Adana'da, Erzurum'da, o şartlarda ne yapılabilir? Müfredat istediği kadar değişsin ama bölgeye uygun içerik olmadıktan sonra çok yol alabileceğimize ben inanmıyorum.

Nasıl elektrik gidince jeneratör çalışmadığı sürece plaza dahi olsa hiçbir işe yaramıyorsa, şu anda teknolojik alt yapı olmadığı sürece köy okullarında yol almak hiç mümkün değil.

2.3. Temel Eğitim Alanında (İlkokul ve Köy Okulları) Görüşler

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Mustafa Yıldız hocama sormak istiyorum. Sürecin birçok konuştuğumuz yönü vardı ama bunlardan en önemlisi okuma yazma yönüydü. İlk okuma yazma süreci bu salgından nasıl etkilendi? Özel gereksinimli çocuklar için bu süreçte neler yapılabilir? Daha fazla ne yapabiliydik, neleri eksik yaptık?

Prof. Dr. Mustafa Yıldız: Salgın sürecinde pek çok konuda olduğu gibi ilk okuma yazma öğretimi açısından da ilkleri yaşadık. İlk okuma yazmayı uzaktan öğretmek gibi bir deneyime sahip olduk. Bu sene yapılan en güzel iş, okulların sene başında açılması oldu. Öğretmenlerden aldığımız dönütler, okulun açık olduğu dönemde yapılan etkinliklerin, ailelerle geliştirilen dilin, çocuklarla kazandırılan temel becerilerin uzaktan eğitim sürecini kolaylaştırdığını göstermektedir. Salgın döneminin en önemli paydaş grubunu ebeveynlerimiz oluşturmaktadır. Öğretmenlerden sonra bu sürecin kahramanı çocuklarla birlikte ebeveynler oldu. Öğretmenler, kendileriyle yaptığımız görüşmelerde ebeveynlerden alınan desteğin kendileri için çok faydalı olduğunu özellikle belirttiler. Öğretmenlerimiz çok gayret gösterdiler ama nihai başarıya velilerin desteğiyle ulaşıldığını gördük. Burada dikkat çekilmesi gereken durumun “dezavantajlı gruplar” olduğunu düşünüyorum. Dezavantajlı grubun büyüklüğünü ortaya koymak için tahmini olarak bazı veriler paylaşmak istiyorum. Pandemi öncesi normal şartlar altında birinci dönem biterken öğrencilerimizin büyük çoğunluğu okuma yazmayı öğrenirdi. Pandemi sürecinde üst sosyoekonomik düzeyde okuma yazmayı temel düzeyde öğrenme bakımından sorun olduğunu düşünmüyorum. Ancak orta sosyoekonomik düzeyden aldığımız veriler öğrencilerimizin tahminen en az %15'inin

okuma yazmayı öğrenemediğini gösteriyor. Alt sosyoekonomik grup, göçmenler gibi diğer gruba baktığımızda %50'ye yakın öğrencimizin okuma yazmayı öğrenemediğini görüyoruz. Okuma yazma ile ilgili problemleri birinci sınıfla sınırlandırmazsak fotoğrafı biraz daha net görebiliriz. Geçen sene yarım okuryazar olarak gönderip bu sene ikinci sınıfa başlayan bir grubumuz var. Ben sene başında onlarla çalıştım. Ekim ayında topladığımız veriler, bu çocukların ikinci sınıfta olmalarına rağmen birinci sınıfın nisan ve mayıs aylarında sahip olmaları gereken okuma performansına sahip olduğunu gösteriyordu. Onlar bu süreçte yine okuldan uzak kaldılar ve okuma yazma becerileri sınıf düzeyinin oldukça gerisinde. Bunlara ek olarak ilkokul 3 ve 4. sınıflardaki yaklaşık 350-400 bin öğrencimiz Türkçe ve matematik alanlarındaki eksiklerinden dolayı İYEP programıyla destekleniyordu. Bu grubu da diğerlerin üzerine eklediğimizde, ilkokulda okuma yazma becerileri bakımından desteklenmesi gereken çok büyük bir öğrenci sayısına ulaşıyoruz. Okullar açılırsa sınıf öğretmenlerimiz bu süreci yönetebilir ama bizim onları müfredat bakımından rahatlatmamız gerekiyor. Forum öncesinde 15 farklı öğretmenle görüştüm. Özellikle dezavantajlı bölgelerde görev yapan öğretmenlerin zamana ihtiyaçları var. Bu süreç sona erdiğinde ulusal çapta bir telafi eğitimi uygulamak zorundayız.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Hatice Nur Karaca şöyle bir yorum yapmış, “ben okuma yazma öğreten bir birinci sınıf öğretmeniyim. 6 haftalık okula gelme süreci benim işime çok yaradı. Okuma yazma konusunda kolaylaştırdı. Küçük yaş grubu olan öğrencilerimi ekran başında derse odaklandırma konusunda zorluk yaşıyorum. Prof. Dr. Mustafa Yıldız'a sorulmuş, bu konuda neler önermektedir? Okuma-yazma konusunu da üç dakikada dinleyebiliriz.

Prof. Dr. Mustafa Yıldız: Karşımızda okuma yazma profili bakımından 4 grup öğrenci var. Okuma yazma öğrenenler, okumayı öğrenen ama yazması okumasına göre daha zayıf olanlar, her ikisi zayıf olanlar ve her ikisini de öğrenememiş olanlar var. Dolayısıyla ikinci dönem bizi böyle farklı gruplara yönelik farklı çalışmalar bekliyor. Tahmin ettiğimizden daha uzun süreye ve muazzam bir planlamaya

ihtiyacımız var. Sene başında okulların açık olduğu süreç sınıf öğretmenlerimiz için büyük bir şans oldu. İlk dönemdeki altı hafta oldukça önemliydi ve sonrası için zemin oluşturdu. Küçük yaş grubunun doğası gereği ekran karşısında dikkat süresi diğerlerine göre daha kısa. Hatta öğrenciler arasındaki birkaç aylık yaş farkları bile dikkat süresinin kısalmasında çok etkili oluyor. Sınıf öğretmenlerimiz küçük gruplara ekstra dersler planlayabilir, ders içerisinde onları harekete geçirebilir, derste küçük molalar verebilir ve ilgilerini çekmeye dönük küçük etkinlikler yapılabilirler. Okuma yazma konusunda konuşulacak çok şey var. Okuma literatüründe çok bilinen bir görüşten bahsederek konuşmamı tamamlamak istiyorum. Okuma becerisi düşük olan öğrencilerle yüksek olan öğrenciler arasındaki gelişimsel fark “zenginin gittikçe zengin, fakirin gittikçe fakir” olmasına benzetilir. Sonraki yıllarda yaşanacak kayıpları en aza indirebilmek için ilkokulda akademik olarak geliştirilmesi gereken en temel alanın “okuma yazma becerileri” olduğunu düşünüyorum. Bunun için de özel bir dikkat, çaba ve planlama gerekir.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Şeyma öğretmenim, gerçekten kentteki çocuğun da kentteki okul öncesi öğrencisinin de başka bir sorunu var. Evde küçük aileler kardeşi bazen olmayabiliyor. Onlar da çok yalnızlar. Şanlıurfa’da da aslında çok çocuk olmak, salgın döneminde bir evde çok kişi yaşamak aslında büyük avantaj bir taraftan da. Yani birinin avantajı öbürünün dezavantajı. Yani ben, beş yaşında bir çocuk olsam çok çocuklu bir evde yalnız kalmak isterdim. Yani kapalı kalmak isterdim. En azından benim öyle bir tercih şansım olsa diğer çocuğunda başka bir yalnızlığı var. Ama bir şekilde köy okullarının açılması ile işte EBA TV bu süreç doğru iletişim de kurarak aşmaya çalışılıyor. Sorular geldikçe yine size döneceğim. Ben oradan hemen size çok teşekkür ediyorum. Nevzat Can hoca- ma geçmek istiyorum. Hemen komşu il Şanlıurfa, Diyarbakır. Nevzat hocam ben şunu merak ediyorum. Daha önce program da yaptık sizinle, gerçekten çok önemli çalışmalarınız var hepimize ilham veren çalışmalarınız var. Siz bu salgın sürecinde, bugüne kadar hangi deneyimleri edindiniz? Bu deneyimlere göre bundan sonra yolunuza nasıl devam edeceksiniz?

Nevzat Can: Yani bu pandemi süreci hepimizin beklemediği bir durum, hepimizin aniden yakalandığı bir durumdu. Ben bir köy okulunda çalışıyorum. 15 yıldır köylerde çalışıyorum. Meslekte de 15. yılım. Hiç merkezde çalışma fırsatım olmadı. Köyde yaptığım çalışmalar şu şekilde: ben taşıma merkezli bir okulda çalışıyorum. 36 öğrencim var, bir köy ve beş mezradan öğrenci geliyor bize. Köy okullarında ben bunu daha önce de dile getirdim, yani, salgının girmediği çok köy vardı. Bakanlık bunları biraz daha öne çıkarabilirdi. Zaten bir dezavantajlı bölgedeydiler. Ben kendi açımdan bu eksiği şöyle gidermeye çalıştım, canlı dersler yapmaya çalıştım. Canlı dersi yapınca, 36 öğrenciden üçte biri ancak derse girebiliyordu. Bunu şu şekilde gidermeye çalıştım: Öğrenciler seyrek olduğu için köylerde öğrencileri gruplayıp aynı avlu içinde kalan öğrencilerle çalışmalar yaptım. Örneğin haftada bir kere de olsa ödevleri köye götürerek, yani onları ileriye götürmek değil de en azından geriye gitmelerini engellemek amacıyla, motivasyonlarını sağlamak amacıyla çalışmalar yaptım. Bir köy ve beş mezra vardı. Günlük 100 km'ye yakın yol yapıyordum. Burada yedi grubum vardı. Farklı köy ve mezralarda haftada bir gün veya iki gün gidip, sabah sekizden akşam yedi-sekize kadar çalışmalar yapıyordum. Bu pandemi ile aslında canlı dersin köy okulları için bir imkana dönüştürülebileceğini de gördüm, deneyimledim. Örneğin, bu çalışmaların yanında aynı zamanda tablet kampanyası da yaptım, kendi öğrencilerim için tabii bu biraz daha büyüdü 140'a yakın tablet sağladım. Bunları köy okullarına, hem tableti olmayan öğrencilere destek verdik, diğer öğrencilere de tablet sağlayabildik. Şu an örneğin, seyratılmış eğitim ile devam edilebilirdi. Köy okulları hiç kapanmadan devam edilebilirdi. Ben şu an, kendi açımdan dezavantajı avantaja çevirdim. Şu an okullar açıldı, ben okula gidiyorum, bu öğrenme kayıplarını giderebilmek için her akşam iki saate yakın canlı ders yapıyorum. Yani bu canlı dersten kastım, öğretim amaçlı değil velinin yapmadığını ben yapıyorum. Çünkü ben 15 yıldır köy öğretmeniyim, köyde veli işi içine çok katamıyorsunuz. Yani kendi problemleri ve geçim sıkıntısı var. Bunlardan dolayı 36 öğrenciden desteğini alabildiğim 5-6 veli var. Diğerlerinin yükünü benim taşımam gerektiğini düşündüm. Bunu da fırsata çevirmek istedim. Haftada bir

on saate yakın etüt çalışması yapıyorum öğrencilere, ödev veriyorum, o ödevleri yapmalarını sağlıyorum, takıldıkları noktaları varsa birlikte yapmaya çalışıyoruz. Tabi bu 36 öğrencide %100'e yaklaşamıyoruz ama bir öğrenci de bir öğrencidir mantığı ile yaklaşıyorum. Şu an 15-20'ye yakın öğrencimle akşamları etütte girip çalışma yapıyoruz. Onun dışında köyde uluslararası projeler yürüyorum. Bunlar, öğrencilere farkındalık yaratıyor. Hayatlarında karşılaşmayacakları çalışmalar yapıyorum. Ben buradan eTwinning ile tanışmayan öğretmenler varsa mutlaka tanışmalarını tavsiye ederim. Bunun çok faydasını gördüğüm için söylemek istiyorum. Zaten bütün öğretmenlerimizin bu süreçte becerileri arttı ama eTwinning ile ilgilenen öğretmenlerin bu yetkinliği biraz daha yüksek, maruz kalması daha fazla. Ben bu konuya da önem verilmesini istiyorum bakanlığımızın da zaten gündeminde onlara destek veriyorlar. Neler yapılabilir diye bir toparlamak istersem, yani bence köy okullarında seyreltilmiş eğitime devam edilebilir, karantinaya alınan köyler haricinde herhangi bir sıkıntı yaşanmazdı bence. Yani ulaşamayacağımız öğrenci kalmamalı diye düşünüyorum. Haftalık ödevler bile olsa öğrencilere götürüp verebilmemiz lazımdı. Öğrenci, en azından öğrenci olduğunu hatırlayacaktı bu yapılabilirdi. Rehber öğretmenler sahada olabilirdi. Bakanlık koordinesinde bunları da yapılabilecek şeyler arasında görüyorum. Bir de EBA için bu çok önemli sosyal medyada çok dile getirdim mesela bakanlık değil de ulaştırma operatörleri EBA için 8GB veriyorlar ama bu 8GB Zoom için işe yaramıyor. Sadece EBA'da kullanılabilir. Bu en azından Zoom, Skype mobil araçlar için de destek verilebilir, bu açık da kapatılabilir.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Bazen insanın o söylemedikleri ama ses tonuna yansıyan en az söyledikleri kadar önemli oluyor. Şahsen ben öyle algılıyorum. O heyecanı hissettim ben çok teşekkür ederim. Ben şimdi Gökhan Atik Hocama sormak istiyorum. Aslında önce bir merakımı soracağım. Yani bize öğretmenlerimiz okulunuzun resmini yap dediği zaman ilkokul, bir de aşağı yukarı hep okulu tek katlı çatılı, yani ben öyle çiziyordum, yani bayrak var. Atatürk var, önünde işte bir oyun sahası gibi bir şey var. Çocuklar, 1-2 koşan çocuk üstünde de uçan

bir iki kuş çizebiliyorsak, okul budur bizim için. Bulut da çiziyorduk tabii. Ben çiziyordum daha doğrusu. Şimdi ilkokulda öğrencilerimize okul resmi çizdirsek, nasıl bir resim çizerler, onu gerçekten merak ediyorum. İkincisi, hocam ben biliyorum, öğrencilerinizin hepsi okuma yazma meselesini halletmiş. Bir, bunu nasıl hallettiğini merak ediyorum. Bir de okula yönelik nasıl bir duygu içerisindeler çocuklar acaba, onu merak ediyorum. Gökhan Hoca, herhâlde sorabileceğimiz en doğru adreslerden biri sizsiniz değil mi? Buyurun.

Gökhan Atik: En doğru adres ben miyim bilmiyorum ama en mükemmel soruyu sorduğunuzu iddia edebilirim. Burada sizin de çok dediğiniz şeyin esasen bilişsel kayıplar ya da bilişsel durumlar değil, okul algısıydı. Yani bir algının oluşabilmesi için bir mekânın bir iklimin olması gerekiyor. Ancak, bu seneki birinci sınıflarda 1,3 milyon öğrencinin böyle bir algıyı geliştirmek için bu iklimle mekanlara sahip olma şansı olmadı. Onun için gerçekten ne çizerler, çizim dediğimizde odalarında arkalarında dolapları gardiropu önlerinde yatakları sağında solunda bilgisayarlarını mı çizerler, onu çok bilmiyorum. Ancak en önemli dediğimiz nokta budur. Biz, birinci sınıf öğretmenleri olarak çok ciddi panikler yaşadık. Nasıl yapacağız? Ben, en dezavantajlı ekibin birinci sınıf öğretmenleri olduğunu düşünüyorum. Çünkü saha deneyimi olmayan yöntem ve teknikleri olmayan ölçme araçları bulunmayan metot ve tekniğinin geliştirilmediği bir alandı, onun için burası biraz sıkıntılı. Ancak şöyle bir şey oldu, evet bir bilişsel alan halledildi. Bilişsel alanın yani okuma yazmaya geçmelerinin kısa sürede halledilmiş olması aslında bir şeyi ortaya çıkardı. Geride kalan duyuşsal alanın önemini ortaya çıkardı. Her platforma ben bunu söylüyorum, bunu üzerine çok konuşup dertleşiyoruz. Ben öğrenme kayıpları noktasında çok böyle temsili olan biriyim. Acaba çok önemli mi, diye düşünüyorum. Şöyle bir iddiada bulunuyorum, hep diyorum ki ilk dörtte bütün müfredatı zipleseniz her sınıfın son iki ayında verebilirsiniz. Bilişsel olarak diyorum bunu o halde. Bizim önemsememiz gereken esas şey duyuşsal ve sosyal alanlar. Yani o çocukların bir okul sağlam doğru bir okul algısını geliştirmeye çalışmalıyız. Bu sağlam okul algısını geliştirmenin yolu da onlarla

doğru bağlar kurmak. Şu anda mecburuz, önümüzdeki ekrandaki gibi 30 cm'lik bir ekranı 5'e 4 cm'lere bölüyoruz ve biz oradan iletişim kurmaya çalışıyoruz. Bir algı şekillendirmeye çalışıyoruz. Bu bağlamda onlara güven verebilmek, onların mutlu olabileceği, kendini ifade edebilecekleri aktiviteleri ortaya koymak çok önemliydi. Bu sene bir şey gösterdi ki biz istemesek de çocuklar okuma yazmayı öğreniyorlar. Şimdi bunun hepsinin öğretmeninin muazzam çalışması olduğunu düşünmüyorum.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Durduramıyoruz okumayı yazmayı öğrenmelerini.

Gökhan Atik: Aynen, engel olamıyoruz. Birçok arkadaşım da benim gibi düşünüyor. Tabii ki bu konuda velinin katkısı da çok büyük. Ancak dediğim gibi, şimdi bu çocuklar okuma yazmayı öğrendiler, hala hazırda görece tabii ki birçoğu ikinci sınıfa hazır durumda. O halde, duyuşsal alanlara önem vermek gerekiyor. Buna dair de ben diyorum ki eğer ola ki kısa süre sonra okul açılırsa, ilk bir ayı çocuklarımla hiç ders yapmadan, yazı yazmadan, onların o okul algısını oluşturabilmek, onlarla yeni bir başlangıç yapabilmek ya da ikinci bir başlangıç yapabilmek için oyunlar, kurgular, çeşitli bağ kurma çabalarına gireceğimi söyleyebilirim. Bunun çok da üzerinde durulan öğrenme kayıplarından daha önemli olduğunu düşünüyorum.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Gökhan Hocam çok teşekkür ederim. Gerçekten benim de hassas olduğum bir konu ama öğrencilerinize bir okul resmi yaptırırsanız çok sevinirim.

Gökhan Atik: Bunu düşünmemiştim. Hemen ilk gün yapacağım ilk iş bu olacak.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Belki de biz yanılıyorz. Normal okul çizecekler, onu da bilmiyorum

Gökhan Atik: Benim okulun öğrencilerinin bir anaokulu geçmişleri oldukları için ama bunu deneyimlemek gerekiyor bunu ölçmek bakmak gerekiyor.

2.4. Fen Bilimleri Eğitimi ve BİLSEM'lerle İlgili Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: İbrahim Evren Özer hocamla devam etmek istiyorum. Siz hem fencisiniz hem de BİLSEM'de görev yapıyorsunuz. Yani bir ülkede, özellikle yaratıcılığı teşvik etmek sanatı teşvik etmek, bilim teşvik etmek için önemli kuruluşlardan bir tanesi BİLSEM'ler, bilim sanat merkezleri. Bunların sayısının artması da gerekiyor. Çok sayıda bilim sanat merkezine ihtiyacımız var. Oradaki öğretmenlerin niteliğini artırmaya ihtiyacımız var. Bazı öğrenciler vardır ki kendiliğinden ortaya çıkan yeteneklere sahiptir. Ama bazı öğrencilerin desteklenmeye ihtiyacı vardır. İşte o desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrenciler için özellikle bilim sanat merkezlerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Fen eğitimi ülkemizde ne kadar doğru yapılıyor diye aslında tartışmaya başlasak sabaha kadar tartışırız. Eğitim sisteminden kaynaklı olarak, biz fen eğitimini biraz sınıflara hapsettik gibi, özellikle de şimdi. Uzaktan eğitim faaliyetlerinde geçen dönem sorgulama tabanlı öğrenme, deney, tasarım tabanlı öğrenmeyi ne kadar yapabildik? Uzaktan eğitim döneminin öncesinde ne kadar yapabiliyorduk? Etki odaklı mı çalışıyoruz yoksa laboratuvarında öğrencilerle birlikte deney mi yapıyoruz? Bu iki konu kapsamında hem BİLSEM'ler hem de fen eğitimi kapsamında geçen dönemi bir değerlendirebilir miyiz?

İbrahim Evren Özer: Ben öncelikle BİLSEM'lerle ilgili küçük bir bilgi vereyim. Bu arada ben Urfa'nın köyünde mesleğe başladım taşınmalı bir okulda dört sene çalıştım. Oradan Sancaktepe'de yine ne köy ne şehir, arada kalmış çocuk grubuyla da çalıştım üç yıl. Şimdi sosyo-ekonomik yönden çok iyi dediğimiz bir bölgede, Kadıköy'de çalışıyorum. Aslında toplumdaki birçok yeri gördüğümü söyleyebilirim. Öncelikle bilim sanat merkezlerinden birazcık bahsederseniz; 81 ilde 182 adet bilim sanat merkezi var. Burada 63 bin öğrenci var, 2233 tane öğretmen var. Öğretmenlerin %67'si yüksek lisansa sahip, bir kısmı doktora derecesine sahip, belki bu da eleştirilmesi gereken bir nokta olursa şunu söyleyebilirim: Öğretmenlerin çok azı özel eğitim bölümünden mezun. Ben Gazi Üniversitesi fen bilgisi öğretmenliği mezunuyum. Yani bu alanda bizim aslında bir tık destek, aslında

bu destekler veriliyor ama daha profesyonel destekler verilse çok daha iyi olur kanısındayım. Bizler şimdi öğrencilerimizi desteklemek için neler yapıyoruz? Tabii ki BİLSEM’lerde hızlandırma, zenginleştirme, farklılaştırma gibi çeşitli yöntemler uygulamak zorundayız. Çünkü özel eğitim var, dünyada da bu şekilde ilerliyor süreç. Bizler aslında öğrencileri sıvırtmek istiyoruz. Biz müfredat okulu değiliz, yani biz bir ders kitabına, böyle adım adım izlenecek bir kitaba sahip değiliz. Test çözülüyor. Öğrencileri yakalayıp aslında onlarla projeler yapmak, daha derinlere inmek, onları geliştirmek istiyoruz ve bizde sınıf durumu yok, modül modül ilerleme dediğimiz bir şey var. Tabii ki bu pandemi dönemi, maalesef aslında bizler yani Kadıköy bölgesi olarak iyi bir bölgede olduğumuz için, kesinlikle diğer bölgelerdeki sorunları yaşamadığımızı söyleyebilirim ekonomik anlamda. Herkesin tableti, interneti vardı. Derslere, inanın yüzde yüze yakın bir katılımı 12 Mart itibarıyla bu zamana kadar gidildi. Ama dediğim gibi, bu Türkiye’nin sadece küçük bir bölümüdür yani. O yüzden ama tabii şu var, Amerika’da bir araştırma yayınlanmış. Diyor ki okullar Ocak 2021 yılında açılırsa, nitelikli uzaktan eğitim verildiğinde bile üç-dört aylık bir öğrenme kaybı söz konusu olacak diyen bir araştırma yapılmış. Az önce bir soruda da bahsedilmişti zaten. Şimdi Türkiye’deki fen eğitimiyle ilgili konuşursak da ben orada şunu söyleyebilirim: Benim bir Youtube kanalım da var. Burada aslında ben çocuklarımla sürekli parklarda, bahçeler, inşaatlarda olmadık yerlerde sürekli dersler yaptım. Çünkü sürekli tahtada ders anlattığımda yani bir süre sonra ben bunu kendi kendime fark ettim ve yaklaşık 6-7 yıl önceye tekabül ediyor. Normal bir ortaokuldayken ki yani dedim burada bir yanlışlık var ve hakikaten yaptığım değerlendirmelerde de yazılı diyelim, testler diyelim asla doğru düzgün bir sonuç alamıyorsun ama sonrasında olayı çok farklılaştırdığımda tamamen, yani deneyde öğrencinin elini kirletmesini istediğim olay bambaşka bir boyut oldu. Gerçekten böyle oldu ve hatta şöyle bir şey de vardı, normalde ilk başladığım bir okulda hani şeydir aslında başarılı olup da çok da iyi olmayan bir sınıf verilir, bu ne doğru bilmiyorum ama bu böyle gerçek bu yani. O sınıfta, sadece etkinliklerle ders işlediğimde okulun en iyi sınıfı geldiğini en yüksek başarı notunu aldığını söyleyebilirim. Benim öyle bir hedefim yok bu arada. Yani

benim sınavlarda çok yüksek not alma gibi bir felsefem de yok gerçekten. Ben etkinliklerle, öğrencileri geliştirme kanısındayım. Pandemi döneminde ise maalesef hocam, uzaktan bir deney, simülasyonlarla tabii ki desteklenir tabii ki nitelikli bir öğretmen yeterlidir, pek çok faktör var asla bizim yüz yüze yaptığımız şeyin yerini kesinlikle tutamaz. Bu alanda ciddi öğrenme kayıpları olacağını düşünüyorum.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Uzaktan eğitimde tabii ki feni başarmak çok mümkün değil çünkü biz elle tutarız, kırarız, dökeriz, kırarız, laboratuvarda çalışırız, deney yaparız. Bazen şöyle şeyler de söyleniyor, bu kadar para harcamaya ne gerek var gerek yok. Bunların simülasyonları animasyonları var. Tamam güzel ama önce şu deneyi yapalım, ondan sonra simülasyonları animasyonları onları pekiştirmek için kullanabiliriz. Ama önce o laboratuvara gireceğiz, o laboratuvar da çalışmalarımızı yapacağız.

2.5. Matematik Eğitimi Hakkında Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Ben izninize Erdinç hocam ile devam etmek istiyorum. Sayın Prof. Dr. Erdinç Çakıroğlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesinde matematik eğitimi ile ilgili çalışıyor. Hocam, matematikten korkuyorduk zaten. Bir de şimdi geçen dönem uzaktan eğitim çıktı. Yani şu matematiği yüz yüze mi daha iyi yapabiliyoruz yoksa uzaktan eğitimde de ciddi bir mesafe kat ettik mi? Bir de ek bir soru yapayım. STEM eğitimi ile ilgili de çalışıyorsunuz, benim gibi. ODTÜ'deki BİLTEM'in müdürlüğünü yapıyorsunuz. Aynı şey onun için de geçerli aslında, ikisi birbiri ile bağlantılı, STEM eğitiminde yüz yüze eğitim tabanlı çalışırken, uzaktan eğitime geçince, STEM'i de bir kenara bıraktık mı, ne dersiniz?

Prof. Dr. Erdinç Çakıroğlu: Matematik eğitiminden, ilk sorunuzdan başlayayım. Aslında çok önemli bir ders, özellikle üniversite giriş sınavlarında bütün gençlerimizin hayatın belirleyici rol oynadığı sınavlarda matematik dersindeki performansı ciddi anlamda belirleyici oluyor. Ayrıca matematik dersi emek, sabır

isteyen bir ders, bir alan. Öğrenmesi görece olarak biraz daha yorucu bir ders. Gerçekten de ilgi isteyen bir ders. Öğrenme eksikliklerinin telafisi matematikte hakikatten zor. Yazın bir yoğunlaştırılmış eğitim vereyim de 12. sınıfların 11. sınıfların matematik dersini orada telafi edeyim dersiniz, bu biraz fazla iyimserlik oluyor. O yüzden matematiği bu anlamda özel değerlendirmek gerekiyor. Matematik yüz yüze daha iyi oluyor ama online da çok iyi yapıma imkânı var. İlla onlineda daha zayıf olacak diye bir kural yok. Öte yandan, içinde bulunduğumuz dönemdeki bu ani gelişmeler, imkansızlıklardan dolayı bu sorunlar yaşanıyor. İsteddiğimiz seviyede gerçekleşmiyor, bu bir gerçek. Matematik eğitimini düşünürken ilkokul, ortaokul ve lise diye düşünelim. Bunların her birinde farklı durumlar ortaya çıkıyor. Özel okullar ve devlet okulları, bu ikisini de ayrı ayrı düşünelim. Özel okulları dinliyorsunuz, devlet okullarını dinliyorsunuz. Bazı okullar ile konuşuyorsunuz, orada umut verici şeyler duyuyorsunuz. Ama bazı hikayeleri dinlediğinizde başka okullardan, bir o kadar karamsar olabiliyorsunuz. Her iki duyguyu aynı anda yaşıyorsunuz. Şimdi biraz öğretmenlerin bu süreçte yaşadıklarını kısaca aktarayım. Bir kısmı hatırlarsanız, dönemin başında yüz yüze yapıldı. Yüz yüze eğitim de aslında biraz içinde bazı sorunları barındırdı. Örneğin, öğrenci devamsızlığı. 52 günlük yüz yüze eğitimde öğrenciler tamamen katılım gösteremedi. Katılım olmayınca hem onlineda hem yüz yüze eğitimde sıkıntılar oluyor. Yüz yüze eğitim sürecinde birçok öğrenci ve öğretmenin, özellikle hastalanma kaygısıyla çok obsesif davranışlar da sergilediği söyleniyor. Bunları duyuyoruz öğretmen arkadaşlarımızdan. Maske ile ders yaparken iletişimde sıkıntılar oldu. Online eğitimde de yol kat edildi. Özellikle geçen mart dönemine oranla yol kat edildi. Öğretmen dedim, bu konudaki ilk baştaki eksik bilgileri çoğunlukla toparlandı diye düşünüyorum. Eksikler olmasına rağmen hala birtakım sorunlar var, yani teknik sorunlar, zaman zaman karşılaşıyoruz. Sistemden düşünme, internet altyapısını zaman zaman yetersiz olması, öğretmenlerin bazı araçları -bazıları webi çok iyi biliyor ve kullanıyor ama- bilmeyen öğretmenlerimizin de olması, bu gibi şeyler halen devam ediyor. İnternet ve bilgisayar sıkıntısı yaşayan öğrenciler var. Benim Ankara'da konuştuğum Anadolu Lisesi öğretmenleri bunu

bana “40 kişilik sınıfınızda öğretmensiniz, 5-6 tane öğrencinizin interneti yok, hiçbir şeyi yok, derste yoklar.” söyledi. Kamera açılmaması; diğer öğretmen diyor ki “35-40 kişiyle ders yapıyorum, hiçbirinin kamerası açık değil, hiçbir bir etki-leşime girmiyorlar. Soru soruyorsunuz, sadece bir öğrenciden cevap alabiliyor-sunuz, sizi dinleyip dinlemedikleri bilmiyorsunuz, göz teması kuramıyorsunuz, sözlü iletişim kuramıyorsunuz.” Tabi bunlar matematik öğretimi ve diğer dersler için de çok önemli şeyler. Bunlardan çok yakınıyor öğretmenlerimiz, özellikle devlet okullarından bahsediyorum. Ama mesela bazı öğretmenlerimiz de diyor ki, katılım sağlandığı zaman güzel şeyler yapılabilir. O katılımı sağlamak çok kritik oluyor. Öğrencilerde devamsızlık, isteksizlik ortalama olarak dile getirilen şeyler. EBA derslerini özellikle internet erişiminde sıkıntı yaşayanların televiz-yondan takip etmesi, matematik derslerini, o da şöyle pek işlevsel değil, öğret-menin okulda işlediği konu tam olarak televizyon ile senkronize değil. Bunu senkronize etmek de sanıldığı kadar kolay değil. O nedenle, televizyon dersleri pek işlevsel olmuyor bu anlamda. Bir de tabi, öğretmenlerin ve çocukların ekran başında geçirdiği süreler de söz konusu. Bu süreler ile ilgili yeni standartların çalışılması lazım. İdeal sürenin okullarda, online eğitimlerde belirtilmesi lazım. Ölçme değerlendirme konuşuldu, bu çok sorunlu. Yani dönem sonunda öğret-menler bir not verecek, neye göre not verecek? Mesela katılımdan verelim ama zaten 5-6 öğrencinizin interneti yok. Yani demin bahsettiğin bir ekranda hiç yü-zünü görmüyorsun, hiç kimse konuşmuyor, katılımı neye göre değerlendiriyor-sun? Not vermenizi istiyor sizden Millî Eğitim Bakanlığı. Not vermeyi geçtim, bu biçimlendirici değerlendirme. Çocuklar ne kadar öğrendi, hangi eksiklikleri var, bunları anlamak için bile, yeterince etkileşim kuramadıklarından bahsettiler. Özellikle bazı devlet okullarında. Matematik öğretimine özel olarak, toparlaya-yım, haftalık ders saati azalmasına rağmen, müfredat azalmadı. Uzaktan eğitime ders hazırlığı yapmak hakikatten çok zaman alıyor. Online eğitim çok yorucu. Bütün dünyada olduğu gibi, Türk öğretmenler de matematik öğretmenleri ve di-ğer öğretmenler de çok yoruluyorlar. Mesai saatleri normal ders saatlerinin dışına çıkıyor. Gecenin 12'sine kadar velilerden, yani öğrencilerden sorular gelebiliyor.

Daha çok var ama bir iki tane daha söyleyeyim, bitirelim. Etkileşimden bahsettim. Bazı dijital araçların kullanımı konusunda, verimli kullanımı konusunda konuşmacılar da bahsetti. Bu konuda yetersizlikler oluyor. Aile, okul yönetimi ve veli arasındaki etkileşimde biraz daha karşılıklı anlayış ve iyi niyete ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Bunu öğretmenlerimiz de dile getiriyor. Yani velilerin okul yönetiminden beklentisi özel okullarda biraz farklılaşabiliyor. Bazı özel okullarda öğretmenlerin özlük haklarıyla ilgili kısıtlamalar oluyor. Devlet okullarında bu sorun farklı türlü oluyor. Yani bu paydaşlar birbirlerini biraz hayatlarını zorlaştırıcı bir şeyi oluyor. Bunu bu süreçte belki biraz yapmamak lazım, biraz daha karşılıklı anlayışla bu paydaşların bu süreci atlatması gerekiyor.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Matematik alanından Erdinç Hocama sormak istiyorum. Matematik alanı üzerinden gelecekle ilgili düşüncelerini bilmek isterim. Pandemi ne kadar sürer bilmiyoruz ama bunun akabinde bizi nasıl bir okul yaşantısı ve eğitim süreci bekliyor?

Prof. Dr. Erdinç Çakıroğlu: Bu süreçte kullandığımız araçlar hayatımızda zaten vardı. Geçen sene bu araçları kullanmayı bilenler ya da online alışveriş yapanlar çok azdı. Bunlar zaten olsa da kullananlar azdı. Pandemi süreciyle bunların hepsini kullanmak zorunda kaldık. Bunların bir kısmı pandemi sonrasında da hayatımızda kalmaya devam edecektir. Eğitimde de birçok toplantı için çok büyük masraflar yapılıyordu, halbuki bazı görüşmeler online ve sağlıklı yapılabiliyormuş. Biz üniversitemizde artık tez jürilerimizi online yapabiliyoruz. Bunlardan bazılarının kalacağını düşünüyorum. Bazı geleneksel alışkanlıklarımıza göre, bir şeyler online olunca kalitesi düşük olacakmış varsayımımız var, şart değil online da gayet verimli oluyor. Bazı durum, özel durumlarda düşük oluyor ama bazı alışkanlıklarımızın kalıcı olarak değişeceğini düşünüyorum.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Önceki eğitim forumunda Erdinç Hocama bir soru sormuştum. Demiştin ki, Erdinç Hocam, onu da buradan saygıyla selamlıyorum. ODTÜ'de matematik profesörü.

Duygu Gürman: Kendisi aynı zamana üniversitede hocamdı bu arada.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Güzel bir tesadüf o zaman, hocasından öğrencisine aktarılan bir soru: Öğrenciler matematikten korkuyordu, önceden de korkuyordu, şimdi geçen dönem uzaktan eğitim yaptık, bu korku azaldı mı azalmadı mı? Yani öğrenciler uzaktan eğitimde daha mı çok korkmaya başladılar daha mı az korkmaya başladılar? Matematiği başarabildik mi geçen dönem uzaktan eğitim faaliyetlerinde sizce?

Duygu Gürman: Öncelikle ben, öğrencilerimle matematik çalışmadan önce şuna çok önem verdim, birincisi öğrencilerin bu dijital platforma alışmaları bir süreç gerektirdi. Dijital adabı öncelikle öğrendiler öğrenciler. Konuşurken birbirlerini dinliyorlar ya da mikrofon açık mı kapalı mı belki evlerinde odalarında tek başlarındalar ama bütün sınıf arkadaşları da onlarla beraber, bunun farkına varmaları gereken süreç gerektirdi. Ve aslında, bu dönemde biraz uzak kavramı da değişti gözümüzde. Onun dışında, matematik öğretimine başlamadan önce öğrencilerle birbirimize karşılıklı güvenmemiz gerekti. Yani, öğrenci bana güvenecek ve benim öğrenciye güvendiğimi aslında öğrenci hissedecek. Bu çok önemliydi ve empati. Bu öğrencilerle beşinci sınıftan beri çalışıyorum. Şu anda bir tane yedi bir tane sekizinci sınıfım var. Çocukları tanıdığım için empati kurabiliyorum. Öğrencileri tanımak, benim için çok büyük bir avantajdı. Eksik kaldıkları, kendilerini anlatamadıkları noktalarda onları yönlendirebilmem çok önemliydi. Ve asıl mesele, öğrencileri aktif tutabilmek. Benimle iletişim halinde olmaları. Çocuklar benimle iletişim halinde olduğu zaman ben ders işleyişime daha iyi karar veriyorum. Yani, yüz yüze eğitimden de öğrenciler alışıklar aslında, derslerimiz biraz soru cevap şeklinde giderdi. Uzaktan eğitimde de daha kısa sorular sorarak yine öğrencilerden cevap almaya, onlardan reaksiyon almaya özen gösteriyorum açıkçası. Derslerde öğrencilerin katılımı yoğun. Yani, yüz yüzeye kıyasla, katılımları konusunda, fazla bir kayıp yaşadığımı söyleyemem. Yani önemli olan çocuğun her zaman doğru cevap vermesi de değil, yani bu noktada yeter ki bir şey söylesin ben de onu yönlendirebileyim. Bu çok kıymetliydi. Sürece başladı-

ğımızda çocuklar kendilerini çok iyi ifade edemiyorlardı. Kurdukları cümlelerle iletişimimiz zayıftı aslında. Ama süreç içerisinde kurdukları cümleler çok değişti, yeni öğrendikleri matematiksel kavramları kendi cümlelerinde kullanmaya başladılar. Mesela, şeyi hatırlıyorum, yüz yüze eğitimde cebir ifadelerde terim konusunu ben anlattığımda, çocuk terim kavramını kullanmaktansa şu ifadeden diye bahsediyorum diyerek gösterirdi. Ama şu anda o terim kelimesini cümle içerisinde kullanması gerekiyor benim anlamam için. Bu noktada güçlendik diyebilirim. Ve kullandığım programın içerik bakımından da aynı zamanda birebir benimle iletişime geçmek isteyen öğrenciler oluyor. Bu noktada, bir öğretmen olarak ders esnasında öğrencilerin takibini yapabilmem için daha dikkatli olmam gerekiyor. Sınıf yönetimi bu noktada çok önemli. Bir de kullandığım değişik dijital araçlar var. Yine, çocuklarla yüz yüze eğitimdeyken teknolojiyi opsiyonel olarak kullanıyordum fakat şu an yüzde yüz dijital araçlara geçtik. Yeni başladığım yeni uyguladığım araçları, öğrencilere ilk etapta tanıtmaya özen gösteriyorum ki sahiplensinler. Dersi içselleştirsinler. Keza bir etkinlik yapmadan önce materyalleri çocuklara mutlaka çocuklara tanıtır ondan sonra mutlaka etkinlik yapardık. Ancak bu noktada, şu an yani, çok fazla öğrendiğim dijital araç var ve kullanmak için hevesliyim bunları. Lakin, müfredattaki kazanım için gerekli olan araç gereçlerle bunlar ne kadar örtüşüyor ne kadar uyum içerisindeyiz veya müfredatın standartlarına ne kadar bağlı kalıyorum bu çok önem kazandı. Keza, sınıfta öğrenme gücünü çeken bir öğrenciyi de destekliyor olmam da önemli. Bu şekilde bahsedebilirim. Önemli olan kalıcı öğrenme oldu mu olmadı mı? En çok bunu düşünüyorum aslında. Bu noktada ödevler de biraz önem kazandı. Yani, ödev olarak, mesela çoktan seçmeli ya da eşleştirmeli ödev veriyorum fakat matematik dediğimiz şey farklı becerileri gerektiriyor. İşte çocuk inşa edecek, çizim yapacak, problem çözecek, çözdüğü problemin adımlarını görmem lazım. Bu noktada, açık uçlu ödevler verdiğimde, bu ödevleri PDF olarak topluyorum ama PDF'lerin birebir dönüşü tabii ki de mümkün olmuyor. Çok ciddi zaman gerektiren işler. Lakin, elimden geldiğince çocukların işte bu kalıcı öğrenme oldu mu ya da eksik bir taraf var mı, bunları görmeye çalışıyorum ve yavaş yavaş ço-

cuklarda şunlar da geliştirdi: Kendi eksikliklerini tespit edip benimle de paylaşmaya başladılar. Derse katılmayan öğrencilerim oluyor. Düzensiz olarak katılmayan pek yok. O noktada, her ne yazıyorsam, her ne etkinlik yapıyorsam onların özetleri ya da işte verdiğim ödevlerin cevap anahtarları, animasyonlar, etkinlikler, her şeyi EBA'da da paylaşıyorum. Dersten sonra bireysel olarak, onlarla tekrar öğrenci çalışabiliyor.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Başarıda bir düşünüş var mı öğrencide?

Duygu Gürman: Başarıda düşünüş, aslında yüz yüze eğitime göre yüzdeler olarak çok fazla yok. Lakin, sekizinci sınıfların bu beceri temelli sorularını çözmek konusunda biraz daha yanlarında olmak isterdim.

2.6. Özel Eğitim Hakkında Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Yaratıcı çocuklar yetiştirmek zorundayız. Bazı çocuklarda kendiliğinden bu yaratıcılık ortaya çıkmıyor, bazıları sınıfta kendini belli ediyor, bazılarında ise ek görev ve öğretmenlere düşen görevler gerekiyor. Bir de BİLSEM'ler var bu kapsamda çalışan. Geçen dönemle ilgili soracak olursak, BİLSEM'ler ve özel-üstün yetenekli çocuklar hakkında neler söylersiniz? Onların eğitimiyle ilgili önümüzdeki dönemlerde neler yapılmalı?

Prof. Dr. İbrahim Diken: Genelde üstün yetenek ve üstün zekâ deyince pozitif düşünürüz. Özel eğitim bağlamında gerek Türkiye gerek dünyada dezavantajlı gruplar arasında. Var olan performansa karşılık, onun o performansını üstün zekasını destekleyecek karşısında daha yaratıcı, üstün ve girişimci yollar bulabilen kişilerin olması lazım. Bu bağlamda, pandemi sürecinde bizim yaptığımız araştırmalar da göstermekte ki en dezavantajlı gruplardan birisi BİLSEM nezdinde kuruma devam eden üstün veya yaratıcı boyutta normalden farklı olan çocuklar ve aileleri. Donanım burada çok önemli ve değerli. Gerek üstün yetenek gerek yetersizliği olan gerek kapsayıcı bağlamda tüm çocuklar, olaya bir sistem yaklaş-

mıyla bakmamız gerektiğine inanıyorum. Olay öğretmen, kaynak ya da fiziksel ortamda bitmiyor. Sistem yaklaşımı olmadığı zaman, yara bandı müdahaleleri oluyor. Sizin sorunuza geri dönecek olursak; öğretmen ve sistemin niteliği dezavantajlı gruplar için sistemi vahim hale getiriyor. Buradaki çocuklar, yarının korona aşısını bulabilecek nitelikteki değerlerimiz. Ülkenin de acı gerçeklerinden birisi, sistemsizlik yüzünden yurtdışına beyin göçü şeklinde kaybetmekle karşı karşıyayız. Gerek yetersizliği olan gerek özel üstün ya da gereksinimli çocuklar için sistem geliştirilmesi gerekiyor. Bunun yakın zamanda ülkemizde mümkün olduğunu düşünmüyorum. Gerçekleşebilecek şey ise öğretmenlerimizi öğretimsel uyarlama yapacak nitelikte yetiştirmek önemlidir. Kapsayıcı eğitim, okul dediğimiz kavram başladığından beri var. Sistemi değiştiremiyorsak, öğretmenlerin öğretimsel uyarlamayı nasıl yapacağını öğretmeliyiz. Öğretmen diyor ki “sınıfta üstün zekalı ya da otizmli istemiyorum”, çünkü ne yapacağını bilmiyor öğretmen.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitimi nasıldı? Neler yapıldı, neler yapılamadı?

Prof. Dr. Halil Diken: Özel eğitimde özel terimini kullanıyoruz. Açılımı ne demek: Normal gelişim gösteremeyen ister üstün yetenek ister yetersizliğin engele dönüştüğü grup, DSÖ'nün sağladığı verilere göre, Türkiye nüfusunun %12.29'unu teşkil ediyor. Kesin bir veri yok elimizde. Bu, 8,5 milyon özel gereksinimi insan demek. Nüfusun yarısını doğrudan ilgilendiren özel eğitime ihtiyacı olan birey var karşımızda. Başında özel olan bir durum, eğitimde de özel olan, özel yetişmiş öğretmen veya özel yetişmiş konuşma terapisti gibi kişileri gerektirir. Olayın sadece özel gereksinimli öğrenci diye sınırlandırılmayacağını altını çizmek istiyorum. Biz, tüm özel gereksinimli tüm gruplara yönelik bir çalışma başlattık. Bu resim içerisinde, bizi birden yakalayan bu Covid sürecinde zaten dezavantajlı bu grup diğer çocuklara göre çok daha fazla etkilendi. Tipik gelişim gösteren bir öğrenci biraz notu düşse ebeveyn olarak nasıl kaygı yaşıyorsak, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ebeveynlere bu Covid süreci iki kat daha

kaygı getirdi. Diğer boyutta, özel gereksinimli çocukların üçte ikisi kaynaştırılmış olarak sınıftalar. Bu yük de tamamen ebeveynin üzerine yıkıldı. Alandaki öğretmenin gerek özel eğitim öğretmenlerinin nitelik sorunları ve sayıştay raporlarına göre 22000 özel eğitim öğretmeni eksikliği varken, bu yük var olan öğretmenlerin daha fazla çabalamasına, çabalasa bile bunu düzgün bir şekilde aktaramamasına yol açtı. Bu hazırlıksız duruma MEB özel eğitim boyutunda ciddi anlamda çalışmalar oldu. “Özelim Özel Eğitimdeyim”, “İçimdeki Hazine” gibi uygulamaların geliştirildiğini, EBA TV uygulamaları, özel eğitim buluşmaları, Tohum Otizm gibi sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını gördük. Burada en önemli nokta, bu içeriklerin erişilebilirliğinin sorun olduğunu gördük, küçük yaş gruplarına hitap edilemediğini gördük, işitme ve görme gibi gruplara dokunulmadığını gördük. Sadece akademik boyuta dokunulduğunu gördük. Ailelerin psikolojik destek olarak, ciddi olarak gerçekten ihtiyaçları olduğunu gördük. Eğitimin dışında fizyoterapi gibi özel ortam isteyen durumlara erişimin olmadığını gördük. Fizyoterapi ve rehabilitasyon gibi yüz yüze açılmasına imkân veren MEB sayesinde önemli bir kapıyı açmış olduk. Örgün eğitim gibi uzaktan eğitimde sistemli bir yapının hayat geçirilmesi gerekiyor.

2.7. Eğitimle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Arzu hocama dönmek istiyorum. Öğretmenlerin mesleki gelişimi için öğretmenlere dokunuyorlar. Geçen dönem, mutlaka öğretmenlerin neler düşündüklerini neler yaptıklarını, özellikle mesleki gelişim olarak baktığımızda, onların gelişimini sağlayabildik mi?

Arzu Atasoy: Yolun başındayız ve çok çok uzun bir yolumuz var. Gördüğümüz şey şu, hemen dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığını geliştirmek gerekiyordu. Önce araçları keşfetti öğretmenlerimiz, sonra mekânı tanıdılar. Sonra dijital olarak becerilerini geliştirmeye başladılar. Acil denilen dönemde ilk yaptıkları şey, öğrencilerine ulaşmak ve bağı korumaya çalışmaktı. Yaz döneminde

bir çalışma yürüttük, iki çarpıcı konu vardı. İlki, erişebildikleri öğrenci sayısının az olması, diğeri ise “öğretmenler çocukları ve meslektaşlarını çok özledim ama okulu özlemedim” dediler. Okul tasarımı, okul nasıl bir yer olmalı sorusunu bize bıraktı. Mesleki gelişimde iki şey öne çıkıyor, farkındalık eğitimleri ve tutum değişiklikleri eğitimleri. Biz, öğretmenlerimize yanınızdayız mesajı vermek amacıyla il milli eğitim müdürlüklerinden gelen talepler doğrultusunda web seminerlerine başladık. Bunu klasik seminerler tanımına sokmaktan kaçınıyorum çünkü her zaman duruşumda tek eğitimcilerin konuştuğu, katılımcıların dinlediği bir kurgu hiç olmadı. Bu yüzden öğretmenlerin bize olan güveni de bu şekilde oluştu. Web seminerlerinde bunu uygulamaya çalıştık. İlk olarak farkındalık çalışması yaptık. İkincisi, tutum değişikliği hedefledik, burada da krizin fırsata dönüşmesine fırsat sağlanmış oldu. Örneğin, Siirt’e gidiyorduk; uçak biletleri, konaklama masrafları oluyordu. Kalıcı etkisini bırakmak için sınırlıydı. Uzaktan eğitim senkron, asenkron, sosyal öğrenme dediğimiz üçlü paydaşla aynı zamanda da ürettiklerini yükleyebilecekleri meslektaşlarından geribildirim alabilecekleri, sınıfa doğrudan transfer olduğuna emin olabildiğimiz ürünler ortaya çıktı. Aslında 5 programımızı uzaktan eğitime göre güncelledik. Öğretmenlerin daha çok beceri temelli eğitimlere ihtiyaçları var. Öğretmenlerimiz sınıftaki gibi ders anlatmak üzerine kurguluyorlar. Bir de şu var: Kazanımdan uzaklaşıp web 2.0 araçlarıyla bolca etkinlik yaptırdığımızda, öğrenmenin gerçekleştiği yanlış varsayımındalar. En büyük çabamız şu: Web 2.0 aracımız tek başına öğrenmeyi etkili yapmaz. Destekleyicidir amaç farklıdır. Sadece canlı dersler öğrenmenin gerçekleştiği sağlıklı ortamlar değildir. 30 dakikalık dersi, aileyi de dahil ederek birlikte ders dışındaki zamanları da dahil ederek, o zamanları da koordine ederek ideal bir ortam yaratmış olursunuz şeklinde aktarmaya çalışıyoruz. Pandemi çıktıktan sonra, herkes uzmanlığıyla ilgili iyi niyetli bir şeyler paylaşmaya çalıştı. Ben bu anlamda doğru tanımlar üzerinden yapılması gerektiğini belirtmek istiyorum. Tek eğitimcinin konuştuğu şeylerin öğretmene iyi rol model olmadığını düşünüyorum ve savunuyoruz. Katılımcının etkileşim içerisinde olduğu kurgulara ihtiyaç var. Öğretmenlerimiz çok yoruldu. Özellikle lise öğretmenlerimiz. Günlük sis-

tem değişikliklerine de uyum sağlamakla ilgili bir refleks geliştirmek durumundalar. Öğretmenlerin iyi olma haline yönelik çalışmalar çok talep görüyor. Biz bu yıl 19.500 öğretmenimizle çalıştık. Hepsi, bize öğretmenlerden gelen taleplerle oldu. Bu açıdan öğretmenlere bu konularda da katkılar vermeyi isteriz.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Ben de Arzu Atasoy'a söz vermek istiyorum. Ekran başında öğrencilerin kalması ve ekran başına gelmesi için etki mevzusunda bir soruyu çok güzel cevaplandıracağını düşündüm. Ekran başında öğrencilerin etkililiğini nasıl sağlayabiliriz, motivasyon araçları nelerdir?

Arzu Atasoy: Biz en başta çocuklar için bir şey yapmaya çalışsak da çocukları dahil etmiyoruz. Öğretmenlere önerim öncelikle bunu öğrencileriyle tartışmaları ve ihtiyaçlarını konsensus ile belirlemeleri. Türkçe'de dilimizden ders anlatmak ve ders dinlemek" ifadelerinin silinmesini hayal ediyorum. Ders anlatan öğretmeni bir kenara bırakalım. Çocuğun enerjisini, merakını, yaşam sevincini ifade edebileceği ders tasarımları yapabiliyor muyum ya da öğrenciler neyi merak etsin de gelsin? Buna bakmalıyız. Dersler nasıl tasarlanmalı, öğrenmeye nasıl yaklaşıyorum? Çocuğun merakını, enerjisini, yaşam sevgisini boşaltması için ders tasarımını nasıl tasarlıyorum ki bu kurgulara ne kadar yer veriyorum ki çocuk gelsin. Önce aynayı kendimize tutmakta fayda var. Uzaktan eğitimde transaksiyonel uzaklık diye bir kavram var, ekranda söylediğim bir şey doğrudan anlatmak istediğim şekilde size ulaşmayabilir. O yüzden daha ince, tek tek, nakış gibi işlenerek süreçle ilerlenmeli. Varsayarak ilerlenmekten ise teyitleşerek ilerlenmeli. Çocuklarla yapılacak olan etkinliklerde üretim ve aktif olarak dahil olacakları kurguları tasarlamak gereklidir. Rolümüzü, köprü kuran, strateji oluşturan, mentör ve kolaylaştırıcı olan olmak zorundayız. Onlar yapsınlar, güvenli alanlar yaratmalıyız. Dersimde öğrencilerimle tasarlarken, kendimi nasıl daha az görünür kılarım ve öğrenciler daha görünür olur, buna bakılmalıdır. Şöyle gözlemlerimiz var, buz-kırıcı kavramını duymayan çok öğretmenlerimiz var. Canlandırıcı oyunlar, merak oyunları, ısınma oyunlarını duymamış, terminoloji olarak duymamış, izlenince nedir duymamış öğretmenler var. Çocukların görsel düşünme, dünyaya

nasıl taşıyoruz ve nasıl alanlar açıyoruz bunlara bakılmalı, buna yönelik eğitimler takip edilmelidir. Bunlarla ilgili eğitimler de var. Millî Eğitim Bakanlığı protokolümüz var ve mart ayından itibaren MEBBİS üzerinden öğretmenler tarafından başvuru- rulan bir çalışmamız var.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ben ERG'den sayın Burcu Meltem Arık'a sormak istiyorum. Sağlık bakımından doktorlar diyorlar ki 65 yaş üstü kronik hastalığı olanlar risk altında. Peki, eğitim bakımından düşündüğümüz zaman, en risk altında olan grup, toplumun hangi kesiminden gelen ailelerin çocukları? Dünyada bununla ilgili iyi uygulamaları takip edebildiniz mi? Bizim için ne söyleyebilirsiniz? Türk eğitim sistemi için bu konuda öneriniz neler olabilir?

Burcu Meltem Arık: Çok ilgiyle dinledim. Benden önceki tüm hocalarımızın söylediklerini toparlayıcı ve hatırlatıcı bir rol üstlenmiş olacağım böylelikle. Çünkü, değindiğiniz zorlanan gruplara, en risk altında olan gruplara, bütün hocalarımız bir şekilde değindi zaten. Buna şöyle bir parantez açabilirim belki, Millî Eğitim Bakanlığı, Dünya Bankası desteği ile bir çalışma yürüttü, özellikle Covid'in etkisinin giderilmesi ve ortaya çıkan eşitsizliklerin kaldırılması, yok edilmesi için. Orada da bazı araştırmalar yapıldı. Araştırmada bunun altı çiziliyor ve araştırmada; "Uzak yerlerde yaşayan, düşük sosyoekonomik arka plana sahip, engelli, mülteci, anadili Türkçe olmayan, velilerinin uzaktan eğitimlerini destekleme konusunda daha az yetkin olan öğrencilerin, performanslarının ya da eğitime erişimlerinin düşük olacağı riski"ni ortaya koydular. Buna bir ek de yaptılar, daha yoksul artı sosyal arka planı olan ve daha kalabalık evlerde, geniş aileler ile birlikte yaşayan öğrenciler için bu süreç daha zor olacak. Hepimiz buna tanık da olduk. Özellikle üç veya daha fazla çocuğun bulunduğu hanelerde ya da aileleri gündelik işlerde çalışan ve özellikle karantina dönemlerinde çıkamayan ya da çıkılmadığı için geçimini sağlayamayan aileler için durum çok daha zor oldu. Halihazırda çalışan çocuklar vardı. Çocukların okulda oldukları sürelerde okul sisteminden kopma riskleri azalıyor. Şu anda durumu çok bilmiyoruz, sahadan gelen veriler bize çalışan çocuk sayısında artış, aileye ve haneye katkı veren çocuk sayısında artış olduğunu yansıtıyor. Burada tabi

bir de toplumsal cinsiyet bağlamı var. Millî Eğitim Bakanlığının eşitlik analizi raporunda özellikle büyük ve düşük gelirli ailelerde bulunan kız öğrencilerden evde daha fazla iş yapmaları beklendiği için, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha dezavantajlı konumda olduğu ifade edildi. Kırsal alanda yaşayan çocuklar, çalışan çocuklar, mevsimlik işçiler, gezici tarım işçisi veya gündelik çalışan ailelerin çocukları, roman çocuklar gibi, kalabalık aileler, kız çocukları sonuçta hakikaten hemen her yerde. İstanbul'un ortasında da farklı bölgelerde de zorluklar ile karşılaştı. Bunların bir kısmına yönelik gerek MEB gerek sivil toplum gerekse iş dünyası bu eşitsizliklerin ya da erişim sorunlarının giderilmesi için çeşitli çalışmalar yürüttü. Bir noktaya daha değinmek istiyorum; internete ve birden çok bilgisayara erişimi olan çocukların da başka dezavantajlar yaşadığını biliyoruz. Sonuçta dezavantajlılık durumu her çocuk için başka biçimlerde oldu. En büyük dezavantajlardan bir tanesi de zannediyorum çok fazla yetişkin sesine maruz kalmaları, yaşatlarından uzak kalmaları. İki konunun altını çizmek isterim. Benden önceki hocamız da söyledi zaten, bu sürecin bize gösterdiği en önemli konu okulların sadece öğrenme ortamı olmadığı, çocuk koruma sisteminin önemli bir parçası olduğu. Dolayısıyla, şu anda ihmal ve istismara karşı ne tür önlemler alındığı, çocukların nelerle mücadele ettiklerini kısmi biliyoruz. Okullar bu anlamda çok önemliler. Bu yüzden sadece MEB değil, ilgili tüm bakanlıkların bundan sonraki süreci daha etkin planlaması çok kritik. Bir diğeri de bu krizin son kriz olmayacağı. Biz deprem ülkesiyiz, seller yaşadık. Kuraklık gibi bir meselemiz var. İklim krizinin içerisindeyiz. Bilim insanları çok net söylüyor, eğer kriz önlenmezse bütün sistemler; eğitim, ulaşım, sağlık, içinde bulunduğumuz pandemi benzeri süreçleri her seferinde çok daha şiddetli şekilde yaşayacağımızı söylüyorlar. Yine benden önceki hocalarımız söyledi, belirsiz bir ortamda yaşıyoruz. Dolayısıyla bu belirsizliklere dirençli ve dayanıklı, bu süreçleri iyi yönetebilecek ve hiç kimsenin arkada kalmamasını sağlayacak sistemler kurgulamamız gerekiyor. Burada da normu tartışmak gerekiyor. Yeni normal tartışıyoruz ama aslında eski norm meselesi vardı biliyorsunuz. Eğer biz o normun önüne sadece yeni getirirsek ve sistemleri biraz değiştirmekle yetinirsek, hiçbir paydaşa güçlendirici bir yaklaşım olmayabilir.

Çok sayıda dünyadan örneği izledik. Hepsinde başarılı olanlarda birkaç ortak nokta gördük. Onların altını çizmek isterim bu vesileyle. Bir tanesi ve en önemlisi öğretmen dayanışması. Öğretmenlerin birbiriyle dayanıştığı, birbirlerini desteklediği -ki Türkiye’de bunların örneklerini gördük- ÖRAV, KODA, Öğretmen Ağı. Öğretmenler birbirlerini çok hızlı destekledikleri zaman öğrencileri için çok hızlı çözümler bulabiliyorlar. O çözümler merkezi sistemlere de yansiyabiliyor. Tüm dünyada bunun olduğunu gördük. İkincisi velinin desteklenmesi. Velinin desteklendiği sistemler kurulması, velinin de o sürecin içine katılması. Örnek veriyorum; bir tablet veriliyor ama bu tabletin kullanımı için velinin de desteklenmesi ya da ona erişim sağlanması gibi ya da psikososyal destek anlamında çeşitli destekler verildiği durumlarda, uzaktan da devam edilse, hibrit de olsa, yüz yüze eğitime de geçilse, çocukların ve eğitimin sisteminin güçlü çıkabildiğini gördük. Bir diğeri; okul bazında yani yerel kararların alınabilmesi. Merkezi sistemler daha kırılğan sistemler. Özellikle bu tür krizlere karşı -hele ki Türkiye gibi çok yüksek sayıda öğrenci nüfusunun, öğretmen ve okul nüfusunun ve hepsinin birbirinden farklılık gösterdiği ülkelerde- bu süreci yürütmek zor. Türkiye’de de dünyada da çok hızlı harekete geçilebilen örnekleri biz okulun bütününün beraber hareket edebildiği, her öğrencinin tanındığı ve çok hızlı inisiyatif alıp karar verilebildiği, özellikle ilçe milli eğitim müdürlüklerinin de desteklediği bir süreç olursa; çok hızlı bir şekilde, daha kararlar gelmeden eyleme geçilebildiği durumlarda çok daha etkin olduğunu gördük. Bir de tabii ki materyal çeşitliliği. Biz hep uzaktan eğitimde çok ileri düzey teknolojiden bahsettik. Örneğin Türkiye’de televizyon çok hızlı devreye girdi ve kırsaldaki çocuklar için başka eğitim materyalleri geliştirildi. Bunlar ne kadar çeşitli olursa, daha kapsayıcı oluyor ve daha hızlı harekete geçilebiliyor. Son olarak da sadece eğitim sisteminin paydaşları değil, sağlık sisteminin paydaşları da okulu desteklediğinde etkili olundu. Örneğin; Amerika’nın batısındaki bazı eyaletlerde hemşireler kendi aralarında örgütlendi ve her okula bir hemşire gönüllü destek verdi. Toplumun bir bütün olarak hareket ettiği, dayanıştığı örneklerin çok başarılı olduğunu gördük.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Burada konuşulmayan ama ERG'nin dikkatinde olan hangi sorun alanları var ve bunlara nasıl çözümler üretebiliriz?

Burcu Meltem Arık: İki konu söylemek isterim, zaman sınırı nedeniyle henüz tartışılmadı muhtemelen. Bunlardan ilki çocuk katılımı. Çocukların sesi duyulmuyor, ihtiyaçları görülmüyor, katılma hakları olmuyor ve bu süreçte de yapılan araştırmaları önemsiyoruz. Çok fazla yetişkin stresine maruz kaldılar. Öncelikle bunu sorgulamak isterim. Biz TEGEV'le bir araştırma yapmıştık: "Çocukların Gözünden Okulda Yaşam". Orada, aslında bizim sorun olarak gördüğümüz şeylerin çok daha dışında başka meseleler olduğunu gördük. Okula, öğretime, ihtiyaç duyduklarına daha fazla ve daha etkin katılmaları önemli. 15 yaşında çalışma hakkı versek de söz hakkı vermiyoruz. Bu çok ciddi bir mesele. Bir diğeri de iklim krizi. Biz şu anda buna eğilmiş durumdayız. Türkiye zaten aslında göç ve hareketliliğin, deprem kuşağının olduğu zor bir bölge. Küçük bir alanda büyük bir nüfusun olduğu, çeşitliklerin olduğu ve kutuplaşmaların yaşandığı, ancak farklılıkların güç olduğunun fark edilemediği bir ülke. Tüm bunların içerisinde iklim değişikliği krizinin önümüzde bizi çok daha zorlayacağı ve buna eğitim sisteminin hazır olmadığını söyleyebilirim. Çocuklar ise buna hazır, çünkü çocuklar başladı ve talep ediyorlar: Dünyamız bu durumdayken, bizi eğitim sistemi içerisine bugüne ve yarına nasıl hazırlıyorsunuz, bunu soruyorlar. Peki biz eğitimciler olarak bunu nasıl soruyoruz ve müfredat dışında tüm sistemi dahil edecek şekilde ne hayal ediyoruz? İnsanın kendini dünyada konumlandığı yeri sorgulamadan, müfredatta iklim krizini öğretmek yetersiz kalır. İnsan kendini nerede konumlıyor, nasıl görüyor; bunlara ve diğer konulara bütüncül bakmadığımız sürece, bugünkü pandemi ve ilerideki sorunlara nasıl hazır olabiliriz? Son olarak ise 3,8 milyar yıldır yaşamın olduğu bir gezegende yaşasak da gezegenimizden bir şeyler öğrenmiyoruz. Yaşam sürüyor, gezegen içerisinde ve aslında doğada bazı sorunlar nasıl çözülebilir, doğaya bakıp öğrenebiliriz. İnsanın kendini konumlandığı yer, üstünlük olmamalı. Gezegenin bir parçası olduğu anlayışıyla harekete geçmek önemlidir.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Prof. Dr. Emin Karip hocama yönelmek istiyorum sorumu. Salgın kimsenin beklemediği şekilde başladı. Bu nedenle de eğitimciler olarak sürekli bazı önerilerde bulunduk. Öneren kişi sayısından daha çok öneri vardı. Bu da aslında bir kafa karışıklığına neden oldu. Salgın bize ne söylüyor ve biz ne anlıyoruz?

Prof. Dr. Emin Karip: Hiçbirimiz bu ölçekte bir krizi beklemiyorduk, ama şu anda bu krizin içerisindeyiz. Bütün dünya ile birlikte biz de çok hızlı tepki verdik. Salgın öncesinde başka şeyler konuşuyorduk. 2023 eğitim vizyonunu konuşuyorduk, salgın öncesinde zaten bir öğrenme krizinden söz ediyorduk. Salgınla birlikte hepimizin önceliği ayakta kalmak üzerine odaklandı. Kurumlar da çökebilir, felç olabilir. Kısa vade de ayakta kalmayı başarmaya çalışıyoruz. Evet öneriler de var, önerilerin bir kısmı dağınık ve dayanaktan yoksun ama öğrenmenin sürekliliğini sağlamaya yönelik çok derli toplu öneriler de olduğunu görüyoruz. Bu öneriler çeşitli senaryoların gerçekleşmesi varsayımına dayalıydı. Salgının daha ilk aylarında, uluslararası kuruluşlarca veya farklı ülkelerde çeşitli senaryoların belirlendiğini gördük. Geçtiğimiz eylül ayına kadar okulların kapalı kalması bunlardan bir tanesiydi. İkinci varsayım ise 2020'nin sonuna kadar okulların kapalı kalmasıydı ki, biz ikinci senaryodaki durumu da yaşadık. Bu kötü senaryo olarak konuşulan senaryoydu. Üçüncü senaryo ise okulların 2021'in Eylül ayına kadar kapalı olması. Korkarım ki üçüncü senaryoya doğru gidiyoruz. Mustafa Hoca'nın başta bahsettiği okuma yazmada zorlukların olması, öğrencilerin bir kısmının okuma yazmayı öğrenememesi veya eksik öğrenmeler sorunun sadece bir boyutu. Karşı karşıya olduğumuz sorun, sadece bilginin becerinin eksik kalması ile sınırlı değil. Okul öncesinde ya da ilköğretimdeki öğrencilerin kritik gelişme evrelerini kaçırmalarını yaşıyoruz aslında ve bunların bir kısmınının telafi edilmesi çok zor. Okul öncesi eğitimi almamış bir çocuğa daha sonrasında çok iyi bir eğitim verebilirsiniz. Ancak okul öncesi eğitim dönemindeki gelişim yetersizliklerinin bir kısmı daha sonra telafi edilemez, özellikle de sosyal ve duygusal boyutta yetersizlikler kalıcı olarak olumsuz bir etki oluşturabilir. Okul öncesi eğitim alamamış bir öğrenci

okul öncesi eğitim almış bir çocuğa göre sadece bilişsel alanda değil çeşitli davranış ve tutumlarda da farklılık gösteriyor, pek çok alanda daha geride kalabiliyor. Şu anda sahip olduğumuz araştırma ve bilgi birikimi bize bunu söylüyor. Dolayısıyla burada kritik bir evreyi kaçırıyoruz. Salgın devam ettikçe bu kayıplar giderek ağırlaşıyor. Burada öncelikle şunu anlamamız gerekiyor; biz neyin içerisindeyiz? Nasıl bir şeyin içinde olduğumuzla ilgili anlayışımızın/kavrayışımızın biraz daha gerçekçi olması gerekiyor. Bizim normal hayata dönmemiz gibi bir durum yok. Buna göre davranmamız gerekiyor. Beklentileri kısa süreli tuttukça ve gerçekçi olmadıkça bu beklentiler üzerimizde bir ağırlığa dönüşüyor, bıkkınlığa yol açıyor. Öğretmenler olarak, bireysel olarak salgınla başa çıkmaya çalışırken diğer taraftan da çocukların eğitim öğreniminin devamı için çabalıyoruz. Evet, olağan üstü çabalıyoruz ama uzaktan öğrenmenin okul öncesi, ilkokul çağındaki çocuklar, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar vb. çocukların öğrenmesi açısından ciddi sınırlılıkları var. Bir tarafta okuldaki eğitimini ikame ettirebilecek her türlü imkân ve koşullara sahip bir kitle varken diğer tarafta geride kalan, öğrenme için uygun koşullardan ve fırsatlardan yoksun, aradaki farkın iyice açıldığı bir kitle var. Okula yarın dönemeyeceğiz, dönsek bile nerede kalmıştık diye başlayamayacağız. Bunun için kaynaklar gerekiyor, ciddi bir planlama gerekiyor. Kayıpları okula başladığımızda bir telafi programıyla telafi edelim diye bir şey yaşamayacağız. Daha uzun vadeli bir telafi programlamaya, planlamaya ihtiyaç var. Öğrencinin ne öğreneceğini, nasıl öğreneceğini, ne zaman öğreneceğini kontrol etmek güçleşti. Merkezi yönetimin kontrolünün sınırlı kalacağı başka bir dünyaya açılıyor. Bu durum dezavantajlı grupla diğer grup arasındaki farkı da iyice açıyor.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Hocam siz çok önemli işler yürütüyorsunuz, bunların sayısının da artmasını bekliyoruz. Biz eğitim politikalarını belirlerken, demlenmiş, tartışılmış, yeterince olgunlaştırılmış plan program ve stratejiler oluşturabiliyor muyuz, yoksa anlık çözümler mi üretiyoruz? Eğitim politikasını beslemek için, eğitim fakülteleri ve eğitim politikaları ile ilgilenen sivil toplum örgütleri neler yapılabilir?

Prof. Dr. Emin Karip: Türkiye’de eğitim anlamında çok şey konuşuluyor, hatta bu konuşulanların hemen hemen hepsi Bakanlık arşivlerinde bulunabilir. Daha önce çalışılmış, arşivde çalışmaları raporları var. Eğitim fakültelerinin ya da sivil toplum kuruluşlarının katkıları önemli ve değerli. Bunların yararlı olabilmesi için, eğitimdeki sorun alanları ve ihtiyaçlarla bu tür kurumların çalışmalarının çıktılarının hizalanması/örtüşmesi gerekiyor. Burada uyumsuzluğun temel nedenlerinden biri iletişim ve güven sorunlarıdır. Sorunları konuşurken bilimsel zeminden kaymamamız gerekiyor. Bilimsel zeminde kavramsal arka plan ve veri ile konuşmamız gerekiyor. Şu anda bir salgın dönemindeyiz ve elimizde yeterli bir veri yok. Bizim yol haritası oluşturmamız için, okullar açıldığında ne yapacağımızı görmek için, teorik bir rasyonele ve mevcut duruma dair sağlıklı veriye ihtiyacımız var. Örneğin öğrenme eksiklerimiz var diyorsunuz, “eee tamam onu hemen hallederiz.” Bu tepki gerçekçi değil ve bir dayanağı da yok. Bunu eğitim bilimcilerden de duyuyoruz. Yokmuş gibi davrandığınızda sorunlarını ortadan kalkmıyor. Öğrenme eksikliklerimiz okula döner dönmez tamamlanamaz. Burada olduğu gibi hep birlikte çalışmaya ihtiyacımız var. “Neler eksik öğrenildi, neler yanlış öğrenildi?” tespit edilmeli. Ev ortamında herkes kendi doğru bildiğini aktarmaya çalışsa da bunlar her zaman çocukların gelişimiyle uyumlu olmadı. Örneğin, bazen gelişim düzeyi itibariyle soyut kavramları anlayamayan öğrencilere soyut kavramlarla öğretilmeye çalışıldı, bazen kavram yanlışları oluştu. Unutmayalım ki veliler elinden geleni yaptı ama onlar öğretmen değil, bazen de ebeveynlik rolleri ile öğretmenlik rolleri çelişti. Öncelikle bu tür verilere sahip olmamız ve bu verilere dayalı bulgularla konuşmamız gerekmektedir. Bu bilgiyi üretmek için birlikte çalışalım. Ama bilgiyi üretmek ve ne yapılacağını bilmek de yetmeyecek. Ciddi miktarda ilave kaynak ihtiyacımız var. Okullarda birtakım ihtiyaçlar karşılanmadan, bu kaynaklar asgari ölçüde temin edilmeden, buradaki açık kapanmayacaktır. Toplum ve ülke olarak, eğitimde öğrenme kayıplarını ve eksiklerini telafi edebilmek, yanlış öğrenmeleri giderebilmek için ihtiyacımız olan insan kaynağı ve mali kaynaklar konusunda gerçekçi olmak zorundayız. Salgının eğitim üzerinde kalıcı olarak yıkıcı etkilerinin bertaraf edilmesi için ilave kaynağa

ihtiyacımız var. Eğitim fakültelerinden beklentilerin de gerçekçi olması gerekir. Bu yolda, eğitim fakültelerinin gerçekliğini ve öğretim üyelerinin üzerindeki ders yükünü hepimiz biliyoruz. Hepimiz eğitim fakültelerinde öğretim üyesi ya da yönetici olarak görev yaptık. Eğitim fakülteleri şu anda kendi kısıtlılıkları içinde fakültenin yürütmek zorunda olduğu eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmeye çalışıyor. Biz, kıt kaynaklarla onların üniversite öncesi eğitimin sorunlarını çözmeye katkıları konusunda da gerçekçi olmalıyız. Diğer yandan burada STK'lardan çok değerli katılımcılar var, onlar da saha çalışması yapmanın zorluğunu çok iyi biliyorlar. Eğitim fakültesi de Bakanlık da elinden geleni yapmaya çalışıyor. Burada özetleyecek olursak; yönetim kapasitesi geliştirilmeli, kaynak sağlanmalı, bilimsel temelde bir iş birliği, güven ve bilimsel bilginin rehberliği tesis edilmeli. Bu sorunlar ancak bu şekilde atlatılabilir. Aksi taktirde uzun dönemde toplumsal ayrışma, varlıklı ve yoksun olan arasında uçurumun derinleşmesi ciddi bir sorun oluşturacak ve bugün çözülebilecek sorunlar ileride çok daha yüksek maliyete mal olacak ve çok daha yoğun bir çaba gerektirecek. Burada hep birlikte öğrenme çıktılarını iyileştirilmesine odaklanmalıyız.

2.8. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hakkında Görüşler

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Biraz da PDR alanını konuşacağız, psikolojik danışmanlık ve rehberlik. Bence sürecin bütün yükünü neredeyse üstüne alan birimlerden bir tanesiydi. Bu alan çok çalıştı, bu alanda da bence iyi araştırmalar çıkıyor, gözlüyorum. Hakikaten böyle ağzımın suyu aka aka da izliyorum o araştırmaları. Ama şimdi bir üstada bırakalım sözü. Prof. Dr. Ragıp Özyürek. Ben yine sizden bir özet rica edeceğim: PDR alanı bu ikinci dönemi özellikle birinci dönemi acil uzaktan eğitim gibi yapmıştık biliyorsunuz, geçen yılın ikinci dönemini ama bundan sonra gelen bu birinci dönemimizde artık daha hazırlıklıydık; bu birinci dönemi sormak istiyorum size. PDR alanı ve alan uzmanları bu dönemi nasıl değerlendirdi, ne zorluklar yaşadı, hangi golleri yedik, hangi golleri attık hocam?

Prof. Dr. Ragıp Özyürek: Bence çok yenilikçi bir adım atılmış oldu. Umuyorum bu konuklarımız da yazıyor zaten. Sadece İstanbul Aydın Üniversitesi'nin yaptığı bir forum olmaz çünkü tüm Türkiye'de örnekleri yayılır diye umuyorum. Devrim hocanın yaptığı gibi ben de Aylin hocamı saygı ve sevgi ile anmadan edemeyeceğim. Çok teşekkür ediyorum bize de anımsattığı için. Bize de Aylin hocamızın zamanında tarif ettiği o çok değerli sözleri bize dinlettiği için. Hocam ben de şöyle kısaca topladım, malum ilk başladığımda uzaktan eğitim. Bizde şöyle bir tartışma olmuştu: Psikolojik danışman eğitimi süpervizörü ile ilgili bir grupta, bireysel psikolojik danışma derslerimiz nasıl olsun. Bu arada standartlardan bir tanesi de uzaktan psikolojik danışmanlık olabilir mi diye konuşulurken, grupta önemli bir kesim uzaktan psikolojik danışma olmaz diye düşünmüştü. Hocamız da çok tecrübeli, neredeyse yarım saat sürdü ve hepsini ikna edebilmişti. Ben de memnun kaldım gerçekten ve bu aralık ayında bu tartışma olmuştu. Biliyorsunuz, mart ayında hep beraber uzaktan eğitim, uzaktan psikolojik danışma, uzaktan grupla psikolojik danışma olması gerektiğini ve olabileceğini kabul ettik. Ancak okul psikolojik danışmanı arkadaşlar önceleri yine zorlandılar, etkileşime girdiklerinden biliyorum. Örneğin, bir matematik öğretmeni benim öğrenci ile etkileşime girmem benim saat almam zor oluyor dedi. Geçtiğimiz bahar döneminde bunu diyen okul psikolojik danışmanlarımız oldu. Ancak bu dönem biraz daha, bir adım daha ilerleme oldu. Örneğin öğrencilerin karşısına çıkan okul psikolojik danışmanların olduğunu görmeye başladık. Nasıl? Örneğin bir sınıfta 20-30 kişi varsa, gelen belki 5 tane öğrenci ile çalışmalar yapan bir şekilde etkileşime giren ve sınıf rehberliği yapmaya başlayan okul psikolojik danışmanlarımız oldu. Bu arada, örneğin Millî Eğitim Bakanlığının 2023 vizyonu ile ilgili yapmak istediklerini, yaptıklarını; Cumhurbaşkanlığının 2023 vizyonu ile ilgili 2019-2023 arası stratejik planda hedeflerine bakarsanız çok bariz bir şekilde psikolojik kuramın uygulanması, veliler ile uzaktan görüşme yapma gibi ifadeler, psikolojik kuramın uygulamanın önemli bir yer işgal ettiğini görebilmekteyiz. Birçok değerli hocamız da konuşma sırasında bu psikolojik dayanışmadan, toparlanma gücünden bahsetti. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı da hem bir önceki dönemde hem de bitirmek üzere olduğumuz bu dö-

nemde, örneğin aile içi şiddet, problemlerli internet kullanımı, bağımlılık, maalesef deprem sel felaketleri oldu. Böyle durumlarda uyum sağlamaya çalışarak hem okul psikolojik danışmanları, rehberlik öğretmenleri yetiştirilmeye başlandı. Psikolojinin kuramları, içerikleri geliştirilmeye başlandı. Bizler bu dönemde şunu fark ettik: Örneğin, işsizlik sıkıntısı yaşayan ailelerimiz olmaya başladı, aile içi şiddet sorunlarını daha çok duymaya başladık. Problemlerli internet kullanımı ile ilgili çok basitçe söylüyorum: İnternet bağımlılığı biraz daha etkili oldu. Psikolojik dayanıklılık konusu ön plana geldi. MEB, bu felaketler konusu, psikolojik dayanıklılık, tercih rehberliği yapılması gibi toplumun geneline yönelik hizmetler de vermeye başladı. Peki, bu kısıtlı birkaç dakika içerisinde öğrencilerimiz bu her iki dönemde nerede eksik kalıyor? Bu konu ile ilgili de birkaç şey söylemek istiyorum. Bunlardan en belirgin olanı, psikolojik danışmanlar açısından düşünüldüğünde, sosyalleşme yetersizliği olabilir. Gerek Cumhurbaşkanlığı gerekse Milli Eğitim Stratejik Planlama 2023'e kadar kariyer farkındalığı, karakteristik özelliklerin tanınması, kariyer rehberliği çok bariz bir şekilde ifade edilmekte. Bir kişisel gelişim ifade edilmekte. Dolayısıyla öğrencilerimizin etkileşimlerinde bir azalma olduğu için, bu mesleki bilinçlilik mesleki olgunluk yönünden bir sıkıntıya yol açmış olabilir. Ayrıca, problemlerli internet kullanımı, bağımlılık gibi konular normale kıyasla biraz daha artmış olabilir. Hem gözlemlerimiz hem çeşitli araştırmalar var.

Peki neler yapmalıyız? Psikolojik dayanıklılık, iyilik hali, toparlanma gücü, salgın hastalıklar, internet bağımlılığı, sanal zorbalık gibi konularda psikolojik danışmanlar olarak kendimizi geliştirmeliyiz. Millî Eğitim Bakanlığında beklediğimiz özellikle ölçeklerin ve envanterlerin artık internet ortamında uygulanması, kariyer rehberliğinin uzaktan kariyer rehberliği şeklinde yapılabileceği, hocalarımız da bahsettiler öğrencilerimizden çok ciddi bir kesim maddi olarak çok zorlandıkları için okul psikolojik danışmanlığı ile öğrenciler arasındaki açılmış farkın kapatılmasına yönelik çalışmalar da yürütülebilir. Millî Eğitim Bakanlığının risk haritaları var. Hem sınıf düzeyi hem okul düzeyinde onlardan yararlanabiliriz. Uzaktan psikoloji danışmanlık eğitimine önem verilebilir. Son sözüm de

şu hocam: Bundan bir yıl öncesinde, uzaktan eğitimci hocalarımız çok ısrarlı şekilde “bu yapılabilir, bu çok yararlı ve önemli” diye anlatırken birçok kişi direnç gösteriyordu. Demek ki şunu da algılamayız biz: Çocuklarımızın hem üniversitede hem K12’de vizyonlarının geniş olmasını da çok önemsemeliyiz. Çünkü bundan sonra da böyle olay ile karşılaşabiliriz. Vizyonumuz geniş olursa ancak bu sorunlar ile baş edebiliyoruz, esnek olabiliyoruz.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Geçen dönem uzaktan eğitim sürecinde, çocukları çok fazla ekrana bağladık ve ekran başında durdular. Okul psikolojik Danışmanlığı geçen dönem okullarda yapılabildi mi? Neler yapılması gerekiyor önümüzdeki dönemlerde?

Prof. Dr. Ragıp Özyürek: Yüz yüze dönemde okul psikolojik danışmanlıklarının mesleki doyum, önemsenme algıları gibi sıkıntıları vardı. Bunu hızlıca konuşursak, sebeplerinden birisi, özellikle kısa süreli görüşmelere dayalı bir modele sahip olmamız. Kısa süreli görüşmelerde, okul psikolojik danışmanları daha çok tükeniyorlar. Sürekli sorun geliyor ve kısa süreli çözümler sınıf karşısında ya da bireysel uygulanamıyor. Böyle bir ortamdan birdenbire çok farklı bir ortama geçilince; veli ve öğrencilerle karşılaşmaları, veliler daha çok çocuklarıyla muhatap olmaya başlayınca, dayanıklılıklar azalmaya başladı. Örneğin, ders takibinde zorlanmaya başlandı. Okul psikolojik danışmanlarından beklenen, velilere müdahale etmeleri, velilerden beklenen akademik motivasyon konusunda konuşma yapmamız. Benim önerim şöyle ki, bu forum bir farkındalık geliştirdi, hepimiz velilerle etkileşimin önemli unutmamalıyız. Velilerimiz ile çocuk ders çalışmıyor ya da ekran açmıyorsa, dayanıklılığını yitirmesine rağmen hala yüksek notlarla geçiyorsa, belki %100 mükemmel olamıyoruz ama öğrencilerimizi de kurtarmaya çalışıyoruz. Bilgisayarı olmayan öğrencilerimi kurtaramadığım oldu. Burada da veliler hiç olmazsa telefonla görüşebilir, psikoeğitim programı uygulamanın yararlarından bahsetmiştim. Ebeveyn eğitimi diyor MEB. Velilerle akademik motivasyon konusunda görüşmeleri yapılabilir. Öğrencilerin öz disiplini saptayıp toparlanmak kolay değil. Zorlu bir süreç yaşanıyor Devrim Hocam.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Öğrenme lobisinden kurtulup öğrenme kaybı lobisi diyeyim, Aylin hocama sormak istiyorum: Bir psikolojik danışman olarak, gerçekten PISA raporu yayınlandığı zaman da böyle oluyor aslında, işte matematik sıralaması, fen sıralaması bunları konuşuyoruz, tartışıyoruz. Aslında PISA raporlarından bir tanesi student well-being, yani öğrencinin genel iyi oluşu, hiç onu tartışmıyoruz. Mesela, o da raporun önemli bir parçası aslında. Öğrenciler kendilerini yalnız hissediyorlar mı? Kaygı düzeyleri nasıl? Mutlular mı? Mutsuzlar mı? PISA açıklandığı zaman gel de bunu yok say. Sıralamada kaçınıcı sırada olduğumuz önemli ama konu bu değil. Ben onun için Aylin hocama sormak istiyorum: Siz ne kaybı gördünüz? Öğrenme kaybı gördünüz mü ve bununla ilgili bir planınız var mı?

Aylin Siliğ: Öncelikle herkesin söylediği gibi, öğrenme kaybından daha önemli olarak sosyal ve duygusal açıdan çocukların becerilerinin geliştirebileceği bir ortamdan uzak kalmış olmaları ve aynı zamanda tabii ki duygusal olarak bir paylaşım yapamadıkları için özellikle yaşlılarıyla bir yalnızlık duygusu, sınavların yapılacağını bildiklerinden dolayı bir kaygı var. Bunlar benim tabii ki bireysel gözlemlerim. Bu konuda bir araştırma yapılması gerektiğine inanıyorum ve bundan sonrası için ne yapılması gerektiği konusunda da biraz kafa yormayı seviyorum. Bundan sonrası için ise asıl sorun bence beklentilerin arasındaki farklılıklar olacak. Çünkü, eğitimcilerin ya da öğretmenlerin beklentisi, öğrenme kaybı dediğimiz akademik verilerdeki gerilemenin bir an önce telafi edilmesi yönündedir. Ama çocukların beklentisi okulda arkadaşlarıyla vakit geçirmek, eğlenmek, sosyal paylaşımlarda bulunmak, kaçırdıkları zamanı değerlendirmek olacaktır, onların kaygısı. Bu olacak şimdi, bu beklenti farklılığı olduğu için stratejilerde değişecek. Öğretmenler olarak onların kaybını telafi etmek bizim amacımız olacaktır. Ama bazı sorunların çıkacağını tahmin ediyoruz. Özellikle ev kuralları ile yaşamaya alışmamış çocuklar, okulun kurallarını kabullenmekte zorlanacaklardır. Oyun da bu noktada bir sorun olacak. Diğer sorun ise aşırı baskı altında yaşayan çocuklar. Onlar okullar açıldığında davranışlarını sınırlamak konusunda

zorluk yaşayacaklardır. Ve çocuklar arkadaşlık kurma, sürdürme, iletişim kurma, sorun çözme gibi konularda yetişkin desteğine daha çok ihtiyaç duyacaklardır. Bir diğer konu ise öğretmenlerin yaşayacağı sorun. Özel öğrenme gücü çeken çocukları tanılamak çok kolay değil. Pandemi dönemi ile beraber o tanıları koymak hatta şüphelenmek bile bir öğretmen için çok zor olacaktır. Bu anlamda bazı sıkıntılar yaşanabilir. Öncelikle psikolojik iyi oluşu ve sağlamlığı merkeze alıp bir okul stratejisi oluşturmak gerekir. Bunu yaparken de sadece yönetim değil, öğretmenlerle beraber ihtiyaçları saptayarak, farklı araştırmalar yaparak, öğrencilerin düşünceleri sorgulayarak bir strateji geliştirmemiz gerekiyor. Bunu her okul kendisi başına yapabilir. Bunların bir an önce gerçekleşmesi gerekiyor. İkinci adımda yüksek risk grubundaki çocukları ilk saptamamız gerektiğine inanıyorum. Mesela, devamsızlık yapan, hem online da hem okul açılırsa yüz yüze de devamsızlık yapanlar yüksek risk grubu olacak. Bizim onları birebir belirleyip sadece devamsızlık değil de bu davranış problemi gösteren yüksek risk grubu, kalabalık aile, değişen vesaire bunu arttırabiliriz. Bu öğrencilerimizi saptadıktan sonra şu anki klasik yaptığımız yöntem nedir: Öğretmen bunu saptar, rehberliği gönderir ve rehberlik aile ile çalışır ve sonuca çok bir zamanda sonra ulaşamayız. Ben şunu öneriyorum: Yurt dışında bunu yapan okulları olduğunu bildiğim için, belli başlı öğrencileri saptadığımız zaman risk grubundakileri her öğrenciye mümkünse bir öğretmen mentor gibi atayacak şekilde bunu planlamak önemlidir. Bunun amacı, akademik başarısını arttırmak değil çocuğun o gün onunla göz teması kuracak kesin birisi olmuş olması. Çocuğun okula bağlanmasını sağlayacak bir kişi sabitlemek işi, tek başına bir rehber öğretmenin yapabileceği bir şey değil. Okullar kalabalık ama farklı branşlardaki öğretmenleri bu öğrencilerle ilişkilendirmek mümkündür. Psikolojik sağlamlık diyoruz, bunu merkezde tutmamız lazım diyoruz, bunu yapmamızın yöntemi ise sosyal ve duygusal açıdan çocukların ihtiyaçlarını önceliklendirmektir. Bunu hem sınıf içinde hem okul genelinde yapacağımız müdahalelerle sağlamamız gerektiğine inanıyorum. Eğer bunu yapabilirsek, biraz zamanım kalırsa bunu da açmak isterim. Öğrenme programı diyeyim kısaca. Bunu kendi okulumuzda planlayıp uygulayabilirsek; o

zaman okul çocuk için kendini ait hissettiği bir yer, kendini güvende hissettiği, destekleyici bir sosyal çevreyi kavuştuğu bir yer ve olumlu benlik algısı geliştirebileceği bir yere dönüşmüş olacak. Bu da çocuğun psikolojik iyi oluşunu ve pandemiden kaynaklı anksiyete durumlarında çocukların psikolojik sağlamlığını güçlendirmek adına da gerekli ders içi ve ders dışı faaliyetler ile yapılması gerekir diye düşünüyorum. Sınıf içinde yapacağımız müdahalelerde daha çok öğretmenlerimizin ders tasarımı ile ilgili şeylerden aslında bahsediyorum; burada öyle bir ders tasarımı olmalı ki öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hitap etmelidir. Bu önemli çünkü ancak farklı öğrenme tipine uygun ders tasarlırsa bir öğretmen, çocuğun o derse aktif olarak katılma şansı bulmasını sağlar. Çocuğun psikolojik iyi oluş halini bu şekilde desteklenecek, çocuk orada olduğunun farkına varılacak, öğretmenin ve arkadaşlarının onun varlığının farkında olduğu görülecek ve bu sayede bir şey başarmış olacaktır çocuk. Öğretmen farklı şekillerde etkinlikler kurguladığında, bir tanesinden bir tanesine katılma şansı bulduğu için çocukta bir başarıma duygusu olacak. Son olarak iş birliği ve sınıfın normlarını oluşturmak çok önemlidir. Bu hem sınıf içindeki çocuklar hem de öğretmen açısından önemlidir. Bu ayrıca değerler konusunda da çocuğun olumlu bir iklimde gelişmesine olanak sağlayacaktır.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ben aslında şunu anladım; virüsteki risk gruplarını, kronik hastalığı olanları anladım. Sosyal duygusal gelişim açısından da risk grubunda olan öğrenciler var ve ilk etapta onlara odaklanmamız gerekiyor. Çünkü herkes aynı kırılabilirlikte değil ve bunu öğretmenlerimiz biliyor. Bir de okul düzeyinde hasar tespit yapmamız lazım. Bütün okullarda bunun yapılması gerekiyor. Burada yaş farkları da çok önemli bir etken. Ama her okulda farklılaşan uygulamalar olacaktır.

2.9. Yabancı Dil Eğitimi Hakkında Görüşler

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Şimdi, bir parça da yabancı dil konuşacağız bu sefer. Gazi Üniversitesi'nden bir konuşumuz var. Gazi Eğitim Fakültesi Yabancı

Diller Eğitimi Bölümü İngiliz Dili Eğitimi ABD öğretim üyesi Prof. Dr. Cem Balçıkanlı. Seni görmek çok güzel burada. Şunu sormak istiyorum; yabancı dili zaten öğretmekte zorlanıyorduk öğrenmede de zorlanıyoruz. Öğrenmekte zorlandığımız bu süreçte, bir de şimdi uzaktan eğitim koşulu eklendi. Önce acil uzaktan eğitim dedik, biraz boşladık yabancı dili, sonra yazın çok çalıştık ve tüm gücümüzle ikinci döneme başladık, ikinci dönem nasıl geçti? Umduklarımızı başarabildik mi karnemiz nasıl İngilizce öğretimi konusunda?

Prof. Dr. Cem Balçıkanlı: Konuşmaları keyifle takip ediyorum. Her zaman için öğrenen olmak gerekir, bunu her fırsatta dile getirmek zorundayız aslında. Eric Hoffer’i anarak başlamak isterim. Kesin İnançlılar isimli muhteşem kitabında şöyle bir cümlesi var: “Zorlu değişim zamanlarında bilginler kendilerini artık var olmayan bir dünyada donanımlı görürken, geleceği miras alan öğrenenlerdir.”. Şu anda sayıları artan bütün öğrenenleri alkışlayarak forumdaki bu konuşmama başlamak istiyorum. Çünkü sizler, kendinizi geliştirmek adına, daha iyi olmak adına ve eğitimi dert edindiğinizden dolayı, bugün bu saatleri bu dakikaları bizimle geçiriyorsunuz. Ece hocanın sorduğu soruya dönecek olursak, onun altında şöyle bir cümle var: “Yakından öğretilmediğimiz yabancı dili uzaktan mı öğreteceğiz?”. Bunun alt önermesinde de aslında “hocam biz niye yabancı dil öğretiliyoruz?” gibi dile pelesenk olan bir soru yatıyor. Bu soru, şu an bizi takip eden İngilizce öğretmenleri varsa, onlara da sıklıkla sorulur ama biz yabancı dil eğitiminde her zaman etkileşimin olması gerektiğini söyleriz. O halde ben, bütün katılımcılardan şu anda chat kısmını yabancı dil eğitimi, İngilizce ile ilgili küçük bir anı varsa zihinlerinde, onu paylaşmalarını isteyeceğim. Bir metafor kullanabilirler ya da İngilizce hatırladıkları “What is this? This is a pencil.” olabilir, herhangi bir şey olabilir. Çünkü bu algıları doğru yönetmemiz gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda biz, her zaman için yabancı dil eğitiminde etkileşimin öneminden bahsederiz. Bu anlamda da birazcık etkileşim içine girmiş oluruz. Belki de öğretmekte ısrar ettiğimiz sürece muvaffak olamayacağız. Şener Şen ve Cem Yılmaz’ın çok güzel bir filmi var: Yavuz Turgul filmi, Av Mevsimi, Cem

Yılmaz'ın Şener Şen'e verdiği bir mesaj var o filmde. Filmin büyüsunü bozma- mak adına çok detay vermeyeyim: “Bakış açışını değiştir.” diyor. Belki de öğret- mektense, öğrenmeye yardımcı olmak diyerek yabancı dil öğrenme kavramının içinde girdiğimiz bu çukurdan rahatlıkla çıkabiliriz. O halde, ben bu girizgahtan sonra, hızlıca uzaktan eğitim açısından ele alayım ve sizi 1930 yılına götürüyüm. 1930 yılında, ünlü spor bilimci Selim Sırrı Tarcan'ın radyo ile ders başlığı altın- da haftada iki gün Almanca, Fransızca ve İspanyolca jimnastik eğitimi verdiğini öğrendim ve bu konuda gazete yazılarını buldum. Ondan sonra 1980'li yıllarda, bizim alanımızın çok önemli isimlerinden biri olan Prof. Dr. Zülal Balpınar ve Michael Smith ile ekran karşısına geçip bilmediğimiz bir dilde İngilizce öğren- meye çalıştık. Benim için -sevgili hocam ile yaptığım sohbette bunu kendisine de söyledim- belki de ben o zaman yabancı dil öğretmeni olmaya karar verdim. Konuşmalar arasında geçtiği için, 1980 yılından günümüze geldiğimizde yapı- lan şeyin aslında uzaktan eğitim olmadığını, çünkü hiçbir müfredatımızın ders planımızın öğretim materyalimizin kitabımızın uzaktan eğitim için hazırlanma- dığını gördük ve bu perspektiften bakarak da -yabancı dil öğretmenlerimiz eğer bana katılırsa lütfen bunu yorumlara yazsınlar- müfredat yetiştirmek yüzünden telaşa düşüyorlar. Çünkü ben onların sürekli olarak bu konudaki yakınmalarını rahat bir şekilde görebiliyorum. Singapur başbakanı ise 2014 yılında bir hareket başlatıyor ve İngilizce için “Less is more” yani “Daha az daha iyidir” dediğimiz bir hareketi devreye sokuyor. Daha az içerik üreterek çocukların daha fazla yaratıcılık sergileyeceklerini anlatıyor ve belki de bu dönemde gördüğümüz en önemli noktalardan birisi, müfredatın bu kadar yoğun olmaması, aksine kazanımlarını net bir şekilde değerlendirmemizden geçiyor ki bu hususta da sevgili Doğan Cü- celoğlu'nun “Mış gibi yaşamlar” diye bir kitap serisi vardı, bu kitapta da asıl olan doğru yaklaşımların doğru bir şekilde kurgulamanın üzerinde durur. Bu, yabancı dil öğretimi için çok gerekli, çünkü istediğiniz kadar ders dinleyin, anlamlı dil girdisini dil çıktısına dönüştürmeden bir sonuç almamız pek mümkün değil, dedikten sonra, biraz yabancı dil eğitimine bakalım ve şu anda birkaç tane ana- liz paylaşayım hızlıca. Bugün Google Academy Language Education dil eğitimi

dediğiniz zaman 3 milyon 820 bin tane sonuç çıkıyor. Science Education, fen eğitimi dediğiniz zaman 2,5 milyon, matematik eğitimi dediğiniz zaman 2 milyon 300 bin, Chemistry Education kimya eğitiminde 1 milyon 900 bin. Yani, dil eğitiminde zaten teknoloji kaçınılmaz derecede önemli. Zaten biz öğretim teknolojileri ve yabancı dil eğitimini her zaman beraber dile getirdik. Teknoloji yabancı dil eğitiminde neden önemli? Beyin görseli çok hızlı anlıyor, o yüzden de teknoloji bunu çok iyi yapıyor. Beyin bir şey öğrendikten sonra benzerlerini gruplandırabiliyor, onları ilişkilendirebiliyor; dolayısı ile elimizde çok geniş bir literatür var bu konuda. Ama her zaman için literatürde olanlarla pratikteki uygulamalar örtüşüyor mu? Hayır, örtüşmüyor. Bunu herkes dile getiriyor. Teorik ile pratik arasındaki farklılıklardan söz ediyoruz. Geçende sosyal medyada küçük bir anket yaptım, şöyle bir soru sordum “Sorun sizce yabancı dil eğitiminde nerede değil?” olaya tersten baktım. Hızlıca bulgulara bakalım; materyal eksikliğinde değil, öğretim programında değil, fiziksel ortamlarda değil, peki nelerde? İngilizce öğretmenleri dinliyorsay yorumlarını merak ediyorum. Ölçme ve değerlendirmede, birazdan bunun ile ilgili önerilerimi anlatacağım. İngilizcenin toplumdaki statüsünde, yönetici algısında, öğretmen niteliklerinde. Dolayısıyla bunlar uzaktan eğitim döneminden önce de vardı, şu anda da var. Bunu dedikten sonra biraz daha bilimden bahsedelim. Elimde bir araştırmanın bulguları var hızlıca onlardan söz etmek isterim. Yabancı dil öğretmenlerinin canlı ders ile ilgili karşılaştıkları problemler, yabancı dil öğretimindeki en önemli problemlerden biri şu; iletişim kurarak ders işlemenin önemli olduğunun altını çiziyor öğretmenler. Bu, çok önemli yabancı dil eğitiminde. Yabancı dil öğretmeye çalışmada, öğretmenlerimizin bu noktada zorlandıklarını görüyoruz. Neden teknik arızalar devreye giriyor? Bu teknik arızalar, yabancı dil eğitimine münhasır bir şey mi? Hayır değil. O halde, biz biraz daha yabancı dil eğitimi ile ilgili boyutlara bakalım. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, yabancı dil becerilerinin uzaktan eğitim ile kazandırılmayacağını düşünüyor, önemli bir veri bu. Ancak biz az önceki Google Akademi'deki noktalardan da hareket ettiğimiz üzere, aslında yabancı dili eğitimi ve öğretim teknolojileri birbiriyle çok iyi dost olabilir, olacak. Dönüt

almamasından kaynaklı problem yaşıyor, neden? Çünkü yabancı dil öğreniminin ana noktalarından biri şudur: Ne olur hata yapın, kirlenmek güzeldir, hata yapın hata yaptıkça öğretmenler sizi bu konuda değiştirirler. Çünkü hataları ile barışık bireyler çok anlamlı işler yaparlar.

Peki, arkasından ne tür öneriler geliyor? Önerimiz şunlar: Baktığınız zaman uzaktan eğitimdeki araçların etkin bir şekilde derslere dahil edilmesi konusunda önem arz ediyoruz. Öğrenci eğitimi diye bir kavram var, çünkü dil öğrenimi sınıf dışında gerçekleşiyor, bu konularda bir bilinç yaratmamız lazım. Öğrencilerin dil portföyü kullanmaları lazım, sınav sisteminde ne yapıp edip dört temelli dil becerisine entegre etmemiz lazım. En önemlisini sonuna saklayayım: İngilizce dersinin bir ders değil, hayatın her anlamında olması gereken bir nokta olduğunu söylüyor Andre Jean. Sözlerimi bağlamak istiyorum. Paravanlar isimli muhtemelen bir oyununda şöyle bir cümlesi var “Söylenecek her şey söylendi, ama kimse dinlemediğinden hep baştan başlamak gerekiyor.” Biz eğitimciler olarak sürekli bunları anlatalım, sürekli üzerinde düşünelim, belki de “What can i do sometimes?” seviyesinden daha yukarılara çıkabiliriz. Saygılar sunuyorum.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Söylenmemiş söz yoktur demişti benim de bir büyüğüm zamanında. Söylenmemiş söz yoktur ama o sözü tekrar en doğru zamanda en doğru şekilde bir kez daha söylemekten de kaçınmamak bütün gücümüzü bunun için harcamak lazım.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Yabancı dil öğrenme sürecinde, gördüğüm kadarıyla yabancı dil öğrenmek ve desteklemek için tüm seviyelerde çok farklı girişimler var. Okul öncesi, ilkokul, lise, çok farklı programlar, yazılımlar ve platformlar var. Hatta öğrenciler tarafından bu imkanları sağlayan girişimcilere üyelik ve bu talepler de artıyor. Demek ki girişimciler bir açık görmüşler ve öğrenciler de talep ediyor. Biz bu süreçte nasıl yerleşebiliriz ve uzaktan fırsatlar olarak neler koyulabilir? Okul bu eksikliği nasıl tamamlamalı?

Prof. Dr. Cem Balçıkanlı: Bu, merak eden sorulardan biri, yabancı dil eğitiminde veliler olarak ne yapmalıyız? İkiye ayırıp düşünülebilir, İngilizce bilen ve bilmeyen veliler olarak. Birkaç öneriyle cevap verecek olursam; birincisi oyun oynamak. Evde mümkün olduğu kadar bunu mümkün kılmak gerekiyor. Veli ve öğrencinin öğrenme yoldaşı olması. İkinci olarak Web 2.0 teknolojilerinden dolayı bilgiye çok kolay erişim sağlıyoruz. Bu nedenle Youtube gibi kanallardan yabancı dile maruz kalmalarını sağlamak önemli. Örneğin, erken çocukluk döneminde renkleri anlatan şarkılar dinleyip her rengi duyduğunda çocuğun el çırpması gibi. Üçüncü boyut ise, bunun bir tehdit değil bir fırsat olması hususunda çocuklarla hikayelerden bahsetmek. Mesela Jack Ma İngilizce bilmeseydi bugün olmazdı. Jack Ma, 9 yaşında bir çocukken etrafındaki yabancılarla İngilizce konuşabilmek için erkenden kalkıyor ve bir öğrenme yolculuğuna çıkıyordu. Bu tür hikayeler öğretmenle iş birliği halinde veli yoluyla aktarılırsa, öğrenmeyi görünür kılmak mümkündür ve her türlü imkana sahibiz. Dışsal değil içsel motivasyon haline getirmesini netleştirebiliriz. İşte o zaman Victor Frank'ın insanın anlam arayışındaki anlama erişimi konusunda destek oluruz.

2.10. Eğitim Teknolojileri İle İlgili Görüşler

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Tabi uzaktan eğitimin gerçek sahipleri belki de alanının temsilcileri az konuştu. Şimdi sıra onlarda, diyoruz. Doç. Dr. Devrim Akgündüz'e bu sefer görüşlerini soracağım. Sevgili Devrim, K12 sürecinde bu dönemi BÖTE'ciler nasıl değerlendirdi? Alan ve öğretmenler nasıl değerlendirdi? Çok hazırlık yapıyordunuz. Yıllardır zaten bize bir sürü şeyi söylüyordunuz. Olacakların yol haritasını çiziyordunuz, olacaklar oldu, gelecekler geldi. Peki, hazırlıklı mıydınız? İğneyi de çuvaldızı da batırarak lütfen, geleceğimiz yine aynı soru tabi. Siz olunca konu geçmişini değerlendirmeyi sormuyoruz, geleceği soruyoruz. Gelecekte umutlu musun?

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Aslında, değerlendirmesi çok güç olan bir konu

bu. Yıllardır aslında takip edenler bilir, 2013'lerden bu yana hep savunduğumuz bir şey var aslında. Teknolojiyi kullanacağız, mutlaka kullanmamız gerekiyor. Dönem değişiyor, bir yandan 2025'te beklediğimiz bir şekil çizmiştik, böyle bir şey olacak diye. Bir anda pandemi çıktı ve 2020 yılında tam bunun içerisine düştük. Teknolojiden oldukça etkin bir şekilde faydalanmamız gerekiyor. Geçen dönemlere şöyle bir bakacak olursak hem yükseköğretimde hem de K12 eğitiminde, artık tamamen yüzde yüz yüze eğitim dönemi sona erdi. Artık tamamen yüz yüze eğitim yapamayız. Bunu kabul etmemiz gerekiyor. Burada yapmamız gereken şey şu aslında: Dersleri yeniden organize ederek, örneğin 30 saatlik bir ders yapısı varsa, fen bilimleri, matematik, sosyal bilgiler, yabancı dil gibi birçok dersi yeniden organize edebiliriz. Örneğin, fen bilgisi; yarısını online platforma aktarıp, yarısını yüz yüze eğitimde yaparak önümüzdeki dönemde bazı şeyleri aşabileceğimizi düşünüyorum. Bu dönemde, bir de biz okulda yapılan derslerin bazılarını bir tarafa attık. Örneğin; sanat, spor gibi derslere önemsizmiş gibi davranıldığını görüyorum ben. Aslında çok önemli dersler. Bence teknolojiden yararlanarak bazı dersleri, derslerin bazı kısımlarını online ortama aktartıp, bazı kısımlarını yüz yüze ortamda yaparak hem öğrencileri rahatlatabiliriz hem de bu dersleri daha etkin bir şekilde gerçekleştirebiliriz. Benim MEB'e önerim bu. Önümüzdeki dönemde harmanlanmış öğrenme dönemi başlamalı, hem K12'de hem yükseköğretimde bunun yapılması ve etkin bir şekilde kullanılması gerekiyor. Ama bunu yapabilmek için de mutlaka teknolojiye yapılan yatırımın yanı sıra, öğretmenlere yatırım yapılmalı. Biz öğretmenleri hep ikinci plana bırakıyoruz. Mesleki gelişimlerini biraz geri planda bırakıp onları geliştirmeden teknoloji yatırımı yapıyoruz. Akıllı tahta, tablet vs. bunlara yatırım yapıyoruz. Her okulda mutlaka internet olmalı aynı zamanda çocukların evinde de internet olmalı. Çocukların dezavantajlarını ortadan kaldırmalıyız. Sosyal devlet ilkesi gereğince, mutlaka her çocuğun, her evin değil, her çocuğun interneti olmalı, bilgisayarı ya da online ortama ulaşabileceği bir aracı, tableti olmak zorunda. Teknolojinin getirdiği olumsuzlukları da düşünmek zorundayız; bunun da getirdiği dezavantajlar var. Geçen dönem çocukları resmen ekrana bağladık biz. 6-8 saat ders yaptık,

bütün gün boyunca ders yaptık, sonra o çocuklar tablet, televizyon başında vakit geçirdikleri zaman, çocuklar ekran bağımlısı olma yolunda devam ettiler. Bunun önüne geçmek için, “çoğu zarar azı karar” demişler ya, mutlaka teknolojiden yararlanmalıyız, teknolojiyi dağıtarak, yani yüz yüze eğitim ile harmanlayarak kullanmalıyız. Bunu yaparken de mutlaka öğretmenlerin eğitimine büyük önem vermek zorundayız diye düşünüyorum, Ece.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Çok doğru söylüyorsun. Zaten hep öğretmensiz olmaz diyoruz, ama bu sefer altını doldurarak. Öğretmensiz olmaz sadece bir slogan ya da bir şiar gibi değil, neden ve nasıl yaparız. Öğretmensiz olmaz derken neler yapmamız gerektiğini de söylemek gerekiyor.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Şunu söyleyeyim: “Ya 30-40 yıl önce bu pandemi süreci ile karşılaşsaydık, ne olurdu?” diye sormamız gerekiyor. Biz şu anda gerçekten önemli bir dijital çağdayız ve bu imkanlardan maksimum derecede faydalanmak zorundayız. 30-40 yıl önce öğrencilerin öğrenme kayıpları çok daha fazla olabilirdi, evet, sosyal ve psikolojik sorunlar var ama şu anda en azından elimizde teknoloji var ki çocukların büyük bir kısmına MEB aracılığıyla bu imkanlarını götürebiliyoruz. Öğretmenlerin üstün gayretini çok önemişiyorum. Yine bu dönemde akademisyenler de çok büyük çaba gösterdi. Eğitimler yaptı, konferanslar verdi. Bu ortamın mutlaka kıymetini bilmemiz gerekiyor. Bu arada pandemi süreci başladıktan sonra MEB’in yaptığı bütün çabalar için çok teşekkür ediyorum. Çok önemli çabalardı. Bunun geliştirilerek devam etmesi gerekiyor.

2.11. Eğitim Yönetimi Hakkında Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Sayın Mustafa Hocam, yönetim açısından baktığımız zaman eğitim politikalarını, özellikle eğitim politikalarına yönetim açısından baktığımız zaman eğitimin yönetildiğini düşünüyor musunuz?

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Yönetim eğitilmeden, eğitim yönetilemez diye uzun süredir kullandığım cümle var. Bu süreçte, önceki tamamlanması gereken eksiklikler bu dönemde daha belirgin olarak ortaya çıktı. Bu eğitim yönetimi açısından böyleydi. Tüm dünya için okulizm diye bir kavram geliştirmek istiyorum: Tüm eğitimi okuldan bekleme durumu. Bu nasıl oldu? Sosyal çevreler zayıfladı, evde yetişkinler ya da bir kuşak öncesi sayılar azaldı, tek ebeveynlik artıyor, çocuğu yetiştiren mahalle gibi sosyal çevre kalmadı, dolayısıyla tüm eğitim işi okula kaldı. Ebeveynler şunu düşünmeye başladı, matematiği öğrensin ahlak sahibi olsun ve tüm eğitim süreçleri okul tarafından idare edilsin. Okul bunu yapamazsa çocukların eğitimi kopmuş oluyor. Dünden bugüne önemli bir değişiklik olarak bu var. İkinci olarak, kapsayıcı bir eğitim ile toplumun tüm kesiminden öğrenciler okulda, ki bu çok güzel bir şey. Ama burada sorun okulun buna uygun düzenlenmemiş ve sosyolojisinin buna uygun olmuyor olması. Özellikle, bu gelenler akademik olarak yetersizse, eski okul sisteminde bu kişiler disiplin, sınıfta kalma gibi sebeplerle dışlanır ve okul kaldığı yerden eğitime devam ederdi. Şimdi böyle değil, toplumun tüm kesimleri okulda ve durum gayet iyi. İşte buradaki sorun okulun buna yeteneğinin olmaması. Okulda dün de aynı müdür, okul öncesi matematik, sınıf öğretmenleri vardı, bugün de aynısı var. Belki son 20 yılda psikolojik danışmanlar koyuldu ama bu da öğrenci sayısına göre yetersiz kaldı. O nedenle, eğitim fakültelerinde başta olmak üzere, esnek programlar ile öğretmenleri, okulun bu sosyolojisine uygun olarak yeni yeteneklerle donatmak gerektiğini ya da eğitim fakültelerinde yeni kadrolar açılması gerektiğini düşünüyorum. Ya öğretmenlerin yetenekleri geliştirilmeli ya da yeni kadrolar, başka çalışma alanları ile okulu zenginleştireceğiz. Biz bazen kolaya kaçıyoruz. Yeni durum bu. Eski araçlarla baş edilmeye çalışılıyor, okullar bununla baş edemiyor. Eğitim fakülteleri olarak taşın altına elimizi sokmamız gerekir.

Başka bir konu, PISA gibi uluslararası raporları incelediğimde şunu görüyorum: Okulun çıktısında bir sorun görüyoruz, bu sorunu çözmek için okulun içine bir şey yapıyoruz, genelde ilk aklımıza gelen okulun programını değiştirmek gibi.

Fakat yeni değiştirdiğimizi de unutuyoruz, tekrar değiştirmek istiyoruz. Okulun içinde bazı düzenlemeler yaparak durumu değiştirmeye çalışıyoruz. Ben raporlarda şunu görüyorum ki okulun içinden daha çok okulun yeteneklerini geliştirmekle birlikte okulun dışına bakmalıyız. Anne-baba eğitim seviyesi ülkemizde İran'dan düşük, keza Yunanistan'a batıya gittikçe aramız açılıyor. Ben şunu görüyorum: Anne baba eğitim seviyesi, evdeki kitap seviyesi arttıkça akademik başarı artıyor. O zaman okulun dışına da odaklanmalıyız. Biz salgın döneminde okulun dışını, anne baba olmak üzere, belki sonra tamamlayacağız ama bu süreçte ihmal ettik diye düşünüyoruz. Diğer kritik konu göçmen aile çocukları. Sosyal etkileşimleri okuldaki kopma nedeniyle zayıfladı ve dil öğrenimleri bundan olumsuz etkilendi. Bu çocuklara yönelik de uzaktan mutlaka etkileşim saatleri, kendi yaşlılarıyla serbest konuşma saatlerinin yerleştirilmesi sağlanmalıdır. Eğer anne baba eğitimini ve bütün bunları sağlayabilirsek, daha kolay yol alabiliriz. Okul üzerinde düşünürken okulu paranteze alarak düşünürsek ve diğer dinamikleri göz önüne almazsak, okulun sorunlarını sadece okulda çözmeye çalışacak politikalar üretirsek, burada değiştireceğimiz şeyleri tekrar değiştirmek isteyeceğimizden hiç şüphem yok. Benim aktaracaklarım bu şekilde, teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Arzu Hocama soru yöneltmek istiyorum. Okul öncesinde müdürlük yapıyorsunuz. Şimdi okul öncesi çok önemli tabii ki ülkemizde yeni yeni canlanıyor, dahası 3 yaşa doğru bir açılım söz konusu. Geçen dönemde yani 2020-2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde okul öncesi bir süre açık kaldı, daha sonra pandemiden dolayı yeniden kapatıldı. Sonra tekrar bir açılma söz konusu oldu. Sizin bakış açınızdan, geçen dönem biz okul öncesindeki çocuklara ne kadar faydalı olabildik? Ne kadar başarabildik okul öncesi eğitim? Sizlerin yaptığı başka çalışmalar da kulağımıza geliyor, belki onlardan da kısaca bahsetmek istersiniz. Buyurun.

Arzu Arslan: Bence bu pandemi sürecinde en yoğun çalışan grup okul öncesi öğretmenleriydi yani bunu eğitimin bütün platformlarında çok rahat görebildik. Ben bu süreci ikiye ayırmak istiyorum: Birincisi marttan hazirana kadar olan

dönem, bir de okulların açıldıktan sonraki dönem. Karşılaştırdığımızda, hepimiz tabii ne yapacağımızı bilmiyorduk. Farklı deneyimler yaşadık. Okul öncesi eğitim kurumları da kapatıldı diğer kurumlar gibi ama çocuklarla uğraşan anne ve babalar anne baba olma dışında öğretmenlik rolünü benimseyince alanda çok bir kargaşa oldu. Öğretmen. Arkadaşlarım bu süreci çok iyi yönettiler diye düşünüyorum, her gün sosyal medyada onlarca eğitim programı gördük, bizler çok ulaşamayacağız hocalara ulaşabildik, yani kendimizi beslerken çocukları da beslemeye çalıştık. Bu süreçte, ben o dönemde ceza evi anaokulunda çalışıyordum. Türkiye'nin ilk cezaevi anaokulunda okul müdürü olarak görev yapıyordum. Bu süreç hepimiz için sancılıydı ama oradaki çocuklar için çok daha farklı bir süreç gerçekleşti. Çünkü tamamen izolasyon ve hiç dışarıyla ilişkisi olmayan bir çocuk grubu vardı. Biz, bireysel olarak okul olarak şunu yaptık: İçeride bir radyo yayını vardı, kadınların kullanacağı o radyo yayını çocuklar için aktif hale getirdik. Onları iyi, değişik eğitim portfolyoları hazırlayarak içeriye sunduk. Böylece, çocukların hani dışarıya çıkmadan da eğitim halleri devam etmesini sağlamaya çalıştık. Eylül'den sonraki süreç de bizim için zor bir süreçti ama bence Türkiye için çok büyük bir şans oldu. TRT ile MEB'in ortak bir platformu olan TRT EBA anaokulu açıldı. Binlerce çocuğa ulaştı. Evinde televizyon olan her çocuğa, gerçekten bu alanda uzman öğretmenler tarafından Prof. Dr. Belma Tuğrul Hocamızın danışmanlığında bir anaokulu eğitimi verilmeye başladı. Hepsi gerçekten profesyonel anlamda işlerini yapan seçilmiş olan arkadaşlar evlere ulaşılar ve okul öncesi eğitim almayan belki hiç alamayacak pandemi süreci olmasını normal koşullar alamayacak tüm çocuklara bu şekilde ulaşarak, orada aslında okul öncesi eğitimde bir atılım yaptığımızı düşünüyorum. Hem bakanlık olarak hem de meslektaşlarım olarak. Tabii süreç böyle gerçekleşirken, biz okul öncesinde çok farklı platformlarda paylaşımlar yapmaya başladık. İstanbul İl MEM kendisi için konuşuyorum: Haftanın beş günü, iki instagram ve üç gün zoom yayını olmak üzere hem veli hem öğretmen hem çocuklar için yayınlar yapmaya başladı. İlçelerde yayınlar gerçekleştirmeye başladı. Biz okulumuz olarak ne yaptık okul öncesi eğitimde? Bir kere her akşam hani eskiden çocuklar uykudan önce

programı vardı ya her akşam gönüllü bir memurumuz bir hikâye okudu ve çocuklar kendilerini yalnız hissetmediler. Her gün öğretmenler videolar çektiler ve paylaştılar. Sosyal medya hesaplarımızdan ve Whatsapp gruplarımızdan veliler istedikleri zaman bu etkinlikleri uygulamaya çalıştılar. Veli bu süreçte şunu gördü: Bunun sonunda yaptığımız bir değerlendirme çalışmasında, Belma Hocamla kendilerini yalnız hissetmediler. Bence onların en büyük kaygısı oydu. Yalnız olmadıklarını çocuklarda bu süreçte olumsuz etkilendikleri kadar biz onları en olumlu şekilde nasıl etkileyebiliriz boyutuna gittik, belki de hiç sunmayacağımız imkanları çocukların önüne sunduk. Okul öncesi eğitimde yapılan çalışmaların geri dönüşlerini gördüğümüzde, biz okullar açıldıktan sonra da bunun nasıl olumlu olduğunu aslında görüyoruz. Çocuklar aslında çok özledi, bizler okulu çok özledik. Bağımsız anaokullarının tamamı beş gün eğitim yapıyor ve hatta çocuk kulüplerimiz var. Sabahleyin sekizde gelip akşam beşe kadar okulda kalabiliyor çocuklar. Dolayısıyla okul öncesi eğitimi, bu süreçte en etkin rolü üstlenen kurumlar olarak düşünüyorum. Bundan en iyi beslenen grup da okul öncesi öğretmenleri diye düşünüyorum ben. Dilerim bu süreç çok çabuk geçer ve beslendiğimiz şeyleri yüz yüze eğitimlerde çocuklarımızla birlikte paylaşabiliriz.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Gerçekten enerjisi bize geçti Arzu hocamın.

Arzu Arslan: Çok sevdiğim bir işi yapıp üstüne bir de para alıyorum diye düşünüyorum mesleğimle ilgili. Belki de onun heyecanı yansımıştır size.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Gerçekten çok farklı deneyimler dinliyoruz. Şimdi Kadir müdürüm, eski müdürlerdendir. Bir okul yöneticisi olarak sen bu süreçte ne öğrendin?

Kadir Bayşu: Bu platformda olduğum için onur duyuyorum. Nesibe Aydın Eğitim Kurumlarında görev yapıyorum. Devlet okullarında da çalıştım ve şartların kötü olduğu yerlerde de çalıştım. İmkân ve imkansızlıkları değerlendirebileceğimi düşünüyorum. Biz bu süreçte her şeyi ekipçe yaptık. Boya yaptığımızı, soba

yaktığımı biliyorum tecrübelerimden dolayı. Şimdi özel okulda yöneticiyim. Bu süreçte biraz hazırlıklıydık. Daha önceden tatillerde de uzaktan eğitim yapmıştık. Odak noktamız öğretmen eğitimi oldu bu süreçte. Öğretmene eğitim olanağı verirseniz ve bu konuda önem verilirse her şey daha iyi olur. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini ön plana almamız lazım. Okul olarak bütün becerilere odaklanmaya çalışıyoruz. Sadece akademik alanda değil aynı zamanda sosyal duygusal gelişimlere de önem veriyoruz. Ocak ayında STEM eğitimleri yaptık. Farklı yaşlardan farklı ülkelerden öğrenciler katıldı. Bu bence bir sosyal sorumluluk projesiydi. Özel okullarda imkanlar geniş ama imkanları olmayan öğrencilere ulaşmak çok önemli ve bu ülkemizin en önemli amacı olmalı. Beş yıldır proje sayımız arttı, çevreyle iletişimi zaten arttırmamız gerekiyordu ve yaptık. Yirmi yıl sonrasında iletişim becerisi yüksek olan insanların başarılı olacağı bir eğitim sistemine sahibiz ve bunu ülkemize yaymak istiyoruz. Ayrıca eğitim liderliği yapmak gerekiyor ve bunun için okul yöneticilerinin yetiştirilmesi gerekiyor. Okul yöneticilerin yüksek lisans, doktora yapması gerekiyor. Okuyan nesiller yetiştirebilmek için öncelikle öğretmenler ve yöneticiler okumalıdır. WEB 2.0 araçlarından bahsediyoruz. Bu nasıl kullanılır, ne işe yarar, nasıl öğrenciye ulaşıyoruz ve öğrenci nasıl ulaşır bunlara, bunu biraz sorun olarak görmemiz lazım. Bu yılki konu genel olarak sosyal, duygusal ve zekâ ile karakter güçleri ki bunu tüm ülkemize açacağız ve herkesi davet ediyorum. Çünkü akademik başarının telafisi varken, sosyal-duygusal gelişimler konusunda sıkıntılar yaşanabilir. Son olarak, bir işi yaparken ben sözü yerine biz sözünü kullanmalıyız. Teşekkür ediyorum.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Sevil hocam bütün okulları konuştuk. Siz özel okul eğitimcisi ve yönetici olarak birinci dönemi nasıl değerlendirirsiniz? Diğer sorum ise ortaokul ile ilgili. Uzaktan eğitimin küçük yaşlarda daha zor olduğunu gösteren çalışmalar var. Ama sonradan küçük yaşlarda da kıpırdanmalar var. Bu konuda ortaokullar ne durumda?

Sevil Karadeniz: Açıkçası Aydın Bil Koleji olarak bizim öğrencilerimiz hocalarının bahsettiği gibi köy okullarındaki öğrencilere göre bana göre çok çok şanslı-

lardı. Zaten Bil Kolejleri olarak inovasyon okul başlığı adı altında teknoloji okulu olmasının en büyük artılarını yaşadık bu süreçte. Bunu nasıl yaşadık? Biz hiçbir şekilde okullarımızın kapısını kapatmadık, okullarımızda tatil hiçbir zaman olmadı ve öğretmenlerimizin hepsi okulda tam zamanında 26 derslikte okulda derslere devam ettiler. Aylin hocamın dediği gibi bizde mentorluk sistemi var. Yani, 8, en fazla 9 öğrenci ile alakalı sorumlu olan öğretmenler var. Biz iletişimi çok yüksek tuttuk. Olması gereken zaten iletişimin yüksek olmasıydı.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Hocam burada ortaokul seviyesinde daha çok iletişim odaklı mı olmak gerekiyor?

Sevil Karadeniz: İletişim çok önemli bu süreçte. Yakın temas kurabileceğimiz süreç zaten çok rahat bir süreç, öğrenci ile geçtiğimiz süreç ama bu noktada iletişimin en önemli noktası olduğunu düşünüyorum. Ben bu süreçte ortaokul öğrencileri olarak düşündüğümüz zaman; 5. sınıf öğrencilerinden bahsedebilirim. Ergenliğin ilk başlangıcı olan sürece, öğrenci zaten kendisi ile karmaşa yaşadığı bir dönemde ortaokula geçti. Yani tek öğretmenden çok öğretmene branş öğretmenlerine geçtiği bir dönemde, bu süreçte biz bunları en aza indirgemeye çalıştık. Kendi kurum olarak yaptığımız çalışmalarda, ders programlarında ödev saatini koyduk, ödev saatini koyma amacımız; burada öğrenci ödevini yapabilecek yaştı zaten, bu noktada aile ile bir çatışma yaşasınlar istemedik. Kitap okuma saatleri de koyduk mesela.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Kitap okuma saatini de mi online olarak yaptınız?

Sevil Karadeniz: Evet hocam. Bütün derslerde kameralar açık ve Türkçe öğretmenimizin kitapları var, bunlarla yapılıyor ders.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Kamera açılmazsa başarılı olunmaz mı?

Sevil Karadeniz: Olabilir ama kameranın kapalı olduğu zaman öğrencilere ula-

şımın engellendiğini düşünüyoruz. Kamera ile sosyalleşiyor ve kendisini ifade edebiliyor. Bu sayede iletişim daha yüksek oluyor. Eğitim kalitesi de artıyor ve buna çok önem verdik. Sınavları evlere götürdük. Olanaklarımızı kullanarak bunu yaptık ve öğretmenlerimiz çok özverili çalışmalar yaptı. Öğrencilerimize sunumlar yaptık, araştırmalar verdik. Bunları da öğrencilerin teknolojiyi verimli kullanmaları için yaptık. Anaokulundan liseye kadar tüm okulda sürekli projeler üretildi, iletişimler sağlandı. Biz öğrencilere nasılsın diyoruz ve sadece akademik başarıya odaklanmıyoruz. Sosyalleşme ve duygusal anlamda çalışmalar yapıyoruz. Bu noktada mentorluk iletişiminin yüksek olması gereken dönemdeyiz.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Öğretmenlerin kamera açma konusunda yol haritasına ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Siz nasıl bir katkı sağladınız ekibinize bu konuda?

Sevil Karadeniz: İlk başta bizde çok zorlandık. Öğrencilerin çoğu kamera açmadı ama daha sonra öğretmenlerimiz onları görmek istediklerini, sohbet ederek rica ettiklerinde kamera açma sayıları arttı. Şu süreçte artık kamerayı biz söylemeden açıyorlar.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Size göre mutlu, huzurlu ve daha az sorun yaşayan öğretmen yöneticisi olmak nasıl bir duygu?

Sevil Karadeniz: Hepimiz bu süreçte çok yorulduk ve bütün okul bir aile gibi olduk. Mesela 'Değerinizi Biliyoruz' isimli bir proje yaptık ve haftada bir gün farklı branşlardan öğretmenlerimiz ile farklı şeyler öğreniyoruz. İletişimimizi ve motivasyonumuzu hep yüksek tutuyoruz. Çünkü öğretmen mutlu olursa kurum ve öğrenciler de mutlu olur.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Çok yorulan özel okul öğretmenlerimizin yanındayım. Bu süreçte aynı anda farklı şeyler yapıyoruz. Bütün öğretmenlerimiz gereken yerlerde seslerini lütfen çıkarsınlar.

2.12. Mesleki Eğitim ve Yaygın Eğitim Hakkında Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Öğrenme kayıpları konusunda ortaya atılan iddiaları ben çok doğru bulamıyorum. Çünkü köyde öğretmenlik yapmış biri olarak, öğrenme kayıplarını bana soracak olursanız, çok yok gibi düşünüyorum. Bundan ziyade sosyal duygusal durumlar, özellikle pandemi sırasında durumu kötüleştiren unsurlar var. Yani öğrenme kayıpları bir şekilde telafi edildi ki öğretmenlerimiz de gerçekten ciddi çalıştılar. Hülya hocama başka bir konuda soru sormak istiyorum. Bir meslek öğretmenisiniz ve halk eğitim merkezinde çalışıyorsunuz. Bunu genel mesleki eğitimle ilgili soruyorum. Geçen dönemde MEB mesleki eğitim alanında başarılı oldu mu sizce? Özellikle teknik okullarda çok önemli çalışmalar yaptıklarını biliyorum, bunu takdir ediyorum. Halk eğitim merkezlerinde neler yapıldı, neleri başardık, ikinci dönem neler yapmalıyız?

Hülya Narsap: Örgün eğitim kurumlarına göre bir derece daha şanslıyız. Yüz yüze eğitim bir hayli dönem devam etti ama çok yoğun pandemi dönemlerinde, bizlerde tabii ki kapanma şanssızlığını yaşadık ve örgün eğitim kurumlarının tam tersine kapandığımız dönemlerde, biz hiçbir faaliyet yapamıyorduk, resmi olarak bizim uzaktan eğitiminiz yoktu. Çünkü halk eğitim merkezlerinin 3590 küsür programı var ve çok fazla program olduğu için bunların uzaktan eğitime dönüştürülebilmesi oldukça zor. Takdir edersiniz ki özellikle Evren hocam söyledi, biz Kadıköy'de faaliyet gösteriyoruz Kadıköy Halk Eğitim Merkezi müdürüyüm ama kırsal bölgedeki halkın Kadıköy'deki kadar ekonomik ve eğitim bakımından üstünlüğü yok. O nedenle de onların çok zorlanacağı düşünülerek uzaktan eğitimi çok fazla işin içine katamadık bu handikaplardan dolayı. Geçtiğimiz yıllarda 25 bini bulan kursiyer sayımız, bu yıl 4300 civarında kaldı. Düşünecek olursak, ciddi bir kayıp var bizde. Halk eğitim merkezleri olarak insanların sosyalleşmesi, kendileri gerçekleştirmesine olanak tanıyan kurumlarız. Özellikle de evde yalnız yaşamaktan kurtulmaları, belli bir dönemden sonra hayatlarında yapamadıkları, gerçekleştirmek istedikleri ve öğrenmek istedikleri bilgileri kazandıkları kurumlarız. Bu süreçte yetişkinlerin de bazı çekinceleri oldu. İş birliklerimizde çok

sıkıntı yaşandı. Bizde de önemli sorunlar oldu ama yine de hijyen standartlarına dikkat ederek devam etmeye çalışıyoruz ve sınıf sayılarını da azalttık. Meslek liseleri gerçekten maske ve dezenfektan üreterek sürece ciddi bir katkıda bulundular. Bakanımızın meslek liselerini öne çıkarmasını doğru buluyorum. Halk eğitim merkezlerindeki maske dikimine meslek liseleri tarafından destek verildi ve biz Kadıköy'de 40 binin üzerinde maske diktik. Dijital konularda kursiyerlerin bizden soğumaması adına, derslere online olarak devam edildi.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Zorlanıyor muydunuz hocam? Süreci değerlendirme açısından bu soruyu soruyorum.

Hülya Narsap: Resim olsun, örgü olsun bütün dersleri yaptık. Nakış dersi de dahil kursiyerlerimiz evde bunları yapıp paylaştı. Hatta online sergi yaptık üreticilerle ve bunların fotoğraflarıyla sergi yaptık ve halkla paylaştık. Halk oyunları gösterisini de dijital olarak yaptık ve yaklaşık 25 kişinin gösterisini senkronize olarak aynı anda paylaştık. Yaratıcılık bağlamında zorlandık ama böyle güzel çalışmalarımız oldu. Örnek olarak, Sağlık Bilimleri Üniversitesi üçüncü yaş projemiz var ve bu 60 yaş üzerindeki yetişkinler üniversiteli oldu yeniden. Onların seçmeli derslerini de halk eğitim merkezi olarak biz veriyoruz. Tamamen Zoom üzerinden ve bu kişiler derse katılıyor, ödev yapıyor. Demek ki istersek her şeyi yapabiliriz. Türkiye Bilişim Vakfı ve Vodafone Vakfı, yetişkinlerin dijital becerilerini geliştirmek için 'Dijital Benim İçin' projesini ürettiler ve biz dijital okuryazarlık kursları açıyoruz. Bunun bir kısmı yüz yüze, bir kısmı online olarak yapılacak ve buradaki amaç, dijital becerilerinin geliştirilmesi ve bu döneme uyum sağlamalarını sağlamaktır.

2.13. Uluslararası Programlar ve Lise Eğitimi Hakkında Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Müge hocam, IB Programı nedir? IB Programını biz geçen dönem Türkiye'de başarıyla uygulayabildik mi? Özellikle yurtdışındaki

örnekleri de karşılaştırma olarak ele alabilirsek, geçen dönem IB Programı sektöre uğradı mı, yurt dışında nasıldı, Türkiye’de nasıldı?

Müge Selçuk: IB aslında uluslararası bakalorya programıdır ve 3 yaştan 18 yaşa kadar olan tüm çocukları kapsıyor. Ben ilk yıllar bölümündeyim, 3-12 yaş arası çocuklarla çalışan ve okul öncesi-ilkokul bölümünde uzun yıllar program koordinatörü olarak görev yaptım. Yani bu da programın okulda uygulanması, akredite olması, o süreçlerin yönetimi anlamına geliyor. Aynı zamanda da hem çalıştay lideri yani eğitim lideri hem okul denetçisi olarak farklı rollerde yer aldım. Bu süreç başladığında, mart ayında, tüm dünyada da Türkiye’de de tabii bağlantılarımız da biz de birbirimize soruyoruz, neler olacak diye. Çok büyük oranda asenkron derslere geçtiler, yani gördüğüm birçok PYP okulu ödevlendirme verip, yani çalışmalarını onların yapmalarını isteyecek şekilde bir düzenlemeye gitti. Türkiye’de, daha hızlı canlı derslerin olduğunu gördüm bu anlamda tabii okulların uygulama süreçleri ve programa katılımları da değişti ve IB birden bütün süreçlerini yani okullarda uygulanan çalışmalarını öğretmenlerle yapılan çalışmaları online platformlara taşıdı. Okullar da kendilerini ona göre organize ettiler. Yani online yapılan çalışmaları, okullarda yapılan çalışmaları bu standartlara getirecek şekilde. PVP okullarında çokça iş birliği ile çalışma vardır. Beraber çalışma, çocukların birlikte tasarlaması online ortama geçince birden bireysel çalışmalara döndü. Yani buradan tek birebir ilişki kuruyorsunuz ya da öğretmen daha aktif görünüyor. Çocukların dinlediği, takip ettiği dersler gibi. Onlar içinde tabii Web 2.0 araçları gerekti. Eğer Zoom kullanıyorsanız breakout roomlarda yani küçük grup çalışmaları, bütün sınıfla yapılan çalışmalar, öğrencinin aktif olduğu çalışmalara yönelmek üzere araçların kullanımını zorunlu doğurdu. Çünkü buradan baktığınızda çalışmaları yaparken biri aktif diğerleri pasif durumda kalıyorlar eğer sürekli böyle giderse. Öğrencilerinde aktif olacağı, birlikte çalışabileceği, küçük gruplarda buluşacağı ya da ortak çalışma yürütebilecekleri araçları kullanmaya başladılar. PVP’yi uygulayan okullar bu çalışmaları kullanmak üzere, bütün okullar adına konuşamam ama onları düşündüren nokta bu oldu. Biz de aynı şekilde

kendi okulumuzda nasıl aktif kılabiliriz, bu ortamı nasıl kullanabiliriz; bunun üzerine çalışmaya başladık. Çünkü fiziksel sınıflarımızda olsaydık yani okul açık olsaydı o tarzda çalışıyorduk. Şimdi, biz bütün çalışmalarını buraya nasıl aktaracağız bu birinci soruydu. Mart ile Haziran arası ilk dönem gibi kaotik bir dönem, karmaşık ne yapacağız? Küçükler var, okul öncesi öğrencilerimiz var, ilkokul var, neler oluyor dediğimiz ve herkese sorduğumuz; yani bütün IB okulları, bildiğimiz okullar, dünyada neler oluyor diye her yere sormaya ihtiyaç hissettik. Çünkü bu bildiğimiz bir dönem değil, konfor alanı dışındayız, ne yapacağımızı bilmiyoruz ve 13 yaştan küçükler var programda. Onları da burada canlı tutmaya çalışıyoruz bizimle kalsınlar istiyoruz. Önceliğe baktığınızda hep sosyal ve duygusal alanlardaki bağlanma önemli, biz de öyle başlamak istedik, burayı bir buluşma noktası gibi yani bulduğumuz bir yer olarak düşünüp sonra diğer gelişim alanlarına odaklanmak, çünkü teknolojiyi iyi kullanmak gerekiyor, burayı iyi kullanmamız gerekiyor, hiçbirimiz o kadar hâkim hissetmiyoruz, daha önceden kullananlar var. Öğretmenler için de aileler için de benzer durumlar, herkes farklı geçmişlere sahip bu konuda. O yüzden öncelikli olarak sosyal duygusal alanlar ve teknik kısmı halletmek önemli. Bir sorun çıktığında çözebilmeleri, o andaki karmaşayı yönetmek, aslında orası yüksek tansiyonun olduğu bir dönemdi. Sonrasında biraz daha önümüzde neler olduğunu gördük. Yani neler yapabileceğimizi ve önce bütün meslektaşlarımız da burada belirttiler; gerçekten de okullarının olmadığı bir haftaya uyandılar aslında, okulu kapattık, bir hafta ara dönem verdik, tekrar geldiğimizde bazı okullar var, bazı okullar yok, onlar taşındı. Oradaki karmaşayı yönetebilmek önemliydi. Yani oradaki ailelerin katılımı, biz küçük çocuklarla yapıyoruz derslerimizi, yanlarında da mutlaka bir yetişkin oluyor, aslında biz bir kişiyle değil, 2-3 kişilik bir grupla yapıyoruz derslerimizi. Dolayısıyla buranın toplu sınıflar dışında artık buluşma saatleri gereken öğrencilere belki rehber öğretmenlerle verilen destek, ailelerle toplantılar, yani toplantıların şekli, içeriği, boyutu çok değişti. Öğretmenlerin ihtiyaçları farklılaştı ve tüm bu ihtiyaca cevap verebilecek hızlı organizasyonlar gerekti. Ulaşım daha çok evet, gün içinde birçok kez bir araya gelebiliyoruz ama ne yapacağız nasıl çözüm üretebileceğiz bu noktalar zorlayı-

cıydı. Marttan beri ben bu sürece baktığımda bağlantıda olduğum okullardan da kendi okulumdan da bu paylaşımından da gördüğüm herkesin kafasında bir fikir oluştu. Yani ne yapabileceğimize dair bir fikrimiz var. Başlangıç noktamız var. Daha ileriki yaşlardaki çocuklar için avantajları olduğunu da düşünüyorum ama aileler, buluşma zamanları, orayı nasıl organize edebiliriz, evde rutin nasıl oluşur, ne yapılabilir bunların hepsini düşündüğümüzde kazanımlar var ve dezavantajlar var ve dezavantajların en büyüğü akran iletişiminin yüz yüze olduğu, birlikte paylaştıkları o dönemler. 2. dönem belirli bir süre okula geldiler, bence o güzel bir noktaydı, buluşma olarak çocuklara iyi bir katkısı oldu. Sonrasında online'a devam ederken daha da rahatladılar, bu birlikteliğin olumlu bir etkisi oldu ama hiç okula gidemediğimiz ilk dönemde buradan başka çaremiz yoktu (onlinedan başka). Öğretmenler içinde çok yorucu oldu çünkü hem sahnedesiniz hem arka tarafta çalışıyorsunuz. Gerçekten, toparlamak açısından, zaman önemli bu konuda. Şimdi görüyorum, araçların kullanımı özellikle erişim olduktan sonra çocuklar erişebiliyorsa orada sıkıntı yoksa bu bir süreç, anlayış gerektiriyor. Hiçbir zaman okuldaki o ortamda değiliz yani oradaki ortamı birden buraya aktaracağız gibi bir beklenti gibi baştan böyle karmaşık beklentiler vardı ama şimdi onlarda netiz. Orada ne yapabiliriz, burada ne yapabiliriz, bu araçları nasıl kullanabiliriz ve bence en önemlisi öncelikle küçük yaşlar için söylüyorum; kendilerini iyi hissetmeleri, bütün öğretmenleriyle karşılaşmaları o bağı kurabilmeleri önemli. Ders dışında da görüşebilecekleri zamanlar olması önemli, o iletişim kanalının öncelik olduğunuz düşünüyorum. Rahat olduklarında katılımında artıyor. Öğrenmek için olabilir, farklı konular için de olabilir ama buradan ilerlemek iyi geldi diye düşünüyorum. Öğretmenler için de düzenli olarak mesleki gelişim saatleri, yaptığımız iyi örnekleri birbirimizle paylaşıyoruz bence bakış açısı anlamında herkes kullanımını zenginleştiriyor diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Özdem Hocam, bu salgın sürecinin ilk döneminde yani aradan bir yıl geçti aslında büyük deneyim kazandık, biz de deneyim kazandık öğrenciler de veliler de hepimiz de deneyimlendik gerçekten. Siz ne öğ-

rendiniz? Bu öğrendiklerinizle bundan sonra yolunuza nasıl devam edeceksiniz? Kendinizi kısa bir tanıtın ondan sonra benim sorduğum soruya cevap verebilirseniz çok mutlu olurum.

Özdem Ünal: Bartın Ulus Çok Programlı Anadolu Lisesinde öğretmenlik yapıyorum. Branşım İngilizce. Gençlerle çalışıyoruz. 2020 Mart döneminde verilen o arada ara tatilde, ilk başta başlamıştık ama uzun bir sürecin beklediğinden habersizdik. İlk dönemde öğrenciler, tatil niteliğinde değerlendirse de daha sonra ders programları paylaştıkça, tahmin edersiniz, lise öğrencileri genç kesim olunca da o süreden sonra okul tatil modunda bir izleyiş oldu bizler için. Ama daha sonra dersler başladıkça okullarını özleyen çocuklar, erişimi olanlar gelmeye başladılar ama erişimi, imkânı olup da gelmemeyi tercih eden öğrenciler de oldu ilk başta. Çünkü bunun nereye gideceğini düşünemediler hepimizin olduğu gibi. İmkânı olmayan öğrenciler oldu. Acilen zaten hazır sınıf gruplarımız vardı, Whatsapp gruplarımız. Duyurular aynı şekilde oradan da yapılmaya başlandı ders içerikleri hakkında. Çoğu öğrencimiz, aslında bu süreçte ailelerimiz de ilk baştaki sürecin belirsizliğinden kaynaklı gençlerin ailelerinin iş alanlarına yöneldiğini görüyorduk. Yaptıkları paylaşımında, kimi dükkanlara gidiyordu, görüyorduk çünkü sosyal medyada da izliyorduk hesabımızdan; nasıl, nerede bu gençler diye. Çoğu o şekilde kısıtlama zamanı çünkü bulunduğumuz yer bu alanda merkeze biraz yakın olmayan yer olduğu için daha bölgesel anlamda güvenli bir yerdi, salgın sürecinde karantina köyleri oldu elbette ama bu durumdan az etkilenen şehir merkezindeki çocuklardan çok bizim gençlerimiz çok avantajlıydı. Merkeze gelirken Nevzat Hocamın dediği gibi bölgesel önlemler alınarak okullara bile gelebilirdi bu öğrencilerimiz, seyreltilmiş şekilde. En büyük dezavantajı bu oldu. Ama süre değişince, herhangi bir sınav dönemi anaokulu, ilkokul ve ortaokula nazaran sınav ismini duydukları zaman gruplara yazıyorlardı neler çıkacak hocam, ne olacak, nasıl yapacağız? O kaygı bunları canlandırıyor. Okul için ve bu şahsen kendi adıma çok üzücü geliyordu. Sadece sınav odaklı mıydı gençlerin, okulu gördüğü imaj bu muydu aslında? Eylül döneminde de tekrar ya açılacak

ya açılmayacak gibi söz konusu oldu. Anadolu meslek bölümlerimiz birkaç hafta gelebildi ama daha sonra online süreçte inanın daha 9. sınıf öğrencilerimin daha yüzünü göremedim. Online devam ettiğimiz için kamera açamıyorlar. Çünkü tek odada birkaç öğrenci maruz kaldığı için eğitime bundan dolayı yazışma şeklinde. Bu açıdan zorlamadık onları da. Ekleme istediğim, gerçekten özellikle genç kesimde okulunu özleyenler elbette var ama çalışma hayatına da yönlenecek olmadı, beni en çok etkileyecek konulardan birisi. Çünkü farklı şekilde de eğitim hayatını sürdürme imkânları da var şu anda. Dört gözle biz, onların okula o heyecanla, o hevesle gelmelerini bekliyoruz.

2.14. Medyadan Eğitime Yansımalar

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ece Karaboncuk'a sormak istiyorum. EGT yayın yapıyorsun her salı, sahanın fısıltılarını bile duyuyorsun diye tahmin ediyorum. Gerek bu online platformlarda, yaptığın öncü yayınlarla. Hem buradan sesi duyuyorsun, sahanın fısıltılarını, hem de okullara gidip bizzat gözlemler yapıyorsun. Hangi sesleri duydun? Öğretmenler, veliler, yöneticiler, öğrenciler neler söylüyordu? Sorunlar neydi? Çözümler neydi? Bunları temalaştırsan bize ne söyleyebilirsin?

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Kaç yayın yapmış olabilirim ya da yayın içinde olmuş olabilirim, kaba bir hesap yaptık. 200'e yakın yayın yapmışım bu 10 aylık süreçte. Bu 200'e yakın yayının bir kısmında sizin gibi çok alanının uzman insanlarına fikirlerini sormuşum, hem de biraz fütursuzca dilimin kemiği olmadan, çok sorarak sorgulayarak, biraz da yırtıcı sesimle, bazen de konuk olarak almışım. Bir kısmında ağlamışım bile. Yani gerçekten böyle bir süreç geçmiş benim için. Bu süreçten elde ettiğim çok not var tabii ki. Bu notlar bana şunu söylüyor. Bu akademik takvimin birinci dönemi fakat ben bu akademik takvimin birinci dönemini bu pandeminin ikinci dönemi gibi okuyorum her zaman. İzin verirsiniz de birinci ve ikinci dönem derken kastım bu olacak. Birinci döneminde, salgının başlaması ile birlikte bizim acil uzaktan eğitim diye bağırarak herkese söylediği-

miz “Bu bir uzaktan eğitim değildir, olsa olsa öğretimdir. O da acil uzaktan öğretimdir.” diyerek anlattığımız süreçle bugünkü sürece bakarsak, karşılaştırsak, gerçekten büyük değişiklikler olduğunu görüyoruz. Ne kendimize ne alanımıza ne de öğrencilerimize haksızlık etmeyelim. Herkes çok yoruldu. Hep doktorları ayakta alkışladık, ona hiçbir sözüm yok. Fakat onun hemen arkasından, ayakta alkışlanması gereken ekibin öğretmenler olduğu da kesin. Fakat ben asla bütün öğretmenler ayakta alkışlanmalı demiyorum. Belki bana çok kızacak beni izleyenler ama bazı öğretmenlerimin bu konuda çok fazla ter ve kan akıttığını görüyorum. Gerçekten hem çaba, yeniden öğrenme yolculuğuna başlayan, yeniden bir şeyler kendilerine katmak için çaba sarf eden, paydaşlarıyla buluşup öğrenme yolculuğu hızını iki, üç, beş kat arttıran öğretmenlerim var. Onları ayakta alkışlıyorum ve her zaman ceketimi de onların önünde ilikliyorum. Ama bir yandan da ne olduğunu anlamayan ve gerçekten, bir parça durağan davranan, bekleyen öğretmenler de oldu. Biz bunu da ne olur unutmayalım. Bir görevimiz varsa alanda, sahada; bekleyen, duran, durmayı tercih eden öğretmenlerin gidip kapısını çalmak zorundayız, kalk artık demeliyiz. Çünkü biraz önce değerli hocalarım üstüne basa basa söylediler. Bitmeyecek bir süreçteyiz. Biz biteceğini zannediyoruz. Aşı geldi, her şey düzelecek gibi geliyor. Ama bunun etkilerinin ne kadar uzun süreceğini bilmiyoruz. Bilmediğimiz bir şeye, bakın her zaman bilmediğimiz bir şeye nasıl hazırlanıyorduk biz? Bugünün güçlü bireyi olarak hazırlanıyorduk. Dolayısıyla, bugünkü koşullarımız uzaktan eğitim koşulları. Bu koşulları en verimli şekilde ölçerek, ölçtüğümüzü değerlendirerek ve kullanarak; eğer bu potaya hala girmemiş bireyler varsa onların da kapısını çalarak yapmalıyız. İlk dönemde uzaktan eğitimde bir şey olur mu, uzaktan eğitimden öğrenilir mi, öğrenilmez mi tartışmasını yapıyorduk. İkinci dönemde uzaktan eğitim, öğrenmenin, öğretmenin önemli bir parçasıdır dedik. Bunu kabullendik. İlk zamanlarda biraz hafife alıyorduk. Dersler yapıyoruz ama bir çıktı var mı yok mu, ben de üniversitede aynı şeyleri yaşadım açıkçası. Oluyor mu, dokunuyor mu, dokunmuyor mu diyorduk. Sonra bir baktık ki, mesela biraz önce Dilek hocam yazmış Q&A bölümüne, görüşleri çok kıymetlidir, kayda geçmesi gerekir. Gerçekten umduğundan çok daha

iyi sonuçlar aldığını söylüyor pek çok öğretmenim. İkinci dönem biz anladık ki, bundan başka bir çaremiz yok ve yapmak zorundayız. İlk dönem velileri çok eleştirdik. Veli olarak kendimi de eleştirdim. Ben de velileri eleştirdim. “Kardeşim, ne yapıyorsunuz? Gitmeyin çocukların üstüne!” dedim. Ama bir anladık ki bundan sonraki süreçte, velilerle iş birliği şart. Velilerin nerede, ne kadar ilerleyeceğini veli eğitimleri ile onlara anlatmaya başladık. Öğretmenlerin ilk günlerde velileri hiç muhatap almadıklarını görüyordum ben mesela. Çünkü veliler ile sohbet ediyordum yana yakıla: “Ne yapacağız biz? Çocukların başında duralım mı, durmayalım mı? bilmiyoruz.” diyordu. Öğretmene sanki bildiğini düşünüyordu velilerin tüm bunları. Ama bir süre sonra öğretmenler de anladı ki, velilerin de eğitime ihtiyacı var. Birer manifesto yayınlamaya başladı öğretmenler velilere ve yol gösterdiler. Ben velilerin sesini çok duydum ve kaygılı seslerini duydum. Birçoğu sosyal ve duygusal öğrenme açığını -literatür kelimeler ile olmasa bile- en duygusal kelimeler ile anlatıyorlardı. Çocuklarımızın evlerde yalnızlaştığını söylüyordu veliler. Okullar hemen aslında buna da kulak verdi. Öncelikle dersler başladı, ama derslerden sonra hem MEB’in çalışmalarıyla hem de özellikle Belma hocam da söz aldı, anlattı, okul öncesine verilen önemle, sosyal ve duygusal gelişimin en önemli ayağı çünkü orası. Yapılan çalışmalarda özellikle özel okulları da burada anmak lazım. Özel okullar bu konuda hem velilerinin karşısında bir parça durdular hem de süreci yumuşatacak, sosyal ve duygusal öğrenmeyi pekiştirecek araçlar geliştirmeye başladılar. Ben onlarla yaptığım görüşmelerde, hepsiyle yaptığım görüşmelerde çok duygusal, ama çok da anlamlı çıktılar ile yol aldığımızı gördüm. Özel okulları, MEB, velileri ve öğretmenleri gözlemlediğim zaman çok beklendik bir gelişim sürecinin içinde olduğunu görüyorum. Gelişime ayak uydurduklarını görüyorum. Ama bizlerin söyleyeceği sözlerin de ışık olduğuna eminim.

2.15. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı ile İlgili Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Uzaktan eğitimi anlatacak olan, başarılı olup olmadığını tartışacak olan öğretmenlerdir, en çok emek veren onlardır. Peki sahada

olan öğretmenlerimiz Bakanlığın yaptığı uzaktan eğitim çalışmalarını, hizmet içi eğitimlerini ve öğretmen eğitimlerini yeterli buluyor mu diye bir soru gelmiş sohbetten.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Bu soru hakkında var mı cevabı olan?

İbrahim Evren Özer: Ben şu şekilde cevap verebilirim: Gerçekten fazla yapılmaya başlandı ve baktığımızda çok farklı kurslar var. Uzaktan eğitim olunca sayılarda farklı oluyor ve ben de katıldım birkaç kursa. Normal şartlarda 30-40 kişinin katılabileceği kursa şu anda bin kişi rahatlıkla katılabiliyor. Bu anlamda yeterli midir bilemem ama eskiye nazaran çok daha iyi durumda olduğunu söyleyebilirim.

Gökhan Atık: Ben hizmet içi eğitimlerin gerçekten pandemi düşünülerek hazırlandığı konusunda şüpheliyim. Yani özel olarak spesifik ve pandemik içerikli eğitimler olduğunu düşünmüyorum.

Arzu Arslan: Gökhan hocama katılıyorum. Ama biz İstanbul MEM ile yaptığımızda farklı şekillerde, farklı insanların yayınlara katıldıklarını gördük. Bu da pandemi sürecinin bize kazandırdığı şeylerden biri. Yani ulaşılabilirlik arttı. İnsanlar artık seçerek bir şeyleri izliyor ve kendilerine hitap edilen şeyleri izliyorlar. Bu anlamda çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Evet, erişim konusunda çok ciddi avantaj sağladı uzaktan eğitim. İbrahim hocanın şu sözü çok önemli bence; Hepimizin kendi hızında bu eğitimi alabilme özgürlüğüne sahip olmalıyız. Herkesin kendi hızında öğrenmeye hakkı var.

Müge Selçuk: İçerik ve hız farklı ilerledi bence yani çünkü başta herkes ne yapacağını bilmiyordu. Herkes kaosu yaşadı. Ama gördüğüm en büyük fark şu ki erişim farklı bir alana kayd. Saat farkları gibi zaman uyumsuzlukları var ama baktığımızda içerik zamanla gelişecektir ve Gökhan hocama katılıyorum. Farklı alanlara özel farklı ihtiyaçlar var. Erişim olarak daha önce olmayan erişim becerisinin geliştiğini

düşünüyorum. Zaman, şart ve uygunluk açısından büyük bir fark sağladı.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Harvard gibi markaların yaptıkları eğitimleri düşünürsen ne söyleyebilirsin.

Müge Selçuk: Orada asenkron ve kendi hızında ilerliyorsun. Haftalık görevleri yerine getiriyorsun. Burada dil avantajı var ve bunu kendi hızınızda yapma olanağınız var. Örneğin benim katıldığım eğitim ihtiyacım olan bir eğitimdi ve dünyanın birçok yerinden katılımcı vardı. Burada herkes yaşadığı şeyleri paylaşmıştı ve bu çok güzel bir çeşitlilik getirmişti. Farklı çözümlerin tartışıldığı bir meslektaş ağı da geliştirilmiş oldu. Ayrıca biz kendi bulduğumuz çözümlerin oralarda henüz üretilmediğini görmüş olduk, o anlamda bu paylaşımın çok etkisi oldu. Bir de tabii üniversitenin geliştirdiği araçlar, yöntemler, paylaşımlar var, onu da biz kendi dinamiğimizi uygulayacak hazır olduğumuz zaman hayata geçirip paylaşacağımız yöntemler vardı. Harvard'ın yanında, IB'nin yanında birçok konferansın olduğu - uluslararası konferans - eğer ben onlara gidecek olsaydım yolculuk yapacaktım gidecektim, gelecektim, çocukları bırakacaktım ve bu sebepten dolayı katılım şansım oldu.

2.16. Müfredatın Azaltılması Hakkında Görüşler

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Devrim hocamızın sorduğu soruyla hepimiz heyecanlandık. Benim de aklıma bir soru var, hepimiz sırayla sorularımızı sorabiliriz, bu şekilde daha dinamik bir program yapmış oluruz diye düşünüyoruz. Lütfen hepiniz mikrofonlarınızı açın diye de rica ediyoruz sizlerden. Madem biz bu şekilde devam edeceğiz gibi görülüyor, bu işi de öğrendik, PDR grubu, okul öncesi grubu gülümseyince bu iş tamam diyorum. Artık içeriği konuşmak gerekmiyor mu? Madem hibrit eğitimi savunuyoruz o zaman müfredatı konuşmaya başlamalıyız. Ben kendi görüşümce müfredatın azaltılması gerektiğini söylüyorum ama bu konunun uzmanı sizsiniz, ne yapmalıyız? Herkes kendi alanıyla ilgili belki birkaç şey söylemek ister.

Gökhan Atik: Müfredat azaltılmalı mı ya da çoğaltılmalı mı bunu bilmiyorum ama ben şöyle düşünüyorum, ağırlıklar atılmalı. MEB'in kritik kazanımlar diye bir uygulaması vardı, bu bana çok iyi gelmişti. Bu bağlamda kritik kazanımlar seçilmeli, bölgeye, coğrafyaya, ihtiyaca yönelik kazanımlar tespit edilmeli. Bu süreçte içeriğin yeniden planlanıp zamana, ihtiyaca ve duruma uygun olarak planlanmalı diye düşünüyorum.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Zamana, ihtiyaca ve duruma göre dedi Gökhan hocam; var mı başka eklemek isteyen?

Müge Selçuk: Kritik kazanılar önemli, müfredat online'a göre düşünülüp yapılmamıştı ama anlama odaklı hedeflerin olmasını, özellikle onların olmasının daha önemli olduğunu düşünüyorum. Böyle düşündüğünüz zaman da zaten birçok hedef tek bir noktaya geliyor.

Nevzat Can: Hem öğrencilerimden hem kendi çocuklarımdan yola çıkarak şunu söylüyorum: Müfredat kesinlikle seyreltilmeli ayrıca ders saatleri de düşürülmelidir. Örneğin 9. sınıfa giden bir kızım var, 16 dersleri var, bu müfredatın altında eziliyorlar ve çocukluklarını yaşayamıyorlar.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Ders süresi mi çeşitleri mi azaltılmalı diyorsunuz?

Nevzat Can: Ders çeşitleri azaltılmalı diyorum. Her çocuk bu kadar eğitime maruz bırakılmamalı bence. Örneğin, eskiden birinci dönem hayat bilgisi, ikinci dönem fen bilgisi dersleri yapılıyordu. Böyle bir çözüm yolu bulunabilir. Böylece seyreltip ders sayısını azaltarak çocukların da yükünü azaltabiliriz. Arta kalan zamanlarda da çocuklarımıza İngilizce, müzik, beden eğitimi bu ilgi alanlarına göre belediyelerle çalışmalar yapılarak, çocukların ihtiyaçları giderilmeli. Özellikle devlet okullarında çocukların bu ihtiyaçları giderilmiyor.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: 2023 vizyon belgesinde, zaten lise düzeyi

için bunu konuşuyorduk; dersleri birleştirip fizik, kimya, biyoloji yerine doğa bilimleri dersi olması gibi. Hocam da böyle seyreltelim dersleri, belki içeriklerini onun yerine sosyal-duygusal alanlarda geliştirecek aksiyonlar ekleyelim diyor.

Kadir Bayşu: Aslında öğretim programlarına baktığımızda programın amacı, ülkenin geleceğini ayakta tutacak nesiller yetiştirmek. Programa baktığımızda da beceriler var ve o becerileri öğrencilere kazandırmak için birtakım kazanımlar ortaya konulmuş. Bu kazanımları öğrencilere kazandırmak için kullanılacak yöntem ve teknikler, bu yöntem ve teknikler için de ders araç ve gereçleri ve bunlar kullanılarak yapılan dersler sonrası ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile öğrencinin bu becerileri ne kadar kazanıp kazanmadığını ölçeriz. Şimdi biz kazanım mı, öğretim programı içerisindeki yöntem ve teknik mi, ders araç-gereçleri mi, ölçme değerlendirme mi dersek bunların hepsini kapsayan beceriler var. Bu becerileri öğrenciye aktarırken kullanacağımız kazanımları düşüneceksek evet hemfikiriz. Burada odaklanılması gereken şey beceriler olmalı. Buradaki en büyük sorun, öğretmenlerin ders kitabına odaklanması. Becerileri kaç kişi biliyor, programı kaç kişi okudu ve programın içeriğindeki kazanımı kazandırmak için ne yapmalıyım diye kaç kişi dertlendi diyorum ve soru işareti bırakıyorum.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Kadir hocam, beceriye odaklanalım eğer müfredatı azaltmak kazanımı azaltmak anlamına geliyorsa uygun ama beceriyi artırmak anlamına gelmiyorsa orada bir eksiklik vardır diyor.

İbrahim Evren Özer: Bizim fen bilgisi öğretmenleriyle kendi gruplarımız var, bu konuyu sıklıkla tartışıyoruz ve de şundan dert ediyoruz; öğretim programını malesef okumuyoruz. Halbuki öğretim programı, her şeyin anlatıldığı, nelerin yapılması gerektiğini geniş geniş anlatan ve kazanımlarla da sınırlayan bir kaynaktır. Kadir hocama da katılıyorum bu anlamda. Aynı zamanda ben öğretmenlerin çok iyi ders tasarımı yapabiliyor olması gerektiğine inanıyorum. Eğer bir öğretmen öğrencisine göre ders tasarımı yapamıyorsa, bu ders tasarımının içinde hangi içeriği hangi teknikle ve hangi teknolojiyi kullanarak vereceğini bilmiyorsa, bu hibrit

modeli de Covid döneminde olmasak da zaten başarısız olduğunu söyleyebiliriz.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Öğretim programını hem eğitim programımıza hem dersimize hem de öğrencilerimize göre bireyselleştirip farklılaştırmak zorundayız.

İbrahim Evren Özer: Çünkü biz bir milyon öğretmenin olduğu bir ülkedeyiz. 4-5 milyon nüfuslu bir ülke değiliz. Bu alanda çok ciddi ve nitelikli bir şekilde öğretmen eğitiminin yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Şeyma Bayrak: Müfredat değişmeli mi, o konuda emin değilim ama bölgele-re uygun içerik ve yöntem düzenlenmediği sürece çok verimli bir sonuç alabilir miyiz, bilemiyorum. İstanbul'daki arkadaşlarım ya da şartları uygun olan okullardaki arkadaşlarım pilatesi, yogayı bile teknolojik imkanlarla ekran karşısından yaparak bu süreci geçirdiler, benim bir köy okulunda bir güvercin uçurmadığım kaldı. Kapılara mektup bırakarak, temas kurmadan kitaplarını dağıtmaya çalışarak, etkinlik yaparken evdeki malzemelerden kahve telvesinden şeker pancarından boya yapmalarına sağlamaktan tamamen 20-30 yıl öncesine döndüm. Teknoloji alt yapısı olmadıktan sonra ne yapılabilir? Urfâ'da Antep'te, Adana'da, Erzurum'da o şartlarda ne yapılabilir? Müfredat istediği kadar değişsin ama bölgeye uygun içerik olmadıktan sonra çok yol alabileceğimize ben inanmıyorum. Nasıl elektrik gidince jeneratör çalışmadığı sürece plaza dahi olsa hiçbir işe yaramıyorsa, şu anda teknolojik alt yapı olmadığı sürece köy okullarında yol almak hiç mümkün değil.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Demek ki şunu hiçbir zaman unutmamamız gerekiyor: Daha önce Ziya hocadan çok duymuştum. Onun eğitimlerine katıldığım zaman, ders, kitap nerde olursa olsun, kitap nerede, hangi sayfada olduğumuzu söylerse söylesin, bizim dersimiz öğrencinin olduğu yerden başlar. Şeyma hanım diyor ki benim öğrencilerim neredeyse benim dersim, onların imkanlarıyla ve onların kültürleriyle, onların etkileşim biçimleriyle başladı.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Öğretim programını hafifletmekten ziyade, öğretim

programını salgından önce de en hafiflettiğimiz zaman bile sorsak tekrar hafifletelim çıkıyor. Bu karışık bir konu, öğrenciler öğrenemedikçe tekrar hafifletelim, tekrar hafifletelim derken elimizde program kalmayacak. Ben programla çok fazla oynamayalım derim. Biz lisedeyken okutulan programı koysak çok mu kötü olur her şey bilmiyorum, çok kötü olmaz biraz dijitalleşme dışında ne değişti? Sürekli değiştirdik, lisede okuduğumuz tarih kitabını koyalım, emin miyiz şimdikininki daha iyi olduğundan, ben emin değilim. Programını çıkaralım o kadar emin değilim. Ben lisede okuduğum fizik kitabını biliyorum acaba şimdiki daha mı iyi, ondan emin değilim. Onun için şöyle bir şey yapalım, arkadaşlarımda da değiştiği gibi öğretimi bireyselleştirmeye çalışalım. Her öğrenci ihtiyacı kadar almaya çalışsın çünkü çok zengin bir alandan bahsediyoruz, 18 milyon öğrenciden bahsediyoruz. Bu anlamda, okulun da yeteneklerini geliştirmemiz gerekiyor. Eğitimde bir konuyu konuşurken diğerleri gözden kaçıyor ya mesela ben geçen gün bir eğitimde uzaktan eğitimin faydalarını anlatıyordum, bir öğretmen arkadaşımız beni eleştirdi. “Siz faydalarını anlatıyorsunuz ama şu kadar çocuğumuz uzaktan eğitime ulaşamıyor”, dedi. Ben ona daha sonra değinecektim. Yani eğitimde biz neye değinirsek değinelim konuşmadığımız alan daha fazla oluyor, o yüzden bir şey söylerken başka bir şey çıkabiliyor. O yüzden bütüncül bir şey yapmadan programla oynamayalım, bu şekilde kalsın.

2.17. Bürokratik Uygulamalar ve Öğretmen Olmakla İlgili Görüşler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Öğretmenlik tecrübemden dolayı merak ettiğim üç soruyu arka arkaya bütün panelistlere soracağım:

1. Okulda kırtasiye işleri çok oluyor diye çok serzenişler olurdu; yani evraklar, belgeler, imza alınacaklar vs. bu konuda olumlu bir değişim oldu mu?
2. Sayın Doğan Cüceloğlu'nun sözüne geri dönmek istiyorum. Geçen dönem biz öğretmenlik mi yaptık, öğretmen mi olduk?

3. Bir cümleyle, “benim alanımda şöyle bir eksiklik vardı, ikinci dönem şöyle giderilmesini bekliyorum” şeklinde ifade etmenizi sizlerden rica ediyorum.

Nevzat Can:

1. İş yükü olarak, öğretmenler artık müfettişler tarafından denetlenmiyor. Zümre olarak, artık bizden sadece veli tutanaklarını istiyorlar, onun dışında herhangi bir evrak istemiyorlar. Bazı okul gruplarında şunu yapıyorlardı: Canlı derse girdin mi kaydını tut vs. gibi isteyenler de oluyordu ama genelde yapılmıyor, bu anlamda azalma var.
2. Ben köye gittim. Bana niye gittin diyenler oldu, bu benim vicdani sorumluluğumdur.
3. Özellikle köy okullarında bir fırsat eşitsizliği oldu, oradaki çocuklar için canlı dersler yapılmalı diye düşünüyorum. Bununla ilgili çalışmalar da yapıyoruz.

İbrahim Evren Özer:

1. Kırtasiye işlerinde, kendi kurumum olarak bakarsam, çok bir değişiklik olmadığını görüyorum. Pandemi döneminde çok gidip gelmediğimiz için o işler pek olmadı ama normal açıldığımızda kırtasiye işlerimiz bence devam edecek. Neden bunu dijital ortamda yapamadığımızı hiç bilmiyorum, anlayamıyorum da gerçekten.
2. Geçen dönem öğretmen ile öğretmenlik arasında bir şey olduğunu düşünüyorum.
3. En azından, öğrencilerin fen derslerinde evlerindeki malzemelerle bazı deneylerin yapılabilir olmasını umuyorum.

Şeyma Bayrak:

1. Geçen dönem kırtasiye işlerinde, köy öğretmenlerinin gidip gelmesini ve temasını azaltmak adına bir azalma oldu.
2. Öğretmenlik ve öğretmen olma arasında kalıyor tabii birçok öğretmen ama yıllandıkça öğrenmen olmaya doğru gidiyor.
3. Birinci dönem EBA anaokulu erken çocukluk yılları için ciddi anlamda destekleyici, aktivite yoksunluğunu, ebeveyn ilişkisini çok ciddi toparlayan bir adım oldu. Bu dönem de böyle gidecek diye düşünüyorum.

Aylin Siliğ:

1. Kırtasiye anlamında, biz anketlerimizi online uyguladık bu iyi oldu, öğrenciler mail adresi edindi.
2. Çevrimiçi danışmanlık eğitimi almaya ihtiyacımız var bizim. Bizde bazılarımız psikoloji çıkışlı, bazılarımız PDR, bazılarımız çok başka alanlardan. Dolayısıyla danışmanlık yapmak zaten zor bir süreç, bunu çevrimiçi yapmak ayrı bir uzmanlık gerektiriyor.
3. Uzaktan eğitimin pedagojisi ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme gibi alt alanlara ayrılarak, bizler de dahil tüm öğretmenlere verilecek bir mesleki gelişim programı umuyorum.

Hülya Narsap:

1. EBA'ya anaokulları da eklendi. Biz EBA'da yaygın eğitimi de görmek istiyoruz aslında. Bizim öğretmenlerimizin en büyük sıkıntısı, bu dönemde uzaktan eğitim dersleri yapamamaktı. Biz de uzaktan eğitim yapabilmeyi umuyoruz.

Özdem Ünal:

1. Bu süreçte çevrimiçi anketler kullandık. Zümre ve kurul toplantılarında yüz yüze gidemediğimiz için çok fazla kırtasiye üzerimiz yük olmadı. Daha önce e-müfredat portalı denendi. Bir süre sonra kullanamadık bunu, yazılı hale geri döndük.
2. Neyi daha iyi yapabiliyorum sorusunu kendimize sürekli sorabiliyorsak, bence yol kat ediyoruz demektir. Örneğin, mezun olan öğrencilerimizde mutlaka yer edinmişiz ki o beceriyle ilgili bize bir mesaj attığını, bir telefon açtığını hissetmek çok güzel bir his.
3. İngilizce olarak EBA TV ilkökul, ortaokul, lise döneminde büyük yol kat edildi. Emek veren arkadaşlarımız çok kıymetli. Bu anlamda ben de senaryo yazımını ortaokul kısmında görev alarak onlarla tecrübe ettim. Lise kısmında da dil sınıflarıyla ilgili önemli eksikler vardı. Şu an Youtube üzerinden destekleyici bir platform oluşturuldu.

Kadir Bayşu:

1. Bu süreçte eğitim farklılaştı, bizim okuldayken kullandığımız araç gereçleri kullanmamaya başladık ve farklı yönlerden öğrenciye ulaşmanın derdine, çabasına girdik. Öğretmeye de uğraştık ama öğretmenlik yapmaya da çalıştık. Ama normal süreçteki çalıştığımızdan daha fazla çaktıktık ki ben normalde çok iyi bir okuyucuyum, bu süreçte az okumaya başladım. Bana ne öğretti dersiniz; zamanı çok daha etkili ve verimli kullanmayı öğretti. Akşamları toplantılarım olduğundan geceleri ya da sabah erken kitap okuyorum. Okul kavramı, öğretmenlik anlamında, öğretmenin yaptığı işler konusunda bir değişime gidiyoruz. Okulları tekrar açtığımızda eski sisteme ya da eski alışkanlıklarımızı yapacak mıyız dersiniz; bence yapmayacağız. Okul da değişecek öğretmen de sistem de uygulamalar da değişecek diyorum.

Arzu Arslan:

1. Biz okul önceciler olarak, az malzemedden çok şey yaparak, bence kırtasiye masrafını minimum düzeye indirdik.
2. Öğretmenlik yolculuğunda öğretmen olmaya doğru ilerledik diye düşünüyorum ben. Çünkü kendi fabrika ayarlarımıza döndük ve değerlerimiz biraz daha sahip çıktık. Bence böylece öğretmen olma yolculuğunda bir adım attık.
3. Alanımızla ilgili EBA'da fırsat eğitimini ele almaya çalıştık ama özel gereksinime ihtiyacı olan çocuklara çok ulaşabildiğimiz kanısında değilim, asla. Özel gereksinime ihtiyacı olan öğrenciler derken down sendromlular, otistikler değil; görme, işitme engelliler. Hepsini kapsayacak bir eğitim modeli gerçekleştirilebilirdi. Bu hepimizin bir açığı, bu grup için çok bir şey yapabildiğimizi düşünmüyorum ben kendi adıma.

Duygu Gürman:

1. Dokümantasyon işlerimiz hafifledi, sadece toplantı tutanaklarını okula iletmemizle sınırlandırıldı diyebilirim.
2. Bu süreçte “Nasıl öğrencilere daha faydalı olabilirim, nasıl derslerimi kaliteleştirebilirim?”; bununla ilgili Kadir hocamın da dediği gibi bunların üzerine düşünmeye ve çalışmaya başladık ki bu noktada mesleki gelişimimi arttırmaya çalışıyorum veya çocuklara olan yaklaşımımı tartmaya çalışıyorum.
3. Öğrencilerin ders materyalleri kitaplardan pdf'lere dönüştü. Bu anlamda dijital ortamda öğrencilerin interaktif olabileceği daha dinamik ders kitapları geliştirilebilir. Yani ben statik olarak bir tanım yazdığımda, onun yanında başka bir uygulamaya gitmeden belki tanımı güçlendirecek bir örnek ya da ondan sonra çocuğun etkileşimde bulunduğu daha farklı içeriklerin geleceği bir ders materyali olabilir.

Müge Selçuk:

1. Ben tüm süreçte bir paradigma olduğumu düşünüyorum. O yüzden kullandığımız araç gereçler, basılı materyalimiz her şey değişti. Çünkü yaparken hepsini “bu ortamda nasıl aktaracağım, nasıl kullanacağım” diye düşünüyorum.
2. Öğretmenin de öğretmen olmak, öğretmenlik yapmak rolünde de yine ulaşmaya çalışıyoruz ama farklı bir şekilde ulaşmaya çalışıyoruz. Bence bu süreç içerisinde birçok rolü oldu.
3. Bence paylaşım ihtiyacımız var. Önümüzdeki dönemde çocukları çok dinlemeye ihtiyacımız var çünkü biz var olan öğrencilik deneyimlerimiz üzerinden öğretmenliğimizde birtakım fikirler oluşturuyoruz. Çok yeni okul tecrübesi olan var, bir de hiç okula gitmeyip online okuldan gelen bir sürü farklı tecrübe oldu, onları çok dinlemeye ve ihtiyaca göre belki topyekûn ihtiyaca cevap veremeyecek ama bölgesel, kişisel bu ihtiyaçları göz önünde bulundurup düzenlemeler yapmak gerektiğini düşünüyorum. Müfredat da içerikler de bu ihtiyaçlara yönelik olursa anlamını bulur diye bakıyorum.

Gökhan Atik:

1. Kırtasiye işleri dijitale dönüşerek varlığını sürdürüyor hala, biraz azalarak biraz çoğalarak.
2. Öğretmenlik yapmakla olmanın ötesinde bir niyet değişikliğinin olduğunu düşünüyorum. Bunun da var olan biçimlerin çok ötesinde bir şey olduğunu ve hala evrilmeye devam ettiğini ama nereye evrileceğini çok bilmiyorum ama olduğu biçimini korumayacağı çok aşikâr.

3. Mesleki alanımıza yönelik eksiklik çok fazla. İçerikten, ölçme değerlendirilmeden, araçlara ve yöntem ve tekniklere kadar birçok eksikliğin olduğunu ve tamamının yeniden geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Sevil Karadeniz:

1. Sınıf öğretmenlerimiz, özellikle devlette uzun yıllar çalışmış öğretmenlerimizle ilgili; belli bir yaştan sonra teknolojiyi tanıdılar, çok daha ilerlediler. Teknolojiyi her anlamda kullanmaya başladık.
2. Öğretmenlik ve öğretmen olma noktasında çok farklı tecrübe edindik. Bundan sonra eskisi gibi olacağını düşünmüyorum. Ben de sürecin bizi hibrit eğitime yönlendirdiğini düşünüyorum. Mesleki gelişimin önemini de bu dönem de öğretmen olarak gördüm.

2.18. Diğer Görüşler ve Dilekler

Doç. Dr. Devrim Akgündüz: Dilek Karaçelik bir görüşünü paylaşmış Q&A üzerinden. “Tüm hocalarıma soruyorum: Türkiye’de en çok dile getirilen konu öğrenme kaybı oldu henüz normal sürece girmemişken bilgi manasında öğrenme kaybından bahsetmek doğru mudur? Henüz ölçme değerlendirilmesi bile yapılmamış” diye görüşünü belirtmiş. Tüm hocalarımız Q&A üzerinden buna görüşlerini ifade edebilirler.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Bu salgın sürecinde daha önce yaşamadığımız entere-san, sizi biraz gülümseten, öğrencilerle ve velilerle farklı bir anınız oldu mu?

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Bu gülümsetir mi bilmiyorum ama mesela ben ilk defa gece 2’de ders yaptım.

Aylin Siliğ: Ben bir veli ile görüşmek istemiştim. Veliler isterse okula gelebilirler

ama ailevi bir durumdan dolayı gelmek istemedi. “Yüz yüze de görüşmek istiyoruz, benim evimin oradaki parka gelir misiniz”, dedi. Parkı tarif etti, birbirimizi hiç tanımıyoruz, “şu saatte şurada buluşalım”, dedi. Tamam dedim ve farklı bir görüşme oldu.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Peki, sorun çözüldü mü Aylin hocam?

Aylin Siliğ: Hocam bizim sorunlarımız maalesef kolay çözülmüyor?

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: İntegral sorusu gibi kolay çözülmüyor değil mi?

Aylin Siliğ: Maalesef

Arzu Arslan: Biz, okul öncesinde çocuklarla hep yan yana, can canayız, yani hep iç içe. Bir öğrencime “seni çok özledim, sen beni özlemedin mi” dedim. “Özlemedim” dedi. Ben acayıp bozuldum, ben onu çok özlemişim, özlemle bakıyorum, bütün sevgimle o da özledim desin ben ona bir dokunayım diye. “Neden özlemedin?” dedim. Çünkü, “ben seni hep rüyamda görüyorum” dedi. Benim unutamadığım güzel anılarımdan bir tanesi. Farklı yaş gruplarında farklı deneyimler yaşıyoruz, bunu ileride kullanabilmek önemli.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Okul öncesi öğrencileriyle ilgili yapılmış bir araştırma var. Çocuklara soruyor, “öğretmenden ve müdürden ne beklersiniz?” diye. Çocuk, “beni de sevsin annemi de sevsin” diyor.

İbrahim Evren Özer: Biz, öğrencilerle daha çok probleme dayalı çalıştığımız için günlük hayattan bir problem durumu veriyorum ve bunu çözmelerini istiyorum. 2’li 3’lü odalarına ayırıyorum öğrencilerimi. Ben, bir kez odaya girdiğim anda anne, baba, çocuk kafa kafaya vermiş, problemi iş birliği içinde çözüyorlar. Tam çıkarken fark ettiler. Benim için farklı bir anıydı.

Özdem Ünal: Yüz yüze lise öğrencileriyle sınıfa girdiğimizde, yine mi ders yine mi İngilizce gibi farklı bir bakış açıları oluyor. Yüz yüze, nasılsınız so-

rusundan sonra öğrencilerden “siz nasılsınız?” sorusunu hiç alamadım ama çevrimiçi eğitime geçtiğimizde dersler 30 dakikada bitiyor, ek ders yapmak istiyorlar, “siz nasılsınız?” demeleri, kapatırken “kendinize iyi bakın” demeleri; bunları görmek çok değerli. Bana Whatsapp’tan hiçbir zaman ödev dönüşü yapmazlardı ama şimdi 9, 10, 11 bile olsalar anında dönüş yapmaya çalışıyorum. O geri dönüş bildiriminde de onlar motive oluyorlar, “başka çalışma yapacak mıyız?” diye sormaları beni gülümsetiyor.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Ben de bugün yüz yüze ilk hiç görüşmediğim bir yüksek lisans öğrencisi ile görüştüm. “Hocam ben sizi çok yaşlı zannetmiştim” dedi. Bu beni gülümsetti.

Hülya Narsap: Yetişkin eğitiminde de aynı örgünde olduğu gibi bağlar çok önemli. Pandemi döneminde öğretmenlerini göremeyince çok panik oldular. “Ben o dersi alamazsam, o öğretmeni göremezsem, yaşayamam” diyenler var. Pandemi dışında bir anekdotum var: Bir gün bir bey ve bir bayan bana geldiler ve “bizim nikahımızı burada kıyın” dediler, halk eğitim merkezinde. Nedenini sordum, bizim halk eğitim kursunda tanışmışlar. Böyle bir anım var.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Aslında öğrenci, her yaşta öğrenci değil mi, o sıcaklığı hissediyorsunuz?

Nevzat Can: Bu online derslerde, bir öğrencim benim isimle derse girmişti. Böyle bir anım var. Bir defasında da üç farklı cihazdan giriş yapmıştı.

Sevil Karadeniz: Kızım da beşinci sınıf öğrencisi. Biz Aydın il genelinde Kahoot bilgi yarışması düzenledik. Amcasındayız o zaman, hepimiz de beden eğitimi öğretmeniyiz yani sporcuyuz. Kızımızı bir odaya aldık, “hepimiz sana güveniyoruz, başaracaksın” dedik. Ben girdim odaya, heyecanlıyım ben de ama konuşmak müdahale etmek istemiyordum. Sonra babası geldi, sonra amcası geldi, sonra yengesi geldi, babaannesi geldi, küçük kardeşi geldi derken; biz koca bir aile Kahoot bilgi yarışmasına girdik hep beraber. Biz çok güldük ve eğlendik ama kızımız bize biraz

kızdı. Başka bir olayda da derse girmeyen bir öğrenci için hemen ders öğretmeni, rehber öğretmene mesaj atıyor. Rehber öğretmen de veliyi arıyor. Veli telefonda, bir çığlık, dersin ortasında ses geliyor. “Hala uyanmadın mı terlik geliyor sana diye anneden”. “Tamam anne” diye çocuk sesleniyor, tüm sınıf duydu tabi.

Öğr. Gör. Ece Karaboncuk: Fırsat eşitliğini fırsat adaleti olarak okumaya başladık. Bugün ilk defa köy okullarının öncelikli açılacağını da öğrendik. Bu çok heyecan verici. Biz hep fırsat adaletinden bahsettik ve bunun yansımaları politika cephesinden yansıdığını düşünüyorum. Eğitim politikalarının fırsat adaleti üzerinden okunduğunu görmek beni çok gururlandırıyor. Herkese çok teşekkür ediyorum. Saygılarımı kabul edin lütfen, iyi akşamlar.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Köy okullarının açılması konusunda her zaman hepimizin hassasiyeti yüksek. Okullar arasında imkân ve başarı farklılıklarının çok yüksek olduğu bir bölgedeyiz. Bu dezavantajı kaldırmada köy okullarımızın açılmasını önemli bir avantaj olarak görüyorum. Tüm hocalarımıza teşekkür ediyorum. Kendimin de çok şey öğrendiği ve beslendiği süreç oldu. Türk eğitim sistemi için daha çok şey yapmaya devam edeceğiz demektir. Tüm hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz (1. Forum): Ben bütün konuşmacılarımıza çok teşekkür ediyorum. Zaman daha fazla olsa, daha fazla konuşabilseydik keşke. Çok önemli noktalara vurgu yaptığımızı düşünüyorum. Güzel ve akıcı bir forum oldu. Kendi adıma çok bilgilendim ve hocalarımdan çok faydalandım. Şu anda canlı olarak izleyen yaklaşık 700-750 arasında katılımcının dahil olduğunu görüyoruz. Bu kadar değerli akademisyen ve uzmanın görüşleri çok önemli. Biz, bunları derleyip, sizlerin de görüşüne sunarak MEB’e bir rapor olarak sunmayı düşünüyoruz. Tüm destek verenlere teşekkür ediyorum. Uzun bir program oldu ama eğitim adına güzel bir iş yaptığımızı düşünüyorum. Bunu birlikte büyütelim ve birlikte daha büyük bir foruma dönüştürelim, diyorum.

Doç. Dr. Devrim Akgündüz (2. Forum): Sizleri tanıdığıma çok memnun oldum. Başka platformlarda da sizlerle görüşmek isterim. Katıldığınız için forumun doğal bir üyesi olarak devam edeceksiniz. Biz bu ikinci forumda, öğretmen ve yöneticileri misafir edip sahadaki deneyimleri katılımcılarımızla paylaşmak istedik. Çok verimli bir toplantı oldu. Katılımcılarımız yeniden Youtube üzerinden izleyebilirler. Eğitimi aslında ne kadar tartışsak bitiremeyiz. Çok farklı kişiler, çok farklı söylemler, çok farklı ihtiyaçlar söz konusu. Köy okulları, ilkokullar, ortaokullar, liseler, okul öncesi, mesleki eğitim, halk eğitim olmak üzere oldukça farklı alanlar söz konusu. Hepsine birden çözüm bulabilmek, özellikle şu pandemi sürecinde çok mümkün değil. Uzaktan eğitimin avantajlarını da dezavantajlarını da gördük. Burada yapmamız gereken, eğer bu süreç devam edecekse, uzaktan eğitimden en iyi şekilde faydalanmaya çalışmak, yapılması gereken en doğru noktalardan bir tanesi bu. Böyle bir süreçte, en azından bu süreci avantajla çevirip, teknolojinin avantajlarından faydalanmak lazım. Ben hep şu soruyu soruyorum: ya 30-40 yıl önce bu pandemi gerçekleşseydi, ne olurdu acaba? Hep öğrenme kayıplarından bahsediyoruz, bu öğrenme kayıpları daha ne kadar olabilirdi? Neleri daha iyi yapabildik, neleri daha kötü yapardık? Dolayısıyla şu anki şartlara göre değerlendirmemizi yapıp, bundan sonraki pandemi sürecinde ve daha sonrasında eksikliklerimizi görüp ihtiyaçlarımızı belirleyip, ona göre önümüze bir yol haritası çizmeliyiz.

Prof. Dr. Mustafa Yavuz: Birbirimize ve bizi izleyenlere heyecan verebilmişsek ne mutlu bize. Bütün arkadaşlara teşekkür ederim.

Öğretim Görevlisi Ece Karaboncuk: Bir çarpı işaretine basarak günü, dönemi, yılı bitirmeyi biz bu yıl, bu dönemde öğrendik. Çocuklarımızdan, öğrencilerimizden, can parçalarımızdan bir çarpı işaretine basarak veda etmeyi, onlardan ayrılmayı öğrendik ve bu deneyim birçok insanın sandığından ve benim bu kadar kolay ağzımdan çıkıverdiği kadar kolay olmadığını, bizden neler götürdüğünü, öğretmenlerden neler götürdüğünü ve aslında neleri de getirdiğini hep merak ettik ve daha da merak edeceğiz. Eminim hepimiz, eğer burada şu anda ekranda

olmayan ama bizi izleyen pek çok insandan çok kıymetli makaleler, çok kıymetli yazılar, kitaplar veya anekdotlar çıkacak bu dönemimin sonunda, anılar çıkacak. Ben böyle gözlerinizin içine baktığımda, “o bunu yazacak, bu bunu yazacak” derken buluyorum açıkçası kendimi. Çok çok kıymetliydi. Doğan Cüceloğlu hocamızla canlı yayınlar yapabilmeyi isterdik. Bu da bana şunu anlatıyor: Hayat kısa ve çok acil bizim bir an önce şimdinin gücünü sırtlanmamız ve çocuklarımızı ve kendimizi hızlıca şimdinin gücü üzerinden geleceğe adapte etmemiz gerekiyor. Hepinizle tanıştığımız güne, elinizi sıktığım güne, yazınızı okuduğum güne, bir kelimenizi duyduğum veya göz göze geldiğim güne şükürler olsun. İyi ki sizin gibi güzel dostların arasındayım. Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Önce sağlık ve her şartta eğitim demeye ve eğitim için uğratmaya devam edin. Hepinize iyi akşamlar.

Bölüm 3

FORUM KATILIMCILARININ GÖRÜŞLERİ

3. Forum Katılımcılarının Soru ve Görüşleri

3.1. K-12 Eğitim Forumu-1 Q/A Kayıtları

Not: Yazılan görüşlerin içeriğine müdahale edilmemiş ve Zoom kayıtlarında yer aldığı şekilde aktarılmıştır. Ancak, soru ya da cevap niteliği taşımayan ifadeler çıkarılmıştır. Tırnak işareti doğrudan Zoom tarafından verilmiştir.

1.	<ul style="list-style-type: none"> Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan özel eğitim alanının da forumda yer bulması ve alanın en iyilerinden Halil İbrahim Diken Hocanın yer alması çok sevindirici, Feyyaz Şentürk/Rize
2.	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimleri için değerli çalışmalar yapan ORAV'ı ve çalışmalarını hayranlıkla takip ediyorum genel eğitim alanında çalışan öğretmenler için işlevsel atölyeler açılmakta acaba ÖRAV özel eğitim alanında çalışan öğretmenler için atölyeler açmayı düşünüyor mu Arzu Atasoy Hanımefendi cevaplayabilirse sevinirim, Feyyaz Şentürk/Rize "Hocam, geri bildiriminiz için çok teşekkürler. Özel eğitim konusunda fon veren hibe çağrılarını takipteyiz. Bütçesini yaratabilmemiz halinde çok isteriz.",
3.	<ul style="list-style-type: none"> 1 Mart 2021 kademeli başlangıç kararı konusunda ne düşünüyorsunuz., Haluk Sengeç,
4.	<ul style="list-style-type: none"> Takip edebildiğim kadarıyla eğitim uzmanları ve akademisyenlerimizin neredeyse tamamı son zamanlarda okul öncesi eğitimin önemli olduğuna vurgu yapmaktalar MEB de bu konuda yoğunlaşmakta lakin hala OECD ortalamalarından çok uzağız. Özel eğitim alanında okul öncesi özel eğitim ilkelerinden olan erkenlik açısından da çok önemli ve bakanlık her ilde özel eğitim anaokulu açılması ve özel eğitim sınıflarının yaygınlaştırılması için yazılar yazdı okul ve sınıflar açıldı. Fakat son 3 yılda okul öncesi kaynaştırma eğitimi gören özel gereksinimli öğrenci sayısı %79 azalmış Erken Özel Eğitim alanında çalışmalar yapan değerli hocam Halil İbrahim Diken hocam bu ayrışma konusunda ne düşünmekte acaba okul öncesinde ayrıştırılmış okul mu yoksa kaynaştırma mı? Feyyaz Şentürk/Rize, "Feyyaz hocam sorunuzun yanıtı çocuğun bireysel değerlendirmesine bağlı... Her çocuğun akranları ile birlikte eğitim alması nasıl evrensel bir hak iken her çocuğun da mutlaka tam ya da yarı zamanlı kaynaştırılması gerekir, kişiyi görmeden kıyafet dikmek gibi bir durum...dolayısı ile burada önemli olan nokta çocuğun bireysel özellikleri temelinde çocuk için en az kısıtlayıcı ortamda maksimum fayda sağlayacak ortam ve program ile hizmet vermek, nihayetinde ulaşmamız gerek nokta tüm çocukların birlikte ama bireysel özellikleri temel alınarak bireysel öğretim uyarlamaları ile eğitim alması..."

5.	<ul style="list-style-type: none"> • "2020 Bahar Dönemi'nde okulların tatil edilmesinin ardından 2020-21 Eğitim Yılı'nın da online olarak devam edeceği belli olduktan sonraki süreçte MEB bünyesindeki öğretmenlerin özellikle uzaktan eğitime yönelik hazır bulunuşluk düzeylerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda toplu bir seferberlik gibi, özellikle yaz döneminde MEB'deki öğretmenlere yönelik tüm Eğitim Fakülteleri planlı bir hizmet içi eğitimi gerçekleştirmez miydi?", Murat Kol, • MEB bu konuda geleceğin öğretmenleri adı altında öğretmenlere çok güzel bir eğitim veriyor, • "Hazır bulunuşluk düzeyi öğretim tasarımı konusunda oldukça gelişime açık. Öğretmenlerin büyük öğrenme çabası var. Bununla birlikte henüz dijital okuryazarlık boyutunda olduğumuzu, öğretim tasarımı konusunda ise farkındalık düzeyinde olduğumuzu söyleyebilirim.", • "Benim de kişisel deneyimlerim öğretmenlerin öğrenme çabalarının olduğu yönünde. Ancak kendi çocuklarımla öğretmenlerinden de gözlemleyebildiğim durum, birçok öğretmenin bu istekli hallerine rağmen yeterli desteği göremedikleriydi."
6.	<ul style="list-style-type: none"> • Sorum Prof. Dr. Mustafa Yıldız hocama Okulların uzun süre kapalı kalmasının ne tür etkilerini göreceğiz gelecekte? İlkay Kumtepe
7.	<ul style="list-style-type: none"> • Dezavantajlı durumdakilerin sayısında bir artış oldu mu normal dönemdekine göre? İlkay Kumtepe, • Dezavantajlı öğrenciler bu süreçten çok fazla etkilendiler. Okuma becerileri konusunda yaşanan eksiğin tüm alanları olumsuz etkileyeceği düşünülürse dezavantajlı grupların yaşadığı yoksunluk giderek artacaktır. Bunun için bu gruplara özgü telafi ve destek stratejileri gerekmektedir., • Salgının kendisi zaten dezavantaj...Ama zaten dezavantajlı olan gruplar bu süreçten kat ve kat daha fazla olumsuz etkilendi, İbrahim hocam projenizde kaynaştırma eğitiminde olan öğrenciler için de veri toplayabildiniz mi? Öğretmenlerin ne tür önlemler aldıklarını hem merak ediyorum. Derslere katılımlarını ne ölçüde sağlayabildiler? Ne derece kapsayıcı olabildiler? Öğretmenlerin dijital öğretim içerikleri oluşturma ve sunma yeterlilikleri uzaktan eğitimde özel gereksinimli çocuklarla ne kadar yeterli olabildi?

<p>8.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu okul öncesi eğitiminin önündeki temel engeller nelerdir? Haluk Sengec • ” Bence okul öncesi eğitimin ücretli oluşu en büyük engel. Bu ücretle pek çok hizmet finanse ediliyor. Bir diğer engel yerleşim yeri dağınıklığından ötürü kurumsal modele erişim zorluğu, diğeri de İstanbul gibi yoğun yerleşimden ötürü sınıf açacak yer olmaması.”, • "Teşekkürler, aslında resmi okullardaki birinci sınıf öncesinde hazırlık yılını kastetmiştim. Yerleşim dağınıklığı, fiziksel ortam tamamı finans! Duple yol, köprü, beton yatırımları yerine böyle bir adım atılabilir miydi? San-ki!", • "Önce Erken çocukluk denmeli... erken çocukluk döneminin önemi- nin toplum olarak tam olarak anlaşılması, bence en büyük engel okul ÖNCESİ demek bile düşündürücü... neden önce? Biz okul değil miyiz? Erken çocukluğun tüm yaşam üzerindeki etkisi üzerinde duyarlılık geliştirmek gerekir."
<p>9.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1.sınıfların okumaya geçmesini Nisan ayına kadar bekliyoruz. Bu durumda henüz okumaya geçememiş öğrencilerin pandemi veya başka bir sebeple geçemediğini söylemek biraz zor. En gerçekçi sonucu pandemi öncesi Nisan ayına kadar olan okumaya geçiş oranıyla bu Nisan'da yapacağımız ölçüm verecektir diye düşünüyorum. Sizce de okumaya geçememe oranı açısından düşünmek için erken değil mi? Aylin Siliğ, • Haklısınız. Teorik olarak birinci sınıf ilk okuma yazmayı öğrenme yılı olarak görülmelidir. Ancak Türkiye pratiklerinde birinci dönem öğrencilerin büyük çoğunluğu süreci tamamladı. Birinci sınıfların mart ayında başlayacağı yönünde bir açıklama yapıldı biraz önce. Dolayısıyla önümüzde çok fazla zaman kalmadı. Öğretmen ve öğrencileri okulda buluşturmanın yollarını bulursak ilk okuma yazmayı kolay bir şekilde öğretiriz. Ancak bu şartlarda olması gerekenden daha zayıf okur yazar profiline sahip öğrencilerimiz olacağı aşikardır. Telafi stratejileri bu gerçeğe göre tasarlanmalı., • "Haklısınız, stratejiyi en arkada kalan çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde belirlemek çok önemli olacak.", • Bu paradigma değişiminde öğretimsel uyarılama yapabilme becerisi çok önemli bir nokta olacaktır diye düşünüyorum...

10.	<ul style="list-style-type: none"> • "Ama beni asıl üzen konu, eski bir öğretmen ve bir akademisyen olarak bu kadar acil eylem planı gerektiren bir durumda bile Eğitim Fakültelerinin ellerini taşın altına sokmak gibi bir girişimlerinin duyulması. Belki güzel örnekler vardır ancak pek duyulmadı maalesef.", Murat Kol, (Sözlü olarak cevaplandı), • ODTÜ'de "Dijital Öğretmenler" adıyla bir eğitim veriliyor (halen devam ediyor). Ayrıca "Bilge İş" üzerinden pek çok online ders takip edilebiliyor (https://bilgeis.net/),bağlanamıyor linke hocam, Google'dan "Bilge İş" diye taratabilirsiniz., • ODTÜ dijital öğretmenler eğitimi tekrarı olacak mı sayın Hocam diğer iller için, • Teşekkürler hocam güzel bir adım atılmış ama galiba pek duyulmamış. Öğretmenlerin doğrudan işin içinde olabilmeleri için MEB'in devreye girmesi de gerekli. Yani bu konuda teşvik ve takibinin de olması gerekli gibi sanki., • "Murat hocam, ülkemizde merkezi sistem var iken bireysel fakültelerin, STK'ların ya da hocaların çabaları maalesef sınırlı kalıyor ya da duyulmayabiliyor... O yüzden ilgili politika yapıcı ve karar vericilerin bütünü etkileyecek eylem planlarını harekete geçirmesi gerekiyor diye düşünüyorum..."
11.	<ul style="list-style-type: none"> • Covid 19 sürecinin çıkarımlarından birisi program tasarımcısı öğretmen gerekliliği denildi. Bu anlamda program alanında bir paradigma değişikliğinin gerekliliğinden söz edebilir miyiz? Covid 19 sonrası program alanının geleceği de değişecektir diyebilir miyiz? Zehra Yedigöz Kara, • Tasarımı uzaktan eğitim kurgusu ve dinamikleri ile yapabilmek önemli. Tasarımı yaparken öğretmenin kendisinin rolünü tanımlayışının öğretene kişiden-kontrolü elinde tutan kişiden mentor-kolaylaştırıcı rolüne evrilmesi gerekli ve kaçınılmaz diye düşünüyorum., • Bu paradigma değişiminde öğretimsel uyarlama yapabilme becerisi çok önemli bir nokta olacaktır diye düşünüyorum, teknolojinin en önemli avantajı erişilebilir olması uyarlanabilir olması. Ancak bu avantajı dezavantaja çeviren şey uyarlama konusunda donanımsız öğretmenler. Yüz yüze genel eğitimde yapmadıklarını uzaktan genel eğitimde beklemek de zor.

12.	<ul style="list-style-type: none"> • Aylin Hocam size katılıyorum. Bu yıl 1.sınıf okutan bir öğretmen olarak okuma yazma becerisi için yıl sonuna kadar vaktimiz vardır her zaman. Geçmiş deneyimlerime oranla uzaktan eğitime katılabilen öğrencilerimin hepsi vaktinden önce okuma ve yazmayı öğrendi. Korkulan olmadı., Dilek Karaçelik • "Umut veren bir sonuç, umarım yaygındır Dilek Hocam.", Dilek hocam bu geribildiriminiz bence de çok kıymetli. EGT yayında da bunu çok detaylı işlemiştiniz. Hepimiz bu süreci sizlerin görüşleriyle detaylandırmalıyız., Yayın için tekrar teşekkür ederim. Uzaktan eğitimde aile katılımına karşın hepimiz çok sevindik ve onları alkışladık. Oysa olması gerekenlerdi aslında... Geçmiş yıllarda da aynı ebeveyn katılımı ve ilgisini görmüş olsaydık her şey daha farklı olabilirdi. Önceden eğitim seviyesi yüksek ebeveyn katılımında bulunurken yaşadığımız süreçte tüm anne babalar katılımında bulundu. Bunu yapmalarına en büyük sebep mecburiyet ve korku idi bence...
13.	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim paradigma değişimi olmadan program tasarımı konusunda bir gelişme olması zor görünüyor. Paradigma değişiminin en önemli göstergesi de haftalık ders çizelgesinde yer alan derslerin yapısı ve kapsamı olacaktır. Bu bağlamda önemli bir çalışma olan ortaöğretim tasarım sürecinin durumu nedir? Evren Korucu, • Derslerin yüz yüze ve online olarak yeniden düzenlenmesi önemli, • "Uzaktan eğitim sistemin tamamlayıcı bir unsuru olarak kabul edilerek, ders kapsamı ve haftalık ders çizelgeleri düzenlenmeli"
14.	<ul style="list-style-type: none"> • "Sorum Prof. Dr. İ. Halil Diken hocama, Özel eğitim özel bir alan iken ve bir ihtisas gerektirirken, bu süreçte yükün ailelere kalmış olması bu çocuklar açısından ne tür kayıplar oluşturmuştur? Aileler bu çocukların eğitimi için yeterlilik gösterebilmiş midir?", İlkay Kumtepe, • "Maalesef İlkay hocam...Zaten doğumla ya da tanıyla beraber dezavantajlı olarak hayata başlayan çocuklarımız bu durumdan tipik gelişim gösteren çocuklara ve ailelerine göre daha çok etkilendiler...Ve bu bağlamda özel ihtisasa sahip özel eğitim öğretmenleri ve diğer uzmanlara erişimde sınırlı kalınca var olan durumun acil müdahale gerektiren durum olduğu görülmekte...Özetle aileler ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyor ama eğitimci/uzman desteği ve rehberliği çok kritik, ayrıca olaya sadece eğitsel bakmamak gerekiyor...Özellikle tanısı olan çocuğa sahip Ailelerin psikolojik, ekonomik, sosyal ve eğitsel desteklere ihtiyacı var, bunu yapacak olan da ilgili bakanlıklar...", • Teşekkür ederim

15.	<ul style="list-style-type: none"> • Kıymetli konuşmacı hocalarımız uzaktan eğitimde planlanan ders sayılarını uygun buluyor mu? Öğretmenler ve öğrenciler uzaktan eğitim öğretim faaliyetlerini gayet iyi gerçekleştirdi. Bizler öğretmen-veli-öğrenci üçlüsü olarak sürecin dezavantajlı denebilecek bir diğer noktasını ekran karşısında geçirilen sürenin fazla olması olarak değerlendirdik., Dilek Karaçelik, • "Ders sayıları, süreleri kazanımları, vb. yeniden çerçevelenirse sağlıklı olur diye düşünüyorum. Şu dönemde halen krize müdahale aşamasındayız.", - Dilek hocam güzel bir soru aslında yanıtı da kapsamlı bir araştırmada yatmalı...Bunu MEB ebeveynler ve diğer paydaşlara resmi ve özel okullara sorarak yeniden çerçevelendirmeli, bizim yaptığımız uzun süreli ve olmaması gereken sürelerle uzaktan ders yapmaktı. Oysaki çok nitelikli dersler işledik. Biz öğretmenlere senkron ve asenkron ders planlama hakkı tanınıp bunlarında normal ders sayısına eklenmesi sağlansaydı çok daha iyi olurdu. Dersler elverişli ve eğlenceli ilerlerken küçük yaş gruplarında gün sonuna doğru işkenceye dönüştü.
16.	<ul style="list-style-type: none"> • "İki sorum olacak. • Öğretmenlik için YÖK'ün açıkladığı en düşük başarı sıralaması ilgili puan türünde 300.000. Bu sıralamanın daha üst sıralamalara örneğin 125.000'lere çekilmesi gerekmez mi? • Küresel salgın nedeniyle bir şeyi çok iyi öğrendik. K12'de artık sınıf ortamındaki öğrenmenin sınıf ortamının dışına taşınması şart. Uzaktan eğitimde üniversitelerde dahi gerek öğretim görevlilerinin gerekse öğrencilerin fazlasıyla zorlandığını gördük. K12'de okul öncesi dönemden itibaren artık eğitim politikalarımızın değişmesi gerekmez mi? Sevgi ve saygılarımla," , Murat Türetken, • "Öğretmenlik Programlarına gelecek olan öğrencilerin üst sıralamadan gelmesi çok önemli. Bu konuyu uygun olan ortamlarda dile getiriyoruz. Bir Doktor, Bir Mühendis nasıl üst dilimden öğrenci alıyorsa, öğretmenlik için de bu olmalı.", • "Sayın hocam, K12 çıktılarının istediğimiz seviyeye ulaşması adına umarım YÖK en kısa zamanda siz değerli hocalarımızın söylemlerini dikkate alır. Saygılarımla," • https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanveinsan/issue/59533/825214

17.	<ul style="list-style-type: none"> • "Mustafa Yıldız Hocam ses temelli ilk okuma yazma öğretimi sürecinde, normal bir eğitim döneminde, öğrencilerimizin ne zaman akıcı olarak okuyup yazmalarını bekliyoruz?", Evren Korucu, • Birinci sınıf biterken başlangıç düzeyinde akıcı okuma ve yazma beklenebilir. Burada önemli olan "akıcı okuma ve yazma" kriterimizin ne olduğudur. Akıcı okuma ve yazma gelişimsel becerilerdir ve birinci sınıf bunun temellerinin atıldığı dönemdir. • "Evren Hocam, genel uygulamada bir öğrenci Nisan ayında hala okumaya geçememişse, bireysel inceleme için RAM'lara yönlendirebiliyoruz. Nisandan önce bunu "normal" kabul ediyoruz.", • "Okuma yazma süreci acele etmeden, sakın, telaşsız bir süreç olarak geçirilmelidir, diyebilir miyiz?"
18.	<ul style="list-style-type: none"> • MEB 'in uzaktan eğitim sürecinde müfredatı aynen uygulaması ve herhangi bir sadeleştirmeye gitmemesi sizce doğru bir karar mıydı? Çocuklar günde 8 saat ekran karşısında kalmak zorunda kaldı., Muhammet Türkmən • MEB in günümüze kadar olan deneyimleri bilimsel bilgiye dayanarak gözden geçirmesi gerekiyor bence...günde kaç saat olacağını anlık kararlara bırakmamak lazım...bir yandan akademik bir yandan da akademik olmayan becerilerin kapsaması önemli
19.	<ul style="list-style-type: none"> • Özel eğitimde BEP uygulamaları dijital yönden daha iyi yönetilebilir, Aylin Çalışkan, • "Tabii ki yönetilebilir Aylin hocam ama buradaki kritik nokta BEP', yani öğretimi bireyselleştirebilecek, uyarlamaları planlayabilecek genel ve özel eğitim sistemindeki öğretmenin niceliği ve niteliği...Bu bağlamda alanında ihtisaslaşmış özel eğitim öğretmenleri önemli iken günümüzde 22.000'den fazla gereksinim olduğunu ve ancak 1000 civarında yıllık atama yapılması temel sorunlardan biri..." • Çok haklısınız hocam. Alan dışı atanmış bir (eski) özel eğitimci olarak sonuna kadar katılıyorum

20.	<ul style="list-style-type: none"> • Okul öncesinde eğitiminde ilk okuma-yazma çalışmalarına yer verilebilmesi bilimsel olarak olası mıdır? Değilse nedenini açıklayabilir misiniz? Haluk Sengeç • Okul öncesinde çocuğun gelişimine ve öğrenme gereksinimleri dikkate alınarak okuma yazmaya hazırlık çalışmaları yapılabilir," • Elbette çocuklar erken çocukluk yaşlarında en hızlı öğrenme dönemindedirler. Bu dönemi iyi değerlendirmek gerekir. Okuma yazmaya hazırlıktan ne anladığımızda önemli. Kitap okumak, gözlem becerilerini geliştirme, sözcük dağarcığını geliştirmek, neden sonuç ilişkisini kurma, problem çözme, kendini ifade etme, sosyal ilişkileri yönetebilme hepsi okuma yazmaya hazırlayan becerilerdir. Çocuklar okuma yazmaya doğdukları andan itibaren hazırlanır. Dinlemeye başladığında, dokunmaya başladığında..." • Erken okuryazarlık anlayışıyla olasıdır. Erken okuryazarlık doğumla başlar ve çocuk formal okuma yazma öğretimine başladığı gün sona erer. Bu yaklaşımda çocuğun okuma yazma dinleme konuşma becerileri bir arada desteklenir. Erken çocukluk eğitiminde erken okuryazarlık yaklaşımını benimseyebiliriz., • "Hazırlıktan kasıt, teknik bir okuma yazma öğretimine başlamaksa bunun gereksiz olduğunu düşünüyorum. Belma Hoca'mın verdiği örnekler bazındaki çalışmaların çok daha anlamlı olduğunu düşünüyorum.", • "Teşekkürler, aksi yönde bir bilimsel bulgu var mı? Merak ettim. Bu durumda sorumuz, okul öncesinin zorunlu formal eğitimin bir parçası olmaması, finansman ve fırsat eşitliği sanırım. Birçok ülke ilk okuryazarlık sürecini 48 ayda çözmüş oluyor. İlk okuryazarlık geç başlıyor, kısa sürüyor, okuyamama, yazamama ile sonlanıyor.", • "Okuma yazmayı öğrenmek kadar okuma yazmayı sevdirmeye de odaklanmalıyız. Öğretmek için verdiğimiz çabayı ilham olmak ve çocuklardan ilham almaya vermeliyiz. Çocukların resimleri, oyunları hakkında konuşmak müthiş bir okumaya yazmaya özendirici bir provokasyon olarak düşünülemez mi?",
-----	--

<p>21.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretmen kalitesi nasıl artırılabilir? Recep Zengin/ Diyarbakır • Öğretmen seçimi süreciyle başlamak lazım bence., Mesleki gelişimlerine etkili bir şekilde fırsat vererek gerçekleştirebiliriz, Mesleki gelişimlerde faaliyetlerin zenginleşmesini bekliyoruz., • "Bu soru çoklu değişkene bağlı Recep hocam...Kısaca süreç 1. öğretmen adayı ne tür özelliklere sahip olmalı, herkes öğretmen olmalı mı, 2. Hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarındaki müfredat, 3. müfredatın kapsayıcılığı, akademik ve uygulamalı öğretimsel uyarlamalara açıklığı, 4. Hizmet öncesi eğitimi tamamlayan her aday hemen öğretmen olmalı mı yoksa daha üst beceriler mi istemeliyiz, 5. Atanan öğretmenlerin mesleki gelişimi nasıl sağlanıyor, mesleki ve diğer motivasyon sistemleri var mı, 6. öğretmenin kalitesi sistem içinde yani hizmet içinde ne kadar nitelikli değerlendiriliyor....açıkçası şu anda temel olarak aklıma gelenler bunlar... ama çoklu değişkenlerin evrensel bilgi ve doğrular temelinde kültürel örgü ile örülmesi lazım...", • "Tıpkı güzel sanatlar öğrencilerinin sürece dahil edilmesinde olduğu gibi, herkesin öğretmen olamaması konusu düşünülmeli..." • "Hiçbir şey olmazsa öğretmenlik kesin 'algısının değişmesi için öğretmenliği hak etmek kavramı üzerinde sistemin dönüşmesi gerekir. Teşekkürler"
<p>22.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Süreç detaylı bir şekilde değerlendiriliyor ama tek kelime ile anlatacak olsanız salgın sürecinde Türkiye’de K12 eğitimi için ne söylediniz? Zehra Yedigöz Kara • "ÖĞRETMENLERİN BÜYÜK BAŞARISI" diye özetlerim ben bu süreci tek cümleyle...
<p>23.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • "Sorum Prof. Dr. Belma Tuğrul hocama, okul öncesi çocuklarının sosyalleşmeleri açısından ekran karşısında alacakları eğitim yeterli midir? Bedensel hareketlerin kısıtlandığı, sınırlı ekran oyunlarının oynandığı uzaktan eğitim süreci çocuklarımız için yarardan çok zarar getirmeyecek midir?", İlkay Kumtepe, • Elbette tamamen size katılıyorum. Bu çok çok çok özel koşullar. Şu anda önceliğimiz ne? çocuğun çocuğa çocuğun öğretmene ihtiyacı var. Ama eğer okula erişemiyorsa hiç olmazsa Milli Eğitimin öğretmenlerinin rehberliğinde onların gelişimine destek veren uzmanlarla eğitim alıyorlar. Üstelik çocuklar EBA anaokulu olmadığı zamanda evlerinde nasıl zaman geçiriyor bunu da incelemek lazım. Teşekkür ederim hassasiyetiniz için. Çocuklarımızı özledik.

24.	<ul style="list-style-type: none"> "Merhaba. Hocalarıma bir sorum olacak. Malum derslerimiz online, öğrencilerimize ulaşmak oldukça zor biz öğretmenler için. Derslerimizi daha aktif hale getirmek için farklı araçlar kullanıyoruz. Ölçme değerlendirme konusunda oldukça zorlanıyoruz ve ne kadar verimli olduğu konusunda kafamızda soru işaretleri var. Bu bağlamda ölçme değerlendirme konusunda ne yapmalıyız, çocuklarımızın bu dönem kazanımlarını alıp almadıkları konusunda ne yapmalıyız ki velilerin beklentileri online süreçte daha fazla olsun. Ayrıca öğrencilerimizi bu kadar web2 araçlarına maruz bırakmak onların eğitimleri adına ne kadar yararlı. Bilgi kirliliğine yol açmamak adına ne yapmalıyız?", Havva Fettahoğlu Süreç değerlendirme yöntemlerini uygulamak en doğrusu olacaktır
25.	<ul style="list-style-type: none"> Özel eğitim gereksinimi olan kaynaştırma eğitimi kapsamında genel eğitim ortamında bulunan öğrencilerine öğretmenler ne kadar ulaşabildiler? onlar için ne tür önlemler aldılar? Destek eğitiminin de kesintiye uğramasıyla onlarda eğitim nasıl devam etti? Nesrin Sönmez "Nesrin hocam, genel eğitim sınıflarında yeterli öğretimi uyarlamada donanımlı olmayan öğretmenlerin (kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin) özel gereksinimli öğrencilere de erişiminin sıkıntılı olduğu ailelerimiz ve yaptığımız çalışmalarda ortaya çıkıyor...Maalesef sorun tabii ki öğretmende değil öğretmene gerekli destek sistemlerini sağlamaya çalışması gereken sistemde...gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içinde...", "Teşekkürler hocam. Yüz yüze eğitimde de eksiklikler olduğu için bu süreçte derinleştirdi sorunlar aslında. Öğretmen eğitimi programlarını kökten değiştirmek, öğretmenliği meslek olarak hak ettiği yere getirmek her öğretmen adayını kapsayıcı eğitime öğretmenlik formasyonu içinde hazırlamak geleceğe yönelik çözümler sunuyor. Artık bunu tartışmalıyız diye düşünüyorum. Türkiye için Türkiye'ye uygun bir modele ihtiyaç var. Saygılar sevgiler hocam. Projenizin yayınlarını merakla bekliyorum"
26.	<ul style="list-style-type: none"> "Merhaba, ben bu süreçte okuma-yazma öğreten 1.sınıf öğretmenlerinden bir tanesiyim. Sayın Mustafa Yıldız hocamın da bahsettiği gibi, okulların açık olduğu 6 haftalık süreçte öğrettiklerim online süreçte işimi (okuma-yazma anlamında) kolaylaştırdı fakat küçük yaş grubu olan öğrencilerimi ekran başında derse odaklama konusunda sıkıntılar yaşadım... Bu konuda neler önerebilirsiniz?", Hatice Nur Karaca "Öğretmenim küçük yaş grubunun ""yaşlarının doğası gereği"" ekran başında kalma süresi, dikkat ve motivasyonları oldukça kısadır. Bu gruba destek olmak için daha kısa dersler, farklı zamanlarda yapılacak kısa görüşmeler, derste küçük molalar işe yarayabilir."

27.	<ul style="list-style-type: none"> • "Kâmil Kasacı: Pandemi süresinde yaşadıklarımız sonrasında eğitim reformu olarak öncelikler nelerdir? Bunlar içinde ölçme değerlendirme, standart sınavlar, seçimler dersler konusu, yetenek ve beceriler temelinde eğitim vb. konular yer alıyor. Soru, Devrim Akgündüz hocama", Kâmil Kasacı • Öncelikle derslerin mutlaka yüz yüze ve online olarak harmanlanması lazım. Buna yönelik mevzuat değişikliği yapılması gerekli. İlk adım bu olmalı., • "Devrim hocam siz, müfredatta bir değişiklik yapılmadan, standart sınavlara alternatif çözümler bulunmadan, öğrencinin yeteneğine göre ders seçimi ve ölçme değerlendirme yapılmadan harmanlanmış öğrenme sistemine geçilebileceğine ve bunun verimli yürütülebileceğine inanıyor musunuz?", • "Hayır, sadece öncelikler ve bileşenleri tartışılmalı. Bu en az 10 yılı alacak bir süreç. Ölçme değerlendirme mutlaka bir bileşen olmalı"
28.	<ul style="list-style-type: none"> • "Emin Karip hocam, birçok engelle rağmen öğretmenlerin pandemi dönemi performansını nasıl değerlendirmektensiniz? Pandemi sürecinin eğitimde fırsat adaletine etkilerini nasıl yorumluyorsunuz?", Durali Tiren • Öğretmenler bütün sınırlılıklara rağmen olağanüstü bir çaba gösterdi ve kriz onların kendilerini geliştirmeleri için bir katalizör etkisi oluşturdu. Her öğretmen kendi sınırlılıkları içinde elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştı. Aksaklıkların önemli bir kısmı uzaktan öğrenmenin sınırlılıkları ile ilgili... ancak sahadan yeterli veri yok. Daha sağlıklı bir değerlendirme için sistematik araştırmalara ihtiyaç var., • Teşekkür ederim.
29.	<ul style="list-style-type: none"> • "Sorum Prof. Dr. Emin Karip hocama, Eski normale dönmemiz mümkün değil. Yeni oluşturacağımız normalde çocuklarımızın sosyal duygusal gelişimlerini nasıl sağlarız? Çocuklarımızın çocukluklarını kaybetmemeleri için neler yapabiliriz?", İlkay Kumtepe • Daha henüz yeni normalin nasıl bir şey olduğunu bile tanımlamaya fırsat olmadı. Şu anda kurumaya odaklıyız., • Teşekkür ederim. Ben de bu kurma sürecinde neleri önceliklendirmek gerektiği konusunda önerilerinizi öğrenmek isterim. Emin Karip hocam, Evren Korucu

30.	<ul style="list-style-type: none"> • İyi yayınlar değerli hocalarım. Bu salgın sürecinde eğitim-öğretime devam eden öğrenciler için çoğu veliden bu çocuklar için kaybedilmiş bir kuşak olarak tanımlanıyor. Elbette sizler bu yoruma katılmayacaksınız. Bunun telafisi olabilir mi olursa nasıl olabilir., Mustafa Körpe, • Tabi ki telafi edilir. Çocuğun kendisinden önemli hiçbir şey yok • Öğrenme gerçekleşecek diye olumsuz kaygı verici koşullara çocukları sürüklemenin bir anlamı yok. Kendilik algıları ve öz yeterliliklerini zedelememiz gerekir", • "Çocukların öğrenme kaynağı da öğrenme yolları da öğrenme çıktıları da değişti. Bu bilmediğimiz bir senaryo idi uyum sağlamak, dönüşmek, dönüştürmek, geliştirmek, üretmek, beklemek, anlamak, farklı yolların keşfedilmesi bu dönemin çocuklara katkısı olarak düşünülebilir mi?"
31.	<ul style="list-style-type: none"> • "Başta aile olmak üzere toplumsal kurumlardaki çözümleri ve nedenlerini konuşmadan eğitim kurumunu konuşmak çok yetersiz kalıyor. Yalnızca okulda eğitilmiş bir çocuk aslında eğitilmemiş bir çocuktur şeklinde güzel bir cümle var. Öğretmenler (büyük bölümü) eğitime hazır ama toplum buna hazır mı? Ve bu yönde gerçek bir irade gösteriyor mu?", Mehmet Eroğlu • Toplumu yönlendirebilme gücü öğretmenlerin en büyük fırsatı ve gücü bence hocam.
32.	<ul style="list-style-type: none"> • Bu ve benzeri forumlar il okul ve ilçe düzeyinde yapılmalı. Aksi halde kimse kusura bakmasın her şey hava cıva..., Serdar Harman, (Sözlü olarak cevaplandı), • Onu da yapıyoruz. Onlarca il ve okulda yaptık, ben hiç denk gelmedim ama inşallah. 15 yıldır sektördeyim sayın hocam.
33.	<ul style="list-style-type: none"> • "Emin Karip Hocam. Bu süreçte Bakanlığa önerileriniz ne olabilir?", Evren Korucu
34.	<ul style="list-style-type: none"> • "Öncelikle böylesi kıymetli eğitim gönüllüleri ile bizleri bir araya getirdiğiniz için teşekkür ediyoruz. Şahsi görüşümce pandemi döneminde eğitimde son 10 yılda başarmaya çalıştığımız büyük bir atılım gerçekleştirdik. Emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım. Ece hanım sizi sevgi ve saygıyla takip ediyor, kıymetli görüşlerinizi her zaman duymaktan mutluluk duyuyorum. Öğretmenlerin daha fazla eğitim platformları ile buluşması için neler yapılabilir? Gülşah Döver • (Sözlü olarak cevaplandı), çok teşekkür ederim değerli meslektaşım, • "İyi akşamlar, devlet okullarında uzaktan eğitim süreci sağlıklı yürütüldüğünü düşünmüyorum, eğitim sendikalarının neredeyse tamamı öğretmenin faydası yönünde gündem oluşturuyor, öğrenci faydası gözletilmiyor. Okul müdürleri yönetim görevini sendika baskıları sebebiyle olması gerektiği gibi gerçekleştiriyor."

35.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın Emin Karip Hocam, 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla ikili eğitimde öğrenim gören ilkokul öğrencilerinin oranı %37,8 ortaokulda %29,3 ortaöğretimde ise %5,8 ikili eğitim sizce bir problem midir?", Feyyaz Şentürk/Rize, Özellikle salgın sürecinde ve sonrasında ilave bir güçlük oluşturuyor.
36.	<ul style="list-style-type: none"> Benim sorum Cem hocama soru sormak istiyorum. Online olarak devam ettiğimiz bu süreç flipped classroom learning yaklaşımına ne ölçüde ışık tutmuştur. Bu konuda bilgimiz var ama pratik olarak ileride böyle bir sürece geçiş yapılabilir mi? Teşekkürler, Havva Fettahoğlu Aslında büyük oranda ışık tutmuştur. Çünkü dil öğrenimi sınıf dışında gerçekleşir. O halde yapılması gereken en önemli nokta şudur: Öğrencileri mümkün olduğunca sınıf dışı etkinliklerle angaje etmemiz gerekir. Böyle bir sürece geçiş olmak zorunda. Ben teşekkür ederim hocam bu süreçte en azında ben kendi derslerimde bunu yapmaya çalışıyorum ama çokça eğitime ihtiyacımız olduğu aşikâr. İlginize teşekkürler.
37.	<ul style="list-style-type: none"> Salgın döneminde özellikle ÖRAV ve EYUDER öğretmenlerin öğrenmesine önemli katkılar yaptı. ÖRAV'ın interaktif eğitimlerine yenileri eklenecek mi? Durali Tiren "Evet, hazırlıklarımız devam ediyor sevgili hocam."
38.	<ul style="list-style-type: none"> "Ne zamanki insanın iradesi dışında bir afet, salgın yaşansa biliriz ki ve tecrübe ederiz ki ekonomik yetersizliği olan ve yaşam kalitesi düşük kişiler dezavantajlı pozisyona düşerler... O halde temel noktada alt gelirli kişi sayısını en aza hatta sıfıra indirgememiz gerekmez mi? Her seferinde yeni bir kriz mi bekleyeceğiz? Yoksa her türlü krize hazırlıklı mı olalım?", Dilek Karaçelik "Ekonomik açıdan zor yaşam şartları altında olan ailelerin çocukları zaten sağlıklı beslenme, nitelikli sağlık hizmetlerine erişim, nitelikli eğitime erişimde dezavantajlı, ve bu durum özellikle anne-babanın eğitim düzeyi ya da kendilerinin de özel gereksinime sahip olması durumu daha da dezavantajlı duruma getiriyor...O yüzden sosyal devlet anlayışı ile hangi aileler dezavantajlı bunun tanımını yapıp, ekonomik psikolojik, eğitsel, sağlık gibi alanlarda dezavantajlı ailelere odaklanılması gerekiyor...Bu aslında toplum çaplı önleme anlamına gelmektedir..." Dilerim ki ülkemizin bu noktalara geldiği günleri de görebiliriz.

39.	<ul style="list-style-type: none"> • “Sayın Mustafa Yavuz Hocam Öğrencilerin sınıfta geçirdiği süreler değerlendirildiğinde Türkiye’de ilkokulda 720 saat iken OECD ortalaması 804 tür, ortaokulda ise Türkiye de 843 saat iken OECD ortalaması 922 saattir bu farkı nasıl değerlendirirsiniz? Bu fark uzaktan eğitim sürecinde makasın açılmasına neden olmuş mudur?”, Feyyaz Şentürk/Rize • "Bizden daha az ders saati olanlar da var. Genel anlamda ilkokul da dersimiz fazla, lisede az ama ikili eğitim önemli bir sorun", • Hocam peki MEB in yatırım bütçesinin ikili eğitim sorununu çözebilecek düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz, saygılarımla
40.	<ul style="list-style-type: none"> • “ÖRAV öğretmen eğitimini veriyor. HGM çocuk ve gençlik atölyelerini, imece MEB in nitelik sorununu çözmeye çalışıyor KODA köy okullarını, TEMA doğa eğitimi. Herkes bir yerden tutmuş MEB’i ayağa kaldırmaya çalışıyor. MEB’in AÇEV’i terk etmesi gibi bu STK’ları da terk edebilir. MEB in kendi bünyesinde bir eğitim politikası olması gerekmez mi?”, İsimli Kullanıcı, • Bazı ülkelerin nüfusu kadar öğretmen sayımız var. Uzaktan eğitimde MEB standartları oluşturup çerçeve sunarsa kolektif zengin katılım ve destek mekanizmaları toplumun da sahiplenmesini sağlar diye düşünüyorum.
41.	<ul style="list-style-type: none"> • “Salgın sürecinde hem bakanlık hem de diğer paydaşlar yapılacak en iyisini yaptılar zannımca ama salgının bize asıl göstergesi salgından da önceki eğitim öğretim halimiz oldu, çünkü fırsat bulup çokça konuştuk eğitim öğretimi, sınav değiştikçe değiştirdiğimizi sandığımız sistem ve okul tasarımı değişimi zamanı geldi sanki bu konuda düşüncelerinizi alabilir miyim?”, Alper Şahin • Bugüne kadar sürekli nedeni konuştuğumuzu artık nasılı konuşmamız gerektiğini düşünüyorum. Nasılı konuşmak gerçekçi bir değerlendirmeyi gerektirir. Bu dönem hepimize kral çıplak dedi açıkçası. Çok yol aldık ama daha çok da yolumuz var tabii.
42.	<ul style="list-style-type: none"> • Sayın Ece Karaboncuk hocam En yüksek gelirli %20’lik kesimin eğitim harcamaları en düşük gelirli %20’lik kesimin harcamalarından yaklaşık 32 kat daha fazla örgün eğitimde durum bu iken uzaktan eğitimde bu durum makasın daha açılmasına neden olur mu? Feyyaz Şentürk/Rize • Ben açıldığını gözlemliyorum. Sayılar da benzer şeyleri söyleme başladı açıkçası. Ancak bugün belki de bu anlamda bir milad. İlk defa köy okullarının açılacağı haberi duyduk az önce. Ayrıntılara henüz hâkim değilim zira açıklamayı izleyemedim ama bunun bizlerin yaptığı anlamlı yorumların katkısıyla olduğunu düşünüyorum.

43.	<ul style="list-style-type: none"> • "Tüm çocukların eşit eğitim hakkından yararlanmasını sağlamak uluslararası sözleşmelerin ve anayasaların, yasaların temel prensipleri içerisinde. Ancak normal süreçte bile ailesinin gelir durumuna göre eğitimden yararlanan binlerce çocuk var. Bu dönemde gelir durumuna göre eğitimden yararlanma ya da yararlanamama artmıştır. Yani uçurum çok artmıştır. Bu uçurumu kapatmak için bakanlığa öneriniz nedir? Uçurumun kapatılmasının ne tür sonuçları ortaya çıkar? Sorum Prof. Dr. Emin Karip hoca-ma.", İlkay Kumtepe • Çocukları yoklukta eşitlememek... şu an itibariyle köy okullarının öncelikli olarak açılacağı açıklanmış durumda. Öğrenme olanakları ve fırsatları kısıtlı olanları önceleyen/destekleyen politikalar ve müdahalelere ihtiyacımız var., • Teşekkürler
44.	<ul style="list-style-type: none"> • ÖRAV yüz yüze eğitimlerine katılmıştım. Harika uzmanlarla buluşturuyorsunuz bizleri çok teşekkür ederiz. Uzaktan eğitim sürecinde de uyum sağlayalım derken eğitimleri kaçırdık. Eğitimlerinizin artmasını ve hepimizin katılabilmesini diliyorum. Halden anlayan konuşmanız için de ayrıca teşekkür ediyorum. Bakanlığımızın da ÖRAV kalitesinde eğitimleri olmasını diliyorum., Duygu Hodancı • Çok teşekkür ederim sevgili hocam. Birlikte yapacağız inşallah.
45.	<ul style="list-style-type: none"> • Sayın Arzu Atasoy 'a sorum şu: bu ulusal krize rağmen eğitim alanında etkili sosyal girişimlerin çıkmamasını neye bağlıyorsunuz. Teşekkürler efendim., Serdar Harman, • "Girişim, ihtiyacı doğru tanımlayıp bu ihtiyacı gidermek için akıllı-stratejilerle iş modelleri üretilmesi süreci. Bu dönemde önce ayakta kalma-yaşamsal bir refleks. Çıkan küçük modeller gözlemliyoruz tabii. Sürdürülebilirliklerini henüz bilmiyoruz."
46.	<ul style="list-style-type: none"> • "Merhaba arkadaşlar, Rica etsem, ODTÜ'nün öğretmenlere yönelik online eğitim sitesinin linkini paylaşabilir misiniz? Teşekkürler.", • Dijital öğretmenler etkinliği şu an için devam ediyor. Yeni kayıt alınmıyor. Canlı ders şeklinde yapıldığı için içerikler web üzerinde değil. İçeriklerden bazıları (bazı dijital araçlara yönelik online eğitimler) Bilge İş web sitesinde bulunuyor (http://bilgeis.net).

47.	<ul style="list-style-type: none"> • "Ben Mart 2020'den itibaren öğretmenlerimiz için ülkemizin eğitim tarihindeki belki de en büyük hizmet içi eğitim hareketinin gerçekleştirildiğini düşünüyorum. Normalde Anadolu'da görev yapan bir öğretmenin ulaşmasının çok zor olduğu eğitimlere, hocalarımıza bu süreçte ulaşabildik. Tüm birikimlerini her kanaldan bize ulaştırmaya çalışan hocalarımıza ve bu organizasyonlara düzenleyenlere sonsuz teşekkürler", Tülin Sakcalı, (Sözlü olarak cevaplandı). • "Ne mutlu hocam. Gelişiminizi sürdürme gayretiniz, sizin mesleğinizi ne kadar çok önemseyişinizi gösteriyor. Öğrencileriniz ve meslektaşlarınız şanslılar. Sevgiler."
48.	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretmenler bu süreçte mesleki olarak gelişimlerini destekleyen uzaktan öğrenme faaliyetlerine oldukça fazla katılım gösterdiler. Bu durum sizce sonrası eğitime olumlu olarak yansıma gösterebilecek mi? Yoksa süreç plansız ve programsız mı yürütüldü yine? Bu noktada sorumluluk kimde olmalı, Muhammet Türkmen • "Öğretmenlerimizin çabası çok önemli. Mutlaka sürece alan yansıyacaktır. Ancak bundan sonra daha planlı hareket edilmeli ve karşılaşılan sorunlar için gerçekçi çözümler üretilerek yol alınmalıdır", • "Öğretmenler birbirlerini eğitti bu müthiş bir deneyim oldu. İnfomal ortamlarda çok değerli paylaşımlar ile öğretmenler, aileler zenginleşti"
49.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim artık hayatımızın bir parçası olarak görülüyor. Bu süreçte hem ilkokulda öğrencilerin dijital yazma becerilerini geliştirmek adına hem de öğretmenlerimizin bu konudaki farkındalıklarını artırmak adına önerileriniz neler olabilir? Sorum Sayın Mustafa hocama. Teşekkür ederim., Ayşe, • Çok teşekkür ederim, Türkçe dersi öğretim programında "dijital yazma becerileri" birinci sınıftan itibaren gelişimsel bir perspektifte kazandırılmayı çalışılmalı. Örneğin ilk sınıflarda "klavye kullanma" beceriler ile başlayan bu süreç ilerleyen aşamalarda "dijital yazma atölyesi" çalışmalarına uzanan bir çizgide geliştirilmeli., • Bu konuda öğretmenlerimize rehberlik edecek oldukça güzel çalışmalar var.

50.	<ul style="list-style-type: none"> • "İngilizceyi kimya formülü gibi tahtaya yazan bir öğretmenle konuşmaya başladım. Ne zaman yabancı arkadaşlarım oldu, işte o zaman tahtadaki formüller anlam buldu", Aylin Çalışkan • Çok doğru. İngilizce hayatın bir parçası. Bu algı önemli, • Teşekkür ederim hocam, • "Sayın öğretmenim, bence o arkadaşınız tahtaya formül yazmaktan vazgeçmesi gerekiyor. Bırakın o işi çocuklar yapsın😊 onlar çok da güzel formüle edebiliyorlar 😊 selamlar.", • Katılıyorum Yasemin hocam
51.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim konusunda elbette önemli bir çaba içerisindeyiz. Yüz yüze eğitim başladıktan sonra sosyal duygusal öğrenme becerilerinin de geliştirilmesi gereklidir., Evren Korucu • "Asıl kayıp sosyal-duygusal alanda oldu, haklısınız. Akademik bilginin telafisi var, sosyal-duygusal gelişimdeki geriliğin telafisi çok zor.", • "Bana göre asıl konuşulması gereken konu Sosyal Duygusal Becerilerin nasıl geliştireceğiz, olmalıdır."
52.	<ul style="list-style-type: none"> • Cem Balçıkanlı Hoca'ma, çocuklar evde oldukları dönemde daha önceden izin vermediğimiz ama mecburen izin vermek zorunda kalınan internet oyunlarının çocukların yabancı dil gelişimine katkısı olmuş mudur? Dilek Karaçelik • Kesinlikle oluyor. Araştırmalar bunu net bir şekilde gösteriyor., • Katılıyorum
53.	<ul style="list-style-type: none"> • "Merhabalar, bu süreçte, yeniliğin artık gereklilik olduğu ve sınırların kalktığı günümüzde daha verimli olup yeterliliği artırmak adına yenilenmeye gidilemez mi? Yeni nesil öğretmen, teknolojinin katkısıyla yeni ara yüzler üretip eğitim fakülteleriyle birlikte çalışılıp bu durum iyileştirilemez mi? Teşekkürler", Selma Eyüboğlu • "Kesinlikle, bütün taraflar sürece katılmalı"
54.	<ul style="list-style-type: none"> • "Tüm vakıf, dernek ve hayırseverlere, buldukları çevreden başlayarak tablet ve/veya internet erişimi olmayan çocuklarımızın imdadına yetişmeleri için çağrıda bulunuyorum.", Mesut Seven • Her zamanki gibi duyarlı ve çözüm odaklısınız hocam. Teşekkürler, • Teşekkür ederim kıymetli Hocam. Yavrularımızın mahrumiyeti yüreğimi sızlatıyor
55.	<ul style="list-style-type: none"> • İlkokulda İngilizce ders saatini yeterli buluyor musunuz Cem Hocam? Tülin Sakcalı • Hayır. Artırılmalı

56.	<ul style="list-style-type: none"> • "Konuk akademisyenlere sormak istediğim soru şu şekilde Millî Eğitim Bakanlığının müfredatında yapılması gereken en elzem değişiklikler neler olmalıdır? Her branş kendi için yanıtlarsa çok sevinirim. (Ör: toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi, cinsel eğitim, dil eğitimi için native speaker vb.) Türkiye'nin eğitim sisteminde neler eksik? Teşekkür ediyorum.", Duygu Kılıç • "Türkçe dersleri için ""dil becerilerini"" kazandırmayı ve geliştirmeyi amaç edinen bir müfredat, öğretim ve materyal anlayışına ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.", • "Sadece, bilgi ile değil anlamak, keşfetmek, hissetmek ve bilgelik üzerinde odaklanmak ve yaşamın içinden uzaklaşmayan doğal ve doğadan temalar ile çocuklar buluşturulmalı... Çocukların daha fazla sanat, oyun ve hareket imkânı bulması şart... Okulu dört duvarın dışına taşımak lazım... açık havada daha fazla olmak sağlanmalıdır. Okul dışı öğrenmelerle okulun desteklenmesi gerekir"
57.	<ul style="list-style-type: none"> • "Kimya öğretmeni arkadaşımın süreçle ilgili görüşünü paylaşmak istiyorum, forumun ortaöğretim boyutuna katkı sağlamak adına... Uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığımız sorunların başında öğrencilerin derslere devam zorunluluğu olmaması, müfredattaki kazanımlarda herhangi bir azaltma yapılmaması ve ortak bir ölçme-değerlendirme sisteminin olmamasıdır. Sürecin başından itibaren canlı dersler, EBA ya da WhatsApp grupları aracılığıyla öğrencilere ulaşmaya çalışıyoruz. Fakat 9. sınıflar dışında canlı derslere katılım ve diğer platformlardan dersleri takip etme düzeyi oldukça düşüktür. Geçen yılki süreçte öğrenci performanslarının notla değerlendirilmemesi, bu yılda uzaktan eğitim süreci ve ölçme-değerlendirme sistemi ile ilgili iyi bir planlama yapılarak öğrenci, veli ve öğretmenlere gerekli duyuru ve bilgilendirmenin yapılmaması önemli eksiklerdir. Kimya öğretiminde karşılaştığımız en büyük zorluklardan bir tanesi kimyasal hesaplamalar, mol kavramı gibi bolca problem çözmemiz gereken konularda küçük bir ek", Doç. Dr. Ayşegül Derman, • EBA kapasitesi artırılarak tüm canlı derslerin EBA üzerinden yapılıp online raporlama ile yoklama alınıp e-okula aktarılma yapılacağını MEB açıklarsa devamsızlık sorunu %90 çözülür, (Sözlü olarak cevaplandı)
58.	<ul style="list-style-type: none"> • Bunu en iyi şekilde okul yönetimleriyle irtibat kurarak sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilirler, Mesut Seven

59.	<ul style="list-style-type: none"> Bu konuda bakanlık büyük bir değişim yapmak zorunda ve en azından İngilizce derslerinin ilkokuldaki gibi sınav süreçlerine dahil edilmemeli. Yabancı dil öğrenmek bir süreçtir ve sınav merkezli asla öğrenilmez ve öğretilemez. Ders saatleri mümkün olduğunca artırılmalı ki öğrencileri dile maruz bırakmamız lazım, Havva Fettahoğlu Katılıyorum. Ayrıca öğrencilerin yabancı dil çalışmalarına katkıda bulunmak için NASIL çalışacaklarının üzerinde durmak lazım. Ana fikir şu olmalı: Dile dair olumlu duygu geliştirmek.
60.	<ul style="list-style-type: none"> "Cem hocam yabancı dil öğrenmenin en güzel yolu sevdiğimiz disiplinler neyse onunla öğrenmek, edebiyat, resim, müzik vb.", Kesinlikle. Sanat herkesi iyileştirir
61.	<ul style="list-style-type: none"> "Kimya öğretiminde karşılaştığımız en büyük zorluklardan bir tanesi kimyasal hesaplamalar, mol kavramı gibi bolca problem çözmemiz gereken konularda küçük bir ekranda bu işlemleri yapmanın zor oluşudur. Bunun için zaman zaman soru çözüm videolarından yararlandık.
62.	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin kameraların ve seslerinin kapalı olması nedeniyle gerekli etkileşim kurulamadı", Doç. Dr. Ayşegül Derman "Tüm çabalarınız çok değerli. Bu da öğrendiğimiz, yanıldığımız, yeniden öğrendiğimiz bir zaman dilimi. Transaksiyonel uzaklığın üstesinden gelmek için ders tasarım kurgularımızı ve motivasyon kaynaklarını sorgulamak işe yarayabilir sevgili hocam.", Hocam çok haklısınız. Bu süreçte deney yapamama ve problem çözme sürecinde çok sıkıntılar yaşandı.
63.	<ul style="list-style-type: none"> Çok teşekkür ederim. ÖRAV büyük bir sorumluluk üstlenmekte., Durali Tiren
64.	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilere özellikle kısa cevap ve işlem gerektiren konularda söz hakkı vererek bunu aşmaya çalıştık, Doç. Dr. Ayşegül Derman Bu tecrübeler çok kıymetli. Kayda geçirdiğiniz için teşekkür ederim.
65.	<ul style="list-style-type: none"> Meslek lisesinde görev yaptığım için özellikle laboratuvar derslerinde öğrencilerin deneyleri yapamaması gerekli becerileri edinmelerini engellemiştir. Bu olumsuzluğu en aza indirmek amacıyla EBA içerikleri ve farklı platformlardaki deney videoları izletilmiş ya da okul laboratuvarında deneyler yapılarak öğrencilere gösterilmiştir., Doç. Dr. Ayşegül Derman "EBA organik bir platform, akademisyenlerin önerileriyle gelişime çok açık"

66.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitimde çocuklarımızın ekran karşısında geçirdiği süre konusunda ne düşünüyorsunuz? Uzaktan eğitimin canlı derslerden ibaret olmaya çağını ve asenkron çalışmalar ile birlikte yapılması gerektiğini söylüyoruz. Bunun uygulanabilmesi için ders müfredatlarının azaltılması gerekmez mi? Sorum Prof. Dr. Mustafa Yıldız'a, İsimsiz Kullanıcı, • "Müfredatın azaltılması, seyreltilmesi, gereksiz teferruatlardan arındırılması, bilgi aktarma yönü baskın içeriğin beceri geliştirmeye dönük bir anlayışla yeniden düzenlenmesi gerekir."
67.	<ul style="list-style-type: none"> • "Ders saatlerinin planlamasında sadece öğrencilerin dikkate alınması branş öğretmenleri için 8.30-20.30 gibi bir çalışma saati ortaya çıkarmıştır. Öğretmen için zorlayıcıdır. Öğrenci için zorluğu ise sadece 10 dakikalık molalarla 8.30-14.30 ya da 14.30- 20.30 arasında ekrana bağımlı olması ve yeme, içme vb. ihtiyaçlarının yok sayılmasıdır. Son derslerde katılımın düştüğü görülmüştür", Doç. Dr. Ayşegül Derman • "Eğitimin yaşamın diğer gerçekleriyle birlikte, çok boyutlu şekilde yeniden tasarlanması gerekir hocam."
68.	<ul style="list-style-type: none"> • Sorum Cem Balçıkanlı'ya. Elbette İngilizce öğrenmek isteyen kurs vs. internet vs. çeşitli yollar ile İngilizce öğreniyor. Peki biz çocuğa veya bireye olan sözümüzü onun kulağına nerede fısıldamaz? Çünkü çocuk veya birey okulda değil dışarıda var olan uygulama vb. araçlar ile İngilizce öğreniyor. Eğitimin o MİLLİ kısmını nasıl ve ne zaman ve nerede vereceğiz? Teşekkür ederim efendim., Serdar Harman • Çocukta içsel motivasyonu harekete geçirmek gerekir. Bunu yapmak için de çocuksu etkileşimi sağlamak lazım. Son olarak ilgi alanlarıyla dil öğrenme sürecini ilişkilendirmek gerekir. Sevgiler
69.	<ul style="list-style-type: none"> • "Az önce gelen habere göre 15 Şubat'ta Köy okullarında, 1 Mart'ta ise İlkokullarda 8 ve 12.sınıflarda ve Özel Eğitim Kurumlarında yüz yüze eğitim başlayacak. Uzaktan Eğitim devam ediyor bir süre daha yani. Bu yarım zamanlı online/ yüz yüze eğitim için nasıl değişiklikler yapmak gerekecek? Selam ve sevgilerimle.", Murat İbiş, (Sözlü olarak cevaplandı)

70.	<ul style="list-style-type: none"> • "Örav öğretmen eğitimini veriyor. HGM çocuk ve gençlik atölyelerini, imece MEB in nitelik sorununu çözmeye çalışıyor KODA köy okullarını, TEMA doğa eğitimi. Herkes bir yerden tutmuş MEB'i ayağa kaldırmaya çalışıyor. MEB in AÇEV i terk etmesi gibi bu STK'ları da terk edebilir. MEB'in kendi bünyesinde bir eğitim politikası olması gerekmez mi?", İsimli Kullanıcı, • "El birliğiyle olabilecek hocam. Kolektif tasarım, kolektif sahiplenmeyi de getirir."
71.	<ul style="list-style-type: none"> • "Cem hocam, uzaktan eğitim sürecinin dil öğrenmek isteyen öğrenciler için bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Liseye giden kızım bu süreçte zamanının çoğunu İnternet ve ekran bağımlısı olarak geçirdi ve saatlerce seri dizi filmleri izledi. Bu duruma içerlememe rağmen onun İngilizceyi akıcı ve Türk aksanından uzak bir biçimde konuştuğunu memnuniyetle gördüm. Bilgisayar oyunlarından yazılım becerisine evrilen süreç ekran içeriklerinden yabancı dile verilemez mi?", Serdar Derman • Kesinlikle büyük katkısı var. Planlı bir şekilde izlemesine izin verin. Sonra izledikleriyle ilgili (mümkünse) oyunlar oynayın.
72.	<ul style="list-style-type: none"> • "Cem hocam... Hiçbir dönemde olmadığı kadar ""authentic"" materyale sahibiz artık... Kullanabilmeye, ""nasıl"" a odaklı bir öğretim yaklaşımını desenleyebilir miyiz?", Gamze Önem • "Ne güzel bir soru. İçsel motivasyonu artırmak önemli. Hikayeler paylaşmak gerekir. Jack Ma, İngilizce bilmeseydi Jack Ma olmazdı. Aziz Sancar'ın yabancı dil öğrenme hikayesi herkese yol gösterir"
73.	<ul style="list-style-type: none"> • "Çok teşekkür ederim hocam. Bir öğretmen olarak, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğunu düşünüyorum.", Ayşe • Eksik olmayın hocam. Görüşleriniz bizim için çok kıymetli.
74.	<ul style="list-style-type: none"> • "İngilizce eğitiminde kullanılan okuma-yazma-dinleme üçlüsünden, Türkçe öğretiminde (ana dil olarak) okumanın ağır basması ve yazma ve dinlemeye okuma kadar ağırlık verilmemesi günümüz çocuklarında çok bariz eksiklik olarak karşımıza çıkıyor bence. Türkçe öğretimi stratejileri gözden geçirilmeli mi ya da geçirilebilir mi?", Hüsnüye Özçelik • Bence gerek yok. Ana dilinde okuduğunu anlama ile yabancı dil arasında ilişki var. Çok kitap okuyan çocuklar daha başarılı dil öğrencileri oluyor. Ana dili önemlidir. Türkçe ağızda annemin ak sütü gibidir der Yahya Kemal.

- 75.
- "Bu ve benzeri forumlar il, ilçe ve okul düzeyinde yapılmalı. Ve sürece öğrenci, veli, öğretmen, o ilin üniversitesi, basta olmak üzere tüm paydaşlar dahil edilmeli. Ben bunu üstte sordum, bir hocamız (Sayın Mustafa Yavuz) zaten biz bunu okullarda illerde ve ilçelerde yaptık dedi. Fakat ben 15 yıldır sektördeyim ve 6 yıldır ise kendi çocuğum okulda. Fakat ben böyle bir şey ne gördüm ne duydum... Konu çocuklar, çocuklarımız... Elbette çabalar var fakat onlarca yüzlerce unicornumuz yoksa demek ki yetersiz. Yani neden yetersiz demek bu kadar zor... ben de namaz kılıyorum. Ben de Müslümanım ben de ülkemizin marsa bayrak dikmesini istiyorum... Tüm bunları normal ders saati 30 dk. iken 50 olarak işleyen ve günde 3 saatini planlama ve hazırlığa ayıran sahanın içinde biri olarak söylüyorum.", Serdar Harman
  - Değerli meslektaşım Youtube da Prof. Dr. Mustafa Yavuz olarak aratabilirsiniz. Çalışmayı yaptığım bazı iller Rize, Denizli, Samsun, Uşak, Isparta, Van ve daha onlarca",
  - "Hocam lütfen, sayın hocam lütfen. Allah aşkına lütfen konu siz değilsiniz, konu ben değilim. Siz beni tanımıyorsunuz. Kurban olayım ben sizi veren Allah'a. Ben Manisa ARGE'den. Serdar Harman. Ben sizin 2 kitabınızı Manisa ARGE'ye aldırıp okuttum diye ARGE den atıldım hocam. Allah aşkına hocam... 15 yıldır sahadayım hocam... 9 yıl teknokent deneyimim var hocam... 4000 kitap okudum okuyorum hocam. Ne nedir ne değildir biliyorum hocam... Sahaya dair elinizdeki veri niceliktir, nitelik değil... Ben partili değilim Müslümanım hocam. Daha ne diyeyim. Tüm işimi gücümü bırakmışım sizi dinliyorum daha ne diyeyim... Saha bildiğiniz gibi değil.",
  - Ben Anadolu'nun küçük ölçekli bir şehrinde 10 bin nüfuslu bir ilçede görev yapan bir sınıf öğretmeniyim. Bizlere ulaşan, onlarca eğitim, düzenlenen sayısız online seminer oldu. İl ve İlçe MEM ARGE'ler ve üniversitelerden hocalarımız bu süreçte her kanaldan destek oldular. Hiçbir çalışmanın yapılmadığını söylemek haksızlık olur, ben yanıldım ve yanlışım söylediklerimi geri alıyorum., akıl sağlığım yerinde değilmiş demek ki. O sebeple söylemişim pardon.

76.	<ul style="list-style-type: none"> Sayın Emin Karip Hocam TEDMEM Bir Bakışta Eğitim 2020 raporunuzda Türkiye de mesleğe başlayan bir öğretmen en üst kademeye ulaştığında başlangıç maaşından %12 daha fazla maaş alırken OECD ortalamasında bu farkın ise %64-69 arasında olduğunu belirtmişsiniz. Sizce bu durum öğretmenlerin motivasyonunu düşürmekte midir? Bu durum üzerinde bir düzenleme yapılmalı mıdır? Feyyaz Şentürk/Rize "Deneyimin, birikimin ve emeğin artan bir değeri olmalı. Bunun için de kariyer sistemi oluşturulmalı."
77.	<ul style="list-style-type: none"> Bir okul yöneticisi olarak her gün en az 5 öğrencim ve ailesine telefonla ulaşarak moral motivasyon odaklı sohbet ederim, Mesut Seven Buna öğretmenlik diyorum ben işte... Yüce gönlünüz sağ olsun.
78.	<ul style="list-style-type: none"> Sadece zoom programını kullanırken bile kelime dağarcıklarına katkısı vardı sürecin., Dilek Karaçelik, Yepyeni bir iklim yaratıldı
79.	<ul style="list-style-type: none"> Çocuklara deney yaptırırken el becerilerinin gelişmiş olmasının ne kadar önemli olduğunu görüyorduk. Bu dönemde bu becerileri ne kadar geliştirebildiler? Merakta ve kaygıdayız, Rezzan Bozdana (Sözlü olarak cevaplandı) "Eğitimin tüm düzeylerinde fen derslerinde mutlaka deney yaptırılması son derece önemlidir. Laboratuvar aktiviteleri öğrencilerin, araştırma yapma, problem çözme ve mantık yürütme yeteneklerinin gelişimde etkili. Maalesef bu nokta da bunlar yapılamadı.", "Teşekkürler hocam, evet maalesef"
80.	<ul style="list-style-type: none"> İlkokul rehber öğretmeniyim. Uzaktan rehberlik uygulamaları ve psikolojik danışmayı başardık diyemeyeceğim ama bir şeyleri denedik ve kısmen etkili oldu diye düşünüyorum., Aylin Çalışkan
81.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın Moderatörler Forumda MEB yetkilileri olsa daha iyi olmaz mıydı? Burada akademisyenlerin görüşleri dile getiriliyor uygulamacı, politika belirleyici yetkililerin olmaması durumun anlaşılması açısından olumsuzluk doğuramaz mı?", Evren Korucu Bu forumların devamı olacak, öğretmenler, yetkililer vs. değişik oturumlar da olacak."

82.	<ul style="list-style-type: none"> Grup rehberliği ve bireysel rehberlik/psikolojik danışmanlık konularında dijital yeterliliklerimiz yardımcı oldu veya olmadı. Tam aradayız bence, Aylin Çalışkan, (Sözlü olarak cevaplandı)
83.	<ul style="list-style-type: none"> İlkokullarda rehber öğretmen eksikliği çok fazla. Uzaktan eğitim sürecinde eksikliğini daha çok hissettik. İl merkezinde ara ara uzaktan destek verdiler çocuklara ancak ilçe ve köylerde maalesef bu çalışmalarını göremedik. Bu konuda neler yapılabilir önerileriniz nelerdir? Duygu Hodancı
84.	<ul style="list-style-type: none"> PDR Öğretmenlerinin sadece mevcudu belli bir sayıyı geçen okullarda olması sizce doğru mu? Mevcudundan dolayı PDR Öğretmeni olmayan okullar bu hizmeti alabilmesine imkân sağlayacak alternatif yollar konusunda akademisyenlerce bir çalışma var mıdır? Durali Tiren Evet haklısınız. Her okulda psikolojik danışmanların bulunması gerekli..., " MEB tüm okullarda rehber öğretmen varmış gibi yaklaşım içinde. İlçe RAM'larda pdr eksikliği çok fazla. Velilere, öğrencilere nitelikli psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veremiyoruz."
85.	<ul style="list-style-type: none"> "Ragıp Hocam, öğrenciler yüz yüze eğitime başladıkları süreçte yeniden okula uyumlarında ve karşılaşabilecek problemlerde ön görünüz nedir? Öğretmenlerin ve ailelerin izleyeceği yol nasıl olmalıdır? "Burcu Gülsoy Öncelikle iyi bir oryantasyon yapılabilir. Sonra da normalleşmeye kadar okul psikolojik danışmanlığı programı sık sık revize edilebilir. Öğrencilerin gereksinimleri ölçüsünde değişiklikler yapılmalı esnek olmalıyız.
86.	<ul style="list-style-type: none"> "Öğretmen olarak buradan beslenmek mutluluk verici. Tüm hocalarımıza teşekkür ederim. Uzaktan eğitim döneminde meslek liselerinde uygulamalı eğitim maalesef askıda kaldı. Bu uygulamalı eğitim için siz değerli hocalarımızın görüşleri varsa almak isterim. Teşekkürler", Özkan Gümüş
87.	<ul style="list-style-type: none"> "Sorum yok, bir düşüncemi paylaşmak istiyorum. Öğretmen ve öğrencilerin psikolojik iyi oluş hallerini desteklemede idarelerin rehberlik servisleriyle birlikte etkili olacağını düşünüyorum.", Aylin Siliğ
88.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın Mustafa Yıldız Hocam, 1. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonlarının artırılması konusunda neler yapılabilir? Düşüncelerinizi paylaşabilirseniz çok sevinirim. Teşekkür ederim.", Ayşe
89.	<ul style="list-style-type: none"> Ragıp hocam. Bu dönemde geliştirilmiş (yerli) bir iyi olma hali (wellbeing) ölçüğü-envanteri mevcut mu? Hem öğrenci hem yetişkin için. Teşekkürler, Gamze Önem Gamze Hanım "TOAD"da bu ölçekleri görebilirsiniz.

90.	<ul style="list-style-type: none"> • "Mustafa Yavuz Hocam cumartesi günü geleceğin öğretmenleri zirvesinde yapmış olduğunuz konuşmada insanlar parmağınızla işaret ettiğiniz yere değil ayaklarınızla gittiğiniz yere giderler vurgusunu yapmış Sinan Canan Hoca da olmadığınız yere götüremezsiniz diye bir tespitte bulunmuştu. Bu bağlamda kendi genel müdürlüğüm açısından bakıyorum özel eğitim genel müdürlüğü genel müdürü ilahiyatçı, daire başkanları metalurji öğretmeni, kimya öğretmeni, bilgisayar öğretmeni, işletmecisi ve maliyecisi benim sınıfta ne çektiğimi anlamadan benim için politika üretip yürütebilir mi?", Feyyaz Şentürk/Rize • "Özel eğitimcilerin de desteğiyle yürütmek zorundayız. Özel eğitim öğrencileri sorun değil, çözüm bekliyorlar değerli meslektaşım"
91.	<ul style="list-style-type: none"> • Ayhan hocama saygılarımı sunuyorum. Ders programının yoğunluğu ve birçok yetersizlikten dolayı özellikle fen/kimya derslerinin programın işaret ettiği yaklaşımda islenmediğini biliyorduk. Akademik kaygıların çok yoğun olması fen dersleri için öncelikli olan laboratuvar derslerinin yapılamamasına neden oluyordu. Aslında bu salgınla beraber bunların görünürlüğü arttı. Beni kaygılandıran akademik kaygıların daha da artması ki bu sıklıkla dile getiriliyor ve zaten ihmal edilen laboratuvar uygulamalarının daha da ihmal edilmesi. Diğer bir sorunda üniversitelerde yapamadığımız laboratuvar dersleri ve öğretmen adaylarının bu konudaki eksikleri. Bu konuda fen ve kimya eğitimci olarak neler yapmalıyız? Doç. Dr. Burak Feyzioglu, • "Burak Hocam Merhaba, en etkili öğrenme yaparak/yaşayarak öğrenmedir. Salgın nedeniyle okullarda ve üniversitelerde dijital öğretimde gerekli ivme kazanıldı, ancak öğrencilerin uygulamalı dersleri eksik kaldı. Almanya'daki bazı üniversiteleri salgın sürecinde takip ediyorum. Giesen Üniversitesi, Karlsruhe PH laboratuvar deneylerinin video çekimlerini yapıp web sayfalarına koymuşlar. Öğrenciler bu siteleri ziyaret ederek, deneyleri yapmalarına imkân sağlıyorlar. Bizler de üniversitelerde bunu yapmalıyız.", • Evet hocam bu ortamları geliştirmeli ve zenginleştirmeliyiz. Belki de öğretmen adayları okullara döndüğünde bu uygulamaları telafi eğitimi içinde tekrar düzenlemeliyiz. Teşekkür ederim.

92.	<ul style="list-style-type: none"> • Kütüphaneler kapalıydı. Maddi anlamda cidden sıkıntı yaşayan çok aile vardı. Eğitime katılımına şükrettik ki kitap tavsiyesi yaparken bile çok çekindik. Ebada bulunan kitaplar da yeterli değil. Nitelikli çocuk edebiyatını çocuklarımıza ulaştırabilmemiz de güçleşti. Okuma seviyesi çok düştü. Bu konuda tavsiyeleriniz bizlere ve bakanlığımıza neler olur? Duygu Hodancı • "Hikâye anlatıcılığı ve kendi hikayelerini oluşturmaları, yazmaları, illüstrasyonlarını yapmaları ve değiştirerek okumaları sağlanabilir. Sesli kitaplardan faydalına bilinir.",
93.	<ul style="list-style-type: none"> • "Sorum Burcu Meltem Arık hocama, bu süreçte çocuk işçiliğinin arttığına vurgu yaptınız. Çocukların mağduriyeti oldukça arttı. Özellikle de kız çocukların daha zor durumda olduklarını düşünüyorum. Küçük yaşta evlilikler ile ilgili verile bulunmakta mıdır? Önümüzdeki dönemde çocuk annelerin sayısında artış görünce mi ne olduğunu anlayacağız? "İlkay Kumtepe • "Merhaba, bu konuda farklı kurumlar hali hazırda araştırma yürütüyor, ancak bildiğiniz üzere verinin sınırlı olduğu bir alan. Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı'nda bu konuyu içeriğe erişim nedeniyle zorlu da olsa yakından izliyoruz.",
94.	<ul style="list-style-type: none"> • "EBA birinci sınıf özellikle-çok samimi ve faydalı çalışmalar yaptılar, sağılsunlar...blend ed olarak sonraki süreçte de devam etmeli diye düşünüyorum. Bu konuda sizlerin değerli fikirleriniz nelerdir", Hsyn Tchr
95.	<ul style="list-style-type: none"> • Merhabalar tüm dezavantajlı grupların içinde eğitim ve maddi düzeyi iyi olan ama pandeminin en büyük stresini taşıyan sağlık çalışanlarının çocukları da dezavantajlı bir grup olarak yer alıyor maalesef, Makbule Sungur • Çok doğru bir noktaya işaret ettiniz, teşekkür ederim."

96.	<ul style="list-style-type: none"> • "Okullarda sosyal duygusal gelişimi desteklemek için stratejileri konuşma şansımız da olsaydı keşke, bu konu kapımızda 1 Mart'tan itibaren.", Aylin Siliğ • Fırsat olursa Ragıp hocaya sorayım, • Evet Aylin Hanım. Bu konuda hem sınıflarda hem de okul genelinde yapılacak çalışmalar düşünülebilir. Örneğin, yaratıcı biçimde psikoeğitim programları, diğer sınıf içi etkinlikler, okul içinde etkinlikler vb. planlanabilir.", • "Teşekkürler, uzun süreli okul kapanması sonrası okula dönüşte pandeminin etkisi ile ne gibi sorunlar yaşanması muhtemel olabilir ve bunları önlemek adına ne gibi bir strateji belirlenebilir? sorumu açmış olayım :) Teşekkürler Mustafa Hocam.", • "Ragıp Hocam, teşekkürler. Cevabınızı sonradan gördüm.", • "Aylin hocam, Tasarım ve beceri atölyeleri sosyal ve duygusal gelişime katkı sağlayabilir mi?", • "Evren Hocam, her türlü etkinlik destekleyici olabilir ancak bir koşulla öğretmenin oluşturacağı güvene dayalı, sıcak ilişkiyle şekillenen ilişkiler ve bunun sonucu oluşacak olan destekleyici sınıf/okul iklimi. Aksi takdirde hiçbir işe yaramayacaktır. • Ne gibi sorunlar bekliyorum, neler yapmalıyız konusundaki düşüncelerimi bir yazıda toplamaya gayret ettim. https://benimegem.blogspot.com/2021/01/salgn-sonras-okula-donuste-ogrencilerin.html?m=1", arkadaşlık ve akran ilişkilerini güçlendirecek iş birliğine dayalı projeleri sürece sokmak düşünülebilir., • Teşekkürler Belma Hocam.
97.	<ul style="list-style-type: none"> • "Türkiye'de eğitim medyası MEB açıklamalarını tekrar etmekten öteye gidemiyor. New York Times, Washington Post gibi mecralarda Pandemi boyunca öğretmenler bloglar yazdılar, okuduk. Türkiye'de öğretmenlerin okulda yaşadıkları ilk elden toplumla paylaşamıyor. Bu da ciddi bir sorun değil midir?", Nihan Feyman Gok • "Öğretmen Ağtı, ÖRAV KODA bünyesindeki öğretmenler çok sayıda paylaşım yapabildiler ancak alternatif medyada tabii."
98.	<ul style="list-style-type: none"> • Geri dönüşleriniz için çok teşekkür ederim., Duygu Kılıç

99.	<ul style="list-style-type: none"> "Süreç içerisinde değerlendirme yapmalıyız. Anlatılan konu ile ilgili bazı değerlendirme çalışmalarını eve ödev olarak da gönderilebiliriz. Salgın döneminin uzun süreceği belliydi. Öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda deneyimleri yok denecek kadar azdı. Bu süreçte Millî Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve sosyal eğitim kuruluşları olarak, öğretmeni uzaktan eğitimde aydınlatacak çok büyük yönlendirmeler yapılmadı. Özellikle "Uzaktan eğitimi nasıl planlamalıyız? Dersten önce öğretmenler olarak neler yapmalıyız? Ders süresince nelere dikkat etmeliyiz? Hangi ders materyallerini nasıl kullanmalıyız?" konularında eğitilmedik. Hala daha bu konularda yeterince çalışma yapıldığını düşünmüyorum. Sizlerin düşüncelerini öğrenmek isterim.", Gelir Gürsel https://orav.org.tr/tr/egitimlerimiz/cevrim-ici-egitimde-etkilesimli-ders-tasarimi adresinden eğitimimize başvurabilirsiniz derseniz.
100.	<ul style="list-style-type: none"> Sayın Erdinç Çakıroğlu hocama sorum şu bu yıl 5 Şube 6 sınıf aldım ve süper bir verim aldık. Özellikle ters yüz edilmiş öğretimi ters yüz ettik. Konu hakkında deneyimlerimi dinlemek isterse 0534 706 55 17 irtibattan bir araya gelebiliriz. Ben şahsen harika bir yıl geçirdim..., Serdar Harman Sizin gibi öğretmenlerimizi duymak çok umut verici Serdar öğretmenim. Online eğitim iyi yapıldığında gayet verimli olabiliyor. Ters yüz eğitim bunlardan bir tanesi. Ama öğrenci grubunun olanakları bazen sınırlayıcı olabiliyor maalesef. Siz böyle bir durumla karşılaştınız mı? "Çok değerli sayın Erdinç Bey hocam maddi imkân olmadığı için tablet, tel ve interneti olmayanlar gelemedi. Bu oran %40'lardan az değil. Fakat imkânı olup da gelenler için sınıf gereği olmadan tekrar konu anlatımları, tekrar soru çözümleri, rehberlik ve online deneme vs. ... bir link kadar yakındı ve ben 80 çocuktan süper verim aldım. Her öğrenci bir tik ilerledi. Keşke tüm öğrencilerin tablet ve internet imkânı olsa. Çünkü eğitimin sakası olmaz."
101.	<ul style="list-style-type: none"> "Öğrencinin kamera açmasını geçtik, öğretmen kamera açmıyor hocam", Mustafa V Şahin
102.	<ul style="list-style-type: none"> Anadili eğitimi de bu süreçte değerlendirilmeli., Serdar Derman, "Evet, anadili farklı olan çocuklar da zorlanan gruplar arasında yer alıyor"

103.	<ul style="list-style-type: none"> • “Değerli Mustafa Yıldız, Hocam. Pandemi sürecinde okuma yazma öğretimi konusunda yaşanan sorunlar bağlamında Hayati Akyol Hocamızın okuma uzmanları yetiştirme düşüncesini nasıl değerlendiriyorsunuz? İlçelerde ilkokulların kazandırması gereken en önemli akademik beceri olan Türkçe İlk Okuma ve Yazma Öğretimi konusunda, öğretmenlere koçluk yardımı sağlayacak uzmanlar yetiştirilmesi için lisansüstü eğitim seviyesinde programlar açılması yararlı olur mu?”, Durali Tiren • "Pandemi dönemine özgü bir uygulama olarak değil Türk milli eğitiminde niteliği artırmak ve okuma becerilerini geliştirmek için belirli konularda uzmanlaşmış öğretmenlere ihtiyaç var. Okuma uzmanları eğitim sistemleri içerisinde önemli roller üstleniyorlar. Okuma uzmanı yetiştirmenin zamanı geldi ve geçiyor. Tezli, tezsiz, yüz yüze, uzaktan, hibrit vb. yöntemlere okuma uzmanı yetiştirecek programlar başlatılmalı."
104.	<ul style="list-style-type: none"> • Cem hocam yabancı dil öğretmeni olarak katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim İngilizcede etkileşim çok önemli ve sınavları sadece kelime gramer anlamında yapılması doğru değil çünkü konuşma dinleme okuma becerilerinin de ölçülmesi lazım ben derslerimi öğrencilerin etkin katılımlarıyla işliyorum ve onların derse katılımından büyük keyif alıyorum, Bahar Tanriver • "Sevgili hocam asıl ben teşekkür ederim. Ne güzel tespitler yapıyorsunuz. Yabancı dil sınıflarında hata yapsa da konuşmak için kendisini parçalayan öğrencilere büyük saygı duyuyorum ben de. Ayrıca öğrencinizin yabancı biriyle İngilizce konuştuğunu görmenin gururu da pek az şeyde vardır, değil mi? Sevgiler", • Kesinlikle İst İl Milli Eğt. düzenlediği just speak yarışmasına da severek katılıyorlar ve uzaktan da olsa öğrenciler öğrenebiliyor ve ben bunun mutluluğunu yaşıyorum.
105.	<ul style="list-style-type: none"> • Online eğitim sürecinde okul müdürü olarak gördüğüm en önemli sorun öğretmen arkadaşlarımızın yüz yüze eğitimde plan konusunun çok es geçildiğini gördük., Mustafa V. Şahin • "Uzaktan eğitimde de plansız ders yapmaya kalkan öğretmen karşısında kamerasını açmayan, derse merak içinde gelmeyen öğrencilerle karşılaşır. Bu kaçınılmaz."

106.	<ul style="list-style-type: none"> “Okullarda sadece harmanlanmış öğrenme yapmak eğitimde değişim ve reform için yeterli midir? Okul ve eğitim sistemi, bugünkü koşulları veri kabul ederek, pandeminin doğurduğu engellere acil çözüm bulmaya çalışıyor. Oysa acil çözümden çıkıp pandeminin eğitimde önümüze koyduğu reform ve değişim fırsatını değerlendirmemiz lazım.
107.	<ul style="list-style-type: none"> Böyle bir bakışa sahip kimler var? Tüm panelistlere soruyorum:”, Kâmil Kasacı Katılıyorum Kâmil hocam. Yeni bir tasarım için fırsat var.
108.	<ul style="list-style-type: none"> “Online süreçte bir öğrenci ve öğretmen adayı olarak bir sürü değerlendirme içerisine girdik. Gözlemediğim kadarıyla en iyi yöntem ödev olarak geçmiş bulunmaktadır. Ancak ödevlerin verilmesinde bu sefer abartıya gidildiğinden yığılma olup verimsiz değerlendirmelere dönüşüyor. Bazı hocalarımız dersleri düşünme ve üretmeye el verdiği için kâğıt kalem açık sınavlar yaptı. Öğrenmenin gerçekleşmesi açısından şahsi fikrim olarak en iyi yöntem bu oldu. Önemli olanın bilgiyi içselleştirme, üretme olduğunu düşünmekteyim.”, Ege Cabak Çok doğru bir gözlem bu. Bazen daha az daha iyi olabilir. Less is more.
109.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ortamı neresi olursa olsun kilit nokta öğrenci ve aile ile bağ kurabilmek diyebiliriz sanırım., Zuhul Odabaşı Ne güzel söylediniz. Öğretmen ve veli öğrenme yoldaşı olmak zorundadır. Sevgiler, Kesinlikle yoldaşlık en güzel ifade oldu Hocam
110.	<ul style="list-style-type: none"> Peki görsel sanatlar müzik dersleri ne olacak? Zehra Yedigöz Kara
111.	<ul style="list-style-type: none"> "Bazı öğrencilerimiz kendini keşfetti, bazıları da kaybolup gitti bu süreçte. Aile desteği alanlar açık fark attı diyebilirim. Rehberlik servisleri çok aktif dahil olmadılar bu süreçte, en azından bulunduğum bölgede ... Bu konuda Bakanlık uygun aksiyon planı mı yapamadı, yoksa plan yapıldı da sahaya mı yansımadı?", Hüsnüye Özçelik Evet Hüsnüye Hanım. Dediğiniz gibi okul psikolojik danışmanlarının sağlayacağı hizmetler gerektiği yapılamadı...
112.	<ul style="list-style-type: none"> Senkron ve asenkron ders planlamaları yapmak şart. Katılıyorum Devrim hocama. Neyin asenkron neyin senkron verilmesi gerektiğini doğru ders tasarımları ile organize edebilmek en büyük beceri, Lara

113.	<ul style="list-style-type: none"> "Online eğitim süreciyle ilk kez karşılaştığımız için zaten tecrübesizdik. Bazı hocalar, öğrencilerle iletişimi çok kullanmadı. Bu da öğrencinin dersten iyice kopmasına neden oldu", Hicaz Bardak Deneyimsizliğimiz bir anlamda dezavantajlı bir başlangıca neden oldu.
114.	<ul style="list-style-type: none"> "Sağolun Arzu hocam, eğitimde geleceğin tasarımını da daha çok konuşmaya başlamamız gerek.", Kâmil Kasacı
115.	<ul style="list-style-type: none"> "Salgın döneminin uzun süreceği belliydi. Öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda deneyimleri yok denecek kadar azdı. Bu süreçte Millî Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve sosyal eğitim kuruluşları olarak, öğretmeni uzaktan eğitimde aydınlatacak çok büyük yönlendirmeler yapılmadı. Özellikle "Uzaktan eğitimi nasıl planlamalıyız? Dersten önce öğretmenler olarak neler yapmalıyız? Ders süresince nelere dikkat etmeliyiz? Hangi ders materyallerini nasıl kullanmalıyız?" konularında eğitilmedik. Hala daha bu konularda yeterince çalışma yapıldığını düşünmüyorum. Sizlerin düşüncelerini öğrenmek isterim.", Gelir Gürsel, Henüz daha yolun başındayız hocam. Bu tür eğitimler vermeye başladık. Katılabilir veya katılımı teşvik edebilirsiniz. https://orav.org.tr/tr/egitimlerimiz/cevrim-ici-egitimde-etkilesimli-ders-tasarimi
116.	<ul style="list-style-type: none"> "Cem Hocamıza çok teşekkürler. Derslerimizi ne kadar empati ve sevgi ile donatırsak, o kadar etkili bir öğretim gerçekleşmekte. Bu zorlu süreci hep birlikte aşip tekrar yüz yüze eğitimde buluşmak dileğiyle", Sinem Kolçak Arman Çok sağ olun sevgili öğretmenim. Ne güzel söylediniz. Sizin de katkılarınızı yakından takip ediyorum. Sevgiler
117.	<ul style="list-style-type: none"> Katılıyorum hocam. Her çocuğun teknolojiye ulaşması sağlanmalıdır. Aynı zamanda ders süreleri bu kadar uzun tutulmamalıydı. Az ve verimli derslerin yapılması gerekmektedir., Züleyha Topuz
118.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim camiasında kendini geliştirmek / değiştirmek / yenilemek isteyen oranı ne yazık ki düşük. Eskinin üstüne yeniyi bina etmek çok zor. Bu süreç okuyan öğretmenleri bir adım öne çıkardı., Mustafa V Şahin

119.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın hocam ben hatırlıyorum biz lisedeyken fatih projesi adında tablet dağıtılmıştı bizlere. Ancak bırakın daha iyi öğrenmeyi işleri daha zora koşan bir proje oldu. Hocalarımız tablet destekli kitaplar alıp tableti defter gibi kullandırdı. :) Elde var 0 matematik şu an Türkçe öğretmenliği okuyorum. :D Trajikomik bir durum. Koskoca tablete bir uygulama indirdik ve çok ilkel bir kitap uygulamasıydı, sonrasında tablet boş kaldı. İsraf niteliğinde...", Ege Cabak
120.	<ul style="list-style-type: none"> Teşekkürler Devrim hocam. Öğretmen olarak bizler bizi geliştirecek eğitimler istiyoruz. Bizler çabalayarak bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. ÖRAV a teşekkürler. Katılamadım etkinliklerine ama. Başvuruyorum. Başvurmaya çalışıyorum. ORAV öğretmeni aydınlatmakta çok güzel işler yapıyor. Dönay Tolun Çok teşekkürler dönütünüz için hocam., ÖRAV'ın birçok eğitimine katıldım. Son katıldığım "Çevrim İçi Eğitimde Etkileşimli Ders Tasarımı" eğitimiydi. Bizlere katkı sağladığınız için teşekkür ediyorum.
121.	<ul style="list-style-type: none"> "Erdoğan hocamın İYİ NİYET mottosunu çok önemli buluyorum, ancak devlet okulu öğretmeni ve özel okul velisi olarak sayıları çok fazla olan özel okulların büyük bir kısmının sürece hala adapte olamadığını yaşıyoruz maalesef. Okullar hala, yüz yüze olduğunda telafi edeceğimiz söylemi üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Online sisteme bakış açılarını geliştirmeleri öne çıkaracak mı bazı kurumları ilerleyen yıllarda, ne dersiniz? Bu arada derslerinizi özlemişim hocam, çok iyi oldu:)", Hüsnüye Özçelik "Hüsnüye öğretmenim, buradan da olsa tekrar iletişim kurmak güzel. Bu sürecin eğitimden alışverişe birçok konudaki alışkanlıklarımıza kalıcı etkileri olacağını düşünüyorum."
122.	<ul style="list-style-type: none"> Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe İlk Okuma ve Yazma Öğretimi lisansüstü programını açabilir bence. Cevabınız için çok teşekkür ederim., Durali Tiren Beş yıl önce böyle bir girişimimiz oldu. "Okuma uzmanlığı" yüksek lisans programı önerdik. O zaman şartlar buna elvermedi. Yeniden denenebilir.
123.	<ul style="list-style-type: none"> Uzaktan eğitim de öğrencilerin uzun saatler ekran başında olması yanlış ama yüz yüze eğitimde de daha önce günde 8 saat dört duvar arasında ders yapmaları da uygun değildi. Verimli de değildi. Bu süreçle umarım çözüm yolu bulunur, Aysin Koçak
124.	<ul style="list-style-type: none"> Muhteşem bir çalıştay... Emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum, Kudbeddin Çelik

125.	<ul style="list-style-type: none"> • "Ece Hanım üzülererek söylüyorum eğitim adına dertlenen öğretmen çok az, özellikle devlet okullarında", • Kesinlikle hocam, Her okuldan iki- üç öğretmen ancak bu süreçte canla başla öğrenmeye ve öğretmeye çalışıyor., Ben de dile getirmeye çalıştım açıkçası bunu., Cesur biri çoğunluk demektir... bize çocukluk değil hayali olan tutkulu az insan bile yeter. Onların etki alanı çok büyüktür çünkü..." • Bir kişide bile farklılık yaratılırsa o da birçok öğretmene dokunacaktır. Burada devlet özel diye sınıflandırmak yerine, özellikle süreçte çok öğretmen eğitimi veren biri olarak devlet okulunda da çok kendini geliştiren öğretmenimiz var. Sadece daha nitelikli öğretmen eğitimleri planlamak ve bunu sürdürülebilir kılmak çok önemli bence"
126.	<ul style="list-style-type: none"> • Bu foruma dinleyici olarak katılan arkadaşlar sosyal ağlarda da eğitimde de kaygıları olan çözüm üretmeye çalışan arkadaşlar. Sanırım / ne yazık ki ülkede bu kadarız, Mustafa V Şahin • Ne yazık ki., inci gibi... Her dertli kişinin görevi de daha ağırlaştırıyor. • Dertli eğitimcileri artırmak gerek Zeliha hocam
127.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim süresince öğretmenlere çok iş düştü. Öğretmenlerimize karşı gelenlerden ziyade onların yanında olanlardan olmalıyız. Teknolojinin olumlu ve olumsuz yanlarını düzenleyip ona uygun şekilde sistemimizi şekillendirmeliyiz. Devrim Hocamızın bizlere derste öğrettikleri ileride çok işimize yarayacak. Bu konuda teşekkürlerimi sunuyorum., Bengü Su • Okul öncesi öğretmeni olarak yıllarca veli eğitimi adına neler yapılabileceği hususunda adımlar atsak da veli toplantıları dışında sürece katılan veli sayısı az oluyordu. Uzaktan eğitim-öğretim sürecinde avantaja dönüştürdüğümüz bir açının da veli eğitimi olduğunu düşünüyorum. Velilerimiz canlı ders sürecinde çocukları ile birlikte kamera karşısında aktif katılımında bulundular. Velilere daha kolay ulaşabildiğimiz için veli- öğretmen-öğrenci olarak anında çözüm ve yöntemler geliştirdik. Velilere öğretme yöntemlerini göstererek sahada ne kadar aktif olduklarını görmelerini sağladık diye düşünüyorum.

128.	<ul style="list-style-type: none"> • “Ece hocam, öğrenciliği bırakan öğretmen artık öğretmen değildir. Eğitime artık öğretmek değil öğrenmek yaklaşımı ile bakmak gerekir. Bu nedenle öğretmen öğrencinin karşısında öğrenme rolünü nasıl gerçekleştirdiği konusunda model olmalıdır. Öğrenme sorumluluğunu model alarak öğrenciler de bu yolda ilerleyecektir.”, İlkay Kumtepe • Aynı fikirdeyim hocam
129.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitimler için teknolojik cihazlara ulaşamayan öğrencilere MEB tarafından cihaz yardımı yapılmakta fakat ülkemizin birçok bölgesinde halen internet altyapısı yok maalesef. Bu durumda MEB'e önerileriniz nelerdir? Bu konuda yapılan çalışmalar var mıdır? Beyza Akdağ
130.	<ul style="list-style-type: none"> • "Sahada değişime kapalı olan, bahanelerin arkasına sığınan, öğrenmeye kapalı öğretmenleri bu sürece dahil edebilmek için neler yapılabilir?", Gaye Aytaş • Değişime kapıları kapatan arkadaşları sahaya çekmek ne yazık ki o kadar zor ki hocam, Yapabileceklerine inanacakları küçük başarılar deneyimlemelerini sağlamak... küçük küçük hocam:), • Arzu hocam ÖRAV 1 öğretmene anlatamadık daha. :), • "Arzu Hocam, sizi dinlediğimde, yazdıklarınızı okuduğumda işte diyorum, bu! Seçme şansım olsaydı sizin okulunuzda çalışmak isterdim.", • İlham olmaya devam...
131.	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim eğer doğru uygulama sağlanırsa kesinlikle gelenekselden daha avantajlı bir eğitim sistemidir. Umarım bundan sonra yeniden tamamen geleneksel yaklaşımlara geçmeyiz. :) Hocalarımızı adapte etmek için çaba harcanmasını temenni ederim., Ege Cabak • Katılıyorum hocam. Çok büyük fırsat ve kaynakların verimli ve ekolojik kullanımı için avantajları çok fazla., • Teşekkür ederim hocam. Çağımızda olması gereken budur zaten. Ancak bunu uygulama konusunda öğretmenlere çok sorumluluk düşüyor. Ben İstanbul Aydın Üniversitesi Türkçe öğretmenliği 3. sınıf öğrencisiyim ve kendim bizzat öğrenci olarak gözlemledim. Bazı derslerde üretime odaklanılıyor. Aşırı güzel ve verimli oluyor. Ancak yığılmalar çok yaşanıyor. Belli başlı sorunlar çözüldüğü takdirde normal eğitimden daha verimli olacaktır.

132.	<ul style="list-style-type: none"> Bu süreçte öğretmenleri demoralize etmeyi kendine ilke edinen veliler de çok fazlaydı sayın Ece Hocam. "Öğretmenler yatıyor." algısı yaratıldı., Efe Mataracı "Haklısınız ama biz çalışıp, çalışmayanların kapısını da çalarak cevap veriyoruz.", "Kapıların açılmıyor olması da bir sorun aslında hocam, "çalar, çalar gider nasılsa"" anlayışı mevcut maalesef :)", Ne kadar gerçekçi bir cevap olmuş. Çok haklısınız. Maalesef doğru.
133.	<ul style="list-style-type: none"> Bu süreç bize eğitim yönetimi ve planlamasının önemini gösterdi. Her koşula göre bir eğitim planlamasının yapılması gerektiğini gösterdi bize, Merve Çetin
134.	<ul style="list-style-type: none"> Rehberlik hizmetlerinin dolaylı olarak sunulan hizmetleri yeterli şekilde karşıladığını düşünüyor musunuz? İpek Akbaş "Velilerle görüşmelerin yeterli olmadığı kanısındayım. Eskiden de çok değildi, ama şimdi bazı okullardaki veliler için okul psikolojik danışmanına ulaşmak zorlaşmış olabilir."
135.	<ul style="list-style-type: none"> "Özel okulda yöneticiyim, birçok özel okul öğretmeni maaşlarını tam alamıyorlar. Kişisel gelişimleri için eğitim almaları gerekiyor ama maalesef destek görmüyorlar. Örneğin Öğretmen akademisi vakfı bile sadece devlet öğretmenlerinin katılacağı eğitim sunuyor? Başta MEB'in eğitimleri olmak üzere neden özel okulda çalışan öğretmenler bu eğitimlere katılamıyor anlamış değilim!!!", Turgay Arguz "Öğretmen Akademisi vakfının verdiği eğitimlerde ben de eğitim veriyorum 2 yıldır yarıyıl atölyelerinde Turgay Bey ama sadece devlet okulu öğretmenlerine değil, özel ve devlet diye bir ayrım yok. Özel okul öğretmenleri için Türkiye Özel okullar derneğinin de birçok ücretsiz mesleki gelişim eğitimleri oldu. Bu sadece kişiye bağlı. Süreçte çok eğitimler veriyorum artık öğretmenler her gördükleri ücretsiz eğitimlere kayıt oluyor ancak katılım sağlamada her zaman belli bir kesim oluyor"
136.	<ul style="list-style-type: none"> "Ece hocam, sürece dahil olmayan ya da olamayan öğretmenlerin kapısını çalma rolü kime uygun sizce, nasıl pozitif bir sonuç alınabilir?", Hüsnüye Özçelik, "O öğretmenler de bizim takım arkadaşımız. Ortak amaca yönelik çalışıyoruz. Yanımıza almanın, direnci kırmanın iletişimsel ve sosyal zeminlerde çözüldükten sonra güven alanı içinde dahil edilebileceklerine inanıyorum."

137.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın Mustafa hocam, okul dışı sosyal alanın ölümü... ne kadar doğru söylediniz. Program geliştirme çalışmaları içerik düzenlemenin ötesine geçip bu sorunu görse keşke...", Halil Düzenli
138.	<ul style="list-style-type: none"> "Sorum herkese, uzun süredir herkesin dilinde olan eğitimde değişim, dönüşüm için karşımıza zorunlu olarak bir fırsat çıkmış durumda. Değişimler zor ve yavaş olur. Ama içinde bulunduğumuz bir durum var ve bu durum dönüşümü zorunlu kılıyor. Bu dönüşüm için hangi adımlar atılabilir? Önerilerimiz neler olmalıdır? Nasıl bir eğitim modeli ve ne tür okullar önermeliyiz?", İlkay Kumtepe "Okul dışı öğrenmelerle okulu zenginleştirme... İlgi, beceri, yaratıcılık, girişimcilik, toplumsal duyarlılık ve sanatı bilimle bütünleştirmek", "Öyle gözüktüyor ki, bizim kuşak değişimi konuşurken, gençler bizim konuştuğumuz yapıyı ve sistemi geçersiz kılacak seçenekleri hayata geçirerek değişimi başlatmış oldular. Sistemi değişime mecbur ediyorlar, yoksa sistemi değiştirme sorumluluğunda olanlar bu değişimi gerçekleştirmeyecekler.",
139.	<ul style="list-style-type: none"> "Mustafa Hocam, okul hazır değil diyorken son 20 yılda bir rehberlik öğretmenini koyduk okula, onu da eğreti koyduk :) Bizi çok güzel anlatan bir ifade oldu.", Aylin Siliğ
140.	<ul style="list-style-type: none"> "Tüm hocalarıma öğretmenlerin evden uzaktan eğitim verdiği süreçte toplumun bazı kesimlerince öğretmenlerin haksız ekonomik kazanç sağladığına dair olumsuz, incitici söylemlerde bulunanlar oldu. Oysa her dersin arka planında geçirdiğimiz hazırlık süreci işlediğimiz ders sayılarının da üstündeydi. Öğretmenlerin ekonomik seviyelerinin artırılması gerektiğini düşünüyorum. Pek bilinmez ancak öğretmenler kendi maddi yatırımları ile mesleki gelişim eğitimlerine dahil oldu. Hatta süreçte öğretmenler de uygun bilgisayar alabilmek için düşünür oldular. Çocuklu öğretmenlerin bu ihtiyacı ikiye katlandı. Öğretmenlerin ekonomik beklentilerinin mesleğin kutsallığına ilişkin dillendirilmemesi doğru mudur? Bu önemli nokta ile birlikte hizmet yıllarına ilişkin farklı düzenlemelerin de yapılması gerekmiyor mu? Sunulacak raporda bu konunun da ele alınmasını temenni ediyorum.", Dilek Karaçelik
141.	<ul style="list-style-type: none"> "Mustafa YAVUZ hocam merhaba, okul ve eğitim dediğimiz zaman aynı şeyleri mi anlamalıyız? Eğitimdeki değişimi gerçekleştirirsek okulun yeni tanımı nasıl olmalıdır?", İlkay Kumtepe Maalesef şu an neredeyse aynı şey olarak anlıyoruz

142.	<ul style="list-style-type: none"> • İyi akşamlar hocam. Benim Ragıp hoca'ya bir sorum olacaktı. Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak PDR'nin bizler için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle de bu dönemde psikolojinin ve öğrenciyi anlamının değerini daha da iyi anladım. PDR alanında kendimizi nasıl geliştirebiliriz hocam eğitim hayatımızda? Çok teşekkür ederim:), Merve Altun • Teşekkürler Hocam. Son zamanlara uygun bir konu olarak, iyilik hali ve psikolojik dayanıklılık konusunda okumalarla başlayabilirsiniz belki.", "Çok teşekkür ederim hocam, dikkate alacağım önerinizi:)"
143.	<ul style="list-style-type: none"> • "Belli bir seviyeden sonra, adaylarda birtakım becerileri geliştirmek çok zor. O kadar fazla alan eksikliği var ki, o alanı pedagojik yaklaşımlarla zenginleştiremiyoruz. Bu nedenle eğitim sisteminin temelden düzeltilmesi başlamalı. Birtakım becerilerle erken yaşta donatılmaya başlayan bireylerin ileri ki yaşlarda daha donanımlı çalışmaları daha özümseyebileceğini düşünüyorum. Ya da temeli düzeltmek bu kadar zor ise, eğitim fakültelerine gelen adayların birtakım becerileri kazanıp kazanmadığını yoklayan bir sistem geliştirilmeli. ", Ayşegül Kınık Topalsan
144.	<ul style="list-style-type: none"> • "Uzaktan eğitime bu süreçten önce tezsiz yüksek lisansla tanışmış bir öğretmen olarak, uzaktan eğitime adapte olmam zor olmadı. Devrim hocamın söylediklerine katkı ve farklı bir yorum olarak bir şey söylemem gerekirse, bu süreçte müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlar dersi öğrencilerim ve velilerim tarafından daha çok ilgi gördü. Kendi adıma öğrencilerinden gelen bu istek beni de yeni bilgiler öğretmeye yöneltti. Burada artan talebin öğrencilerin ekran karşısında uzun süre kalmaları ve arkadaşlarıyla etkileşiminin azalması beceri derslerine eğilimin artmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca velilerin çocuklar ile hiç olmadığı kadar iç içe olmaları, öğrencilerin resim, mü", Ahmet Hakan Bostan • Müzik gibi etkinliklere yönelmesi ailelerin rahat nefes almalarına neden olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden ailelerden bu tarz etkinlikleri daha fazla ister oldular.
145.	<ul style="list-style-type: none"> • @Mustafa hocam- "Yönetim eğitilmeden eğitim yönetilemez" değişiminin odağındaki yönetimin sorumlulukları salgın ile gelen yeni normalde değişti mi? Haluk Sengec, (Sözlü olarak cevaplandı)

146.	<ul style="list-style-type: none"> "1. sınıf öğretmeniyim. Başarıyı velilerimize rehberlik yaparak gerçekleştirdik. Sadece iki öğrencim okuyamadı. Okuyamayan bir öğrencimle bugün zoom üzerinden okuma yazma çalışması yaptık. Önümüzdeki iki haftalık süreçte birebir çalışarak onun da okuyacağını düşünüyorum. Diğer öğrencim Suriyeli ve 12 Kasım'da okula başladı, online eğitime erişemedi. Onun için de abla ve ağabeyleri ile iletişim kurarak elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Öğretmenler Gününde Covid 19 (annesi pozitif olan bir öğrencimden bulaş) nedeniyle hastanede yatıyordum. Bütün zorlukların üstesinden gelmek için hep beraber çok çaba sarf ettik.", Ayla Yalti, "Geçmiş olsun öğretmenim. İlk okuma yazma öğretiminde başarı öğretmenlerimizin gayreti ve yönlendirmesi, ebeveynlerin desteği ve katılımı ile sağlandı. Bu başarı için de tebrik ederim."
147.	<ul style="list-style-type: none"> "İlkay Kumtepe hocam" eğitimde değişim, dönüşüm için karşımıza zorunlu bir fırsat çıkmış durumda. Bu dönüşüm için hangi adımlar atılabilir? Önerilerimiz neler olmalıdır? Nasıl bir eğitim modeli ve ne tür okullar önermeliyiz?" diye soruyor. Ben hem Mustafa Yavuz, Devrim Akgündüz, Mustafa Yıldız hocalarıma bu soruyu iletmek istiyorum.", Kâmil Kasacı
148.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Fakültelerinde özellikle Dijital öğretim tasarımı da ders olarak verilmeli, Lara Kesinlikle öğretmen adayları ve öğretmenlerin eğitimi için modeller geliştirilmeli... Öğretmenden öğretmene eğitim çok değerli, "Belma hocam öğretmenlere eğitim verirken her zaman diyorum. Öğretmenim benden sana, senden bana, bizden tüm çocuklara."
149.	<ul style="list-style-type: none"> "Bu dönemde bence atlanan çok önemli bir durum var. Ev ortamında öğrencilerin geçirdiği zamanı kaliteli kılmak, çocukla daha efektif ilgilenmek adına ailelere ne kadar eğitim verildi? Bence ailelerin sürece daha gerçekçi katılımı sağlanmalı. Bu süreç hakkında yürütülen bir eylem planı var mıdır?", Ayşegül Kınık Topalsan, Erken çocukluk eğitimi adına Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Erken Çocukluk Daire Başkanlığı internet sayfasında aileler için hazırlanan erken çocukluk eğitimi takvimini ve diğer aile kaynaklarına ulaşmanızı öneririz.

150.	<ul style="list-style-type: none"> "Veliler artık özel öğretmeni ararken, dijital anlamda kendini geliştirmiş öğretmene daha rağbet gösterecek.", Rezzan Bozdana Ev okulu modeli de gündemde bence, "Bu da uçurumu daha artıracak, maddi durumu iyi olan evde eğitim aldırırken, diğerleri erişebildiğiyle idare etmek zorunda kalacak."
151.	<ul style="list-style-type: none"> Emeği geçen herkese teşekkürler... Saatlerdir ekran başındayız... Böyle verimli eğitim zirveleri umarım daha sık olur., Dönay Tolun
152.	<ul style="list-style-type: none"> "Belki akademik yazı yazacaktınız, belki ailenizle sevdiğinizle paylaşımlarınız olacaktı, kısaca yapabileceğinizi şu saatte bir kenara bırakarak bilgilerinizi bizlerle paylaştınız, çok değerli zamanlarınızı ayırdınız yüreğinize sağlık. Emeği Geçen tüm hocalarımıza teşekkürler.", Serkan Balcı Çok teşekkürler hocam. İyi ki bizimleydiniz.
153.	<ul style="list-style-type: none"> "Ragıp Hocam, canlı derslerin çoğunluğunda veliler ile birlikte ders işliyoruz. Bazen hocam bu konu bu kadar kolay mıydı?" gibi geri dönüşler ile karşılaşıyoruz. Matematik dersini özellikle takip eden velilerimiz var. :)", Ahmet Hakan Bostan
154.	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların yatma saatleri gecikti ve sabah derslerinde bulamadık birçoğunu. Bunun dışında da evde zaman yönetimi konusunda çok sıkıntı yaşadılar. Esnek bir eğitim ve yaşam alışkanlığı başladı. (Kahvaltı masalarına misafir olduk. Ders aralarında yemek yaptık.) Hem bizler hem öğrenciler bu esnekliği aza indirip planlı bir düzene geçmek için önerileriniz nelerdir? Duygu Hodancı "Duygu Hocam çok doğru tespitleriniz var gerçekten. Bu dönemde daha çok esnek, planlı ve zeki olmamız gerekiyor. Hem öğrencilere hem de velilere ulaşmak önemli. Toparlanma gücü oldukça önemli hale geldi."
155.	<ul style="list-style-type: none"> "Sayın Ayhan Yılmaz Hocamızın öncülük ettiği ve Salgın Döneminde Hacettepe Üniversitesi'nin başlattığı Uzaktan Eğitimle Yüksek lisans programı bu süreçte Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kimya Eğitiminin özellikle bu sürece nasıl hızlı adapte olup, yeniliğe öncü olup ve dönemi başarıyla bitirmeleri tüm yüksek öğretim kurumları tarafından feyz alınıp kendi programlarınca uygulanmaları ülkemiz akademik başarısı açısından önemli olacaktır. Diğer hocalarım ve katılımcılar programı inceleyebilir", Pelin Özer Program temelinde şu an ihtiyaç duyduğumuz akademik okur yazarlık ve dijital tabanlı öğrenme sistemini öğretmenlere kazandırmayı hedef alan içerikler yer alıyor, Sevgili Pelin öğretmenim çok teşekkür ediyorum.

156.	<ul style="list-style-type: none"> • "Yeni mezunum. Buradaki tüm değerli hocalarıma bilgileri, görüşleri değerli aktarımları için çok teşekkür ederim. Böyle formlar çok güzel her alandan bilgilenmek harika çok teşekkür ederim", Merve Çetin • Çok teşekkürler. Meslektaşımız olarak aramıza hoş geldiniz.
157.	<ul style="list-style-type: none"> • Sayın öğretmenlerim ben eğitim fakültesinde bir öğrenci olarak sizlere sormak istediğim bir soru var, Emre İnan • Sevgili Emre sorunu yazar mısınız? • Eğitim fakültelerinde öğretmen veli arasında nasıl bir ilişki kurulacağına dair ya da öğrencilerle sıkıntılı durumlarda nasıl bir iletişim sağlamamız gerektiği hakkında eksik kaldığımızı düşünüyorum sizlerin düşünceleri ne yöndedir merak ediyorum? • "Katılıyorum Sevgili Emre, bu konuda bir eksiklik var", • Bir konu öğretmen ve veli arasında sorun olma noktasına geldiğinde biz rehber öğretmenler arabulucu olmaya çalışıyoruz. İki tarafa da destek veriyoruz.
158.	<ul style="list-style-type: none"> • Çok esnedik esnediler ama olumlu yönde artar bu inşallah. Esnek davranarak çocuklarımızı biraz fazla rahat bıraktık tabi dört duvar arasında ne kadar rahat olabilirlerse... :/ tebessümlü disipline geçiyoruz hocam. Teşekkür ederim yorumunuz için. :), Duygu Hodancı • "Evet esnek olacağız derken, onları bilinçlendirmeksizin rahat bırakmamız, eksik kalmalarına neden oldu, oluyor. Pandemi döneminin özeti bu."
159.	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim fakültelerinde öğretmen veli arasında nasıl bir ilişki kurulacağına dair ya da öğrencilerle sıkıntılı durumlarda nasıl bir iletişim sağlamamız gerektiği hakkında eksik kaldığımızı düşünüyorum sizlerin düşünceleri ne yöndedir merak ediyorum., Emre İnan, • Üniversitede öğrencilerin akademik danışmanları vardır. Akademik danışmanları ile problemlerini paylaşıp çözüm üretme kısmında destek isteyebilirler.
160.	<ul style="list-style-type: none"> • Teşekkür ederim hocam. Yetiştirmek sadece okula öğretmene bağlı değil hocam. Öğretmen de kendini yetiştirmeli ve geliştirmeli alternatifleri değerlendirmeli siz bu konuda ÖRAV harika teşekkür ederim, • Merve Çetin keyifle:)

161.	<ul style="list-style-type: none"> "Okul öncesi öğretmeni olarak yıllarca veli eğitimi adına neler yapılabileceği hususunda adımlar atsak da veli toplantıları dışında sürece katılan veli sayısı az oluyordu. Uzaktan eğitim sürecinde avantajlardan biri de velilere kolay ulaşabildiğimiz için veli, öğretmen, öğrenci olarak sürece anında çözüm ve yöntemler geliştirdik. Veliler canlı derslerde çocuklarla birlikte sürece aktif katıldılar. Velilere öğrenmeye rehberlik etme yöntemlerini göstererek sahada ne kadar aktif olduklarını görmelerini sağladık diye düşünüyorum. Veliler bu süreçte öğretmenliğin zorluğuna değinirken, kendilerinin de sahada aktif oldukları için mutluluk duyduklarını belirttiler. Birçok online eğitime katılarak uzaktan eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerimize neler kazandırabileceğimiz üzerinde çaba sarf ettik. Veli, öğretmen, öğrenci iş birliğimizin arttığını düşünüyorum.", Şenay Pir İzleyebildiğim kadarıyla çok güçlü örnekler ürettiniz. Bu bağlamda böyle yürekle akılla çalışan öğretmenleri kutluyorum. Çok kez şahidiniz oldum," Çok teşekkür ediyorum hocam☺. Bu akşam öyle güzel noktalara değindiniz ki, sizlerle bu platformda buluşmak mutluluk verici. Gönümüz sizlerle yüz yüze tanışmayı da diler. Siz Değerli Hocalarımıza Trabzon'dan saygılarımızı ve selamlarımızı sunuyorum."
162.	<ul style="list-style-type: none"> @Arzu Atasoy- Biraz da alanımız dışındaki disiplinlere değin yetkinliklerimizi geliştirmemiz gerekiyor sanki! Sadece alanımız ile sınırlı kalarak yol alamıyoruz! Haluk Sengeç, Kesinlikle Haluk Bey. Eklektik bakış açıları ve beceri setlerine ihtiyacımız var.
163.	<ul style="list-style-type: none"> "Aslında bizler dersleri hep teorik kısmına. Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları, programdaki hedefler, içerik... Bunlar sadece ÖYT dersleri olarak kaldı. Teoriye verdiğimiz önemi bence uygulamaya da vermeliydik.", İpek Akbas
164.	<ul style="list-style-type: none"> Anlamalı öğrenme tüm mesele. Öğrenmeyi öğrenme ve öğretme düzeyimiz zayıf kalıyor maalesef, Merve Çetin
165.	<ul style="list-style-type: none"> Çok keyifli ve anlamlı bir akşam yaşattığınız için tüm hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Özlediğimiz kalitede bir paylaşım ortamı oldu., TED Meryem Eberem
166.	<ul style="list-style-type: none"> Tüm hocalarımızın ağızına sağlık. Bu saate kadar sizleri soluksuz izledik. Yine yeni kazanımlar çıkardık. Gecemizi değerli kıldığınız için teşekkürler., Özlem Senan İyi ki varsınız çok teşekkürler değerli meslektaşlarım
167.	<ul style="list-style-type: none"> Çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Emeği geçenlere çok teşekkürler ederiz., Süleyman Billor
168.	<ul style="list-style-type: none"> Yeni program maillerimize atılabilir mi? English Teacher
169.	<ul style="list-style-type: none"> Son olarak okullar açıldığında en büyük korkum öğrencilerimizle bulduğumuzda öğrenciler için yapacaklarımızdan daha çok evrak işiyle uğraşmak olacak. Ahmet Hakan Bostan

3.2. K-12 Eğitim Forumu-2 Q/A Kayıtları

Not: Yazılan görüşlerin içeriğine müdahale edilmemiş ve Zoom kayıtlarında yer aldığı şekilde aktarılmıştır. Ancak, soru ya da cevap niteliği taşımayan ifadeler çıkarılmıştır. Tırnak işareti doğrudan Zoom tarafından verilmiştir.

1.	<ul style="list-style-type: none"> Tüm hocalarıma soruyorum...Türkiye'de en çok dile getirilen konu öğrenme kaybı oldu. Henüz normal sürece geçmemişken bilgi manasında öğrenme kaybindan bahsetmek doğru mudur? Henüz ölçmesi ve değerlendirilmesi bile yapılmamışken..., Dilek Karaçelik, ((Sözlü olarak cevaplandı)), " Sevgili Dilek, Ben bilginin kaybolmayacağını bir şekilde erişilebilir bir noktada saklı olduğunu düşünüyorum. Bu sebeple asıl kaybın sosyal ve duyuşsal alanda olacağını düşünüyorum." Öğrenme kaybindan bahsetmek doğru değil elbette. Öğrenmede görülen eksiklikler kapatılabilir. Asıl odaklanması gereken çocuklarımızın sosyal ve duygusal becerilerin gelişimindeki eksiklikler olmalı. "Teşekkür ederim Dilek hocam, kendi açımdan pandemi sürecinin başından beri hem sahada birebir çalışma yaparak hem de gerek sözlü gerekse dijital araçlarla ölçme araçları ile öğrencilerimin eksiklerini tespit ederek, yaptığım çalışmaları hem duygusal hem sosyal hem de öğrenme kayıplarını en aza indirgeyecek şekilde uygulamaya çalıştım. Ama genel anlamda dediğimize katılıyorum."
2.	<ul style="list-style-type: none"> "Dilek hocam, az veya çok canlı derslerden bir şekilde yararlanan öğrencilerde bu kayıp nispeten azken çeşitli engellerden dolayı canlı derslerden yararlanamayan öğrencilerde akranlarına göre ciddi bir öğrenme kaybı olduğunu düşünüyorum. Ölçme değerlendirme yapıldığında da bu durum sayısal bir değer kazanmış olacak.", Zekeriya Gündemir, (Sözlü olarak cevaplandı)
3.	<ul style="list-style-type: none"> Gökhan Hocam ve Kadir Hocam verdiğiniz cevapları okurken bağlantım koptu okuyamadım... Karşılık verememişim bundandır. İyi yayınlar..., Dilek Karaçelik, Öğrenme kaybindan bahsetmek doğru değil elbette. Öğrenmede görülen eksiklikler kapatılabilir. Asıl odaklanması gereken çocuklarımızın sosyal ve duygusal becerilerin gelişimindeki eksiklikler olmalı.
4.	<ul style="list-style-type: none"> Teşekkürler Nevzat Hocam. Ben de sizin gibi düşünüyorum..., Dilek Karaçelik, (Sözlü olarak cevaplandı)

5.	<ul style="list-style-type: none"> "Gökhan Hocama katılmakla birlikte, teknolojinin eğitim içerisine çok daha fazla girmesiyle, öğrencilerin farklı kazanımlar edindiğini düşünüyorum.", Kerim Karaköse, Elbette bu dediğini yadsımıyor ve önemsiyorum. Ancak limit önemli.
6.	<ul style="list-style-type: none"> "TR'de 1 milyonun üzerinde öğretmen var, #egtforum vb yayınları takip eden, fikir paylaşan, bir şekilde kendini geliştiren, derslerini hakkıyla dijitalle taşıyan öğretmen sayısı bir avuç. Açıkçası, salgın, öğretmen nitelikleri arasındaki farkları belirginleştirdi. Peki biz ne zaman, özellikle 657 ye tabi öğretmen yeter (siz) liklerini konuşmaya, eleştirmeye başlayacağız? yoksa hep göz önünde olan 5 -10 bin öğretmenin başarılarını, 1 milyona mal edip kafamızı kuma gömmeye devam mı edeceğiz?", Talha Bektaş, (Sözlü olarak cevaplandı), "Sevgili Talha, elbette bu dediğin bu nokta çok önemli. Ancak burada sandığın gibi üç beş güzel öykü ile tüm camiayı yüceltme çabası yoktur. Tama aksine mevcut durma itiraz edip daha iyisini yapmaya çalışanların hikayelerini öne çıkarmaktır. Bahsettiğin 657 öğretmenlerinin yetersizlikleri ise çok temelden çok kurumsal ele alınması gereken bir konu ki eğitim fakültesine öğretmen alımından, fakülteedeki eğitime ve mesleki donanım ve gelişimin sürekli kılınışına bağlıdır."
7.	<ul style="list-style-type: none"> "Herkesi iyi akşamlar dilerim, emeklerinize ve vaktinize sağlık.", tuba yener, "İyi akşamlar, teşekkürler öğretmenim."
8.	<ul style="list-style-type: none"> Teşekkürler Kadir Hocam. Size katılıyorum., Dilek Karaçelik, Bu süreç bittikten sonra okullar farklı programları uygulamaya geçirmesi gerekecek.
9.	<ul style="list-style-type: none"> "Ülkemizin eğitimde en büyük avantajlarından birisi kıt kaynaklara ve zor koşullara rağmen yüksek oranda fedakâr öğretmenlere sahip olmasıdır. On bin medyatik öğretmen sadece vitrine çıkarlar. Anadolu'nun karlı köylerinde sabah sobasını yakan, bilgi ve umut saçan güzel yürekli öğretmenleri görmeden bir milyonluk öğretmen camiasını yetersiz olarak görmek bence bütünü kaçırmak olur.", Durali Tiren,
10.	<ul style="list-style-type: none"> Mustafa Yavuz Hocam'a Soruyorum: Pandemi, Mesut Seven, (Sözlü olarak cevaplandı)

11.	<ul style="list-style-type: none"> • "Çocuklar, okulların açılmasını heyecanla bekliyor. "Okul açılınca parti yapalım öğretmenim."" diyen çocuklar var..", Abdullah Damar • Çok güzel istekler :), • "Kesinlikle Abdullah hocam, Köyde sürekli dışarda oynamalarına rağmen, en çok istedikleri arkadaşları ile beden eğitiminde oyunlar oynamak. Sosyal ve duygusal destek istiyorlar.", • "İlk günlerde, öğrencilere uzun süre yapamadıklarını yapabilecekleri planlamalar yapılmalı.", • "kesinlikle özellikle ilk haftalar çok kıymetli, mart öncesi durumdan direkt geçiş gibi yaklaşmamalıyız. Okula tekrar ısındırmalı onlara da katkı alanı açmalıyız."
12.	<ul style="list-style-type: none"> • Arzu öğretmenim anaokulunda nasıl bir süreç olacak öğrenciniz saygılar ..., Hande Tombak, (Sözlü olarak cevaplandı), • Bağımsız anaokulları yüz yüze eğitime geçti ama anasınıflarında haftada iki gün yüz yüze diğer zamanlarda uzaktan eğitim devam edecek
13.	<ul style="list-style-type: none"> • Mustafa Yavuz Hoca'ya Soruyorum: Bu süreçte öğretmenler de teknoloji destekli eğitim konusunda becerilerini geliştirdi. Öğrenci ve veli de adaptasyon sağladı. Salgın bitse dahi zaman ve kaynak tasarrufu açısından hibrit eğitim seçeneği eğitim sistemimizde ön plana çıkabilir mi, Mesut Seven, (Sözlü olarak cevaplandı), • Özellikle liselerde hibrit eğitim mutlaka hayatımızda olacak
14.	<ul style="list-style-type: none"> • "Uzaktan eğitimi en iyi anlatacak olan, başarılı olup olmadığını tartışacak olan öğretmenlerdir. En çok emek veren onlar. Peki sahada olan öğretmenlerimiz bakanlığın yaptığı uzaktan eğitim çalışmalarını, hizmetçi eğitimleri, öğretmen eğitimini yeterli buluyor mu..", Sibel Akgündüz, (Sözlü olarak cevaplandı), • "Bakanlığımızın, il müdürlüklerinin YEĞİTEK Ulusal Destek Servisinin ve alanında uzaman akademisyenlerin, pandemi sürecini bir fırsata çevirerek öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimini geliştiren bir çalışma var. Kendi adıma çok faydalandım. Teşekkür ederim." • Sibel öğretmenim branşım İngilizce bu konuda Bakanlığın çok sayıda seminer etkinlikleri başladı ve devam etmektedir. Bu anlamda öğretmenler için daha farklı alanlarda gelişimi için çalışmalar mevcut., • Öncelikle öğretmenlerimizin öğrenme ihtiyacını artırmalıyız. İsteyen öğretmenler her türlü eğitime katılıyor ve kendilerini geliştiriyorlar.

15.	<ul style="list-style-type: none"> • "Ders tasarımı, birkaç ders için içerik üretme ve zenginleştirme, farklılaştırma, dijital kurgu vb. gibi konular bir öğretmen için gerçekçi ve gerçekleşmesi mümkün hedefler midir? Okul dışı zamanı buna yeter mi?", Abdulkadir Aykut, • "dijital araçlarla ders tasarımı yapmak kesinlikle zaman alıcı, özellikle ders esnasında bir sorunla yaşamamak için dersin senaryosunu bile bazen yapmak gerekiyor"
16.	<ul style="list-style-type: none"> • Oluşan akademik eksikliğin en önemli sebebi zaten var olan nitelikli eğitime erişimdeki fırsat eşitsizliği değil mi? Eylem Aydın, • "Seyreltilmiş eğitime, duygusal ve sosyal açıdan desteklenmiş seyreltilmiş bir müfredatla bu açık kapatılabilirdi. Öğrenciye hem haftalık ödev ulaştırma hem de motivasyonlarını arttıracak, biz sizin yanınızdayız imajı verilebilir.", • Kesinlikle doğru ancak. Bilgiye ulaşmak artık teknoloji ile birlikte çok daha kolay. Sadece sorun teknolojiye ulaşamayan çocuklarımız. Öz yönetimi yüksek çocuklarımız akademik yönden öğrenmeye devam ediyorlar.
17.	<ul style="list-style-type: none"> • MEB ve Akademi arasındaki kopukluğun düzeltilmesi adına çalışmalar var mı, Tuba, • Bu hususta bir örnek verebilirim
18.	<ul style="list-style-type: none"> • "Birçok aile işsiz kaldı, aile üyelerinden kayıp yaşandı, boşanmış ebeveyn sayısında artış var ve bence psikolojik şiddetin arttığını düşünüyorum. Velilerden de bu konuda çokça dönüş oluyor. Mülteci öğrencilerin uzaktan eğitime katılımı çok sınırlı. Aile içinde neler yaşadığı hakkında pek bir verimiz yok. Zorlu bir dönemin bizi bekled3e aya ihtiyaç olacağını düşünüyorum", Sinem Gül, • "Kesinlikle haklısınız Sinem Hocam. Öncelikle yapmamız gereken öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin durumlarını saptamak ilk yapılacak şey olmalı. Buradan alacağımız veriler üzerine bir stratejik plan geliştirmek, sınıf ve okul çapında müdahaleler planlamak gerekli."

19.	<ul style="list-style-type: none"> • "Öğretmenlerin mesleki gelişim çalışmaları, kurslar ve seminerleri etkili olduğunu düşünmüyorum. Kursların ve seminerlerin cevapları internette, Youtube da farklı sosyal medya gruplarında mevcut. Artık verimliliğini sizlerin takdirine bırakıyorum.", Vahap Özgün • İhtiyaca yönelik alınan bir kurs ise internette cevap almak değil kazanımlara odaklanmak gerekir, "Online eğitimler erişim açısından çok faydalı, ancak içerikler zenginleştirilmeli ve konular daha güncel hale getirilmeli.", • Öğretmenlerimiz eğitimi ihtiyacı dahilince alıyor elbette. Önemli olan eğitimde kendisine çıktısı nedir? Sınıf içi uygulamalarında destek olmuş mudur aldığı eğitim?
20.	<ul style="list-style-type: none"> • "Büyük şehirlerde de öğretmenlik yaptım, güney doğuda da iç Anadolu'nun kasabalarında da. Hepsinde öğretmenlik için farklı beceriler gerekli. Köy öğretmeni olmak başkadır.", Durali Tiren
21. 27	<ul style="list-style-type: none"> • Benim de kastım teknolojiye ulaşmanın tüm çocuklarımız için kolay olmadığını Kadir Hocam. Çocukların imkanları olduğunda onlar zaten meraklarıyla ve öğrenme istekleriyle açıkları kapacaklardır. Müfredatın da düzenlenmesiyle bu açıkların kapanacağı görüşünüze katılıyorum Nevzat Hocam., Eylem Aydın, (Sözlü olarak cevaplandı)
22.	<ul style="list-style-type: none"> • "Merhabalar...Salgının çok yoğun yaşandığı bir süreçte evde yaşlı aile bireyleriyle yaşayan, küçük çocukları olan öğretmenleri tam zamanlı olarak her gün okula çağırıp çevrim içi ders yapmak öğretmen motivasyonunu nasıl etkiledi acaba? İyi çalışmalar dilerim.", Aysun Akbulut • Öğretmenlerimiz geçmişte olduğu gibi şimdi de çok özverili çalışıyorlar. Öğretmenlerimiz bu dönemde sağlık çalışanları gibi zor şartlarda çalışıyorlar. Öğretmenlerimizin emekleri için ne kadar teşekkür etsek azdır., Ders sayıları kesinlikle düşürülmeli. Bunla ilgili çalışma var 2023'te uygulamaya geçecek sanırım.
23.	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet okulları ile özel kolejler arasındaki farkı nasıl kapatarak telafi edeceğiz ya da köy okullarında okuyup aynı eğitimde olmuyor bunun çözümü nedir öğretmenlerim? Hande Tombak • Bunu tüm ülke olarak birinci öncelik haline getirmeliyiz ve ülkemizin her noktasına ulaşmalıyız.

24.	<ul style="list-style-type: none"> • Pandemi sonrası eğitim sisteminde yapılması gereken temel değişiklikler neler olmalı? Canan Kaçar Şengül, • "Yüz yüze eğitimin yanı sıra artık uzaktan eğitimde eğitimin bir parçası olarak belirli oranda yer almalı. Çağa ayak uydurabilmek adına, dijital becerilerin geliştirilmesi önemli ve okulda geçirilen zamanın azaltılarak bir bölümünün uzaktan eğitimle tamamlanmasının iyi olacağı kanaatindeyim." • Özellikle Mart 2020 öncesi yüz yüze eğitim kavramı ile şu an ki tanımlamamız oldukça farklı çevrim içi eğitim de bu süreçten sonra yüz yüze eğitime destek olabilir, • "Odağı akademik başarı merkezinden sosyal ve duygusal ihtiyaçları gidermeye çevirmeliyiz. Risk gurubu öğrencileri saptamalı ve bire bir öğretmen eşleştirmesiyle onların okulla duygusal bağ kurmasını sağlamalıyız. Öğrenme stillerine göre ders tasarımı yaparak her öğrencinin derste kendisini var edebilmesini sağlamalıyız, aktarım yöntemini terk edip etkileşimli ders tasarlayarak çocuklar arasında iletişim başlatmalıyız bu sayede dışlanan, düşük sosyal becerileri nedeniyle iletişim kuramayan çocuklar için değerli fırsatlar verebiliriz. Sınıfın değerlerini çocuklara 'sınıfta nasıl hissetmek istersin?' diyerek birlikte oluşturmalıyız bu sayede olumlu sınıf iklimi oluşturabiliriz. Ders dışı etkinlikleri aktif hale getirmeli ve çocukların kendisini ifade edebileceği ve üretken olurken sosyalleşebileceği ortamlar oluşturmalıyız.", • "Evet katılıyorum, Hibrit öğrenme ön plana çıktı halihazırda. Bundan sonraki süreçte okullar kısmen bile olsa açık olmalı ve teknoloji ile desteklenerek ilerlemeli. Kapanma son çare olmalıdır.", • "öğretmenlerin uzaktan eğitimin pedagojisi, uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme, senkron asenkron ders tasarlama gibi teknik konularda mesleki gelişim programını bir an önce hayata geçirmeli. • Okulda adaletli ders programı hazırlamak, programları sık sık değiştirmeden öğretmenlerin bir rutin oluşturmasını sağlamak, öğretmenlerin ders dışı aktivitelerle bir araya getirmek, okul iklimini bu şekilde geliştirmek, en önemlisi öyle bir okul iklimi olmalı ki öğretmenler desteğe ihtiyaç duydukları anlarda derste bir öğretmene mesaj atıp birkaç dakika da olsa gerektiğinde ortamdan uzaklaşmak, sakinleşmek ve düşünmek için yardım isteyebilmeliler. Okul bunu yüreklendirmeli. Öğretmen güvende hissetmeli."
25.	<ul style="list-style-type: none"> • "Sn. Karadeniz'in söylediklerinden sonra söylemek isterim, özel okul olmayan okullar için

26.	<ul style="list-style-type: none"> "Fen alanı öğretmenlerimizin sahada yaşadıkları deneyimlere de yer verebilir miyiz, Mustafa hocam", Ayşegül Derman,
27.	<ul style="list-style-type: none"> Yetişkin eğitiminde üniversitelerle halk eğitimler online çok çalışmalar oldu Kadıköy halk eğitimde bunlardan hangileri oldu bilimsel kongre makale çalışmaları da oldu Kadıköy halk eğitim müdürümüz bahsedebilir mi teşekkürler, Fulya Soyata, Evet bazı öğretmenlerimizle bilimsel kongrelerde Halk Eğitimi çalışmalarını anlattık. Özellikle pandemi dönemi ve dijital çalışmalar üzerinde durduk. Avrupa yaygın eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri konuştuk. Müzik ve Halk Oyunları öğretmenlerimiz pandemide müzik ve halk oyunları çalışmaları hakkında bilgi verdiler.
28.	<ul style="list-style-type: none"> "Normal zamanlarda eğitimi kendini dert edinenler zor zamanlarda da dert ediyor. Başka olumsuz bir durum yaşanacak olsa, zihniyeti çözüm aramak olanlar yine aynı şeyi yapacaktır. Bundan şöyle bir ders çıkarmak lazım. Eğitim öğretim süreci böyle öğrenci yetiştirmelidir... Bir avuç kişinin değil herkesin çözüm ürettiği bir toplum olabiliriz o zaman...", Dilek Karaçelik, (Sözlü olarak cevaplandı)
29.	<ul style="list-style-type: none"> "Pandemi sonrası eğitim sisteminde yapılması gereken temel değişiklikler neler olmalı? Canan Kaçar hocamın bu sorusunu biraz açarak ben de tüm hocalarıma sormak istiyorum. Standart bir müfredata ve standart sınavlara dayalı, öğrencinin tüm zamanını sabahtan akşama 40'ar dakikalık derslerde sınıfta standart derslerde geçirdiği bir okul sistemi, bugün çocukların ve gençlerin eğitim ihtiyacını karşılayabilir mi?", İsimsiz Kullanıcı, "Aslında pandemi bu süreci daha fazla düşünmemizi sağladı. Okullar artık ciddi bir şekilde sorgulanıyor. Gelecekte okul öğrencinin deneyimlediği, proje yaptığı vb. gibi durumlarla tamamen aktif olacağı bir dönüşüme girmekten kaçamayacak gibi görünüyor.", "Bu yeni süreç tamamen yeni bir bakışla planlanmalı. Değişen paradigmaları eskinin argümanlarıyla yorumlayamaz, eskinin yöntem teknik ve araçlarıyla götürmeyiz. Saha ve akademi çok güçlü bir iş birliği geliştirmeli. Yeni paydaşlar veli mesela işin içine katılmalı. Bambaşka ve yepyeni şeyler üretmeli. Elbette ki bunu geçmişin mirasını da kullanarak yapmalı", "Okullarda bu tür deneyimi yaşayarak bir dönüşüme hazır olmalı, hedeften haberdar olmalı, önceliğimiz öğrencilere öğrenmeyi öğrenme sorumluluğunu bizlerinde örnek oluşu ile sağlaması."

30.	<ul style="list-style-type: none"> • "Pandemi sonrası eğitim sisteminde yapılması gereken temel değişiklikler neler olmalı? Canan Kaçar hocamın bu sorusunu biraz açarak ben de tüm hocalarıma sormak istiyorum. Standart bir müfredata ve standart sınavlara dayalı, öğrencinin tüm zamanını sabahtan akşama 40'ar dakikalık derslerde sınıfta standart derslerde geçirdiği bir okul sistemi, bugün çocukların ve gençlerin eğitim ihtiyacını karşılayabilir mi?", Kâmil Kasacı, • "Çocuklar bu kadar süre evde kaldıktan sonra artık sahaya çıkmalılar uygulamalı dersler ve sosyal faaliyetler arttırılmalı, daha önce de söylediğim gibi yüz yüze eğitim uzaktan eğitimle evden desteklenmeli böylece çocuğun okulda -sınıfta geçireceği zaman azalacak ve aktiviteye daha çok zaman ayrılacaktır.", • Kesinlikle karşılamaz. 1 yıl önce bıraktığımız okul yok artık. Okul önceliklerini değiştirmeli. Eğer sadece akademik derslere odaklanırsak hata yapılır. Okul çocuklarımızın sosyal ve duygusal becerilerine odaklanmalı ve farklı planlamalar yapmalıdır., • "Aslında pandemi bu süreci daha fazla düşünmemizi sağladı. Okullar artık ciddi bir şekilde sorgulanıyor. Gelecekte okul öğrencinin deneyimlediği, proje yaptığı vb. gibi durumlarla tamamen aktif olacağı bir dönüşüme girmekten kaçamayacak gibi görünüyor Değerli Hocam.", • "Sorunuz için teşekkürler Kâmil hocam, kanaatimce müfredat seyreltilmeli, ders saatleri azaltılmalı ve harmanlanmış eğitim kesinlikle uygulanmaya devam edilmeli."
31.	<ul style="list-style-type: none"> • Kadıköy halk eğitimi merkezi olarak epale çalışmasında projeleriniz var mı? Bundan sonrası süreçte yapacağınız projeler nelerdir? üniversitelerle akademik anlamda MEB bakanlığının protokol imzaladığı üniversitelerle ne gibi etkinlikler düşünüyorsunuz? teşekkür ederim, Fulya Soyata, • "Üniversitelerle iş birliği halinde öğrencilere yönelik eğitimler düzenliyoruz, bazı araştırma projeleri yürüttük, ulusal ve uluslararası proje ortaklıklarımız var. Müzik etkinlikleri düzenledik. Epale yetişkin eğitiminde iyi örneklerin paylaşıldığı bir platform, bu platformda da iyi örneklerimizi paylaşıyoruz."
32.	<ul style="list-style-type: none"> • Müfredatın azaltılması (seyreltilmesi) ya da çoğaltılması yerine öğrenciye ders seçimi imkânı verilmesi ve buna uygun olarak öğretmenin sınıfları dolaşacağı bir sistem yerine sınıfların sabit olduğu öğrencilerin dolaşacağı bir sistem daha uygun olmaz mı? Kâmil Kasacı, • "Tamamen katılıyorum tabi bunun için mevcutlar çok önemli, sınıf kalabalıkları bizde buna imkân vermiyor ne yazık ki ama bir an önce denenmeli..."

33.	<ul style="list-style-type: none"> "Anlatıma yönelik dersleri online olarak yapmak veya web 2 araçlarını kullanmak uygun. Ancak uygulamalı derslerde online eğitim nasıl olmalıdır sizce, bununla ilgili nasıl bir tasarım oluşturulmalıdır", Sibel Akgündüz, Öğrenciyi aktif tutacağımız özellikle interaktif etkinliklere yer verilebilir.
34.	<ul style="list-style-type: none"> "Mustafa Yavuz Hocama soruyorum... PISA, TIMSS gibi uluslararası sınavların uygulama öncesi yaptıkları ön hazırlıklarda her ülkenin müfredat bilgilerini verdiğini öğrenmiştim. Dünyada ortak bir müfredat mı uygulanıyor. Eğer öyleyse bizde eleştirilen müfredatın yoğun olduğu söylemi doğru olur mu?", Dilek Karaçelik, "Dünya program ortak değil, benzeşen farklılaşan yönler var. Sorular ortak alanlardan çıkıyor. TIMSS daha öğretim programı dikkate alır. PISA'nın program kaygısı daha az"
35.	<ul style="list-style-type: none"> "TRT 2 de hayat boyu öğrenme genel müdürlüğümüzün reklamları ile yetişkinlere ve halk eğitim merkezlerine gelmeleri birbirinden farklı kurslarda eğitim alarak bu süreci ruhsal ve sağlıklı geçirmeleri için duyurular yapılmakta, Kadıköy halk eğitim merkezi olarak bu reklamların kursiyerlere faydası var mı? Çok teşekkür ederiz daha fazla kursiyer bu süreçte nasıl halk eğitim merkezlerine çekilebilir öneriniz var mı?", Fulya Soyata, "Bu filmin bir bölümü bizim kurumumuzda çekildi ve hayat boyu öğrenmenin önemine dikkat çekilmesi hususunda çok önemli. Ne yazık ki Türkiye'de hala yetişkin eğitimi kurumlarının varlığından haberdar olmayan büyük bir kesim var. Halk Eğitim Merkezlerine gelen yetişkinler gerçekten de hayata pozitif bakıyor ve çok mutlu olduklarını, yeteneklerinin yeni farkına vardıklarını söylüyor. Mutlaka denesinler, bizde bir kursa geliyorlar, memnun kalıyorlar ve bakıyoruz ikinci, üçüncü kursa geliyor. Kopamıyorlar..."
36.	<ul style="list-style-type: none"> "Müfredatı ve ders çeşitlerini azaltmaktan bahsederken, sürekli genişleyen, derinleşen konularla yapılan LGS ve YKS sınavları ne olacak. Yeni nesil soruların hangi müfradata uygun olduğunu bile farkına varamadan sınava giriyor çocuklar. Müfredat, içerik, öğretim ve sınavlar arasındaki uyumsuzluk her geçen gün artıyor.", Nermin Elmas/Eskişehir, Düşünmeyi anlamayı geliştiren Yeni nesil soruların 5. sınıftan itibaren müfradata entegre edilmesi gerektiğini düşünüyorum.
37.	<ul style="list-style-type: none"> Şeyma hocam eğitim farklılıkları var size katılıyorum ..., Hande Tombak, (Sözlü olarak cevaplandı)

38.	<ul style="list-style-type: none"> • 47, Müfredatı hafifletmek mi yoksa tekniği değiştirmek mi? Yoksa zengin bir tabak sunup seçim yapmalarını mı sağlamak? Değişen sistemde öğretmen geride mi kalıyor? Filiz Akınal, • Öğrenmeyi bireyselleştirmek önemli
39.	<ul style="list-style-type: none"> • "Mustafa Yavuz hocamın dediği gibi müfredatta kişiselleştirme ve biraz daha açık menü gibi... Tabii bu bir hedef, elbette okul imkanlarını da onu geliştirmemiz lazım, dolayısıyla öncelikle engelleri konuşmamak gerek.", Kâmil Kasacı,
40.	<ul style="list-style-type: none"> • Müfredatı başarısız öğrenci üzerinden düzenlemek doğru değil. Öğrencilerin seviyelerine uygun alternatif müfredatlar daha iyi olabilir., Mustafa Tekin, • Öğrenciye göre farklılaştırma yapabilmek her öğretmen için önemli bir beceri.
41.	<ul style="list-style-type: none"> • "Müfredatla ilgili hala bir adım atılmamış olmasında biraz da şu bakan beyle öğretmen buluşmalarında kendisine gösterilen güzellemeler değil mi sizce? Her şey dört dörtlük gibi yansıtılıyor. Bilmiyorum dikkat ettiniz mi sorun dile getiren kimse yok neredeyse. Hep güzelleme hep güzelleme. Seçilmiş, ne konuşacağı belli olan öğretmenler. Güzel okullar, afili ortamlar. Bakan bey biraz yanıtılıyor diye düşünüyorum. Siz ne düşünüyorsunuz?", İsimsiz Kullanıcı, • Sadece o görüşmelerden bilgi edinildiğini sanmıyorum, • "Görüşünüz için teşekkürler, programı baştan beri izlediyseniz, yapılması gerekenleri eksiklikleri de dile getirmeye çalıştık."
42.	<ul style="list-style-type: none"> • "Hadi müfredatı hafifletelim demek çok doğru bir tabir gibi gelmiyor sanki, fakat her dersin müfredatını beceri ile bağdaştırabildiğimizi söyleyebilir miyiz? Ya da müfredat ile hazırlanmış ders kitapları ile seçme sınavlarımız ölçme anlamında örtüşüyor diyebilir miyiz?", İsimsiz Kullanıcı, • "Kesinlikle katılıyorum"
43.	<ul style="list-style-type: none"> • Benim merak ettiğim en önemli konu şu: Biz eğitimi neden 12 yıl zorunlu yapıyoruz? Nice tanıdığım öğrencilerim var. "Ben okumayacağım dükkanımda çalışacağım." diyen. Böylesi okuldan kopuk çocukları sıralara "mahkûm" etmek ne kadar doğru? İsimsiz Kullanıcı, • Uzun eğitim yıllarının hem ekonomik hem de istihdam sorunu olduğunu biliyoruz. Kesinlikle haklısınız. Özellikle kırsal kesimde iş gücü için okula devamsızlıklar çok. Bunun için açıköğretim sürecinde devam eden öğrenciler var. Bunu kullanmak yerinde olacaktır.

44.	<ul style="list-style-type: none"> "Kızım okuldayken prenses gibi davranıyordu, o yakınlardayken kötü söz söyleyemiyorduk. Şimdi her şey değişti, ne olur okula gelsin' diyen bir baba oldu.", Eylem Aydın, Bu dönemde aileler çok farklı bir biçimde okulun önemini anladı açıkçası :)
45.	<ul style="list-style-type: none"> "Bu süreçte onlarca WhatsApp grubuna dahiliz tabi ki ve velilerle de görüşüyoruz ancak veli numaralarını kaydetmiyorum. Bir sabah bir ses kaydı geldi, şu meşhur sosyal medyada da gezen", Candan Çapman, Güzel bir anı olmuş hocam.
46.	<ul style="list-style-type: none"> "öğrtmenim boğön ders var mı' diyen.", Candan Çapman, (Sözlü olarak cevaplandı)
47.	<ul style="list-style-type: none"> "Ben de bir anımı anlatmak istiyorum. Çocuklarla özlediğim bir gün an-nelerden rica ettim 'seni çok özledim' diye yazıp saklar mısınız diye, canlı ders sırasında da sızın için bir şey sakladım dedim yastıkların altında ara-malara başladı neyse buldular ve sevindiler. Sonrasında veli bana mesaj attı öğrencim diyormuş ki ben zaten gece balkondan ses duydum öğretmenim gece koyup gitmiştir.", Tuba Yener, (Sözlü olarak cevaplandı)
48.	<ul style="list-style-type: none"> "Ben bir öğrencimin şaka yaptığını zannedip, canım kayıtlı değilsin, ismin ne, diye sormuştum. Meğer veliymiş yazan ", Candan Çapman, (Sözlü olarak cevaplandı)
49.	<ul style="list-style-type: none"> Hayat boyu öğrenme genel müdürlüğümüze bağlı yetişkin eğitiminde büyük katkıları ve çalışmaları olan Kadıköy halk eğitim merkezimize misyonunuz vizyonunuz tüm kurslarınız için kıymetli müdürümüz Hülya Narsap'a çok teşekkür ediyorum saygılarımızla, Fulya Soyata, (Sözlü olarak cevaplandı)
50.	<ul style="list-style-type: none"> Cevap için Kadir Bey'e teşekkür ederim. Müfredat daraltma meselesinden önce bunu tartışmamız gerektiğine inanıyorum. Ayrıca bu forum için teşekkürler., İsimsiz Kullanıcı,
51.	<ul style="list-style-type: none"> Teşekkür ederim forum için Azerbaycan'dan selam olsun aslında yaşadığımız tüm anılar sorunlar başarılar aynı sanırım uzaktan eğitim yeni beceriler kazandırdı bazı eski günleri de özletti, Aynur Axundova,
52.	<ul style="list-style-type: none"> Şeyma hocam anaokulunda köydeki verdiğiniz eğitimler hakkında bilgilendirme için teşekkür ederim, Hande Tombak,
53.	<ul style="list-style-type: none"> Emeği geçen bütün meslektaşlarıma teşekkür ediyorum., Abdullah Damar, (Sözlü olarak cevaplandı),

54.	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm konuşmacı ve hakiki eğitimci olan meslektaşlarıma teşekkür ederim., Serdar Harman, (Sözlü olarak cevaplandı),
55.	<ul style="list-style-type: none"> • "Emeği geçen tüm öğretmenlerime teşekkür ederim, yüreğinize sağlık. Gerçekten eğitim adına değişik seslerin olduğu güzel bir söyleşiydi", Hilal Dinçkal, (Sözlü olarak cevaplandı),
56.	<ul style="list-style-type: none"> • "Benim için çok değerli bir buluşmaydı, birbirinden değerli tüm hocalarıma teşekkür ederim. Bir Türkiye panoraması izledim. Bu süreçte emeği geçen herkese çok teşekkürler.", Candan Çapman,
57.	<ul style="list-style-type: none"> • Etkili bir forum oldu. Emeği geçen hocalarımıza sonsuz teşekkürlerle..., Mahmut Karaefe,
58.	<ul style="list-style-type: none"> • "Çok teşekkürler, iyi akşamlar...", Esmenur Tögel Çil Yunusemre-Manisa, • İyi akşamlar...
59.	<ul style="list-style-type: none"> • "Aynı güzel dileklerle, tüm hocalarımıza teşekkürler, iyi akşamlar...", Ayşegül Derman,
60.	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm dostlara bu güzel forum için teşekkürler..., Kâmil Kasacı

Bölüm 4

EKLER

K-12 EĞİTİM FORUMU-1 KONUŞMACILARI

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ STEM EĞİTİMİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ & EĞİTİM FAKÜLTESİ

K-12 EĞİTİM FORUMU

MODERATÖRLER

Devrim Akgündüz, Doç. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Ece Karaboncuk
Öğretim Görevlisi (Eğitim ve Eğitim)

Mustafa Yavuz, Prof. Dr.
Necmettin Erbakan Üniversitesi

KONUŞMACILAR

Hamide Ertepinar, Prof. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Ayhan Yılmaz, Prof. Dr.
Hacettepe Üniversitesi

Elif Yeşim Üstün, Prof. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Cem Balçıklı, Prof. Dr.
Gazi Üniversitesi

Belma Tuğrul, Prof. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Erdiç Çakıroğlu, Prof. Dr.
Ortaođlu Teknik Üniversitesi

İbrahim Halil Diken, Prof. Dr.
Anadolu Üniversitesi

Ragıp Özyürek, Prof. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Mustafa Yıldız, Prof. Dr.
Gazi Üniversitesi

Arzu Atasoy
Öğretmen Akademisi Vakfı

Burcu Meltem Arık
Eğitim Reformu Girişimi

Emin Karip, Prof. Dr.
TEDMEM

01 ŞUBAT

20.00

www.aydin.edu.tr | [f](https://www.facebook.com/iaukampus) [@](https://www.instagram.com/iaukampus) [t](https://www.tiktok.com/iaukampus) iaukampus

K-12 EĞİTİM FORUMU-2 KONUŞMACILARI

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ STEM EĞİTİMİ UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ & EĞİTİM FAKÜLTESİ

K-12 EĞİTİM FORUMU 2

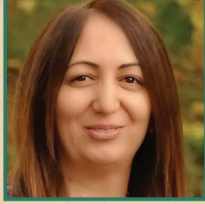
MODERATÖRLER

Devrim Akgündüz, Doç. Dr.
Istanbul Aydın Üniversitesi

Ece Karaboncuk
Öğretim Görevlisi (Eğitim ve Eğitim)

Mustafa Yavuz, Prof. Dr.
Necmettin Erbakan Üniversitesi

KONUŞMACILAR

Arzu Arslan
Zeytinburnu Şehit İbrahim Yılmaz Anaokulu

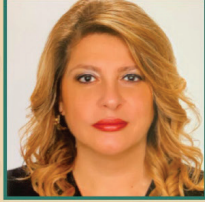
Aylin Silig
Eskişehir Tepebaşı TOKİ Şehit İkrâm Cirit
Anadolu Lisesi

Duygu Gürman
Beykoz Kavaçık Borsa Ortaokulu

Gökhan Atik
Özel Yeşilköy Ermeni İlkokulu

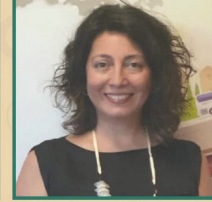
Hülya Narsap
Kadıköy Halk Eğitim Merkezi

İbrahim Evren Özer
Kadıköy Alev Alattı Bilim ve Sanat Merkezi

Kadir Bayşu
Nesibe Aydın Konya Okulları

Müge Selçuk
Beykoz Pakkan Okulları

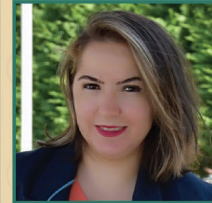
Nevzat Can
Diyarbakır Yenşehir Güzel İlkokulu

Özdem Ünal
Bartın Ulus Şehit Sinan Oruç Çok Programlı
Anadolu Lisesi

Sevil Karadeniz
Bil Aydın Okulları

Şeyma Bayrak
Sarıurla Haliliye Eđerkran Anaokulu

22 ŞUBAT

20.00-23.00

www.aydin.edu.tr | f @ iaukampus

K-12 EĞİTİM FORUMU 1-2 VİDEO KAYITLARI

K-12 EĞİTİM FORUMU-1

Youtube videosunu izlemek için: <https://youtu.be/vfANXqoYU90>

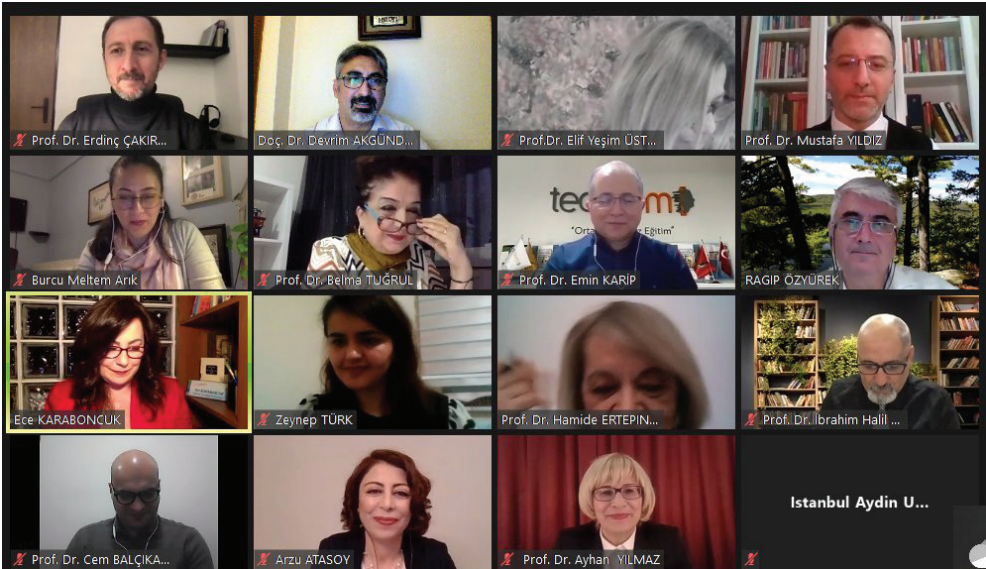
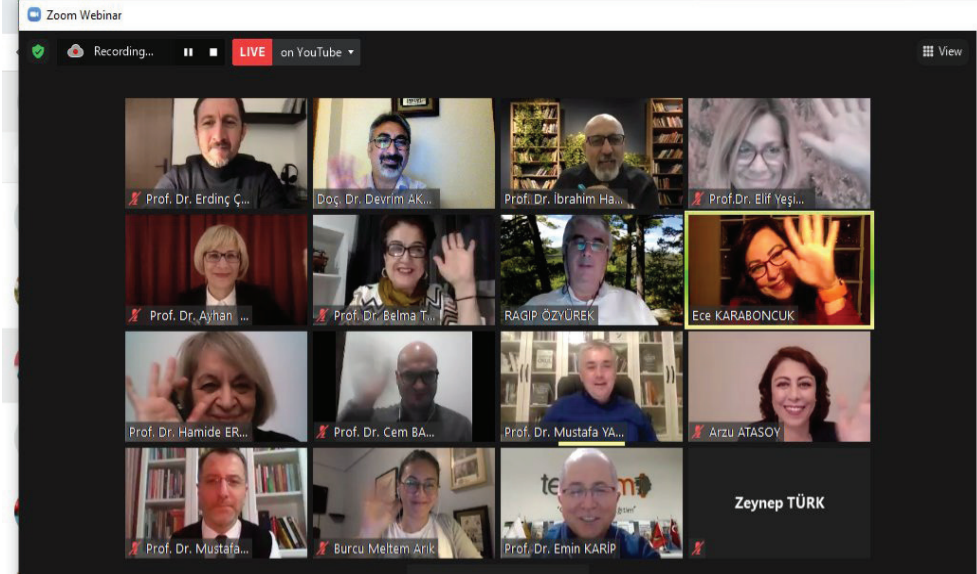

K-12 EĞİTİM FORUMU-2

Youtube videosunu izlemek için: https://youtu.be/kf7hzGAVg_U

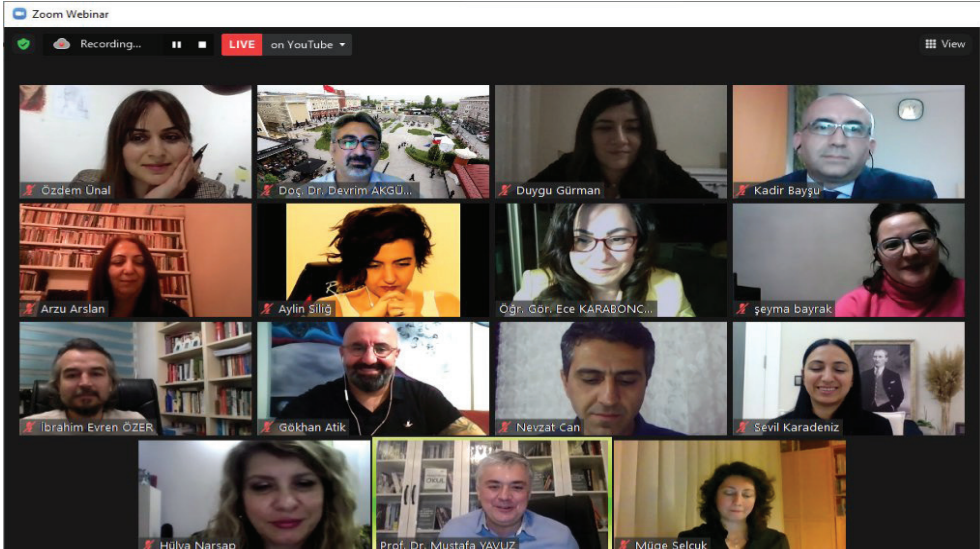

K-12 EĞİTİM FORUMU-1'DEN GÖRÜNTÜLER

K-12 EĞİTİM FORUMU-2'DEN GÖRÜNTÜLER

Akademisyen, Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Uzman Görüşleriyle

COVID-19 SÜRECİNDE K-12 EĞİTİM RAPORU

ISBN 978-625-7783-32-3

9 786257 783323